

El 9 de Setembre la Junta Auxiliària es converteix en Junta Suprema i es reserva atribucions de govern. Hi ha poques diferències entre la composició d'una i altra Junta, però cal destacar l'entrada de liberals moderats com Marià de Cabanes, Pere Moret i Erasme de Gener i de Gonima, tots ells propietaris i hisendats. La notícia de la pujà al poder de Mendizábal és ben rebuda, encara que la Junta de Barcelona decideix de mantenir l'atribut de governativa; en aquest sentit organitza nombrosos cossos de miquelets per lluitar contra els carlins -i, de passada, minvar l'atur laboral a la ciutat-, decreta mesures desamortitzadores, suprimeix drets senyorials, recapta impostos i va ordenar el trasllat de la Universitat de Cervera a Barcelona (41). També va recolzar l'intent de fer una confederació de les Juntes de l'antiga Corona d'Aragó, seguint una idea de Almodóvar, president de la Junta de València, acció que tenia la finalitat d'enfortir la posició de les Juntes de Zaragoza, València i Barcelona; sembla que ningú no es va prendre massa seriosament aquesta portentosa confederació de les Juntes de l'antiga Corona d'Aragó (42).

A principis d'octubre s'inicia la normalització institucional amb l'elecció de l'Ajuntament que, a partir d'ara, es converteix en una influent plataforma política; entre els membres del nou consistori municipal trobem a liberals moderats com Marià Vehils i Antoni Xuriguera, progressistes com Fèlix Ribas i Solà i Joan Vilaregut, i el radical Rafael Degollada (43). El 21 d'octubre el general Francisco Espoz i Mina torna a Barcelona com a Capità General del Principat i, el dia següent, la Junta Suprema anuncia la seva dissolució. Mina ordena poc després la constitució d'una Junta d'Armament, amb liberals molt moderats amb l'objectiu de posar una mica d'ordre en els repartiments d'armes que, durant els darrers mesos, han estat molt generosos.

Les conseqüències de les revoltes de l'estiu de 1835 van ser prou importants. A partir d'ara es desconfiarà de la gent del Pla i cada cop que hi ha rumors d'un aldarull es tancaran les portes de la ciutat; els primers esclats

'Judites' van frenar per bastants anys la introducció de maquinària a la indústria tèxtil -fins i tot els fabricants van amagar maquinària que ja tenien a punt per instal·lar (44)- i la burgesia, atemorida davant els atacs a la propietat privada, inicia una conversió cap el moderantisme (45). Potser és Joan Abreu, que firma com a 'el proletario', el qui ha fet un balanç més lúcid de la crisi:

'En Barcelona había pugna entre liberales y frailes; la autoridad, que no lo consintió, se vio atropellada, y la chusma, en libertad, quemó la fábrica. Restablecido el orden, quedan los frailes extinguidos, cambiada la autoridad, dobladas las guardias o adoptadas medidas de represión, todo con objeto de dar fuerza a la ley, en ninguna manera para examinar su conveniencia' (46).

La burgesia tan sols perd la iniciativa en uns breus moments en què les revoltes prenen característiques de moviments de la multitud pre-industrial. Des de la Junta local, han forçat el govern central a un canvi polític, i han avançat les reformes indispensables: desamortització, supressió de drets senyorials, etc. S'havia iniciat el procés revolucionari.

A finals de 1835 hi ha malestar entre els liberals barcelonins; hi ha rumors de conspiracions i les societats secretes preparen algun aldarull, probablement la proclamació de la Constitució de 1812 per obligar a radicalitzar la política del Govern. Mendizábal ha emprés reformes però no ha convocat les Corts i el règim manté l'impopular Estatuto Real. A Catalunya l'exèrcit carlí del general Guergue controla àmplies zones del nord, i fa espectaculars conquestes com les de Pont de Suert, Solsona i Olot.

El 26 de desembre de 1835 els carlins de Sant Llorenç de Morunys assetjats pel comandant Pastors, executen trenta tres presoners liberals. La notícia, narrada amb tot de detalls sensacionalistes per la premsa, acaba de caldejar els ànims dels barcelonins. El dia 4 de gener de 1836 hi ha una gran

concentració a la plaça Palau que el responsable militar es veu incapaç de dispersar. La multitud, entre la qual s'hi ha barrejat part de la milícia i alguns soldats, es dirigeix a la Ciutadel .la que assalten malgrat l'oposició de la guarnició, poc nombrosa. Els insurrectes cerquen els presos carlins i fan una sangniant matança; seguidament s'ataca l'Hospital i altres casernes i es mata a tots els carlins que es troben (47).

Després dels successos de la Ciutadel .la hi ha una reunió de les principals autoritats, dels comandants de la Milícia i de personatges influents de la burgesia moderada; decreten l'estat de setge i s'encomana als militars que facin respectar l'ordre. La mateixa nit s'arresten els principals caps radicals: Antoni de Gironella, J.A. de Llinàs, Francesc Raüll, Francesc Soler, Ramon Xaudaró, Tomas Beltran i Soler, Rafael Degollada, Avinareta i d'altres; tots ells són conduïts al vaixell anglès Rodney i deportats a Canàries (48).

El matí del dia 5 hi ha una concentració a les Rambles i una multitud encapçalada per milicians del batalló de la Brusa -el més popular i l'únic de la Milícia que recolza la revolta- es dirigeix a la plaça Palau on proclamen la Constitució de 1812. Allà hi ha un breu enfrontament entre l'exèrcit i la resta de la Milícia, que dispersa fàcilment l'aldarull: no hi ha cap líder per dirigir els amotinats. Seguidament s'expurga la Milícia i es fan nous arrestos.

La revolta del gener de 1836 té moltes similituds amb la de l'agost de l'any anterior. L'origen és un moviment polític, com ens confirma el mateix Avinareta:

'No ha llegado todavía el caso de manifiesto a VE la misión reservada del gobierno que me obligó a venir a Barcelona; llegará el día en que haga conocer a la Nación entera y los felices resultados que había principiado a recoger. Otro que en agosto rindió a sus comitantes i por lo que logró ascensos, es el que se anticipó a mi venida para organizar la fracción antinacional que se resiste a la regeneración política' (49).

Però aquest complex joc de conspiracions és sobrepassat per l'acció espontània de les classes populars; la matança de carlins és una acció que ens desfigura el moviment polític o els objectius més característics de les multituds pre-industrials, encara que hi ha testimonis d'atacs contra la propietat privada.

Restablert l'ordre, a principis de febrer Mendizábal convoca eleccions de procuradors amb la llei electoral del Estatuto Real. Hi ha dificultats per reunir a tots els electors de la província; els dos corresponents a Berga no es presenten a la Junta Electoral degut a la poca seguretat dels camins -la zona és infectada de partides carlines- i els de Manresa aconseguen d'arribar després de mantenir el Bruc un intercanvi de trets amb guerrillers. La premsa liberal destaca la lluita actuació del brigadier Jaume Carbó, un dels electors per Manresa, en dirigir la resistència en aquest atemptat (50). El 26 i 27 de febrer es reuneix finalment la Junta Electoral en la qual destaquen els grans propietaris (Rafael Nadal, Josep M. de Cabanes, Erasme de Janer i Gònima, Fèlix Barba, Francesc Casanoves, entre d'altres) que, en alguns casos, són també gent vinculada a altres activitats. S'elegeix per unanimitat i, simbòlicament, a Mendizábal, que també és nomenat en molts altres districtes de l'Estat, a l'hisendat Ramon Busanya, a Pau Torrens i Miralda, al catedràtic de química Joan Camps i Camps, al metge Josep Roviralta, -aquests tres darrers resideixen habitualment a Madrid-, i a l'arquitecte Fèlix Ribas i Solà, de família d'hisendats i que darrerament ha destacat com a Comandant de la Milícia Nacional. Llicià Folchs, advocat de Vic, substitueix a Mendizábal (51). Roviralta, cosí de l'hisendat Gaietà Roviralta i vinculat al grup de Marià Borrell i Miralpeix, sembla representar a Madrid a un sector important del comerç barceloní, però no tan poderós com el grup de capitalistes on figuren Torrents i Miralda, Safont o Remisa.

La primera legislatura de 1836 és molt breu: les Corts es reuneixen el 22 de març i es dissolen el 23 de maig. Mendizábal cau del govern i el substitueix Istúriz, mentre a tot l'Estat es succeeixen els aixecaments.

Istúriz vol tornar a convocar les Corts però, concient que un dels principals errors del seu predecessor va ser no promulgar cap decret electoral més representatiu, arregla precipitadament una ambigua llei electoral que és la primera en introduir el sufragi censitari directe.

El cens de 1836 es va confeccionar amb precipitació però és interessant per observar qui formava la base social més identificable amb el liberalisme en ple procés revolucionari:

Cens electoral de Barcelona el 1836 (52).

Categories socio-professionals	electors	%
Menestrals	9	5,0
Botiguers	219	13,8
Fabricants	62	3,9
Comerciants	400	25,3
Professions liberals	327	20,7
Funcionaris	25	1,6
Propietaris	156	9,9
Militars	276	17,5
Desconeguts	38	2,3
Total	1582	100

Es evident la preponderància dels comerciants, professions liberals i militars que, ells sols, reuneixen més del 60 % dels electors; en un segon lloc trobem a les classes mitges -menestrals i botiguers-, que s'acosten al 20 %. S'ha de destacar la poca representació dels propietaris, entre els quals tan sols trobem un centenar d'hisendats i uns cinquanta nobles: els petits i mitjans propietaris urbans queden exclosos. Aquest cens s'ha de considerar com a molt aproximat a la composició de les classes dominants barcelonines d'aquest període -tan sols és irreal l'elevada presència de militars, motivada per la Guerra Civil.

A principis d'agost es celebren les eleccions que tenen interès per ser la primera vegada que es presenten candidatures de progressistes i moderats. Entre els progressistes trobem a P. Torrents i Miralda, Josep Roviralta Ràlix Ribas i Solà i el fabricant Leodagari Serra, mentre que els moderats són encapçalats per Albert Baldrich, comte de Valgorgera i marquès de Torremejía el fabricant i hisendat terrassenc Pau Galí i Ignasi Samponts. Els progressistes -comerciants, professions liberals, fabricants i classes mitges- aconseguen en prop de 1.000 vots, mentre que els moderats no arriben als 200 vots. Les eleccions van registrar una gran participació -el 5 % del cens- cosa que ens confirma l'interès que desperten entre la burgesia (53). Tanmateix aquesta convocatòria no va permetre reunir les Corts; abans que es coneguessin els resultats definitius hi ha l'aixecament de la Granja i la proclamació de la Constitució de 1812.

A Barcelona el 6 d'agost hi ha algun aldarull quan diversos grups populars es pronuncien pels carrers a favor de la Constitució de 1812. Mina controla ràpidament la situació. Finalment, el dia 16, un cop coneguts els esdeveniments de Madrid, s'organitza una formal proclamació de la mítica Constitució: a la plaça Palau hi ha una protocolària celebració amb presència de les autoritats, de la guarnició militar i de la Milícia (54). Però la calma és aparent i prèviament s'han arrestat els principals líders radicals; el consol anglès ens descriu la situació política subterrània:

'Sembla molt clar que aquesta desgraciada nació en surt molt malparada per les maquinacions de les societats secretes revolucionàries, ben conegudes per la gent d'aquí, que esbomben les doctrines més impies; la majoria aixecades i difoses per a subvertir a qualsevol govern, encara que estiguin fonamentades en principis republicans. El bon seny natural dels catalans, no obstant, serà suficient per no deixar-se caure en aquests paranys! (55)

Barcelona és una ciutat políticament inquieta i oberta a les doctrines més radicals del moment i només l'autoritat de Mina, recolzada per una nombrosa

guarnició militar i per la constant repressió, aconseguí de mantenir la calma.

La proclamació de la Constitució de 1812 obliga a una nova convocatòria d'eleccions per nomenar Corts Constituents; aquestes, les terceres en un mateix any, es celebren el mes d'octubre amb una normativa diferent a les anteriors. Ara s'utilitzen de nou les Instruccions de 1813 i serà el darrer cop que s'utilitzi el sistema universal indirecte.

Els components de la Junta electoral de Barcelona segueixen essent gent com Marià Borrell, Rafael Nadal o Jaume Esteve i Claramunt, molt influents en el món econòmic i polític, i se'ls afegeixen personalitats com l'igualadí Francesc Castells. S'envia a les Corts una representació de conegudes personalitats progressistes com Pau Torrents, Josep Roviralta i Fèlix Ribas, a la que se'ls ajunten els advocats Domènec M. Vila, resident a Madrid, i Jacint Fèlix Domènech que serà un dels polítics catalans més actius en les properes dècades. També hi ha el comerciant i militar Manuel Torrents i Serramallera i el magistrat Ramon Salvato, ja elegit el 1821, i que és l'únic moderat del grup de diputats. La llista de diputats electes, però que van renunciar, la completen antics liberals com Josep Francesc de Pedralbes, catedràtic de medicina establert a la Coruña que justifica la seva renúncia ja que 'la desgracia, el tiempo y los trabajos habían arruinado su fortuna, su salud y la de su cara esposa' (56), o Antoni Puigblanch, encara des de Londres, que, 'siento hallarme en la necesidad de excusarme de admitir esta honra a causa de mis achaques que son los que suelen acompañar a un literato de la edad de setenta y dos años' (57). Seran substituïts pels advocats Josep Feliu i Miralles i Josep Soler i Espalter, aquest darrer resident a Madrid.

Amb la reunió de les Corts Constituents de la legislatura de 1836-1837 s'inicia una nova etapa en l'evolució del règim liberal. Ara és fonamental crear una base legal per legitimar el procés revolucionari del període 1835-1836.

2.2.- Les eleccions censitàries i els partits polítics, 1837-1840.

La característica més important del sistema d'eleccions censitàries és que tan sols un reduït grup de la població té dret a vot: els notables. Ja hem examinat de quina forma s'accedia a aquest dret, però les eleccions en el període liberal tenen altres trets diferencials que cal tenir en compte. El mecanisme electoral segueix una dinàmica molt específica.

Un cop el Govern central ha convocat eleccions, s'han de revisar les llistes electorals -la qual cosa podia tractar-se d'una feina molt minuciosa davant les nombroses reclamacions- i traçar la demarcació dels districtes i col·legis electorals, tasques que corresponien a la Diputació provincial. Aquesta institució, generalment dominada pels moderats, entrava freqüentment en conflicte amb l'Ajuntament, on els progressistes tenien major influència, com el 1840 quan la Diputació va fer excessives rectificacions en els censos electorals -que van passar de comptar de 5.732 a 4.872 electors a la ciutat- i va modificar gratuïtament la seu de diversos col·legis electorals: els electors de Sant Andreu del Palomar, el poble del Pla de militància més radical, van haver de desplaçar-se fins a Barcelona i votar en un districte de predomini conservador (58). Accions com aquesta, clarament partidistes, tenien un ampli ressó a la premsa i entre l'opinió pública, i tenien els perfides pre-electorals amb un matís d'apassionament o crispació, molt propis de l'època romàntica (59).

La formació de les candidatures i l'aparició dels partits polítics.

Els mateixos electors eren els qui decidien la composició de les candidatures, almenys fins que els partits polítics no van assumir una estructura i organització interna. En aquest sentit, les reunions d'electors per discutir i/o proclamar els candidats a diputat, són un antecedent immediat a la definició dels partits. En els periòdics sortia aquest tipus d'anunci: 'Los electores progresistas del Cuartel 12 y Barceloneta se reunirán hoy 12 (de gener de 1841) en casa de Francisco Puigmartí, calle Moncada, a las siete en punto de la noche, para tratar de las próximas elecciones de diputados a Cortes' (60). Les reunions podien tenir lloc en locals públics, tavernes o cases particulars, fins que es convocava una reunió plenària -que els progressistes feien normalment a les sales de l'Ajuntament i els moderats a la Llotja, i en les quals s'acostumava a tractar els següents punts: primer, com controlar la mesa electoral, ja que el primer dia de les eleccions s'elegeix el president i escrutadors de cada taula amb els vots dels electors que es troben presents; segon, es proposa la candidatura discutida anteriorment pels electors i formada definitivament per un comitè o Junta de comissionats, i es distribueixen les paperetes, sovint amb els noms dels candidats ja colocats per donar una orientació més unitària a les votacions i, finalment, es procura d'animar els electors a què participin en la consulta (61).

A vegades era difícil que s'acceptés la candidatura proposada per la Junta de comissionats i altres electors en proposaven d'alternatives. En general, es procurava evitar les divisions perquè si es presentaven diverses candidatures d'una mateixa tendència política, es dispersaven els vots i es facilitaven les coses a l'altre partit, o com a mal menor, havien de disputar-se una segona volta, ja que els candidats havien de reunir la majoria absoluta dels vots -la meitat més un.

L'estructura de les candidatures a la província de Barcelona segueix la norma d'incloure representants dels principals sectors econòmics: propietaris, comerciants i fabricants, a més de polítics o personatges que s'han distingit pel seu 'patriotisme'; la composició de les candidatures és un reflex de la situació política del moment, tant a nivell local com estatal. La majoria dels candidats són catalans, però no s'exclou la possibilitat d'incloure un cap de govern o ministre que segurament sortirà també elegit en altres districtes; però que permet que els suplents accedeixin a l'escó de diputat. Hi ha equilibri en el lloc de residència dels candidats entre Madrid, Barcelona i ciutats de la resta de la província.

La premsa tenia un paper destacat en els dies anteriors i durant les eleccions quan les notícies i altres informacions sobre el tema omplien pràcticament tota l'extensió del periòdic. Aquí es publicaven i es difonien les candidatures i programes dels partits afins, es recollien les proclames i bans oficials, i sobretot, s'entaulaven batalles dialèctiques entre els diaris, com entre els progressista El Constitucional i el moderat El Guardia Nacional, amb intercanvis d'insults i acusacions, però també són freqüents els articles irònics i humorístics sobre candidats o partits. L'efímera vida de la gran majoria dels periòdics del segle dinou fa inútil confeccionar una llista de diaris afins a un o altre partit.

Els partits polítics s'estructuren paral·lelament a l'evolució i vicissituds de la pràctica electoral. No és fins el període 1834-43 quan comencen a disposar d'una certa organització interna, però durant aquests anys encara és estrany que en els documents de l'època s'utilitzi regularment el terme 'partit polític', en el seu significat actual. Ara la gran família liberal es divideix en progressistes i moderats, denominacions que responen a unes actituds naturals més que a unes definicions precises. Aquests embrions del que seran després els partits polítics al llarg de tot el dinou, comencen a desenvolupar-se a partir de personalitats molt concretes, aprofitant les facilitats que

PAPELETA DE VOTACION.

Son nulos todos los votos de las papeletas que contengan más nombres que los precisos, los que estén repetidos y los que no puedan leerse; pero valdrán los demás que se lean y los de las papeletas que contengan menos nombres que los precisos. Estos defectos en la parte de papeleta para *Diputados* no perjudican á la parte de papeleta para *Senadores*, ni al contrario.

Se puede poner á una misma persona para *Diputado* y para *Senador*.

El que se hallé imposibilitado de escribir su voto podrá valerse de otro Elector para que se lo escriba.

Las papeletas se escriben secretamente, se devuelven dobladas y sin firmar, y cada día se quemarán.

DIPUTADOS.

D.	•	D.
D.	•	D.
D.	•	D.
D.	•	D.
D.	•	D.
D.	•	D.
D.	•	D.

SENADORES.

D.	•	D.
D.	•	D.
D.	•	D.
D.	•	D.
D.	•	D.
D.	•	D.
D.	•	D.
D.	•	D.

Il·lustració 3.- Una papereta electoral.

En les eleccions censitaries, els electors tenien d'escriure ells mateixos el nom dels candidats a diputat a Corts. Per altra banda, els partits suministraven paperetes ja omplertes amb la candidatura oficial.

SOBERANÍA É INDEPENDENCIA NACIONAL.

PROGRESO EN EL SISTEMA CONSTITUCIONAL.

DECISION POR LOS JUSTOS PRINCIPIOS QUE MOTIVARON EL PRONUNCIAMIENTO NACIONAL
DE SETIEMBRE DE 1840.

CANDIDATURA PROGRESISTA

DE LA PROVINCIA DE BARCELONA.

DIPUTADOS.

- D. DOMINGO MARIA VILA, abogado vecino de Madrid.
- D. JOAQUIN MARIA LOPEZ, fiscal del tribunal supremo de Justicia.
- D. JAIME BADIA, comerciante.
- D. JOAQUIN JAUMAR, secretario del Escmo. Ayuntamiento de Barcelona.
- D. JUAN VILAREGUT, comerciante y fabricante.
- D. JUAN LLACAYO, médico vecino de Madrid.
- D. PABLO PELACHS, abogado.
- D. GREGORIO ALVAREZ, juez de primera instancia que fué de Motaró.
- D. JOSE ROVIRALTA, médico vecino de Madrid.
- D. MIGUEL MAYORA, hacendado y actual regidor de esta ciudad.
- D. JOSE RICART, labrador, propietario y actual diputado de la provincia.
- D. ANTONIO VIDAL, fabricante y comerciante.
- D. FRANCISCO SUBIRA, comandante que ha sido de Cuerpos francos.

SENADORES. PRIMERA TERNA.

- D. RAMON MACIA Y LLOPART, del tribunal supremo de Justicia.
- D. JOAQUIN ALCORISA, director del canal de Aragon.
- D. JOSE MALUQUER, abogado y propietario.

SEGUNDA TERNA.

- D. MARIANO BORRELI, comerciante y propietario.
- D. BENITO CUYAS, labrador hacendado.
- D. ANTONIO FERRER, comerciante y propietario.

REGENCIA DE MAS DE UNA PERSONA.

REFORMAS ADMINISTRATIVAS: ECONOMIAS.

AMPLIACION DE LA LEY ELECTORAL.

RESPONSABILIDAD MINISTERIAL EFECTIVA.

ABOLICION DEL DIEZMO, DE SEÑORIOS FEUDALES, DE VINCULOS Y MAYORAZGOS Y DEL REAL PATRIMONIO.

SUSSENCENCIA DEL SISTEMA PROHIBITIVO - DEFENSA DE LA INDUSTRIA ESPANOLA A TODO TRANCE.

Il.lustració 4.- Propaganda electoral.

En les campanyes electorals es repartien fulls volants amb la candidatura oficial i programa del partit. Aquest és del partit progressista i correspon a les eleccions de febrer de 1841.

BOLETIN EXTRAORDINARIO

DE LA PROVINCIA DE

BARCELONA

Del sábado 15 de mayo de 1847.

Gobierno Superior Político de la Provincia de Barcelona.

Conseguendo lo prevenido en el artículo 54 de la ley de 18 de marzo de 1846, se insertan á continuación las listas de los electores que han concurrido á la votacion de un Diputado á Cortes en las elecciones que están verificándose en el distrito de san Pablo de esta ciudad, y el resumen de los votos que ha obtenido cada candidato en los dias de ayer y hoy. Barcelona 14 de mayo de 1847.—El G. P. I. Joaquin Maria de Gispert.

SECCION PRIMERA.

No se constituyó la mesa.

SECCION SEGUNDA.

DIA 13.

Lista de los Señores electores que han votado en la seccion 2.ª del 4.º distrito electoral de la presente ciudad en el día de la fecha.

D. José Manuel Planas y Camps.
D. Francisco Tors de Casamayor.
D. Rafael Plá y Carreras.
D. Manuel Gibert.
D. Bartolomé Parera.
D. José Viltró.
D. José de Cortada.
D. Magin Canela.

Candidatos que han obtenido votos.

D. Felix María de Mesina. 7 votos.
D. Valentín Esparó. 4
Barcelona 13 de mayo de 1847. — Ramon Sanpons. — Manuel Gibert. — Bartolomé Parera. — Francisco Tors. — Manuel Soler.

DIA 14.

Lista de los Señores electores que han votado en este día en la seccion 2.ª del distrito 4.º del colegio Electoral de esta ciudad.

D. Juan Dardo.
D. Vicente Argemir.
D. José Artigas.
D. Estevan Salat.
D. Jaime Dalmasas.
D. Francisco Bofarull.
D. Benito Claramunt.
D. Francisco Camps.
D. Mauricio Creus.
D. Francisco España.
D. Pedro Fontdevila.
D. José Guarro.
D. Juan Mouchés.

D. Felix María Robertó.
D. Antonio Romani.
D. Luis Serra.
D. Antonio Vallhourat.
D. Erasmo Gazó.
D. Joaquin Viladé.
D. Felipe Ibert.
D. Pedro Borrás.
D. Francisco Noriega.
D. Antonio Pascual.
D. Juan Bautista Bonet.
D. José Martí.
D. Baimundo Tonis.
D. José Carreras.
D. Nicolas Costa.
D. José Martí.
D. Joaquin Gil.
D. Sebastian Ribera.
D. Antonio Colomer.
D. Salvador Boladeras.
D. Tomas Tord.
D. Rafael Segarra.
D. José Devosa.
D. Antonio Torrecilla.
D. Jaime Urgell.
D. Pedro Moret.
D. Juan Cortada.
D. Francisco Tresserras.
D. Antonio Apignani.
D. Tomas Apignani.
D. Ramon Muns.
D. Juan Elopert.
D. Jaime Boill.
D. Juan Bautista de Cuenca.
D. Tomas Coma.
D. Mariano Flaquer.
D. José María Llorens.
D. Jaime Soler y Gelada.
D. Francisco Torrecilla.

Candidatos que han obtenido votos.

D. Felix María de Mesina. . . . . 40 votos.
D. Joaquin Llorens. . . . . 4 votos.
D. José Castells. . . . . 2 votos.
D. Vicente Joaquin Bastús. . . . . 2 votos.
D. Gerónimo Merelo. . . . . 1 votos.
D. Joaquin Merelo. . . . . 1 votos.
Papeletas en blanco. 2

Barcelona 14 de Mayo de 1847. — Ramon Sanpons. — Bartolomé Parera. — Manuel Gibert. — Francisco Tors. — Manuel Soler.

IMPRESA DE FRANCISCO SANCHEZ Y COM.ª CALLE DE LA PORTAFERRISA AL ENTRAR EN LA TRAVESIA DEN PERCI LA ULLS.

Il·lustració 5.- Les llistes de votants.

En les eleccions censitaries sempre es feien públics els noms dels votants. El full fe referència a unes eleccions parcials al districte de Sant Pau de Barcelona.

oferia la llei electoral de 1837 -els electors es podien reunir lliurement en els períodes pre-electoral. Per exemple, Juan Alvarez y Mendizábal va començar a teixir la xarxa dels progressistes a partir de contactes personals, beneficiant-se de la seva experiència com a comerciant; així, homes de la seva confiança van intervenir en la formació dels primers nuclis progressistes a Cádiz, Sevilla, València o Barcelona (62).

A Barcelona, moderats i progressistes són identificables a determinades fraccions socials: els propietaris són moderats i les classes mitges progressistes; la burgesia de comerciants, fabricants i advocats pren una actitud basculant segons els esdeveniments polítics i, de fet, influeixen decisivament sobre ambdós partits. El comerciant Pau Torrens i Miralda, amic personal de Mendizábal, és qui estructura el primer nucli progressista ja cap el 1835, per ser després el també comerciant Marià Borrell i Mialpeix el principal líder dels 'exaltats' entre 1840 i 1860. En un principi, quan frueixen d'un clar predomini sobre els moderats, els progressistes hauran de fer cara molts fraccionaments interns en sorgir una inquietat al radical que integren personalitats de gran prestigi popular i que, més tard, els trobem en els primers nuclis de republicans i demòcrates.

Ja des de bon principi, els hisendats formen el nucli central dels moderats als quals se'ls afegeix un grup de la burgesia amb un ideari conservador. Els noms d'Albert Balcrich i Ignasi Samponts s'uneixen en les primeres candidatures i es comencen a traçar unes línies de continuïtat política, que es van concretitzant a partir d'homes com Ramon Martí d'Eixalà. L'oferta dels moderats entre 1837 i 1844 és gradualment acceptada per la burgesia barcelonina que els serà una base electoral molt fidel.

Les eleccions de diputats a Corts, de 1837, 1839 i 1840.

Mentre les Corts discuteixen els articles de la nova constitució liberal, a Barcelona es viu un clima de conspiracions polítiques. El dia de Nadal de 1836, mor el Capità General Francisco Espoz i Mina, l'home que havia mantingut l'ordre a la ciutat durant el darrer any i que s'havia distingit per actuar de forma moderada. Pocs dies després apareix una proclama titulada La Bandera i firmada per 'Los hermanos de la Gran Unión', darrera dels quals probablement hi ha Ramon Xaudaró; ara la bèstia negra dels progressistes radicals és l'escuadró dels llancers, una companyia muntada de la Milícia que recull a nombrosos hisendats i a elements liberals més conservadors. Entre aquests darrers cal esmentar la societat secreta dels 'franciscans', en la qual hi destaca la presència de Marià Vehils, cap de la policia secreta i home molt avesat a les conspiracions.

Els moderats col·laboren activament a caldejar l'ambient; el dia 12 de gener de 1837 institucions i estaments locals envien exposicions a les Corts denunciant el clima d'inseguretat que viu la ciutat, i entre aquelles destaca la de la 'Clase de Propietarios y Hacendados',

'sobre la cual gravitan más directamente los azares de toda agitación intestina, la más sacrificada porque más al alcanza de toda arbitrariedad y despotismo, derecho tendrá con la que más para saltar sus clamores, para impetrar protección y auxilio' (63).

Els moderats es senten incòmodes amb les noves llibertats públiques. I els esdeveniments permetran que es reforci l'ordre. El dia 13 de gener es reuneix un grup al Pla de les Comèdies i criden contra els llancers i canten tonades republicanes; immediatament apareix un escamot de llancers que dispersa amb males maneres els amotinats. Poc després, es forma una multitud a la Rambla mentre es reuneixen els caps de la Milícia; el batalló de la 'Brusa', o dotzè lleuger, i la companyia de Zapadors (en total uns 2.000 homes) es decideixen

unir als insurrectes, mentre el primer i sisè decideixen no participar. Els amotinats es tanquen a un convent i resisteixen tota la nit. El matí següent es colliquen quatre canons davant el convent, però els insurrectes no s'entreguen fins a la nit després d'haver arribat a un acord amb les autoritats: se'ls deixa en llibertat a canvi de portar les armes a la caserna de les Drassanes (64).

L'aldarull va permetre desarmar al sector més radical de la Milícia i fer algun arrest; es persegueix a Xaudaró, Joaquim Baiges i Narcís Andreu com a principals responsables (65). El dia 20 l'Ajuntament dimiteix i és substituït per un consistori moderat al front del qual hi ha Josep Marià de Cabanes (66). La influència dels liberals conservadors en els poders locals, s'arrodonirà el proper mes de març quan es designa al Baró de Meer com a nou Capità General de Catalunya.

A principis de maig hi ha de nou malestar a Barcelona. L'exèrcit carlí de Tristany fa incursions fins a pobles del Baix Llobregat i els moderats governen la ciutat amb mà dura; Castillo y Mayans ens descriu l'actitud dels conservadors!

'los aristócratas amantes del privilegio conocían que oponerse al espíritu del siglo era una quimera; pero contentábanse para transigir con éste, y aparentando que los patriotas querían destruir el gobierno monárquico y restablecer el republicano (querían) apoderarse del gobierno' (67).

Hi ha diferents opinions entre moderats i progressistes i, de nou, el clima polític és molt tens.

Els fets del 4 de maig tenen els seus antecedents en unes proclames dels milicians del 1er. batalló que criden al poble a prendre les armes; a primera hora del matí es reuneix una multitud a la plaça Sant Jaume que assalta l'Ajuntament i, més tard, es dirigeixen cap a la Rambla. Al mateix temps, el comandant Mazaredo -principal autoritat militar ja que el baró de Meer és a Solsona amb la major part de la guarnició- es posa en contacte amb el

cònsol anglès James Annesley i aquest darrer amb els capitans de dos vaixells de guerra britànics anclats al port; ràpidament varis centenars de mariners britànics es dirigeixen a la Ciutadella i a la Caserna de les Drassanes per rellevar els soldats espanyols que es preparen per sortir al carrer per tal de fer front a la insurrecció. La sorpresa és gran entre la multitud quan, en arribar al pla de les Comèdies, es troben encarats a varis canons i a una tropa més nombrosa que l'esperada. Els amotinats es resisteixen a dispersar-se i l'exèrcit carrega diverses vegades contra la multitud, matant a vâries persones. La cavalleria provoca corregudes a alguns carrers del Raval seguint els insurrectes, però es troben que des de les cases volen pedres i testos dirigits a l'exèrcit. Els amotinats es fan forts a la Plaça Sant Jaume i a l'Ajuntament i la direcció de la revolta cau a mans de Xaudaró. Durant la nit molts amotinats marxen pels terrats i el matí següent l'exèrcit obliga a la rendició del darrer escamot i del seu cap (68). La participació britànica s'ha de veure com una descarada intervenció en assumptes interns, malgrat que es va disfressar com 'una operació contra els carlins'; el cònsol Annesley va rebre el 5 de maig un diploma del govern espanyol agraint la seva decisiva actuació.

Un cop s'ha tornat a la tranquil·litat, s'intenta desarmar tres batallons de la milícia, però les autoritats troben molta resistència (69). Però ara la repressió vol tenir un caire exemplar i, després d'un ràpid procés, s'executa Ramon Xaudaró. L'inquiet líder republicà ja molestava massa a una burgesia que cada cop era més gelosa de l'ordre; és interessant observar que ningú no va reivindicar a Xaudaró; els progressistes el consideraven un aventurer i les autoritats el tenien fixat amb intenció de desprestigiar-lo, com a agent carlí. (70). Tanmateix va ser un home molt influent en les revoltes populars d'aquests anys, un líder amb totes les característiques romàntiques i que va deixar darrera seu el primer nucli del partit republicà. Se l'habilita parcialment en les revoltes de 1842 i 1843, però la plena recuperació política no serà fins a la primera República, quan els seus fills van publicar una

obra de Ramon Xaudaró que és la primera teoria sobre un estat republicà escrita a Catalunya (71).

Cap a l'estiu de 1837 la ciutat ha tornat a una certa normalitat. El 19 de juny hi ha eleccions municipals i els electors parroquials voten per unanimitat a un consistori clarament progressista i amb Guillem Oliver com a alcalde major. Es reorganitza la Milícia i a principis d'agost hi ha eleccions d'oficials:

'La gran majoria dels caps i oficials són homes ben coneguts pels seus principis ultra revolucionaris, i el fet d'haver-se distingit o d'haver intervingut en l'aldarull del 4 de maig, són passos segurs cap a la Comandància' (72).

Els progressistes han recuperat el poder en les institucions locals i els radicals el control de la Milícia, confirmant que són molt populars entre les classes mitges i baixes de Barcelona.

Un cop acabats els treballs de les Corts Constituents de 1836-37, es van convocar eleccions legislatives pel 8 d'octubre. Els progressistes es sentien confiats pels notables triomfs de l'any anterior, però hi havia rivalitat entre els seus líders, ja que tots volien seguir les consignes de Mendizábal. Mentrestant, els moderats preparaven amb molta cura la campanya pre-electoral des de l'estiu, quan s'organitzà un comitè central a Madrid sota la direcció d'Andrés Borrego, qui recomanava formar juntes locals, seguint les tradicions de França i Anglaterra (73). Un punt de diferència entre els dos partits era el de com solucionar el greu problema de la guerra civil: els moderats eren partidaris de demanar ajuda militar a França, mentre que els progressistes incloïen com a punt central del seu programa la no intervenció armada estrangera.

La nova llei electoral permet un notable augment del cens, que ara l'integren prop de 4.500 electors, 3.000 persones més que l'any anterior. Una part important dels electors ara són individus de les classes mitges: mestres, botiguers, i sobretot, petits i mitjans propietaris urbans (74). El 21 de setembre els progressistes presenten en El Constitucional la seva candidatura, on es troba a faltar a Pau Torrens i Miralda, encara que s'inclou a Manuel Mateu, un altre capitalista proper a la política de Mendizábal. Junt a homes com Domènech i Roviralta, progressistes purs, hi ha una representació radical en els joves Pere Felip Monlau i Manuel Pers, tots dos caps de la Milícia Nacional de Barcelona i el primer redactor de El Constitucional. La candidatura moderada era recolzada per El Vapor i El Guardia Nacional, i era coneguda com la candidatura 'Torremegía', ja que en primer lloc figurava l'aristòcrata Albert Baldrich; en ella hi havia molts hisendats com Pau Galí, Carles de Martí o Ramon de Bacardí, i els comerciants Josep Antoni Flaquer i Leodegari Serra -aquest darrer ha canviat de camisa, ja que l'any anterior figurava en la candidatura progressista. En comentar les candidatures, El Constitucional no s'estava d'afirmar que 'el capital de nuestros candidatos (els progressistes) es imperdible; debenlo a la capacidad, no al contrabando, ni a testamentos, ni a especulaciones escandalosas' (75), això darrer, dedicat als candidats moderats. El Guardia Nacional, al seu torn, acusava els progressistes de 'descamisados, bullangueros, incendiarios-' (76).

Amb els ànims molt excitats s'arriba al primer dia d'eleccions. Els moderats aconseguen de col·locar a Rafael Nadal, Ignasi Girona i Joaquin Martí i Codolar com a presidents de les meses dels districtes I, II i IV, mentre que els progressistes ho fan en el III i Vè, presidits per Ramon Ferrer i Garcés i Joan Vilaregut. Aquell mateix dia és assassinat l'hisendat Marià Vehils, en sortir del col·legi electoral on havia anat a votar; el mortal atemptat és vist com una revenja a l'execució de Xaudaró. La situació és confosa: a les autoritats els manca poder, la Milícia Nacional es troba

en franca rebeldia i la burgesia, esverada, marxa cap a Gràcia o busca refugi en els vaixells del port. Tot i així, les eleccions segueixen celebrant-se en els districtes I, III i V, mentre que en els II i IV es suspenen momentàniament fins el dia 11. Malgrat els incidents, es van acabar de celebrar les eleccions que enregistren una bona participació -cap el 50 % del cens- i que donen un firionf. apretat a la candidatura moderada. El 13 d'octubre el Baró de Meer, que empaitava carlins pels sectors rurals, entra a Barcelona amb 4.000 soldats d'infanteria i 300 ede cavalleria, decreta l'estat de setge, arresta a unes 70 persones -entre elles al batlle Guillem Oliver- i, el dia 15, ordena la dissolució de l'Ajuntament i de la Milícia (77).

A la sessió de les Corts del 27 d'octubre de 1837, els diputats catalans Joaquim Alcoriza, Domènec M. Vila i Josep Roviralt demanen que

'el Ministerio (de governació) se presenta en la sesión de mañana a dar cuenta de las ocurrencias de Barcelona donde el Comandante General Barón de Meer ha dispuesto el embarque de varios individuos proveyendo el buque con víveres para dos meses y medio, se ha allanado varias casas entre ellas la de un diputado, se ha desarmado a la Milicia Nacional y se han tomado medidas dignas de llamar la atención del Congreso' (78).

Finalment, a la sessió del 2 de novembre va aparéixer el ministre de guerra, sense comprometre's en cap sentit: 'el gobierno no podía entrar en contestaciones sin comprometer la causa pública' (79). El 26 de febrer de 1838 trobem una citació judicial sobre l'assassinat de Marià Vehils contra l'apotecari Josep Oriol Ronquillo, el comerciant Francesc Sacristà, el sastre Joan Rojas i el metge Pere Felip Monlau, entre altres persones (80); desconeixem si foren els responsables de l'atemptat però sí que sabem que estan relacionats, com Ramon Xaudaró, amb els primers nuclis de republicans i fundadors del partit demòcrata.

Les eleccions legislatives de 1837 confirmen que la burgesia ha abandonat definitivament les pretensions revolucionàries; ara voten als moderats, el partit dels propietaris i hisendats, que des de principis d'any han mantingut una actitud poc respectuosa amb les llibertats i les institucions públiques. La burgesia troba en el baró de Meer l'home capaç de conservar l'ordre; el baró ara ja actua com un autèntic dèspota, reservant la major part de la guarnició militar a la ciutat en comptes d'enviar-la a les zones interiors per combatre els carlins. Contràriament, el Capità General concentra els esforços en la persecució de liberals; a l'octubre arresta als principals líders progressistes i/o radicals com Guillem Oliver, Gironella, Llinàs, Degollada, Vilaregut, i diversos redactors de El Constitucional .. Les detencions de liberals continuaran fins ben entrat l'any 1838, desorganitzant els progressistes i els nuclis radicals (81).

En aquest període de tranquil·litat política es comença a notar els primers símptomes de redreçament econòmic: els preus canvien de tendència, la indústria tèxtil augmenta l'activitat i s'inicien millores urbanístiques que donen feina a molta gent i realcen la construcció. A principis de 1839, la recuperació econòmica ja és un fet, com observa el cònsol anglès:

'Durant els darrers mesos s'ha animat el comerç de Barcelona. Moltes persones acabades i influents, que havien emigrat com a conseqüència dels disturbis de la ciutat, ara han tornat; les fàbriques, que fins fa poc restaven tancades o abandonades, ara funcionen a plena activitat, donant feina a milers de persones que s'havien quedat sense pa, i la demanda de treball és en augment' (82).

Però aviat hi ha motius d'inquietud per la burgesia. A finals de gener corren rumors que el Baró de Meer ha presentat la dimissió del càrrec i el govern vol acceptar-la; el dia 30 de gener hi ha una concentració de comerciants i fabricants a Llotja que decideixen pressionar la Cort durant la primera quinzena de febrer la Junta de Comerç, la Comissió de Fàbriques, els Col·legis i Gremis i

totes les restants institucions representatives de les classes dominants barcelonines envien exposicions a la Regent enumerant les excel·lències del baró i pregant que no fos substituït (83).

El baró de Meer es despedeix definitivament dels barcelonins el 14 de juny. El seu successor, el general Valdés, accepta la dimissió de l'Ajuntament i restableix el consistori municipal de 1837, tot esperant la convocatòria d'eleccions. Al mateix temps s'anuncien eleccions legislatives per finals de juliol.

Un mes abans de les eleccions legislatives, fixades pel 25 de juliol, els diaris ja inicien una campanya electoral. Els progressistes es prenen la consulta més seriosament que l'anterior i el dia 10 de juny es reuneix a Madrid una assemblea on la iniciativa recau en Fermín Caballero i Pere Surrà i Rull; s'aprova un programa on destaquen els següents punts: llibertat de premsa, ampliació del cens electoral, manteniment de la independència dels ajuntaments i promoció de l'educació política del poble (84).

El 10 de juliol ja es coneixen les candidatures de moderats i progressistes. Aquests darrers han tret alguns dels elements radicals com Monlau o Jaumar, i basen la candidatura en homes establerts a Madrid: Argüelles, Viadera, Campuzano, Vila, Torrentz i Miralda, Mateu i Roviralta. Es completa amb l'advocat Manuel Pers, el catedràtic Agustí Yañez i el metge Ramon Ferrer i Garcés; els fabricants són representats per Gabriel Castells, d'Igualada, i Manuel Torrents i Serramalera, de Moià. Jaume Tayà i Cuyàs segueix representant els petits propietaris, mentre no hi ha ningú que puguem relacionar amb els hisendats (85). Contràriament, els moderats segueixen comtant amb molts hisendats en la seva candidatura (Carles de Martí, Ramon de Bacardí, Pau Galí, Miquel de Foixà, Francesc Coll i Jover i Josep Torelló) i s'inclou també a dos prestigiosos polítics moderats com són Ignasi Samponts i Francesc Perpinyà, homes que han tingut experiència com a diputats en legislatures anteriors (86). Perpinyà és prou conegut a Madrid per la seva x-

rrameca :

'el imperturbable procurador por Tarragona, más famoso por su elocuencia que lo fueron Hércules por las fuerzas, Atlanta por las espadas, Mingo Rebulgo por las jacaras, Fr. Gerundio por su pedantería, Owen por sus agudezas y Pichote por sus tonterías'

tal com el descriu Fermín Caballero (87).

Després d'una campanya electoral força llarga, on el punt central d'enfrontament entre El Constitucional i El Guardia Nacional es canalitzava en tractar la gestió del baró de Meer i la reorganització de la Milícia, el 25 de juliol començaren les eleccions. Els progressistes aconseguiren la victòria absoluta en tota la província, en comptar amb els vots en els districtes del litoral i del Pla, però els moderats s'imposen a molts districtes rurals i a Barcelona, cosa que no deixa de ser molt significativa, ja que els progressistes vengueren a les principals ciutats espanyoles com Madrid, Càdiz, Málaga, Sevilla, València o Zaragoza. Els únics diputats que juraren el càrrec foren Torrents i Miralda, Vila, Mateu, Campuzano -tots ells residents a Madrid- i l'industrial Gabriel Castells, però la majoria no van tenir temps de presentar-se a les Corts ja que la legislatura de 1839 va ser molt breu.

Poc després, el 2 d'agost, hi ha reunió de juntes parroquials i eleccions municipals que desperten molt d'interès a Barcelona; el nou Ajuntament l'integraran homes propers als progressistes com J.F. Domènech, Pau Palachs i Josep Maluquer, que no podem considerar com a excessivament radicals. En contrast amb les recents eleccions legislatives, els progressistes són ara molt populars entre les classes mitges i que tenen més influència en les consultes locals.

El 31 d'agost el general carlí Maroto i Baldomero Espartero firmen el conveni de Vergara: la Guerra Civil acabava en taules. Els militars anaven prenent protagonisme polític i es decantaven cap els progressistes, com el mateix Espartero o el ministre de defensa Isidro Alaix, cesat a l'octubre. El

govern moderat de Pérez de Castro, assetjat per unes Corts progressistes, nomena com a ministre de defensa a Ramon M. Narvaez que, en una de les seves primeres intervencions, dissol la cambra popular. S'inicia una llarga crisi política que no es resoldrà fins a finals del proper estiu.

A Barcelona hi ha una perfecta correspondència de la crisi governamental. El general Seoane -nou capità general- decideix reorganitzar i armar els batallons de la Milícia dispersats pel baró de Meer dos anys abans; la mesura inquieta a la burgesia i la Diputació envia a Fèlix Barba i a Joan Agell a Madrid per intercedir davant el govern (88). A principis de desembre el govern força la dimissió de Seoane i nomena a Josep M. de Gispert en el càrrec de Governador Civil, mesures que coincideixen amb els inicis d'una nova campanya electoral ja que s'han convocat eleccions legislatives pel 21 de gener de 1840. Amb un mes i mig d'anticipi s'inicien els tradicionals enfrontaments entre El Constitucional i El Guardia Nacional que aviat involucren a l'Ajuntament i a la Diputació: el camp de batalla és ara la confecció del cens i el traçat dels districtes i els col·legis electorals.

Els progressistes es reuneixen el 10 de desembre en una assemblea a l'Ajuntament, mentre els moderats elegeixen una Junta de comissionats el 19 de desembre a la Llotja, on assistiren uns 3.000 electors (89). El dia 22 hi ha un míting de presentació de la candidatura 'Monàrquico-constitucional-moderats' on parlen Josep Marià de Cabanes i Martí d'Eixalà, i finalment es publica el programa i candidatura en els primers dies de gener de 1840, a El Guardia Nacional; l'encapçala Espartero, heroi de tota la família liberal en aquestes dates, i es recolza en els hisendats (Ramon de Siscar, Francesc Coll i Jover i Antoni Xuriguera), però també hi ha una notable presència de comerciants o fabricants (Josep Bofarull i Carbonell, Sebastià Soler i Ribas, Tomas Cava i Miró, i Miquel Catarineu) més representativa que en consultes anteriors. Finalment trobem a homes experimentats i prestigiosos com Antoni Barata, el coronel Fèlix de Mesina i els catedràtics Fèlix Janer, de medicina,

i Joan Agell, de física (90). Així, s'aprecien canvis importants ja que ara es presenta una candidatura més representativa de tots els sectors burgesos.

Els progressistes també volen comptar amb Espartero, mantenint a Torrents i Miralda, Campuzano, Alvarez, Castells i Pers, però radicalitzant la candidatura en incloure a Pere Felip Monlau, Joaquim Jaumar i Josep Antoni de Llimàs, membres de l'ala democrata del partit. Pel Senat proposen la terna prou caracteritzada de Marià Borrell, Josep Maluquer i Antoni Gironella, homes de la Milícia Nacional de Barcelona, a més de ser comerciants o hisendats (91). La campanya electoral segueix amb les acusacions de El Constitucional i l'Ajuntament contra l'actuació de la Diputació, i El Guardia Nacional fa córrer rumors que els progressistes preparen una bullanga; un industrial moderat de Tarrassa rep un anònim, informant que es vol incendiar la seva fàbrica.

Les eleccions despertaren molt d'interès, van votar prop del 75 % dels electors de la ciutat, i donaren un triomf clar als moderats; s'elegeixen per diputats a Tomas Coma, Antoni Barata, Francesc Perpinyà, Fèlix de Mesina, Fèlix Barba i Miquel Catarineu. Però no mancaren incidents; en el districte 6é de Barcelona -el 5è en la distribució civil- l'actuació partidista de les autoritats civils provoca una queixa de diverses personalitats de tendència progressista que envien a Madrid varies exposicions demanant una anul·lació de les eleccions a Barcelona:

'el Jefe Político, abusando notoriamente de su autoridad, revocó una decisión tomada por la mayoría del colegio y mandó que se instalara la mesa compuesta de individuos a quienes la mayoría de los electores reunidos en junta habían resuelto que no se les diese posesión por los motivos que arroja el acta mencionada: por eso más de 300 electores progresistas de dicho distrito se abstuvieron de tomar parte en las elecciones' (92).

A Hospitalet també es produeixen incidents, com confirma una subscripció oberta

per El Guardia Nacional

'a favor de las personas a quienes los incendiarios del Llano del Llobregat han perjudicado con la quema de ricas cosechas i tala de árboles, en venganza de figurar en la mesa (electoral) que ha triunfado en el distrito de Hospitalet' (93).

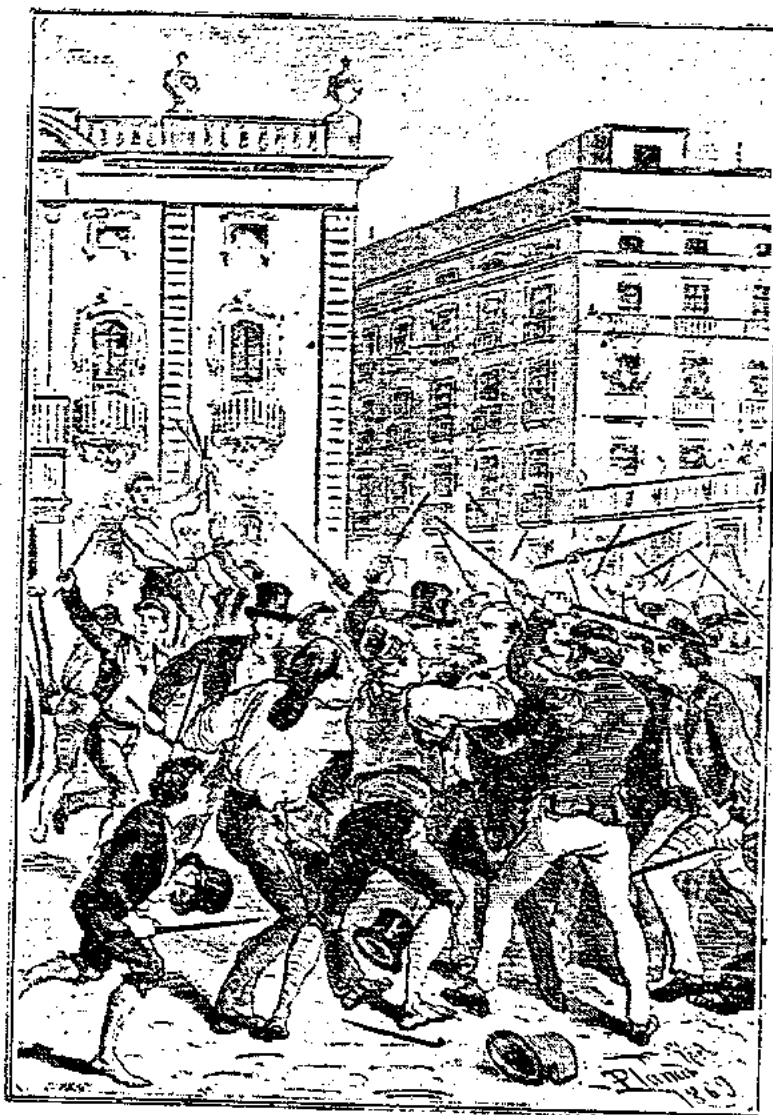
Aquí són els moderats que acusen d'intemperància als progressistes que, descontents de com s'havia efectuat l'escrutini de vots, provoquen desordres i atemptats a la propietat privada. Els incidents són nombrosos i variats, però la majoria aïllats i no influeixen ni els resultats ni el normal desenvolupament de la consulta electoral.

Les noves Corts, que tenen una breu legislatura entre abril i octubre de 1840, comencen les sessions enmig d'un clima de violència i inseguretat. El govern de Pérez de Castro volia imposar una llei municipal nova amb la intenció de reduir les atribucions dels ajuntaments tradicionals, que eren unes institucions autònomes, representatives i molt populars (94). A mitjats de juny Maria Cristina i bona part del govern es desplacen a Barcelona per considerar-la una ciutat moderada i més segura que la pròpia capital del Regne. Com era habitual en aquestes ocasions, es fa una brillant rebuda a la Regent i llur cort.

Baldomero Espartero, el duc de la Victòria, arriba el 13 de juliol a Barcelona envoltat de rumors d'una crisi de govern imminent. Els barcelonins també preparen una gran acollida al general, confirmant-se la seva popularitat entre la població. Davant l'evidència de l'aprovació de la llei municipal, el dia 18 al vespre es reuneix una gentada a la plaça Sant Jaume; l'Ajuntament en ple es col·loca al front de la manifestació i es dirigeixen a la plaça Palau on presenten les queixes a Espartero. Aquest demana audiència a la Regent i, al cap de varies hores, el duc de la Victòria surt portant la dimissió del govern. La jornada s'acaba sense incidents però aquella nit l'Ajuntament havia armat a més de 800 homes (95).

El dia 21 a la tarda un nombrós grup de gent benestant s'aplega a la Plaça Palau poc abans de que la Regent i les Infantes surtin a donar el passeig habitual. Els manifestants s'engresquen i no falten crits de 'Muera Espartero' que molesten els progressistes; un escamot capitanejat per un taverner, molt conegut per les seves idees exaltades, fa front als manifestants i la reunió acaba a bastonades. Es el 'motí de les levites', de característiques tragicòmiques i que no va tenir més transcendència que sembrar la plaça Palau de barrets, levites i bastons trencats (96). Tanmateix l'endemà al matí hi ha un aldarull a la casa de Francesc Balmas, un advocat conservador que s'havia distingit en el 'motí de les levites'; un grup de paisans l'acusen d'haver mort a un progressista la nit anterior i Balmas es defensa a trets, matant a alguns homes. El grup ara és més nombrós i també hi ha una companyia de milicians que no poden evitar l'assalt i la mort de Balmas; la multitud agafa el cadàver i el passen per la ciutat originant un principi d'insurrecció: Es el mateix Espartero, a cops de sable, que s'encarrega de restaurar l'ordre (97).

No hi ha més aldarulls al llarg de l'estiu en que la Regent i Espartero allargen l'estada a Barcelona, i és la comitiva reial la que emprèn primer el viatge de tornada, via València. El 6 de setembre l'Ajuntament anuncia l'establiment d'una Junta Governamental amb la presència del Governador Civil i del duc de la Victòria; Barcelona seguia els pronunciaments de Madrid, de Zaragoza i d'altres ciutats on també s'havien format Juntes que no reconeixien el govern monàrquic (98). L'objectiu del moviment era el d'obligar a Maria Cristina al nomenament d'Espartero com a cap de govern, però aquest hi posa moltes condicions. Finalment accepta el càrrec i el 25 de setembre deixa Barcelona per anar cap a Madrid. El dia 20 d'octubre Maria Cristina abdica i s'exilia a París; Espartero assumeix la Regència. Els fets de l'estiu de 1840 van donar als progressistes la supremacia en els afers locals; ara, a més de l'Ajuntament, també situen els seus homes a la Diputació. A principis d'octubre es reorganitza completament la Milícia i les eleccions dels oficials res-

Il·lustració 6.- El motí de les levites.

Dibuix d'Eusebi Planes.

Bugessos -amb barrets i levites-, menestrals -amb gorres i xaquetes- i obrers -amb barretina i bruses- es reparteixen bastonacos, a la Plaça de Palau, el dia 21 de juliol de 1840.

tableixen els càrrecs a aquells elegits a l'estiu de 1837, i que el baró de Meer havia cessat bruscament (99). En els propers mesos la tranquil·litat és la tònica dominant a Barcelona, que manté l'alta activitat econòmica i les fàbriques -algunes d'elles ja han introduït el vapor- donant plena ocupació als obrers.

Entre 1837 i 1840 el règim liberal ha fet uns passos decisius: s'ha aprovat definitivament una constitució que complau a la majoria dels liberals s'ha experimentat amb èxit el sistema d'eleccions censitàries i s'ha imposat del tot a la darrera resistència absolutista. El balanç electoral a Barcelona s'ha de considerar com a positiu ja que la participació ha estat elevada. També s'han definit dos partits dins la família liberal que els podem identificar a uns grups socio-professionals; els moderats són recolzats pels propietaris, els comerciants, les professions liberals i part dels fabricants i de les classes mitges. Els progressistes són sostinguts pels menestrals i sectors de botiguers, fabricants i petits propietaris. Subtilment hi ha una diferenciació social entre uns i altres, i cal emfasitzar que els moderats han guanyat les darreres consultes electorals, la darrera per un ampli marge: la burgesia barcelonina és clarament conservadora. La relació de forces d'inverteix quan a les consultes pot participar-hi un sector més ampli de la població; ja que els càrrecs municipals i els oficials de la milícia elegits més democràticament sempre són majoritàriament progressistes o radicals. No s'ha de menysprear l'ala esquerrana dels progressistes on trobem homes d'idees republicanes i que són els promotors de les principals manifestacions i aldarulls populars.

La pràctica electoral ha influït positivament en la superació de la primitiva mitomania política, que Coroleu ens descriu:

'Profesábamos nosotros un liberalismo abstracto, no muy claro, ni siempre lógico, y que adolecía de un cierto misticismo por cuya virtud aceptábamos un sinfín de fórmulas convencionales como axiomas sagrados, tanto más respetables a nuestros ojos cuanto más abstrusos eran y misteriosos ' (100).

La primera definició dels partits polítics permet la superació de les societats secretes, la pràctica del dret representatiu inicia als ciutadans en l'aprenentatge polític. La incògnita principal és si l'Estat serà capaç d'assumir el repte; per ara el balanç és negatiu: legislatures molt breus, freqüents crisis polítiques, canvi de Regència... A finals de 1840 els progressistes es troben en unes immillorables condicions per normalitzar la gestió de les institucions liberals.

2.3.- Les grans bullangues, 1841-1843.

Entre 1841 i 1843 coincidint amb la regència d'Espartero, hi ha a Barcelona una progressiva radicalització política. Aquesta postura, que portarà a mobilitzacions populars i a enfrontaments amb el govern, no és motivada per fenòmens externs sinó per la pròpia evolució de la ciutat. La política barcelonina s'allunya de l'evolució espanyola; els conflictes socials i les actituds ideològiques tenen ara una peculiaritat local.

Per una banda, hi ha conflictivitat socio-laboral, que afecta a menestrals, artesans i, especialment, als obrers de les fàbriques. Per altra banda, els progressistes i els sectors radicals s'aparten clarament de les línies de la central del partit i basen l'acció política en uns objectius locals; uns i altres - a vegades difícils de diferenciar- frueïxen d'un ampli recolzament popular. La convergència del descontent laboral i de les reivindicacions dels radicals desborda a la burgesia i a la mateixa política liberal.

La llibertat de la indústria i la supressió dels gremis, decretades pel règim liberal el 1834 i el 1836, formalitza la culminació d'un llarg procés de transformació en les relacions laborals tradicionals, procés que s'ha iniciat vint anys abans. Ara, coincidint amb la prosperitat econòmica dels anys 1839 i 1840, els menestrals són plenament conscients de la pròpia decadència i de la dificultat d'adaptar els oficis tradicionals a les condicions econòmiques capitalistes (101). Els obrers de la manufactura artesanal es veuen involucrats en el mateix procés que els mestres; la relaxació de les relacions professionals -amb la desaparició d'una vinculació paternalista entre obrers i patrons- els indueix a prendre iniciatives pròpies. Els artesans converteixen els antics gremis en societats de socors mutus amb la finalitat de disposar d'una defensa davant les malalties, la manca de treball o un enduriment general de

la situació econòmica. El fet que ara les societats de socors mutus siguin organitzacions estrictament obreres — no com els gremis que eren interclassistes — els fa prendre major consciència dels propis problemes.

Els obrers de les fàbriques es troben en la mateixa dinàmica, però amb factors diferents. Abans d'introduir-se la mecanització, la majoria dels treballadors del tèxtil eren obrers qualificats, amb sous acceptables i amb una feina que els exigia una habilitat manual. L'aparició de les primeres fàbriques plenament mecanitzades és contestada amb un moviment 'ludita', primitiu, espontani, desorganitzat però que reflecteix la inquietud d'aquests obrers i dels nombrosos treballadors a domicili davant la introducció de les tècniques modernes. Entre 1838 i 1840 han sorgit una desena de grans fàbriques mogudes per vapor i, molt ràpidament, se'n construeixen d'altres: és el primer impacte important de la industrialització. Aquí, les relacions laborals i el tipus de feina és molt diferent al de les fàbriques tradicionals; s'exigeix menys preparació professional i una disciplina que, un home moderat com Jaume Balmes, compara amb la dels esclaus (102). Però ara no es produeix un esclat ludita; l'experiència d'uns anys abans ha demostrat als líders més conscients la inutilitat d'aquells moviments espontanis, sense objectius. El 1840 els obrers de les fàbriques s'han organitzat en associacions mútues, similars a les dels artesans, però molt més poderoses en unir un major nombre de treballadors (103).

La Societat de Teixidors cap a meitats de 1841 compta amb uns 15.000 afiliats només a Barcelona (104); és doncs, un grup de pressió important. Però no se l'ha de considerar com un sindicat proletari, bàsicament perquè no pot existir un proletariat fabril modern en uns moments que tot plegat s'introdueix el vapor, quan ens trobem en els inicis de la industrialització (105). La lluita de la Societat es limita sempre a les qüestions laborals —nomenament de comissions per les negociacions amb els fabricants en el tradicional conflicte sobre la llargada de les peces teixides, reivindicacions salarials, pressions

per aconseguir la readmissió d'obriers acomiadats . . . - i als socors mutus dels associats. Certament es pot parlar d'algun moviment vaguista, però aquests succeeixen en conjuntures molt determinades, com a la segona meitat de l'any 1840, quan hi ha molta feina a les fàbriques, i els patrons volen rebaixar el sou, i el context polític és favorable als obrers. Ara la Societat pot pressionar o, si menys no, demostrar el seu descontent; les noves fàbriques de vapor agafen gent poc especialitzada, la majoria d'ells homes de fora de Barcelona que la Guerra Civil ha tret del medi rural i han d'acceptar feines en qualsevol condició. Són anys de migracions i la ciutat és un centre d'atracció. Així, a partir de 1840, els obrers qualificats -que formen la base de la Societat de Teixidors- veuen amenaçat el lloc de treball i la posició socio-econòmica tant per la introducció del vapor com per la presència d'una mà d'obra menys exigent.

Des de principis de 1841 el sector tèxtil frena ostensiblement la seva activitat. Es tracta d'una crisi de sobreproducció: els magatzems són plens de gèneres difícils de col·locar en el mercat i els fabricants comencen a acomiadar a molts obrers (106). La Societat ha d'auxiliar a molts socis i les seves accions no tenen la mateixa força que un any abans; algun intent de vaga és contestat pels fabricants amb acomiadaments o 'look outs'. La festa dels teixidors és en el mes de maig, i en ella, en la qual celebren el primer aniversari de la fundació de la Societat, hi veiem el moment de la màxima expansió.

Com a associació de socors mutu, la Societat de Teixidors es va apartar de tota acció política; l'apoliticisme també els aparta de l'acció directa (107). Naturalment aquesta postura col·lectiva no contradiu la posició personal dels seus líders o de la base social que poden participar en la política a partir de la Milícia i en les revoltes. Però no hi ha una connexió entre la lluita laboral i la lluita política, reafirmant-se el paper de la Societat únicament en el context laboral.

El moviment de Juntes de setembre i octubre de 1840 va portar a Baldomero Espartero al poder però també va comportar importants divisions entre els progressistes i els principals líders progressistes, com Mendizábal, Fermín Caballero, Joaquín María López o el mateix Espartero comandaven petites fraccions que sostenien postures difícils de reconciliar. A finals d'any es van convocar eleccions legislatives a celebrar entre l'1 i el 5 de febrer de 1841. A Barcelona la Junta de comissionats progressista, presidida per Marià Borrell, comença a preparar-les des de principis de gener. Primer preocupaven les diferents tendències dins el partit, ja que des del 10 de gener una Asociación Patriótica amb Abdó Terrades com a secretari, convoca reunions pels electors radicals (progressista-demòcrates). Però aviat es comença a témer la reticència dels moderats a presentar cap candidatura. El Constitucional publica el 25 de gener la candidatura oficial dels progressistes, on veiem que el comitè de Barcelona es decanta per la fracció de Joaquim M. López -considerat el més radical- que encapçala la candidatura, que forma també Domènech, M. Vila, J. Jaumar, G. Alvarez, J. Roviralta i M. Mayora. Les novetats més importants són l'augment de comerciants i fabricants, com l'india Jaume Badia, Joan Vilaregut i Antoni Vidal. Els hisendats són representats per Josep Ricart, i s'inclou també el metge madrileny Juan Llacayo, al comandant de la Milícia Nacional Francesc Sobirà i l'advocat Pau Palachs, alcalde de Barcelona en el 1840.

Els progressistes, sense l'oposició dels moderats, s'imposen fàcilment, ja que la confosa candidatura de la Asociación Patriótica de Terrades no aportava quasi cap nom nou, excepte dels de Pere Mata i Joan Prim.

Davant les nombroses renúncies dels diputats electes, a finals de juny es celebren unes eleccions parcials per decidir les dues places que encara falta per ocupar. Els progressistes presenten dues candidatures diferents, on coincideixen Joaquín Alcoriza i Pere Mata, però es presenta per primer cop una tercera del Partit Demòcrata que proposa a Patricio Olabarría, republicà madrileny i re-

dactor del periòdic radical El Huracán, a Josep Vergés, propietari de Calèlla, i a Pere Felip Monlau, metge i redactor de El Popular de Barcelona. En el seu programa destaca la consigna 'el Pueblo único Soberano' i altres punts com una ampliació de la llei d'imprensa, la protecció de la indústria nacional, el combat contra el contraban, que es confonen amb els programes burgesos (108). Alconiza i Mata no van tenir problemes en aconseguir l'escó, ja que la candidatura democrata obtingué com a màxim 249 vots a favor de Monlau, però el que realment preocupava era la greu qüestió del retraïment dels moderats. El Constitucional, alarmat per la baixa participació en les eleccions de 1841, intentava buscar-ne els motius:

'no pudiendo persuadirnos que esa poca concurrencia a las urnas sea una muestra del poco interés que les inspira a los progresistas la facultad de nombrar representantes del pueblo (...), en primer lugar creemos que esta especie de indiferencia nace de la ausencia de electores moderados' (i després també) 'influye esa división deplorable introducida en el campo progresista' (109).

La baixa participació (el 23 % en les generals i el 10 % a les parcials) és sens dubte atribuïble als moderats i a la posició de la burgesia que, d'aquesta forma, protesta per la política governamental. Però també van atemptar contra la mateixa estabilitat del sistema electoral al fer caure fins a límits ridículs els nivells de participació que, entre 1837 i 1840 havien tendit a augmentar.

Les consultes electorals de 1841 evidencien importants diferències entre els progressistes. Per una banda hi ha un distanciament dels radicals de les línies polítiques d'Espartero -la facció 'ayacucha'- i de la burgesia -Mendizábal, Torrents i Miralda, Roviralta, Vilaregut-; els Llinàs, Palachs, Mata i Monlau encapçalen la 'dissidència' catalana (110). Aquesta ala esquerrana dels progressistes es troba molt aprop dels republicans que dirigeix Abdó Terrades i que darrerament han intervingut per primer cop en les eleccions legislatives, poc després d'haver presentat candidatures a les eleccions municipals.

Aquestes divisions dels progressistes responen a la creixent radicalització de les classes mitges i dels obrers, i a una reafirmació d'una actitud estrictament barcelonina -i per extensió, també catalana- enfront del govern central.

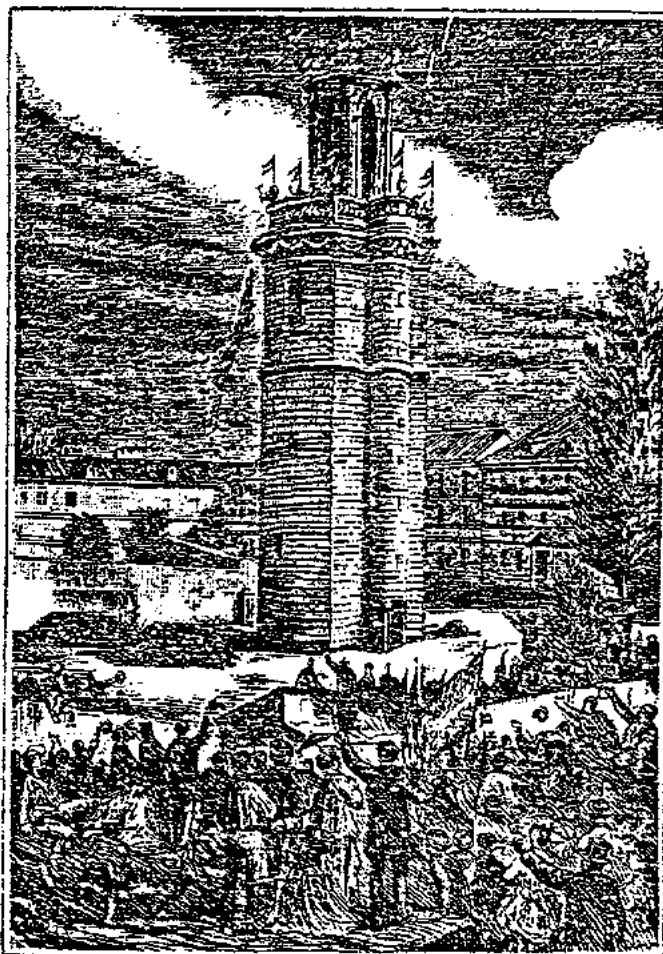
La convocatòria de l'Ajuntament d'un concurs públic de treballs científics que plantegessin la qüestió de l'enderrocament de les muralles és un pas important per solidaritzar aquesta postura de reafirmació local. Les memòries de Pere Felip Monlau o d'Agustí Vila ens permeten de conèixer la vinculació entre l'expansió de la ciutat, el creixement econòmic i la recuperació de la memòria històrica, que ara conflueixen en una actitud política que ha madurat gradualment els darrers anys (111). L'actitud higienista de Monlau coincideix plenament amb les reivindicacions populars: enderrocar les muralles per obrir la ciutat -amb els evidents avantatges per la desaparició dels drets de portes i per trencar l'opressiva etiqueta de plaça forta- a un futur i brillant creixement econòmic. La solució dels higienistes passa per un allunyament de les grans fàbriques del centre urbà, però donant confiança als fabricants per el desenvolupament industrial. El programa fé molts atractius i s'identifica plenament amb les reivindicacions dels barcelonins; es reforça el plantejament de la ciutat comercial i manufacturera, s'idealitza la llibertat política en l'obertura urbana. De fet, els únics que poden estar insatisfets amb aquesta projecció del futur -que, per altra banda, cal emfasitzar que es realitzarà més endavant- són un parell de milers de mitjans i grans propietaris urbans i els fabricants que haurien de traslladar els establiments fabrils fora de la ciutat.

Els esdeveniments polítics permeten de portar a la pràctica els primers passos d'aquest pla de Monlau, darrera del qual s'hi han arrelat els sentiments ciutadans. Els pronunciaments dels moderats a vàries ciutats espanyoles porten a la creació el dia 10 d'octubre de 1841 d'una Junta de Vigilància a Barcelona amb membres de la Diputació, de l'Ajuntament i de la Milícia, que presideix Joan Antoni de Llinàs. El Capità General Van Halen i una part important de la guarnició militar deixen la ciutat per anar fins a Zaragoza per com-

batre els moderats. La Junta de Vigilància es reserva poders executius i una de les seves mesures és la d'iniciar l'enderrocament de les muralles a partir de la Ciutadella. De nou l'acció política es reflecteix en mites: la Ciutadella simbolitza l'opressió absolutista i, també, la dominació castellana.

La similitud entre l'enderroc de la Ciutadella i l'assalt a la Bastilla de París, a l'inici de la Revolució Francesa de 1789, confirma el caràcter anti-absolutista de l'acte. Però Llinàs, en el discurs previ a l'inici de l'enderrocament, es basa en la recuperació de la memòria popular, en el record dels 'patriotes catalans'. No és una actitud aflada sinó que té uns sòlids antecedents. La recuperació de la història catalana i barcelonina s'ha iniciat des de dels principis del règim liberal i s'ha de relacionar íntimament amb el romanticisme i, a partir d'aquí, amb actituds nacionalistes. Puigblanch, Bofarull, o Castillo i Mayans s'interessen i escriuen sobre les peculiaritats de la història local i el català s'utilitza molt sovint com a llengua literària (112). Hi ha una conscienciació de les diferències entre Catalunya i l'Estat Espanyol, evidents i confirmades pels observadors estrangers (113). Totes aquestes manifestacions ara troben un vehicle polític en el discurs de Llinàs i en el programa del partit republicà que ja esbossa les primeres formulacions federalistes.

L'acte inaugural de l'enderrocament de la Ciutadella es fa sense aldarulls, amb una perfecta correspondència entre l'acció de les autoritats i la resposta popular. S'ha d'emfasitzar l'ordre que envolta l'acte en una ciutat amb uns conflictes laborals, políticament radical i on l'obra de teatre del republicà Ribot i Fontserè, Quiero hacerme bullanguero, s'acaba d'estrenar amb prou èxit. Tanmateix l'actitud del govern és implacable; Espartero fa tornar a Van Halen ràpidament a Barcelona amb ordres d'escarmentar els polítics que més s'havien distingit. Les posicions entre els militars i els barcelonins tomen a ser molt tenses i, a aquest darrers se'ls confirma de nou quelcom que tenen ben après: viuen, de fet, en una ciutat ocupada. L'actitud d'Espartero, Van Halen o del Gover-

Il·lustració 7.- Demolició de la Ciutadella.
Dibuix de Tomas Padró.

" Este fuerte se halla debajo de nuestros pies, y que debajo de los mismos va a hundirse, fué construido para domeñar la noble y ergida cerviz de nuestros valerosos abuelos. También ellos como nosotros sabían defender las libertades públicas"

J. A. de Llinas, octubre de 1841.

nador Civil Gutiérrez no aconseguen sinó radicalitzar encara més el clima polític.

L'any 1842 és ple de tensions; segueix la crisi de sobreproducció al tèxtil, augmenta l'atur, es multipliquen els petits conflictes laborals i els fabricants estan esverats davant els rumors de la imminent firma d'un tractat comercial amb Gran Bretanya. Una prova d'aquest clima tens i crispat la tenim a finals d'abril, quan vaixells de guerra espanyols visiten el port barceloní i es nota un desacostumat moviment de tropes; immediatament s'estenen per la ciutat rumors d'un aldarull i es multipliquen les tertúlies en els cafès i en les tavernes (114). El món periodístic també s'animarà amb l'aparició del 'Republicano', una publicació que neix de l'èxit de las 'Hojas' d'Abdó Terrades i que té en Francesc de Paula Cuello al principal redactor. El petit nucli republicà de Barcelona es va estructurant i cada cop té més influència en la vida política (115).

A meitats de novembre de 1842 un petit incident a la porta de l'Angel és l'espurna que fa aflorar les tensions acumulades des de finals de l'any anterior (116). De nou l'actuació arbitrària dels delegats governamentals converteix un petit aldarull poca solta en una revolta de grans proporcions: arresta dels redactors del Republicano i d'altres ciutadans, actuació desmesurada i irresponsable de l'exèrcit dins la ciutat que provoca els barcelonins; la reacció de la població ens la descriu el socialista francès Etienne Cabet:

'en menys de dues hores, el poble, el mateix poble que s'havia mantingut indiferent i passiu davant els preparatius anteriors i del recent atac, gixeca barricades, corre a les armes, i cada grup, a cada barri, sense cap centre d'acció, sense líders, sense vinculacions, es prepara a vendre cara la seva vida' (117).

L'espontaneïtat torna a dirigir els moviments de la població, però ara amb més experiència que en anys anteriors. Els enfrontaments són violents i s'allarguen un parell de dies fins que Van Halen ordena la retirada de les tropes, després de

perdre molts soldats (118). De seguida s'organitza una Junta amb el republicà valencià Joan Manuel Carsí com a president i que té com a vocals a un confiter, un cocolater, un llauner, un fuster, un fabricant de llumins i un petit fabricant de teixits; és una Junta de signe polític republicà i d'extracció social menestral (119).

La burgesia pren una actitud condescendent. Deixa fer a la Junta i fins i tot permet la reunió dels electors parroquials (els mateixos que elegeixen els càrrecs municipals) per què anomenin una Junta Consultiva formada pels principals notables de la ciutat: L'hisendat Josep Xifré, el marquès de Lió, el comerciant Pau Torrents i Miralda, el fabricant Nicolàs Tous i Soler, l'advocat Ignasi Santponç fins a un total de 25 personalitats molt destacades del món polític i econòmic barceloní (120). Naturalment la Junta no s'arriba a reunir però el sol fet de la seva elecció va donar un recolzament moral als insurrectes. La burgesia tenia raons per atiar la bullanga; estava obertament en contra d'Espartero -eren partidaris del restabliment de la regència de Maria Cristina- i la revolta podia oferir la possibilitat de pressionar sobre el govern en qüestions com la de l'aranzel proteccionista.

La magnitud del radicalisme de les classes populars i mitges barcelonines va desbordar primer a Van Halen que ha de deixar la Ciutadella i retirar-se amb les tropes fins a Sant Feliu de Llobregat, després a la burgesia que es desplaça a Gràcia i forma una nova Junta, i finalment als mateixos republicans que, impotents, deixen la direcció de la revolta a una comissió de la Milícia i dels alcaldes de barri que mantenen a Carsí com a president fins que, en els darrers dies, és reemplaçat per Crispí Gaviria, un venedor ambulat d'articles de perfumeria. Mentrestant, s'havien organitzat diverses companyies de 'Tiradors de la Pàtria' al cap de les quals hi ha homes com el jove republicà Joan Rovira o el líder de la Societat de Teixidors Joan Muns, i altres companyies lleugeres que seran dirigides pels líders populars Miquel Soler 'carcana' i

en 'Policay' (121). Van Halen anuncia el bombardeig de la ciutat i espera durant quinze dies l'arribada del mateix Espartero al front de reforços militars. Mentrestant, a Gràcia, la Junta burgesa -amb Puigmartí, Figuerola i el baró de Maldà com a elements representatius-, intenta insistentment establir negociacions amb els militars i, fins i tot, demanen la mediació de F. de Lesseps, cònsol francès. Els esforços són inútils: els insurrectes, la burgesia i els militars són, en aquests delicats moments, sectors hermètics i no hi ha possibilitats de negociació.

Espartero, d'una forma freda i brutal, ordena el bombardeig de Barcelona els dies 2 i 3 de desembre: s'ha de donar un càstig exemplar a aquests revoltosos catalans. A més a més s'ordena la reconstrucció de la part mig destruïda de la Ciutadella i una contribució extraordinària a la ciutat -a la burgesia- de dotze milions de rals. Les bombes d'Espartero van fer dubtar a la burgesia de la viabilitat d'emprendre aventures econòmiques a la ciutat i encara van radicalitzar més les postures polítiques de les classes mitges i populars barcelonines; pel duc de la Victòria van significar l'inici de la davallada en la seva carrera política.

A finals de desembre de 1842 Espartero torna a Madrid, on és mal rebut i durament criticat pel bombardeig de Barcelona. En senyal de protesta, els diputats per Barcelona Gregorio Alvarez, Miquel Mayora, Joaquim Jauner i Joan Antoni de Llinàs -aquest darrer elegit en les parcials del 30 de març de 1842- renuncien al seu escó del Parlament (122). A principis de gener de 1843, Espartero reacciona dissolent les Corts; aquestes havien tingut tres legislatures -la primera del 19 de març fins el 24 d'agost de 1841, la segona entre el 26 de desembre de 1841 i el 16 de juliol de 1842, i la tercera entre el 14 i el 22 de novembre de 1842- però la darrera molt accidentada. Les elec-

cions es van convocar pel 27 de febrer i la feblesa del govern va animar als moderats a presentar-se a la consulta.

A Barcelona, on els progressistes eren anti-governamentals i seguien donant suport a la fracció de J.M. López, es va intentar fer una candidatura de coalició amb els moderats. Comissionats dels dos partits es van reunir a El Bruc a finals de gener i, en principi, es va arribar a un acord per incloure polítics dels dos partits en una mateixa candidatura, però finalment aquesta iniciativa va fracassar (123). Malgrat el desacord, els moderats en presentar els seus candidats incloeren alguns progressistes com els indians Francesc Vinyes i Jaume Badia, i a Pau Torrents i Miralda, tots ells propers a les postures de Mendizábal; excepte Badia, els altres dos també figuraven en la candidatura progressista, cosa que fou motiu d'acusacions mútues en els darrers dies de la campanya electoral. Completaven la candidatura dels moderats l'economista madrileny Esteban Sairó -distingit darrerament en la defensa del proteccionisme- el catedràtic Joan Agell, l'advocat Bertran i Ros, els militars Josep M. Gispert i Josep Manso i Juliol, el comerciant de Mataró Joaquin Martí i Andreu, i els 'doceaïnistas' Marquès de Miraflores i Martínez de la Rosa (124). Es troba a faltar la tradicional i sempre nombrosa representació d'hisendats.

Els progressistes es presenten dividits, ja que a més de tenir a diversos homes entre els moderats, circularen vèries candidatures per la província, cosa que portà a moltes confusions i a la divisió dels vots. L'oficial publicada el 25 de febrer de 1843 a El Constitucional, la composaven J.M. López, Torrents i Miralda, F. Vinyals, P. Palachs i J. Alcoriza com a base. S'inclouia també a Pere Mata i als militars Joan Prim i Josep Ventosa, a més d'una nodrida representació de propietaris i hisendats: Vicens Sisternas, Jacint Febrés, Joan Romeu, Jaume Ferrer i Roca i Josep Dachs, que sorprèn força si tenim en compte la falta de comissionats pels fabricants i comerciants de Barcelona. L'altra candidatura que també circulava per la província -a la ciutat va tenir molt poc ressó- la formaven Joan Vilaregut, Manuel Pera, Gre-

gori Alvarez, Gaietà Roviralta i el militar Llorenç Milans del Bosch; va tenir acceptació en els importants districtes de Granollers, Mataró i Vilanova (124 bis).

La confusió i proliferació de les candidatures va portar a resultats molt ajustats i tan sols quatre candidats -Vinyals, Torrents, Agell i Badia, tots ells recolzats pels moderats però de signe progressista, excepte Agell- aconseguiren la majoria dels vots i va ser necessari recórrer a una segona volta. A la ciutat destaca el clar triomf dels moderats en votacions que oscil·laven entre els 1.922 i 1.659 vots, contra el màxim de 520 vots de Torrents i Miralda.

Per la segona volta, convocada pel 24 de març, els progressistes diferenciaren la candidatura respecte als moderats i es posaren d'acord per presentar-ne una d'unitària; incloïa a López, Prim, Vilaregut, Mata, Palachs, Milans del Bosch, Ventosa, Pers i Romeu, i desapareixien els hisendats. De fet s'accepta la candidatura alternativa de la primera volta, i es mostra la militarització que afecta a la política en aquests anys amb la presència de tres militars (Prim, Milans i Ventosa). Els moderats repeteixen la mateixa candidatura de la primera volta, però ara sense el reforç dels progressistes que ja havien estat elegits. La victòria fou clara pels progressistes, especialment a la província, ja que la ciutat seguia votant a favor dels moderats que aconseguien 1.515 vots contra 843, en els candidats més votats a cada partit. És important destacar la recuperació de la participació, ja que tant en la primera com en la segona volta va votar prop del 45 % del cens electoral.

Les Corts de 1843 estan dividides en diverses fraccions minoritàries; Espartero, en una estranya jugada política, encarrega la formació del govern a Joaquín M. López, i a Fermín Caballero, que no aconsegueixen de superar la crisi política. Pel maig el govern presenta la dimissió i el dia 26 Espartero dissol les Corts i convoca, sense massa sentit, noves eleccions per l'agost. Ara hi ha aixecaments populars a diverses ciutats andaluses, amb les conseqüents formacions de Juntas, i a principis de juny el brigadier Joan Prim es subleva a

Reus i forma una Junta amb tres fabricants, dos comerciants i un advocat.

El moviment insurreccional s'estén arreu de l'Estat i té els seus caps més visibles en tres militars: Narváez, Prim i Serrano; aquests donen garanties de formar una Junta Central a Madrid representativa de les Juntes locals. A mitjans de juny Prim i Serrano visiten Barcelona, que els rep entusiàsticament, i aviat es forma una Junta provisional d'acord amb l'Ajuntament, la Diputació i la Milícia. El comandant de Reus Antoni Baiges n'és el president. A finals de mes la Junta inicia l'enderrocament de les muralles, entre altres qüestions, per donar feina ja que l'atur laboral és generalitzat.

A finals de juliol Espartero abdica i s'exilia a Anglaterra. El govern cau a mans d'una estranya coalició que uneix a Joaquín M. López, González Bravo, Serrano, Prim i Narváez, que no convoquen ni la Junta Central ni Corts Constituents; contràriament, anuncien eleccions ordinàries pel proper 25 d'octubre. A Barcelona hi ha preocupació per l'acció del govern. La rebuda de Prim el 18 d'agost és molt freda, malgrat que el brigadier promet novament la formació de la Junta Central; no obstant, uns comissionats de la Junta de Barcelona prop del govern informen a finals d'agost de la creixent influència de Narváez i dels moderats en l'executiu.

El dia 2 de setembre s'inicia la revolta; les tropes fidels als 'centralistes' s'enfronten a les governamentals dirigides per Prim, Capità General del Principat, i Llorenç Milans del Bosch. El dia següent, el govern de la ciutat passa a la Junta Provisional que segueix presidint Antoni Baiges i en la qual trobem a polítics radicals com Rafael Degollada, Josep M. Bosch i Tolsa o Josep Vergés, a més d'oficials de la Milícia (125). En aquests dies la burgesia deixa la ciutat; per Balmes, aquesta emigració 'probó que la opinión había sufrido un cambio profundo, y que era imposible hacerla volver atrás para tomar parte en motines y trastornos' (126). Certament la revolta, que s'origina en uns conflictes polítics, pren des del primer moment uns aspectes particulars; Barcelona es troba a mans dels polítics radicals, dels republicans i de la 'Pa-

tuleia' o masses populars.

Conrad Roura ha diferenciat perfectament els dos nivells que des de bon principi caracteritzen la revolta:

'en el cerebro de los políticos, incluso de los republicanos, se formaba un caos. No veían la causa de aquella protesta continua en aquellos que eran sus hermanos de barricadas. No se habían dado cuenta que el logro de su ideal no era un logro práctico para todos, Y es que unos tenían pan y luchaban por la libertad, mientras que otros luchaban por el pan y la libertad les importaba un ardite. La lucha de estos últimos era la más trágica, pero también la más sincera y la que merecía el triunfo. Era la lucha del obrero barcelonés, no por su conveniencia, sino por su existencia' (127).

La Jamancia significa la definitiva separació de la burgesia -i dels partits moderats i progressista- de la lluita insurreccional però, com diu Roura, els polítics radicals i republicans no aconseguiren definir un ideari concret amb el qual s'identifiquin els obrers i les classes populars. En aquest sentit, és una revolta encara pre-industrial.

L'experiència d'una dècada de mobilitzacions militars i insurreccionals és determinant en que la revolta s'allargui prop de tres mesos: els barcelonins són uns experts en l'ús de les armes i en aixecar barricades. Així, la Jamancia és un continuat relat d'escaramusses bèl·liques entre les companyies de milicians i la patuleia contra les forces governamentals manades per Prim, Milans o Laureano Sanz; aquests darrers van haver de forçar la resistència dels insurrectes poc a poc i mantenint un continu bombardeig des de Montjuïc o des de la Ciutadella. Aviat la tàctica governamental va ser la del setge: estricte control de les entrades de la ciutat per rendir la resistència dels insurrectes per la fam i pel terror.

L'acció més atrevida dels 'jamancios' va ser l'intent d'assalt de la Ciutadella el dia 7 d'octubre; el va dirigir el sots-president de la Junta Josep M. Bosch; van intervenir-hi les companyies de milicians dirigides pel

líder dels teixidors Joan Munts i pel republicà Francesc de Paula Cuello, i comptaven amb la cobertura de la major part de les forces insurreccionals. L'assalt va ser coratjós però els militars van aconseguir defensar la temuda fortalesa; en els fets va morir Josep M. Bosch i Tolsa, un home de 59 anys i de llarga experiència en les lluites polítiques d'aquests anys: membre de diversos ajuntaments, de la milícia i de la Junta de Vigilància de 1841. El seu origen social és obrer; de jove entra com a aprenent de quincaller al taller de la família Pazzi i, més endavant, es casa amb la filla de la família i es fa càrrec del negoci després de la mort del sogre (128). És, doncs, un menestral, com molts altres que intervenen activament en la Jamància. Va morir com un patriota:

'ha encontrado la muerte al pie de esa Ciudadela cuyo arrasamiento había sido siempre una de sus más caras ilusiones'. (129)

El fracàs de l'assalt a la Ciutadella ens assenyalà l'inici de la decadència de la Jamància. La Junta ha d'intervenir molt sovint per controlar els preus de les subsistències que, per l'escassetat, tendeixen a pujar. Les accions són cada cop més anàrquiques.

Les descripcions que ens han arribat dels 'jamancios' són tendencioses però reflecteixen força l'origen social dels insurrectes; cal dir que la denominació prové del verb català 'jamar', que significa menjar, i al·ludeix explícitament els membres del batalló de la Brusa i altres cossos francs de voluntaris que s'havien apuntat per menjar de franc i per cobrar els cinc rals diaris que ofería la Junta (130). Molts d'ells no eren barcelonins:

'Barcelona con sus revueltas políticas y su progreso fabril llamó a sí la hez de los pueblos del Principado. Sus fábricas y talleres se abrieron a los que por sus opiniones libertinas tuvieron que abandonar sus poblaciones nativas y mancomunados con la plebe ciudadana formaron una masa desmoralizada y destituida de todo principio religioso; y

como a preponderante, quiso sojuzgar a la parte más pacífica de la ciudad; y de ahí el cambio notable que ha sufrido Barcelona de algunos años a esta parte'. (131).

La descripció és partidista però serveix; emigrats de molts racons de Catalunya obrers de fàbriques o dels tallers artesanals, en definitiva, les classes populars des de la patuleia fins als obrers qualificats. El caràcter pre-industrial dels insurrectes es pot comprovar en la forma de vestir:

'los había que llevaban en el pecho ó en el gorro, una sartén o parrillas de feria, para indicar que todos los moderados debían morir asados en aquellos instrumentos de cocina, según se desprendía de sus cantos de muerte; ostentaban también en su gorro un cráneo humano en hoja de lata...'. (132).

Les descripcions són prou significatives. En comptes de programes polítics, tenien cançons com el 'Xiribit' o la 'Paella', on sempre s'acaba amb atacs a l'aristocràcia, als empleats de l'administració o, simplement, als rics:

Mori la aristocracia.
 Prou mal nos ha fet ja
 Lo poble vol ser amo,
 Viva Deu, que ho serà ! (133)

A principis de novembre la Junta comença a negociar la capitulació amb Laureano Sanz, cap de l'exèrcit. Les negociacions es porten a esquenes del grups més exaltats que ara ja s'han fet amos de la ciutat. Hi ha saqueigs i atemptats contra la propietat, s'intenta cremar alguna fàbrica i altres petits aldarulls que la Milícia amb prou feines pot controlar. Després de diversos enfrontaments entre la Junta i els insurrectes, les autoritats 'centralistes' firmen precipitadament la capitulació el dia 19 de novembre, després d'un ultimàtum de Sanz. El matí següent entren les tropes i es forma un nou Ajuntament on trobem als principals notables: comerciants, hisendats, fabricants. Finalment, el 22 de novembre es dissol la Milícia Nacional, una

institució que ja és massa perillosa per la burgesia .

Entre les condicions demanades per la Junta en la firma de la capitulació hi havia la de deixar als membres més destacats de la revolta en llibertat d'exiliar-se voluntàriament, cosa que Sanz respecta . Cal notar igualment la feble repressió, molt significativa, si tenim en compte que la majoria d'aldarulls anteriors van acabar amb persecucions, arrestos i execucions . Molt al contrari, es torna a la normalitat amb la major rapidesa que permeten les circumstàncies i, seguidament, s'inicien els preparatius per les festes de la proclamació de la majoria d'edat de Isabel II . Naturalment la nova normalitat es caracteritzarà per l'ausència de llibertats polítiques i pel control impecable dels militars i de la policia secreta .

Després del nomenament d' una Diputació i un Ajuntament integrats per moderats, es van convocar eleccions legislatives per principis de desembre; aquestes ja s'havien celebrat a la resta de l'Estat a final d'octubre . La 'Jamancia' va significar una profunda crisi pels progressistes que, fins alguns anys després no van aconseguir reorganitzar-se . Tanmateix el diari conservador La Verdad incloïa la següent editorial, mentre es disputen les eleccions:

'afortunadamente, los antiguos partidos leales se han refundido en uno solo, todos ellos se hallan representados en la candidatura que los comisionados han presentado y no habrá quién dispute la victoria; pero el escaso número de votos sería un argumento terrible en manos de los enemigos del actual orden de cosas y lo asequible del triunfo no disculpa en manera alguna la negligencia' (134).

El programa polític és igualment molt clar: Constitució de 1843; Isabel II; govern fort, imparcial i econòmic; ordre públic, i protecció i foment dels interessos materials (135).

La candidatura 'Moderada-conservadora' la formen els progressistes Joan Prim -ara general i comte de Reus- Llorenç Milans del Bosch i Jaume

Badia que, de fet, ja es trobaven més propers a postures conservadores que progressistes després dels darrers esdeveniments. La candidatura es completa amb una colla de prohomes moderats: els militars Josep M. de Gispert i Juan de la Pozuela, els hisendats Ramon de Bacardí i Antoni Satorras, els capitalistes Tomas Coma i Pere Moret, i els influents polítics i advocats Francesc Perpinyà, Ramon Martí d'Eixalà, Esteve Sairó, Antonio Alcalá Galiano i Carles Llauder (136). La candidatura recull a antics diputats moderats de tot el període 1837 a 1843 i inclou, per primer cop, al prestigiós catedràtic de dret R. Martí d'Eixalà que tindrà molta influència en la definició dels corrents conservadors de la burgesia catalana (137). Naturalment no van tenir dificultats en imposar-se en unes eleccions que no tenien massa interès però en les quals va participar el 36 % del cens electoral de Barcelona; tampoc no van servir per res, ja que cap diputat va tenir temps de presentar-se a les Corts: Narváez va suspendre la legislatura el dia 27 de desembre.

Isabel II, la reina-nena, és el cap d'Estat, i Narváez el cap de govern d'un règim liberal que arracona totes les pretensions revolucionàries i, contràriament, inicia una acció clarament reformista.

Els coetanis i els protagonistes dels fets revolucionaris que van trasbalsar la llarga dècada de 1833 a 1843, van deixar una immensa literatura sobre els esdeveniments i les seves actuacions personals. Eren conscients de fer història, de la necessitat d'anotar i deixar constància dels fets; és significatiu que moltes d'aquestes obres es van fer amb un cert rigor històric —acumulació de documents, notes, etc.— i la majoria són principalment informatives i no interpretatives. L'interès dels coetanis en deixar una fonda petjada en la història no ha estat correspost pels historiadors: han tendit a ignorar tots aquests aldarulls, bullangues, revoltes o revolucions.

Hi ha una explicació; és difícil penetrar en aquest tupid bosc de fullaraca contradictòria, obscura i descriptiva, i és fàcil quedar-se penjat en un arbre que ens amaga el bosc. Constantment el professional de la història es perd en fraccions polítiques o en personatges que traspuen ambigüitats: quines són les diferències entre absolutistes i moderats, o entre moderats i progressistes, o entre progressistes i radicals, o entre radicals i republicans? Quin paper es reserven les societats secretes? Es molt difícil de respondre amb precisió a aquestes preguntes.

Una clau important per intentar desxifrar aquests fets la constitueix un dels pocs assaigs d'interpretació: la col·lecció de sis articles que Jaume Balmes publica a La Sociedad entre març i setembre de 1844 amb el títol genèric de 'Barcelona' (138). Es poden agrupar en tres parts:

1.- aspectes materials: 'Reflexión sobre las causas de su prosperidad' i 'La cuestión del derribo de murallas y fortalezas' (articles 1 i 2); S'analitza el desequilibri entre la ciutat i la resta del Principat, i la conveniència d'enderrocar les muralles per afavorir l'expansió urbana i econòmica.

2.- aspectes socio-laborals: 'Consideraciones generales sobre los efectos del desarrollo de la industria en las sociedades modernas' i 'Relaciones entre fabricantes y trabajadores' (articles 5 i 6); s'adverteix del imminent perill que comporta la industrialització i es recomana als fabricants que prenguin mesures per neutralitzar el naixent associacionisme obrer.

3.- aspectes polítics: 'Se desvela un error sobre las causas de sus revueltas' i 'Una ojeada sobre las revueltas de Barcelona desde 1833 y examen de sus causas' (articles 3 i 4); ataca virulentament les interpretacions que assenyalen el 'provincianisme' com un dels motius i analitza les revoltes a partir d'un vast moviment revolucionari in-

ternacional; les revoltes barcelonines tenen pocs punts de contacte amb altres de l'Estat espanyol.

L'esquema és interessant i perfectament vàlid en l'actualitat; en la interpretació, diferim en un punt dels aspectes polítics. Quan Balmes intenta desvincular el nacionalisme dels fets revolucionaris és parcial ja que és un defensor de la postura espanyolista que comparteix amb la major part de la burgesia catalana. El seu raonament és fluïx: tot rastre de nacionalisme s'ha perdut i difós entre les idees il·lustrades i liberals de finals del divuit i principis del dinou. Senzillament, els catalans s'han oblidat de les tradicions i de la defensa que van fer llurs avis de les institucions d'autogovern per combregar amb les idees internacionalistes (139).

L'anàlisi és feble i fa aigües quan analitza les revoltes, especialment els fets de la tardor de 1841 -malgrat la importància que anteriorment dóna a l'enderrocament de les muralles i de la Ciutadella- i de la revolta republicana de 1842. També cal emfasitzar que s'oblida de citar la intervenció o l'existència dels republicans. Les omissions són prou intencionades com per restar mèrits a la interpretació global que, repetim, creiem que és brillant.

El procés revolucionari iniciat el 1833 ha permès l'accés de la burgesia a les esferes del poder, malgrat unes limitacions que ja eren previsible en analitzar els antecedents (el període 1808-1832). Efectivament, la perspectiva barcelonina confirma com els comerciants, les professions liberals, els fabricants i els propietaris/hisendats s'han fet amb les responsabilitats del govern central o local. Tanmateix les coses no van ser fàcils: primer cal doblegar la resistència absolutista en una llarga i sagnant Guerra Civil, i, després, fer front al radicalisme de les classes mitges i populars.

Hem distingit tres fases en la Revolució Liberal. La primera entre 1833 i 1836 amb una activa participació de la burgesia en la lluita insurrec-

cional: es pressiona per obligar a la formació d'un govern capaç d'emprendre unes reformes indispensables (una constitució, una llei electoral representativa i escombrar definitivament les traves que subsisteixen de l'Antic Règim). Les diferències entre liberals moderats i constitucionals són poc importants, -però existeixen i ja donen més d'un esglai- i a les classes dominants tan sols han de controlar els moviments espontanis de les classes populars, com els de l'estiu de 1835 quan una crisi de subsistència provoca aldarulls. La Milícia, el braç armat de la burgesia controla amb certes dificultats aquestes insurreccions de caràcter pre-industrial. Entre 1835 i 1836 l'Ajuntament, el Govern Civil i el govern militar passen a mans d'homes plenament identificats amb el procés revolucionari. La convocatòria de Corts Constituents a la tardor de 1836 és la culminació dels objectius prioritaris, malgrat que es manté la resistència absolutista: la Guerra Civil encara no s'ha guanyat.

La segona etapa s'inicia el 1837; la família liberal es divideix en dues tendències o partits polítics: moderats i progressistes que, teòricament, han de resoldre llurs diferències en el marc de les eleccions censitàries. Però també s'ha de tenir en compte als grups radicals -evolució dels constitucionals del període anterior- i els primers nuclis republicans, que denuncien la tendència de la burgesia barcelonina a decantar-se cap a posicions excessivament moderades. Els aldarulls de gener i maig de 1837 són un antecedent a la progressiva radicalització política de les classes mitges que comencen a definir un programa -difús, més identificable a actituds individuals que a formulacions ideològiques- que van més enllà de les pretensions liberals. La burgesia no pot refiar-se massa de la Milícia i recorre a l'autoritat militar: el baró de Meer garanteix l'ordre, si cal, a caps de garrot. Les eleccions de 1839 i 1840 obren esperances a la possibilitat d'una estabilització del règim liberal que ara s'ha reforçat amb la victòria -amb prou feines reeixida i molt pregonada- sobre els carlins, la darrera resistència absolutista. La incògnita és l'actuació del govern central, ja que a Barcelona la convivència

política i social -que no pot ser fàcil- sembla arribar a una maduresa: partits polítics, associacions obreres... hi ha intents de respectar les llibertats polítiques.

La tercera i darrera etapa revolucionària s'inicia amb el canvi de regència i el context és de constant inestabilitat política del govern central. La política barcelonina agafa, més que mai, una dinàmica pròpia: hi ha conflictivitat socio-laboral i radicalització política en les classes mitges i populars. L'actitud de la política és a la defensiva, la del govern desestabilitzadora. Mai no sabrem si la societat barcelonina hauria estat capaç de solucionar els seus propis problemes ja que els militars s'encarreguen de desvirtuar-los amb metralla i canonades. Certament hi ha un antagonisme entre la burgesia i la resta de la població que no té una possibilitat d'expressió en la política liberal. També hi ha una interessant evolució política de les classes mitges -ara identificades amb els radicals i els republicans- que els porta a la recuperació d'uns plantejaments nacionalistes, a esbossar els orígens d'una ideologia federal que, un parell de dècades més tard, ja constitueix un programa polític original i, probablement, el més harmònic que s'ha plantejat en la història contemporània espanyola.(140) La burgesia, marcadament espanyolista, en queda al marge i s'exaspera en veure la seva ciutat una i altra vegada assetjada i bombardejada per un govern incapaç d'acceptar el diàleg o les normes més elementals de la política liberal.

NOTES

1.- La bibliografia sobre la Revolució Liberal s'ha incrementat en els darrers anys. De les obres que enfoquen el tema de manera general cal citar al sempre útil manual de M. ARTOLA; La burguesia revolucionaria (Op. cit. especialment pp. 7-57 i 179-261); el mateix autor va aprofundir en el tema a Antiguo Regimen y Revolución Liberal. Barcelona 1978, pp. 157-303. Una visió interessant i que s'aparta de la línia anterior es la de J. FONTANA; La Revolución... Op. cit., Altres obres de C. MARICHAL Op. cit. cit, i P. JANKE; Op. cit. Però el treball més polèmic va ser el de J. ACOSTA SANCHEZ; El desarrollo capitalista y la democracia en España. Barcelona 1975 que va trobar una adequada rèplica en J. BRAÑA, M. BUESA y J. MOLERO; Notas críticas a propósito de la obra de J. Acosta: "El desarrollo capitalista y la democracia en España", a Hacienda Pública Española, nº 38, Madrid 1976, pp. 243-253. Altres obres que aclareixen punts concrets són J. MALUQUER DE MOTES; El socialismo en España, 1833-1868. Barcelona 1977, pp. 31-96, i J. TORRES; Liberalismo Op. cit., pp. 7-31.

2.- El cònsol anglès fa una magnífica descripció d'aquestes institucions, veure a l'Annex 1, PRO FO 185/207, Barcelona 13 de gener de 1845, apartat 3.- La administració.

3.- Veure, per exemple, ADPB; Libro de registro de los Diputados provinciales. Es una relació ordenada alfabèticament dels diputats, senyalant-se la legislatura i la professió o activitat.

4.- Diario de Barcelona. Suplement del 15 de setembre de 1836. 'Ordenanzas para el régimen, constitución y servicio de la Milicia Nacional local de la Península...', 16 planes, Art. 1.

5.- J. PATXOT; Manual del viajero en Barcelona. Barcelona, 1840. Apéndice, pp. 5-11.

6.- Remetem a la precisa descripció que fa el cònsol anglès d'aquestes institucions; veure Annex 1, PRO FO 185/207. Op. cit., apartats 6.- Institucions de beneficència, i 10.- Delictes i institucions penitenciàries.

7.- PRO FO 637/4; Barcelona, 12 de octubre de 1833. El text original en anglès és el següent: " It certainly appears that the feeling of the great ma-

io itv of Catalans is decidedly liberal or constitutional but directly opposed to any measures having a tendency to overthrow the rights assumed by H. M. The Queen . Gobernadora (...) , The town of Barcelona and all the towns and villages of the coast are unanimous in this feelings, in the interior of the province particularly in the neighbourhood of Vich and Manresa... mind for apostolical..."

8.- La composició de l'Ajuntament s'ha elaborat a partir d'ANONIM ; Successos... Op. cit., pp. 116-117, i nota 389/ 1-26.

9.- PRO FO 637/ 4 ; Barcelona, 26 de febrer de 1834.

10.- ANONIM. Successos... Op. cit. , p. 113.

11.- PRO FO 637/ 4; Barcelona, 28 de desembre de 1833.

12.- Ib. id. , Barcelona, 14 de gener de 1834, i també a ANONIM. Succesos... Op. cit, pp. 118-119.

13.- PRO FO 637/ 4; Barcelona, 15 de gener de 1834. El sònsul es fa ressò d'uns rumors: " He said that M. Remisa has been commissioned by the Queen to (enderour . .) to conciliate matters here and the he is expected to arrive at Barcelona immediatly" , i segueix dient que " I have reason to believe that there exists in Barcelona a great number of secret societies . Clubs whose ultimate views decidedly tend to the reestablishment of sa Constitutional Gouvernment".

14.- J. CARRERA PUJAL; Op. cit., Vol III. pag. 19.

15.- P. JANKE; Op. cit. , Pag. 159. Janke cita a Safont i Ceriola, però Remisa i Manuel Mateu també es troben molt relacionats a aquest grup, els diputats Torrents i Llano .

16.- AC. Expedientes de Credenciales de los Diputados (a partir d'ara Exp. Cred. Dip.) ; Lligall 10., Exp. 7. Antoni Barata va ser ministre de finances en el segon govern de E. Bardori entre 1821 i 1822, i el 1835 es director de la Caixa d'Amortització .

17.- Hi ha notícies de I. Sanponts a J. CARRERA PUJAL; Op. cit., Vol II, pp. 338 i ss. , i a Vol. III , pp. 379 -380. La vinculació amb Martí d'Eixalà és a J. ROURE; Ramón Martí d'Eixalà i la filosofia catiana del segle XIX. Abadía de Montserrat , 1980, p. 62 i es. per la relació acadèmica a Barce-

lona el 1836.

18.- ANONIM. Successos... Op. cit, pag. 144, nota 472/1. També hi ha alusions d'aquesta crisi a la premsa de l'època.

19.- Seguim la metodologia de G. RUDE; La multitud en la historia. Madrid 1978, i, especialment, en l'article 'Los movimientos de masas en el periodo "preindustrial"', a Protesta popular y revolucion en el siglo XIX Barcelona 1978, pp. 17-33. Per altra banda, Anna M. Garcia és qui ha treballat més aquestes qüestions; la seva Tesi Doctoral, que es troba en vies d'acabar, aclarirà molts aspectes de les revoltes urbanes d'aquest període i, especialment, les de Barcelona entre 1833 i 1837. Sobre les revoltes d'aquest període hi ha informació a AHCB, Serie Governació A, concretament sobre els fets de l'estiu de 1835 al lligall 129-180, Expedient 129, hi ha força informació que tan sols hem mirat superficialment.

20.- Hi ha nombrosos testimonis, per exemple a MANIFIESTO de las operaciones principales de la Junta de Barcelona, creada en 10 de agosto... de 1835. Barcelona (1835). Apèndice documental, pp. 87-88, o també la circular que envia a la primavera d'aquest any el ministre de governació als Governadors civils, citat a N. SANCHEZ ALBORNOZ; 'Innovaciones tècniques y resistencia gremial. El vapor de Valencia de 1842', a Cuadernos de Historia de España, Vol XXXIX-XL, Buenos Aires 1964, pp. 365-369, on analitza la influència de les crisis de subsistència sobre les revoltes urbanes.

21.- Citat per J. MALUQUER DE MOTES; La crisis del modelo liberal en España. UAB, p. 308.

22.- ANONIM. A summer in Spain. London 1836, pp. 10-11. La versió anglesa es la següent.: "In politics the inhabitants are ultra-liberal, and I observed amongst them a more determined hatred of the monks than elsewhere. The lower orders seemed, in fact, to think about nothing else, as they could not answer a simple question without saying something about los frailes (...). A hatred which appeared only to be awaiting an opportunity to display itself".

23.- ANONIM. Successos... Op. cit, pp. 166-167.

24.- M. BRAUNSTEIN; El anticlericalismo en España (Quema de conventos en Barcelona, julio de 1835). Treball de curs, UCB, 1980, cop. meca., 31 pp. i Annex documental. Agraïm a la Mercè que ens hagi per-

mes consultar aquest treball.

25.- M. REVUELTA GONZALEZ; La exclaustración, 1833-1840. Madrid 1976. Es reproduïx una estadística impresa per J. de Serralde, 1835, amb els religiosos que havitaven els convents i els que van morir en l'alderull. El llibre clàssic sobre el tema es el de C. BARRAQUER Y ROVIRALTA; Los religiosos en Cataluña durante la primera mitad del siglo XIX. Barcelona 1915, 4 vols.

26.- ANONIM; Successos... Op. cit., pag. 167.

27.- Especialment a C. BARRAQUER Y ROVIRALTA; Op. cit.

28.- J. COROLEU; Memorias de un menestral de Barcelona. Barcelona 1946, pag. 141.

29.- F. RAULL; Historia de la conmocion de Barcelona en la noche del 25 de julio de 1835... Barcelona, (1835). pp. 34-35..

30.- Tant Raull com Xaudaró van confessar no haver participat directament en la revolta, però la justifiquen. Sobre l'ajusticiament del 'Caralleu', veure F. RAULL; Op. cit., pag. 59. Es realment molt estrany que un carlí participés en la crema de convents.

31.- J. MALUQUER DE MOTES; La crisis... Op. cit. p. 311.

32.- F. RAULL; Op. cit, pag. 57.

33.- lb. id. , pag. 4

34.- lb. id. pag. 44. També a M. LAFUENTE; Op. cit. , Vol XX p. 207.

35.- F. RAULL; Op. cit, pag. 51.

36.- ANONIM. Suscessos... Op. cit., p. 170, i veure també nota 11.

37.- C. BARRAQUER Y ROVIRALTA; Op. cit., citat a J. MALUQUER DE MOTES; La crisis... Op. cit., p 317.

38.- Id. , p 312 . Sobre el malestar al port i a la Barceloneta hi ha aquest document de la Junta de Barcelona: "las clases marineras i pescadoras no deben ser de peor condicion que las demás del Estado. Mientas este no necesita ni

- paga als mariners i pescadors, no deben estar sujetos a una coacci3n que les priva de los derechos comunes. Los privilegios con que se pretende compensar este defecto, son da±os a las propias clases del mar y otras del Estado. Sobrado lo acreditan los estragos lamentables de estos dias en varios puntos de la costa". MANIFIESTO de las operaciones... Op. cit., Apendice doc. 10.
- 39.- F. RAULL; Op. cit, pp. 65-66.
- 40.- ANONIM. Successos... Op. cit., pag. 174, nota 567/1.
- 41.- MANIFIESTO de las operaciones... Op. cit. Especialment veure la proclama d'adhesi3 al govern Mendizabal, Apendix, pp. 63-70 i 94-96.
- 42.- J. G ROIG OBIOL; 'Actuaci3n pol3tica del progresismo catal3n en la crisis del verano de 1835', a Homenaje a Vicens Vives, Vol. II, Barcelona 1957, pp. 547-561.
- 43.- ANONIM. Successos... Op. cit., p. 180, nota 588/1.
- 44.- L. FIGUEROLA; Estadística de Barcelona en 1849. Madrid 1968, ed. fasc., p. 288.
- 45.- Coincidim amb J. MALUQUER DE MOTES; La crisis... Op. cit., p. 320-320.
- 46.- A. ELORZA, ed.; Socialismo ut3pico espa±ol. Madrid 1970, p. 39. L'article apareix a El Vapor, 29 de gener de 1836, firmat per "El Proletario". La noticia de qu3 l'autor 3s Joaquim Abreu 3s a J. MALUQUER DE MOTES; El socialismo... Op. cit., p. 135..
- 47.- J. CASTILLO Y MAYANE; Las bullangas de Barcelona o sacudimiento de un pueblo oprimido por el despotismo ilustrado. Barcelona, 1837, pp. 70 i ss.
- 48.- Ib. id. p 75. Tamb3 PRO FO 627/4; Barcelona, 5 de gener de 1868. El consol diu que la multitud cridava "Mueran los carlistas", mueran el mal gobierno", es va matar cap a 85 presos - entre ells el Tinent Coronel carl3 O'Donnell - i corria el rumor d'un pillatge generalitzat. Sobre Avinareta i la seva participaci3 veure Pio BAROJA; Avinareta o la vida de un conspirador.

49.- PRO FO 72/ 467; correspondència des del vaixell Rodney, Avinareta al General Alvarez, 10 de gener de 1836. També hi ha una carta de Beltran i Soler que acusa a Feliu de la Penya, considerat com a un agent contrarevolucionari, i una altra carta conjunta d'Avinareta i Beltran i Soler del dia 4 de febrer, datada a Santa Cruz de Tenerife. Vegi's el text a Annexe 1.

50.- El Guardia Nacional, 27 de febrer de 1836. La premsa liberal disfrutava detallant aquests fets tan habituals en el període 1834 a 1839, quan els camins son sempre insegurs i les fraccions carlines controlen la part muntanyosa de la província.

51.- Còpia manuscrita de l'Acta original del escrutini, febrer de 1836; A.C. Expe. Crd. Dip. Llig. 13., Exp. 17.

52.- ADPB, Lligall 98. El quadre és un resum del cens; veure a l'Annexe 5, Quadre 4, el cens per oficis i categories electorals.

53.- Diario de Barcelona, 6 d'agost de 1836. Ens referim als resultats de la ciutat de Barcelona. L'únic lloc on hem trobat informació. Recordem que a l'Annex 6 hi ha els resultats complets de les consultes electorals fins el 1867; en aquest cas, veure Quadre 7 del citat Annex.

54.- PRO FO 72/ 467; Barcelona 16 d'agost de 1836.

55.- PRO FO 637/ 4; Barcelona, 9 d'agost de 1836. El text original en anglès és el següent: " It is very apparent that this unhappy country is it much abused by the machination of secret revolutionary societies which are known to abound here, propogating the most unholisman dictrines and mostly arising to subvert all government but that founded on republican principes. The natural good sense of the Catalans will however be likely to preserve them from falling into these shames".

56.- AC. Exps. Cred. Dip. Llig. 13, Exp. 17, tant per l'Acta, còpia manuscrita de l'original, com per la renúncia de Pedralbes.

57.- Ib. id.

58.- Aquestes mesures van despertar una gran polemica que es pot seguir detalladament des de la premsa, concretament El Constitucional i El Guardia Nacional, en els exemplars del 3 al 15 de gener de 1840.

- 59.- El clima de les eleccions liberals és perfectament descrit -amb ironia i exageració literària- per Charles DICKENS; Pickwick (Documents pòstums del Club d'aquest nom.) . Barcelona 1970, Vol I, pp. 213, també per STENDHAL; Lucien Leuwen. Madrid 1967.
- 60.- El Constitucional, 12 de gener de 1841.
- 61.- Hi ha una excel·lent descripció d'aquests actes a El Constitucional, 4 d'octubre de 1837.
- 62.- P. JANKE; Op. cit. , p 289.
- 63.- Es tracta de una Exposició a les Corts que es troba a AC. , Expedientes Generales, Lligall 52, Exp. 108. Es conserva l'original que té la següent anotació al capdemunt: "Barcelona. Varios Hacendados y Propietarios de... unen en voz a la mayoría de esta ciudad relativamente a las nuevas acaecidas en aquella capital a mediados de diciembre'", 12 de gener de 1837. Al final del text, 5 fulls manuscrits, hi ha les firmes dels propietaris i hisendats que la suscriuen. Veure també J. FONTANA; La Revolucion... Op. cit., p 341 que dona notícies d'altres exposicions enviades per aquestes dades per la Junta de Comerç i les Diputacions provincials.
- 64.- PRO FO 637/4; Barcelona 16 i 24 de gener de 1837. Aquestes cartes del cónsol són el relat més complet que coneixem sobre l'aldarull.
- 65.- Diario de Barcelona, 10 de març de 1837; nota policial per la qual es cerca a aquests individus per procesar-los en relació els fets del 13 i 14 de gener.
- 66.- Ib. id. , 21 de gener de 1837. Nota del consistori municipal justificant la dimissió.
- 67.- J. CASTILLO Y MAYANE; Op. cit. , pag. 123.
- 68.- PRO FO 72/489; Barcelona, 5 de maig de 1837. Veure la carta completa a l'Annex 1.
- 69.- PRO FO 637/4; Barcelona, 18 de maig de 1837.
- 70.- J. CASTILLO Y MAYANE; Op. cit. p. 157, que diu de Xaudaró:

" Carecia de prestigio (...) , en fin , lo tenían por sujeto sin opinión de principios, por un aventurero en toda la extensión de la palabra". L'acusació de ser un agent carlí es repetida vèries vegades per el cònsol Annesley, com per exemple a la carta PRO FO 72/489, Op. cit., on també hi ha un informe de Mazaredo repetin l'acusació.

71.- Bases de una Constitución política o principios fundamentales de un sistema republicano. Escrita en 1832... Barcelona 1866. Xauradó serà parcialment rehabilitat en alguns escrits de Rafael Degollada i de Jose M. Canalejas, dos coneguts dirigents radicals.

72.- PRO FO 637/4, Barcelona, 24 d'agost de 1837. El text original en anglès, complet, és le següent: "The great majority of Chiefs and Officers are men well known for their ultra revolutionary principles and the fact of having taken a prominent oas or having been wounded in the affair of the 4 may was a sur: pass to a command. The authorities are (pechle) and unprovided with the means of resistance, the minds of the populace are exited whilst the actual government. Disco intent is universal".

73.- C. MARICHAL; Op. cit., pp 170-171.

74.- Sobre els cens electoral fet segons la llei de 1837, veure l'Annex 5, Quadres 5 i 6.

75.- El Constitucional, 4 d'ocubre de 1837.

76.- El Guardia Nacional, 3 d'octubre de 1837.

77.- El Guardia Nacional, 10 d'ocubre de 1837, comenta que molts capitalistes marxén de Barcelona, i explica que "las clases jornaleras y artesanas serán las primeras que se resentiran de esta emigración". També hi ha la descripció del cònsol anglés a PRO FO 637/4, Barcelona, 15 i 19 d'octubre de 1837, i a PRO FO 185/167, British Mission at Madrid, citat per C. MARICHAL; Op. cit., p. 176.

78.- AC. Expedientes Generales, Llig. 51, Exp. 24.

79.- lb. id., Llig. 52, Exp. 197.

80.- Diario de Barcelona, 26 de febrer de 1838. Les citacions judicials

es repeteixen els dies 11 i 21 de març, però sembla que els encausats havien marxat de la ciutat. Probablement és ara quan Monlau va a França on es quedarà fins a meitats de l'any 1839.

81.- PRO FO 637/6; Barcelona, 3 i 10 de febrer de 1838.

82.- Ib. id. Barcelona, d 5 de gener de 1839. El text original en anglés es el següent.: " Within these last few months the Commerce of Barcelona has considerably revived many persons of wealth and influence who had emigrated in consequence of the disturbed state of the town have returned the fabrick which for the most part were either closed or deserted are now in full activity giving employment to thousands who had been without bread and the demand for workmen still increases".

83.- Id. id., Barcelona 30 de gener de 1839. La majoria de les exposicions es van publicar al Diario de Barcelona, del 1 al 15 de febrer de 1839, i també es va publicar la ESPOSICION elevada a S. M. la Reina Gobernadora por la Diputación de Barcelona en iustificación a las medidas adoptadas por el Exmo. Sr. Capitan General... Barcelona, 1839.

84.- P. JANKE; Op cit, p 295. A la nota 100, a peu de pagina, hi ha el text complet del programa dels progressistes, que es va publicar a El Correspondent, Madrid, 15 de juny de 1839.

85.- Diario de Barcelona, 10 de juliol de 1839. La candidatura es publica junt amb un programa de vuit punts, on es repeteixen les protestes del Manifest de Madrid. El Diario de Barcelona en aquesta època prenia una postura apolítica, però cada dia publicava fragments dels articles polítics de El Guardia Nacional i el El Constitucional, encara que no acostumava a comentar-los.

86.- Diario de Barcelona, 10 de juliol de 1839.

87.- Fermin CABALLERO; Fisonomia natural y política de los procuradores en las Cortes de 1834, 1835 y 1836, por un asistente diario a las tribunas. Madrid 1836, 117pp., citat a la pag. 43.

88.- PRO FO 637/6; Barcelona, 14 d'octubre de 1839.

89.- Diario de Barcelona, 19 de desembre de 1839.

90.- Diario de Barcelona, 7 de gener de 1840.

91.- El Constitucional, 5 de gener de 1840.

92.- Es tracta de dos exposicions firmades per vàries personalitats progressistes, la primera dirigida a la "Junta de escrutineo general de esta capital", datada el 29 de gener de 1840, i l'altra, d'on extreiem la cita del text, dirigida "Al Congreso de los Srs. Diputados", del 7 de febrer de 1840. Les dues es troben al AC. , Exps. de Credenciales de los Diputados, Llig. 18, Exp. 8

93.- Diario de Barcelona, 22 de gener de 1840.

94.- Aquest és un punt de conflicte molt important, que separa a moderats i progressistes. La llei municipal en vigència és la del Trienni constitucional, decretada el 3 de febrer de 1823; els ajuntaments eren electius -el cens era molt més popular que el dels diputats a Corts-, tenien moltes atribucions autònomes del govern civil i era molt eficaç per introduir a molta gent en la política. Hi ha una interessant exposició que toca tota aquesta problemàtica: Exposición que dirige a Las Cortes el Excelentísimo Ayuntamiento Constitucional de Barcelona sobre los proyectos de leyes de ayuntamientos, diputaciones provinciales y electoral. Barcelona 13 de maig de 1840, 21 pp. Sobre aquests esdeveniments de l'estiu de 1840, es indispensible el llibre de C. SECO SERRANO; Barcelona en 1840: los sucesos de julio (Aportaciones documentales para su estudio). Barcelona 1971. Tanmateix hi ha un punt on diferim de les interpretacions del professor Seco; ens sembla simplista l'afirmació que no hi ha diferències entre moderats i progressistes, considerant les limitacions intrínseques al sistema liberal.

95.- BARCELONA en julio de 1840. Barcelona, 1844, pp. 139-141.

96.- Seguim a J. COROLEU; Op. cit. pag. 194. i ss.

97.- BARCELONA en julio de 1840. Op. cit., Apendice Documental, pp. 280-284.

98.- PRO FO 72/ 558; Barcelona, 8 de desembre de 1840.

99.- PRO FO 637/6; Barcelona, 3 d'octubre de 1840.

100.- J. COROLEU; Op. cit. pag. 171.

101.- Aquest procés, característic de la crisi de la societat tradicional, l'hem desenvolupat més ampliament en els seus aspectes socials i professionals a la part II, 3.- Menstrals i Botiguers', d'aquest treball.

102.- Jaume BALMES; ' Porvenir de las comunidades religiosas ', a la La Sociedad, 15 de febrer de 1844.

103.- Sobre l'obrerisme barceloní d'aquest període veure a J.M. OLLE ROMEU; El Moviment obrer a Catalunya, 1840-1843., Barcelona, 1973, i J. MALUQUER DE MOTES; La Crisis. Op. cit., p. 336 i ss.

104.- J. MALUQUER DE MOTES; Op. cit. p 336.

105.- Des d'aquesta perspectiva no compartim la visió de J. M. OLLE ROMEU i de J. MALUQUER DE MOTES, Op. cit. supra, sobre l'obrerisme barceloní. En la mateixa línia es troba el treball de J. M. HUERTAS CLAVERIA; Manual d'Història del moviment obrer (1840-1975). Barcelona 1982, pp. 24-25, en el sentit de no delimitar amb més precisió els termes 'societat de socors mutuus' i 'sindicat obrer', cosa que porta a ambigüitats, des del nostre punt de vista, bastant greus.

106.- J. M. OLLE ROMEU; Op. cit., pp 130-132. Aquestes crisis de sobreproducció, freqüents en aquesta primera etapa de la industrialització del tèxtil, han estat senyalades per M. IZARD; Industrialización y Obrerismo. Barcelona, 1973.

107.- J. MALUQUER DE MOTES; Op. cit., pag. 357.

108.- El Constitucional, 26 de juny de 1841.

109.- Ib. id., 27 de juny de 1841.

110.- El terme 'dissidència catalana' l'hem tret de J. VICENS VIVES; Industrials i polítics. Barcelona, 1972, 2ed. p. 247.

111.- P.F. NOMLAU; Abajo las murallas!!! Memoria sobre las ventajas que reportaría a Barcelona y especialmente su industria, de la demolición de las murallas. Resumen histórico de los males que ha causado a España, y a Barcelona en particular, el haberse mantenido plaza fuerte esta ciudad después de la demolición sarracena. Barcelona, 1843. 23 pp. La memòria de Montlau va guanyar d'la medalla d'or i de la Vila l'adquisit.

112.- Pràser de Bofarull publica Los condes de Barcelona vindicados el anys 1836; per aquestes dades Antoni Puigblanch prepara varis projectes sobre història de Catalunya, dels que va quedar un Tratado de la Regeneración de España centrat sobre les diferències entre Catalunya i la resta de l'Estat recollit a E. JARDÍ; Antoni Puigblanch... Op. cit, pp. 342-346. Segons Jardí, en els anys 1838 i 1839 Puigblanch i Pere Felip Monlau estableixen contacte a l'exili, trobada que pot influir força sobre Monlau i, alhora, mantenir a Puigblanch al corrent del que passava a Barcelona, id. id., pag. 249 i ss. El 1840 Rubió i Ors comença a publicar els poemes de 'Lo gayter del Llobregat al Diario de Barcelona. Sobre la qüestió del renaixement literari del català es interessant la visió A. SOLA; 'Ballot, la seva gramàtica i altres notes', a Estudis històrics i documents dels Arxius de Protocols, IX, Barcelona 1981, pp. 277-303, a més de l'obre de M. de MONTOLIU; Aribau i el seu temps. Barcelona 1962.

113.- Els viatgers de l'època constaten aquestes diferències també el cònsol anglès, veure per exemples els 'Informes Anuales' dels anys 1842 i 1845, a l'Annex 1.

114.- PRO FO 185/195; Barcelona, 30 d'abril de 1842.

115.- Els primers passos dels republicans barcelonins són explicats minuciosament per Josep SOLER VIDAL; Abdó Terrades: Primer apòstol de la democràcia catalana (1812-1856). Barcelona 1983, pp.75-90, en relació als fets.

116.- A més de la nombrosa bibliografia política -amb nombrosos documents- dels coetanis, la bullanga de 1842 es la que disposa de més estudis moderns, com els de M. J. RISQUES; 'La insurrecció de Barcelona del novembre de 1842. La seva dinàmica social a Recerques, nº 10, Barcelona 1980, pp. 93-112, o el de J. SOLER VIDAL; Op. cit. pp. 112-148.

117.- E. CABET; Bombardement de Barcelona, ou voilà les Bastilles!. Paris, 1843, p.9. En aquesta obra es fa un paral·lisme entre les revoltes de Barcelona i les de Paris, especialment l'assalt a la Bastilla del 1789.

118.- (ALBERT DE ALVAREZ, J.); La revolución y bombardeo de Barcelona en 1842... Barcelona 1843., pp. 26-30. Hi ha una llista dels oficials i soldats morts, 42, i dels ferits, 155, amés de 17 "contusos".

119.- Sobre Carsí, veure el treball de J. FONTANA; 'Els successos de novembre de 1842 a València. Notes per una història del republicanisme valencià', Separata del 1er. Congrés de Història del país Valencià. Vol. IV. Univ. de València, 1974, pp. 363-367.

120.- ADRIANO; Sucesos de Barcelona ... Barcelona, 1843. Apendice documental nº 10.

121.- J. COROLEU; Op. cit., p. 226. També J. M. OLLE ROMEU; El Moviment obrer ... Op. cit. p. 362 i J. BENET i C. MARTI; Barcelona a mitjanassegle XIX. Barcelona 1976, Vol. I, pag. 229, transcriuen documents que demostren la participació a la revolta.

122.- Tots aquests diputats van renunciar el novembre de 1842, com s'anota a A.C. Libro de registro de los Diputados a Cortes, legislatura 1841-1843, i dona l'impressió que la renúncia es deu a una actitud davant els fets polítics, encara que no hem trobat cap notícia més precisa.

123.- El Constitucional, 27 de gener de 1843.

124.- El Guardia Nacional, 25 de febrer de 1843.

124 bis.- El Constitucional, 25 de febrer de 1843, publica la candidatura oficial dels progressistes, però observant els resultats de les eleccions en el Quadre 13 A, de l'Annex 6, es pot localitzar a aquesta segona candidatura.

125.- REVOLUCION de Barcelona proclamando la Junta Central. Barcelona, 1844, pp. 14-17. Contrariament a 'Les bombes d'Espartero' la Jaramància es una revolta pràcticament inedita entre l'historiografia actual; s'ha de destacar a J. SOLER VIDAL; Op. cit., pp. 108-203. L'interpretació de J. VICENS VIVES; Op. cit., pp. 253-257 no aporta res de nou i es base en bibliografia indirecta, malgrat l'extensa bibliografia dels coetanis.

126.- J. BALMES; 'Barcelona, artículo 4. Rápida ojeada sobre las revueltas de Barcelona desde 1833, y examen de sus causas', a Obras de Balmes, Vol. IV, Barcelona 1867, 3 ed., p. 114.

127.- C. ROURE; Recuerdos de mi larga vida. Barcelona 1925-28 (ed. de folleto) El Diluvio, 5 de febrer de 1925.

128.- (PUSALGAS , D.Y.) y D.M.G.; Acontecimientos políticos e históricos ... Barcelona 1843, p. 59.

129.- Ib. id., p. 60.

- 130.- REVOLUCION de Barcelona... Op. cit., p. 27.
- 131.- (PULSAGAS , D. Y.) y D. M. G. ; Op. cit. pp.8-9.
- 132.- Ib. id. , p. 138.
- 133.- Estrofa del ' Xiribit' , reproducida a REVOLUCION de Barcelona... Op. cit. , pp. 188-189.
- 134.- La Verdad, Barcelona, 7 de desembre de 1843.
- 135.- Ib. id. , 30 de novembre de 1843.
- 136.- Ib. id. , mateixa data.
- 137.- Borja de RIQUER; 'El conservadurisme polític català: del fracàs del modernisme al desencís de la Restauració, a Recerques, 11, Barcelona 1981, pag. 30.
- 138.- Seguim la col·lecció reunida a Obras de Balmaes, Vol. IV, Barcelona, 1357.
- 139.- Ib. id. , pp. 72-93.
- 140.- Aquestes idees ja han estat expressades per Josep TERMES; 'El desenvolupament de Catalunya al segle XIX', a La Immigració a Catalunya, Barcelona 1974, p. 119 i ss.. Sobre el moviment federalista i Pi Margall, l'obra més completa es la de A. JUGLAR; Pi y margall y el federalismo español. Madrid, 1975-1976 , 2 vols.

3.- LA POLITICA DELS NOTABLES.

La Barcelona de l'any 1844 torna a ser la ciutat submisa, silenciosa, tal com la vam veure l'any 1828 o el 1838, i que es recupera de la desfeta política esforçant-se en activar l'economia. El general Narváez no va reprimir espectacularment la revolta de l'any anterior, ja que sabia que disposava de temps; la desorganització dels partits polítics, de les associacions obreres o de l'esperit revolucionari dels ciutadans havia de passar per llargs exilis, per detingudes i eficaces depuracions. La ciutat, després d'una dècada tumultuosa i efervescent, necessitava ordre i tranquil·litat; però pocs sospitaven el tipus d'ordre que els esperava.

La peça clau per a sotmetre la ciutat era una autoritat militar, com anteriorment ho havien estat el comte d'Espanya o el baró de Meer. El cònsol anglès ens descriu la situació:

'Els moderats es varen treure de sobre el jou dels progressistes i Catalunya ha estat sotmesa durant mesos a un ferri govern militar, per no dir despòtic: i la mateixa ciutat, en constant estat d'excepció; amb el Capità General exercint poders extraordinaris que, pel caràcter rebel dels individus, els ha portat amb mà de ferro' (1).

Naturalment una de les primeres mesures repressives va ser la dissolució i retirada de les armes a la Milícia Nacional. Seguidament van arribar les reformes de l'Ajuntament, que ara s'elegirà per sufragi censitari, i de la Diputació.

En tot l'any 1844 no es van convocar les Corts i finalment es van dissoldre el 10 de juliol de 1844. Va mig sorprendre que es convoquessin eleccions legislatives ordinàries quan es rumorejava insistentment la reforma de la Constitució de 1837 i, per tant, havien de ser constituents. Tanmateix, es van preparar les eleccions per a principis de setembre.

A Barcelona es van presentar diverses candidatures moderades, destacant principalment l'oficial, amb Narváez, i una segona que encapçalava el marquès de Vilumara i era patrocinada per Jaume Balmes (2). A la ciutat van votar el 28 % del cens i sortiren elegits els governamentals Francesc Perpinyà, Esteban Sairó, Ramón Martí d'Eixalà, Josep M. de Gispert, Luis Pinzón, Joan Valles i Josep Manso i Juliol, comte de Llobregat. Els diputats de 1844 coincidien en bona part amb la candidatura moderada-conservadora de l'any anterior, però encara era més dretana.

Com era de suposar, les Corts van emprendre la reforma de la Constitució i de la llei electoral; però les ànsies reformistes del govern eren majors de les esperades. Un home profundament conservador com Martí d'Eixalà va prendre l'escó com a diputat governamental i, en acabar les legislatures, era un dels membres més actius de l'oposició (3). La Constitució de 1845, -aprovada en la legislatura de l'octubre de 1844- al maig de 1845- i la llei electoral de 1846 -aprovada en la legislatura del gener-març de 1846- signifiquen unes rectificacions importants del sistema liberal i una agudització del centralisme estatal. També es va aprovar la reforma tributària d'Alejandro Mon, que comportava un fort augment dels impostos directes. Contràriament a la Constitució de 1837, la base legislativa del règim moderat de 1846 tan sols és recolzada per una part de la família liberal.

3.1 - El règim liberal interpretat pels moderats, 1846-1853.

A partir de 1846 les eleccions entren en una nova dinàmica. S'ha reduït el cens i les consultes es fan pel sistema de districtes uninominals, cosa que facilita molt el control sobre els votants ja que, si abans un candidat necessitava reunir varis milers de vots, ara és possible ser diputat amb menys de 100 sufragis. L'interès de les consultes electorals es centra en les maniobres del partit del govern per imposar els seus candidats enfront de l'oposició d'uns grups concrets de la burgesia barcelonina, com pot ser l'Institut Industrial de Catalunya, o davant els progressistes un cop s'hagin refet de la desfeta de 1843; el 1846 encara era massa aviat.

Es interessant intentar esbrinar les tendències polítiques a Barcelona cap a meitats de 1846. Seguint les diferències que fa el cònsol anglès, poden distingir tres partits: en primer lloc els integristes, revifats per la situació política, que són els més exigents en el moment de demanar un govern fort, malgrat ser poc nombrosos a Barcelona; darrera d'ells trobem Baines, eclesiàstics i l'aristocràcia. En segon lloc, hi ha els moderats 'els més nombrosos però no pas els més sorollosos'; en un principi són partidaris de Narváez però es van apartant gradualment de les postures governamentals. Finalment hi ha els progressistes, ara desorganitzats, però que mantindran a una base fidel en els fabricants del Raval. A l'abril de 1846 hi ha un clar descontent subterrani: 'murmuracions no estridents, però profundes', motivat per l'augment de les contribucions i pel manteniment d'un govern despòtic (5).

La primera consulta electoral amb la llei de 1846 es va celebrar enmig d'una indiferència generalitzada: la participació a la ciutat va ser del 15%

BANDO.

DON MANUEL BRETON,
Capitan General de Cataluña.

ARTICULO ÚNICO. Queda levantado el estado excepcional en que se hallan las cuatro provincias que componen este Principado durante el tiempo necesario y prescrito para las elecciones de Diputados á Córtes, volviendo á él y sin necesidad de mas aviso tan luego como aquellas queden terminadas. Las comisiones militares cesarán en sus funciones judiciales, y las causas cometidas á su especial conocimiento se remitirán para su continuacion á los tribunales competentes.

Barcelona 30 de noviembre de 1846.

Manuel Breton.

Barcelona: Imprenta de Antonio Bacci, calle de la Librería n.º 2.

Il·lustració 8.- L'estat excepció.

Al convocar-se eleccions legislatives es tenia de retirar l'estat d'excepció; el ban emfatitza la qualitat de Barcelona com a ciutat ocupada.

de mitjana. La burgesia barcelonina era conservadora però oberta al joc polític liberal. Es van presentar vèries candidatures moderades difícils d'identificar, ja que els noms es repetien: un mateix candidat pot optar a dos districtes, representant candidatures diferents. Totes són moderades i l'única distinció possible és si també són pro-governamentals o no.

En el districte de Llotja, Ramon Maresch i Ros i Joan Güell i Ferrer es disputen l'escó; treu més vots Güell però no aconsegueix la majoria i cal disputar la segona volta, que serà favorable per un marge molt estret al candidat governamental, el comerciant Maresch i Ros. En el districte de Sant Pere el fabricant d'origen menestral Tomàs Illa i Balaguer, comissionat pels gremis barcelonins al llarg dels anys trenta, venç sense dificultats al candidat governamental el coronel Fel·lix M. de Mesina. A la Universitat hi ha votacions molt ajustades entre els advocats J.M. Planes i Compte i Sebastià Anton Pascual; a la segona volta el primer s'emporta la plaça de diputat. I, finalment, en el districte de Sant Pau el candidat governamental J. de la Peña y Aguayo venç sense dificultats a l'hisendat i fabricant Erasme de Janer i Gonima; davant la renúncia de Peña y Aguayo, el maig de 1847 es celebren eleccions parcials que són guanyades pel coronel Mesina.

La primera consulta amb el sistema de districtes uninominals acaba en taules entre moderats a favor o en contra del govern. La poca participació treu relleu a la consulta i, el més destacable és l'oposició silenciosa de la burgesia barcelonina cap al nou sistema. En aquest sentit, s'ha d'emfasitzar l'absència de Martí d'Eixalà i el seu grup que, com ja hem dit, es van oposar a la Constitució de 1846. Per altra banda, cal assenyalar la primera aparició política de l'india Güell i Ferrer, i que aquesta té com a escenari el districte dels comerciants —la majoria dels vots els aconsegueix al col·legi electoral de Llotja— i no en el dels fabricants (6).

Mentrestant, la ciutat experimentava uns canvis importants. En

aquests anys es recupera l'activitat econòmica malgrat que el tèxtil segueix patint crisis cícliques; però el veritable motor de l'economia barcelonina és la reforma interior de la ciutat i, concretament, les obres públiques. Com a conseqüència de la desamortització i de l'augment demogràfic, la propietat es revaloritza espectacularment, es fan constants transaccions i s'especula amb el sòl urbà. Es construeixen vivendes a les zones burgeses i a les zones populars, s'aparten les grans fàbriques de la ciutat emmurallada i es va solidificant una manufactura de procedència artesanal i de fàbriques mitjanes al sector tèxtil. Els informes del cònsol anglès d'aquests anys reflecteixen perfectament aquesta arrencada econòmica de Barcelona, arrencada que ens sembla més correcte simbolitzar en la construcció del Liceu i dels elegants cafès de la Rambla o de la plaça Palau, que en les grans fàbriques de vapor.

L'activitat política sembla adormida. La burgesia està pendent dels negocis i els Capitans Generals no permeten massa moviments als progressistes i molt menys a classes populars. De fet, la política ara s'animava a fora de Barcelona amb l'inici de la guerra dels Matiners, unes insurreccions camperoles similars als la Guerra dels Malcontents o a la Guerra Civil; l'inseguretat als sectors rurals només influeix indirectament a la ciutat (7). Aquest també és un moment on l'allunyament de Barcelona de la resta del Principat és especialment agut, un allunyament que s'havia anat produint des dels anys vint per motius polítics i que ara també reflecteix tota una dinàmica econòmica: una agricultura força tradicional versus una indústria i un comerç plenament capitalista.

Cap a finals de 1847 s'ha de ressenyar l'aparició del periòdic La Fraternidad, dirigit pel socialista utòpic Narcís Monturiol. És un signe vital de les activitats dels grups republicans del període 1841-43 que ara, a remolc del despotisme militar, havien variat subtilment de tàctica. Probablement a la Barcelona d'aquells anys l'única opció política no burgesa era la utopista, més forçada que desitjada. Al costat de Monturiol s'apleguen Cuello, els germans Montaldo, Josep Anselm Clavé o Josep Oriol Ronquillo, molts d'ells

havien estat protagonistes actius en el període progressista (8). Les poques possibilitats de mobilització queden clares en observar les repercussions de les revolucions francesa i europees del 1848 a Barcelona. La cosa no va passar d'alguna manifestació d'estudiants i d'algun full volant; els republicans barcelonins no tenien possibilitats d'expressió (9).

On es va notar més la influència de les Revolucions europees va ser als medis rurals ja que es va formalitzar una aliança entre els matiners i els republicans, sobretot dos personatges ben peculiars: el comte Montemolin i el republicà nacionalista Tomàs Beltran i Soler; la principal originalitat d'aquesta aliança és la formulació per primer cop d'un programa relacionat amb el catalanisme polític (10). L'estiu de 1848, coincidint amb la major ofensiva i màxim apropament dels Matiners envers Barcelona, es van seguir amb més atenció llurs evolucions. De fet es registra algun petit aldarull a la ciutat, que serà ràpidament reprimit per la policia o els militars (11). Cap a finals de la tardor va anar minvant les activitats dels Matiners; el 5 de desembre el general Concha feia una espectacular entrada a la ciutat:

'(el general) portava amb ell a uns sis-cents dels insurgents a qui havia ofert quatre dollars per cap, que era la paga de generals i oficials (...). Els revoltats estaven més que satisfets amb bones casernes a l'hivern i els seus quatre dollars, però estaran a punt per tornar a la lluita a la primavera.' (12).

Les observacions del cònsol reflecteixen perfectament el caràcter d'aquesta guerra que, amb el temps, esdevingué força popular entre els barcelonins; si més no, es deixava en ridícul a generals tan severs com Concha o Pavía.

Entre 1847-48 la indústria tèxtil recupera bona part de la iniciativa com a motor de l'economia; però ara les grans fàbriques de vapor sorgeixen en els pobles del Pla. Les repercussions polítiques s'han de cercar en la creació de l'Institut Industrial de Catalunya el juliol de 1848. A més a

més d'atribucions econòmiques, aquesta institució també es reservava un important protagonisme polític (13).

Poc abans havia sorgit l'Associación Defensora del Trabajo Nacional', una societat obrera promoguda per la patronal seguint les instruccions que Balmes havia definit clarament en un article de l'any 1844 (14). Malgrat l'estreta vinculació a la patronal, cal destacar la presència de Josep Oriol Ronquillo, un home de la generació de Monlau i de Pere Mata, que s'havia anat decantant cap a les idees republicanes; entre 1840 i 1843, Ronquillo, de professió química, va tenir càrrecs de responsabilitat a l'Ajuntament i formava part del consistori municipal durant la Jamància. La seva presència al front d'aquesta Associació fa pensar que les societats obreres seguien força organitzades darrera aquesta tapadora que els oferia la patronal.

Cap a finals de 1849 la insulsa vida política barcelonina d'aquests darrers anys es va animar en les eleccions parcials del districte de Sant Pau, que havia quedat vacant després de la renúncia de Felix M. Mesina. Es presenten Joaquim Bastús, recolzat pel diari radical El Catalán que dirigeix Víctor Balaguer, i l'industrial Joan Vilaregut de tendència progressista i sostingut per diversos periòdics: El Bien Público, òrgan de premsa de l'Institut Industrial (IIC a partir d'ara), El Barcelonés, el diari dels progressistes, i per La Opinión Pública, mentre el pro-governamental El Sol no s'acabava de decidir per cap dels dos candidats (15). Va guanyar Joan Vilaregut, encara que no va tenir temps de presentar-se a les Corts, ja que la legislatura es clausurà el dia 2 de novembre i, poc després, es dissolen les Corts. Però aquestes eleccions parcials són interessants ja que assenyalen la participació activa del IIC en la política que disposa de El Bien Pública, amb Manuel Duran i Bas com a redactor, d'una arma propagandística.

Després d'alguns mesos amb les Corts suspeses, es convoquen eleccions generals pel setembre de 1850. Però abans hi ha un acte que podrèm con-

siderar pre-electoral en la visita de Pascual Madoz en el mes de març a Barcelona, on aprofità per anar a veure les instal·lacions de la gran fàbrica 'La España Industrial' de Sants. En l'acte hi participaren tots els grans industrials i nombrosos polítics, com Jaume Ceriola, Güell i Ferrer, Sol i Padrís, Illas i Vidal o Laureà Figuerola (16). En preparar la campanya electoral, El Bien Público indicava que els diputats 'deben ser independientes sobre todo por carácter y por hábito; luego por recurso de sus bienes...', per després criticar el sistema de partits tradicional, i recomanar que 'Cataluña en masa no formaría más que un partido: a este partido único, verdaderamente catalán, deseamos que pertenezcan los diputados catalanes'. El raonament que justificaria l'existència d'un sol partit es basava en què 'en Cataluña la opinión poco menos que unánime es decididamente proteccionista en economía, decididamente opuesta a los inmoderados tributos existentes, decididamente ~~también~~ en administración a la centralización excesiva' (17). L'article, firmat per 'J', és de Joan Illas i Vidal.

La Junta electoral o de comissionats del IIC la formaven Joan Jaumandreu, president, i quinze vocals entre els quals trobem a Joan Illas i Vidal, Josep Sol i Padrís, Nicolau Tous i Soler i Isidre Muntades; el secretari era Laureà Figuerola (18). La candidatura que proposen és la formada per l'advocat i hisendat Sebastià Anton Pascual pel districte de Llotja, del qual es remarcava 'la brillante posición que su riqueza le da en la sociedad, los considerables intereses que tiene así en la propiedad como en varias empresas mercantiles e industriales' (19). En el districte de Sant Pere es presenta a Tomàs Illas i Balaguer, fabricant del sector de la seda, i 'verdadero tipo de menestral honrado de Barcelona, franco, leal, modesto, celoso defensor del buen nombre de su patria, firme en sus creencias, persona de pocas necesidades' (20). Completaven la candidatura a Barcelona dos polítics progressistes, Jacint Felix Domènech i Pascual Madoz, pels districtes de Universitat i Sant Pau, els de més tradició industrial i progressista. A la resta de la província es confiava amb

Angel Villalobos a Manresa, Joan Prim a Vic i Josep Sol i Padrís a Granollers i a Sabadell.

La candidatura governamental de El Sol incloïa a Carles de Fortuny, Francesc Permanyer -home proper a les postures de Martí d'Eixalà-, Ramon Anglaseil i Francesc Romà pels districtes de la ciutat, i encara hi ha una altra candidatura, proposada pel Marquès de Lió, que incloïa a Sebastià Anton Pascual, el capitalista Miquel Clavé, el fabricant Antoni Codina i l'advocat Francesc Permanyer en els districtes de la capital (20).

Les eleccions despertaren més interès que les de 1846, però el promig de la ciutat amb prou feines va sobrepassar el 20 % dels electors. A la primera volta ja es va elegir a Illa i Balaguer i a Pascual Madoz, per un ampli marge de sufragis. Però en els districtes de Llotja i de la Universitat va ser necessari anar a la segona volta; ara va augmentant l'interès i a la Universitat s'enregistra una participació del 42 % del cens. S. Anton Pascual i J.F. Domènech van aconseguir les places de diputats, arrodonint el triomf de la candidatura patrocinada per l'IIC enfornt dels moderats governamentals.

Aquesta consulta electoral marca una fita important en l'evolució dels partits polítics; la gosadia de l'IIC de presentar a candidats progressistes, com Vilaregut, Domènech i Madoz -tots tres representants de l'ala més dretana i més propera a la burgesia-, trenca la presència absoluta de candidats moderats. La inclusió d'aquests polítics reflecteix l'interès de l'Institut en influir directament sobre el govern; Domenech i Madoz són gent resident a Madrid i vinculada a l'administració. Les raons argumentades per Illas i Vidal de fer un 'partido único, verdaderamente catalán', s'han de veure, primer, des de la perspectiva concreta de les eleccions ja que era necessària una certa unió per poder enfrontar-se als candidats governamentals i, per altra banda, és coneguda la tendència progressista dels districtes del Raval barceloní. Però també responen a una creixent consciència de diferenciar les línies polítiques en relació als partits de Madrid. Tanmateix, ens sembla precipitat afir-

mar l'existència d'un catalanisme polític burgès, com afirma Roser Solà (22). El triomf dels industrials no va agradar a Madrid, ja que després de les eleccions es va disposar el tancament del IIC, encara que aquest seguirà exercint una notòria influència en els afers polítics.

El gener de 1851 cau el govern del general Narváez; el substitueix un ministeri dirigit per Bravo Murillo, que decreta la dissolució de les Corts el 7 d'abril i convoca noves eleccions pels dies 10 i 11 de maig. El partit progressista ja havia tornat a la vida política encara que seguia dividit en diferents fraccions. Però ara l'espai polític era més restringit, ja que el Partit Demòcrata representa un nou enemic a la seva esquerra, que en un bon principi es va intentar assimilar, però que els contactes no donaren més fruit que algunes coalicions electorals. El lema dels demòcrates, en preparar les eleccions de 1851, era el de 'Unión, pero no confusión' (23), remarcant les distàncies que els separaven dels progressistes. Les forces d'esquerra, que tenien el protagonisme parlamentari reduït a una passiva i testimonial oposició a les Corts, foren influenciades per les revolucions europees de 1848, i aviat introdueixen rectificacions en el programa polític. Ja per aquestes dates, el demòcrata-progressista J.B. Guardiola escriu un fulletó on remarca la importància d'incloure un sufragi universal com a punt bàsic en el programa dels partits (24).

A Barcelona les eleccions es plantejaran en la perspectiva d'un enfrontament entre progressistes i governamentals. Aquests darrers, que tingueren molts problemes per presentar una candidatura unitària a la ciutat, confiaren finalment en Martín Rodon, Joaquim M. Gispert, Ramon Anglasesell i Juan Bravo Murillo, però altres moderats com Manuel José de Torres o Joan Agelí es presentaren pel seu compte i no fou possible incloure a Madoz en el districte de Sant Pau, per renúncia explícita de l'interessat. Els progressistes prepararen

les eleccions molt cuidadosament; el 4 de maig, després de celebrar una reunió en la popular taverna 'La Patacada', ja tenien la candidatura definida. Era una complexa coalició electoral que vol aglutinar amb els progressistes els membres de l'Institut Industrial de Catalunya i els demòcrates. La Junta de comissionats tenia com a president honorari a Espartero i en exercici a Marià Borrell; entre els vocals trobem a vells progressistes com Pau Palachs o Marià Pons i Tarrach; gent de noves fornades com Benigne Armendariz, Agustí Aymar o Pacià Masades, alguns d'ells propers als demòcrates, i homes vinculats a l'Institut Industrial com Magí Soler i Espalter i Laureà Figuerola. Formaven la candidatura els demòcrates Estanislau Figueres i Ildefons Cerdà, i els progressistes Jacint Felix Domènech i Joan Vilaregut, i comptava amb el recolzament de progressistes, demòcrates i l'acceptació de l'Institut Industrial de Catalunya (25).

Les eleccions despertaren força interès, ja que voten el 40 % dels electors de Barcelona; per primer cop des de 1843 es pot parlar d'una recuperació de la participació. El triomf va ser per la candidatura de coalició de progressistes i demòcrates a Barcelona. Les victòries de Villalobos, Ferrer Moragues i Ubach i Josep Sol i Padrís a diversos districtes de la província mostren la preponderància dels industrials enfront de les candidatures governamentals, malgrat que l'Institut Industrial no es va presentar oficialment. En renunciar Domènech a l'escó del districte de la Universitat -ja que el tenia assegurat a Mataró- se'l disputen els progressistes Joan Prim i Francisco Luján, aquest darrer proper a Espartero, emportant-se'l finalment el comte de Reus. La consulta confirma la tendència dels electors barcelonins a votar les candidatures anti-governamentals, sense que sigui determinant la tendència política: s'elegeix igualment a diputats del IIC, de progressistes o demòcrates.

La legislatura de 1851 va ser molt breu, com comença a ser usual en els governs moderats que es serveixen més de la Corona que de les cambres per sostenir la gestió política. El 7 de gener de 1852 es clausuren oficialment les

Corts, que ja havien estat suspeses el 9 de desembre de l'any anterior, en conèixer's el cop d'estat de Lluís Napoleó a França. Bravo Murillo pren resolucions similars a les de l'estadista francès i prepara unes reformes constitucionals que encara restringeixen més tota possibilitats de maniobra parlamentària; el 1er de desembre de 1852 convoca de nou les Corts per fer públic el programa de govern, però aquest no era acceptable ni pels mateixos moderats. El dia següent dissol les Corts i convoca noves eleccions pel febrer de 1853, després de reduir sensiblement el cens electoral.

A Barcelona es va presentar una sola candidatura de coalició entre progressistes i conservadors. Els moderats havien canviat el nom del partit per anomenar-se conservadors i 'antirreformistas' per deixar ben clar que s'allunyaven de les postures governamentals. Formaven el comitè electoral el Marquès de Castelflosius i l'industrial Valentí Esperó, i es va elegir a Martí d'Eixalà i a Joan Ageil per a representar els conservadors en els districtes de Llotja i Sant Pere i es deixava que els progressistes Joan Prim i Joan Vilaregut completessin la candidatura en els altres districtes. Ramon Anglèsell i Joan Güell i Ferrer s'oposaren amb poc èxit als progressistes en els districtes de Universitat i Sant Pau com a independents (26). La candidatura de progressistes i conservadors no va tenir problemes per imposar-se.

Després d'aquestes primeres eleccions disputades per districtes uninominals i amb un cens electoral bastant més restringit que durant el període 1837 a 1845, veiem que la relació de les forces polítiques ha variat ostensiblement. Els moderats, o conservadors com s'anomenen des del 1853, es reparteixen els escons amb els progressistes. Tot i així, els candidats progressistes -Vilaregut, Prim, Domenech- són del sector moderat i deuen la seva participació més pel fet de ser pro-industrialistes i proteccionistes que per la tendència política que representen. El mateix Domenech accepta a finals de 1853 la cartera de finances que li ofereix el govern ultra-moderat de Sartorius, cosa que l'apartarà definitivament de l'escena política catalana.

Pel grup conservador són uns anys importants perquè es comença a gestionar una alternativa política catalana, fora de la influència del comitè central del partit a Madrid. La iniciativa dels homes vinculats a l'Institut Industrial de Catalunya com Güell i Ferrer, Angel de Villalobos, Ferran Moragas o Josep Sol i Padrid els porta a una coalició amb els progressistes; es vol fer un partit únic, i en aquells moments els Vilaregut, Madoz i Prim són populars en uns districtes de la ciutat. Encara no s'ha aconseguit atreure al grup de Martí d'Eixalà, Permanyer o Agell, molt més conservadors i que encara són els qui sostenen fins el 1853 el nucli governamental de Barcelona. Aquest darrer grup es completà amb els capitalistes Josep Ceriola i Flaquer i Pere Moret, residents a Madrid, els advocats Celestí Mas i Abad i Francesc Permanyer, i l'hisendat Josep Xifré i Dawning, per emportar-se, de fet, la majoria dels escons de la província.

3.2.- La crisi del sistema liberal, 1854-1867.

Per desplaçar el govern del capficament ultramoderat, va ser necessària una vegada més l'acció conjunta dels pronunciaments militars i de les revoltes urbanes. Ara, les insurreccions depassen ràpidament els objectius dels generals Dulce, Concha o O'Donnell que tan sols volien provocar un canvi governamental. Les Junes locals reclamen a l'estiu de 1854 les reformes mínimes per aconseguir una major liberalització política: convocatòria de Corts Constituents, administracions locals amb la llei del Trienni liberal i reorganització de la Milícia Nacional. Aviat es demana la restauració de la Constitució de 1837 i es recorre a Baldomero Espartero, a qui la llarga inactivitat del període 1844 a 1854 li havia restituit el prestigi, per fer-se càrrec del govern mentre el general O'Donnell es col·locava en l'important ministeri de defensa.

A Barcelona el Bienni Progressista (27) es caracteritza per la reaparició de les reivindicacions populars que ja s'havien definit en el període 1841-43. Els radicals i els republicans recuperen la iniciativa política, els obrers exigeixen canvis en les relacions laborals i es decideix de nou l'enderrocament de les muralles. La diferència és que aquests moviments han evolucionat ideològicament; els republicans defensen un sistema democràtic i les associacions obreres lluiten pels contractes col·lectius i per unes reglamentacions legals amb garanties jurídiques (28). Però l'experiència va ser breu i molt conflictiva: revoltes, insurreccions, moviments ludites, que es van desenvolupar paral·lelament a una crisi de subsistència i a una epidèmia de còlera. Les circumstàncies no van permetre una experimentació més reposada de les llibertats polítiques ni de l'acció obrera que, malgrat la notable maduresa en relació a períodes anteriors, encara evidencien formes d'actuació pre-

industrials: les revoltes i les destruccions de maquinària moderna -el conflicte de les selfactines- en són els exemples més clars.

En aquest clima de conflictivitat política i social es convoquen eleccions per Corts constituents el 24 d'octubre de 1854 i un cop restablerta la llei electoral de 1837, i per tant, es torna al sistema de circumscripcions provincials.

En la campanya electoral destaca la proliferació de candidatures, en moltes d'elles repetint els mateixos noms. La majoria són, esquerranes, -progressistes, radicals i demòcrates- amb un marcat interès en presentar-se sota el signe de la coalició; així n'hi ha varies amb l'emblema de la Unió Liberal, cosa que permet introduir a alguns personatges moderats en llistes pròpiament progressistes, ja que en principi es tem que la consulta desperti poc interès entre la burgesia. Els progressistes recorren a la vella tradició d'incloure a gent popular del moment, com són els militars Domingo Dulce, Miguel Manso de Zuñiga o Manuel de la Concha; també es cerquen herois radicals com Rafael Degollada i redactors de diaris com Antoni Ribot i Fontserè i Francesc Camprodon. S'introdueix a polítics del darrer període familiaritzats en les pràctiques electorals però que encara no han tingut l'oportunitat de presentar-se, entre ells a Laureà Figuerola, Pacia Masades i Joan Bautista Guardiola, sense oblidar els més coneguts, com els militars Joan Prim i Josep Tomàs Ventosa, o un representant dels hisendats en Nicànor de Franco (29).

Els demòcrates, mig barrejats amb els progressistes i altres coalicions, són representats principalment per Josep Montaldo, Francesc Pi i Margall, Josep Molins i Negra, Abdó Terrades i s'inclou en una candidatura al comissionat obrerista Joan Miralles, el primer obrer que es presenta a unes eleccions censitàries (30). Els conservadors confiaren amb l'influent articulista del Diario de Barcelona Manuel Duran i Bas, i homes vinculats al IIC, com Angel Villalobos, Joan Illes i Vidal, i Jaume Badia, a més de Mas i Abad i Andrés Borrego, però no es preocuparen d'organitzar una campanya electoral

massa agressiva ja que la situació política i electoral prenia clares iniciatives progressistes i demòcrates. L'Institut Industrial, preocupat per la conflictivitat obrera, observa les eleccions amb un cert escepticisme.

Certament la consulta va atraure a pocs electors i la victòria dels progressistes a Barcelona s'ha d'interpretar com a fruit de l'abstenció de la burgesia més que per mèrits dels partits d'esquerra. Efectivament, a la ciutat tan sols van votar el 22 % dels electors, un dels nivells més baixos de participació en les eleccions fetes amb la llei de 1837. La confusió en el moment de definir les candidatures pot ser una explicació raonable per uns electors que entre 1837 i 1843 s'havien habituats a votar a favor de les ben diferenciades candidatures de progressistes i moderats.

A la primera volta només aconseguiren la majoria absoluta nou candidats: els militars Domingo Dulce, Miguel Manso de Zuñiga i Manuel de la Concha, els progressistes Jaume Codina, Pacia Masades i Nicanor de Franco, i els radicals Rafael Degollada, Joan Baptista Guardiola i Antoni Ribot i Fontserè; el demòcrata Josep Montaldo no va arribar a la majoria de vots per 16. Faltaven completar quatre escons i es va haver de celebrar una segona volta entre el 13 i el 15 de novembre.

Ara la lluita es centra entre una coalició de progressistes i conservadors que inclou a Joan Prim, Felix M. de Mesina i Mas i Abad, una candidatura de progressistes radicals amb Laured Figuerola, Francesc Camprodon i Josep Tomas Ventosa, i una tercera de demòcrates amb Josep Montaldo, Francesc Pi i Margall i Josep Molins i Negre, cosa que no acabava de clarificar les tendències polítiques però les fa més comprensibles. En observar els resultats de cada districte es fa impossible de diferenciar alguna candidatura i que aquesta es repeteixi en diversos districtes, car hi ha moltes possibilitats entre els elegibles; així en districtes esquerrans com Sant Andreu del Palomar es vota als tres demòcrates i a Prim; és evident que els candidats demòcrates foren els que reuniren un major nombre de vots en els districtes de tradició progressista

dels entorns de Barcelona: Badalona, Gràcia, Sant Andreu i Sant Feliu de Llobregat, on la proporció de votants és més elevada que la mitja de la província.

Els resultats van afavorir a Prim Mesina, Figuerola i Camprodon, quedant els tres demòcrates a continuació; es va mantenir el nivell de participació al voltant del 20 %. Aquests resultats havien d'afectar necessàriament als progressistes que, sense l'oposició clara dels conservadors, els costà molt de fer guanyar unes candidatures on figuraven homes representatius de la situació revolucionària i, per tant, es beneficiaven de la popularitat en aquells moments més que no pas del propi partit. En condicions normals no creiem que s'inclogués a radicals com Degollada o Guardiola, però sí els elegits en la segona volta, o a Ventosa, qui va reunir menys vots que els demòcrates.

Davant les renúncies de Manso de Zuñiga i Guardiola el febrer de 1855, es convoquen eleccions parcials a principis de juny. De nou hi ha confusió en les candidatures, en presentar els progressistes al comerciant Manuel Mateu en coalició amb Pi i Margall i Monlau, junt amb el militar Joaquín Basols i Josep Gener. Els demòcrates proposen la candidatura de Pi i Margall i Molins i Negre, junts amb Monlau, però també amb el diaca Josep Antoni Canals (31). En les votacions tan sols Manuel Mateu va poder reunir la majoria de vots, i es fa imprescindible una segona volta. Aquesta se celebra a principis de juliol i aconseguiren interessar a més gent que la primera, encara que només va votar una quarta part del cens. Finalment es va elegir al diaca Josep Antoni Canals, però a les Corts no va ser acceptada la seva acta, ja que 'está procesado criminalmente habiendo recaído en su contra auto de prisión' (32). Per aquest motiu, l'abril de 1856 es van celebrar unes noves eleccions parcials, a les quals s'haurà de recórrer a la segona volta. Es presenten el progressista Joaquín M. Nin, que era secretari de l'Ajuntament de Barcelona, el radical Benigne Armendariz i el demòcrata Francesc Pi i Margall, que ara va reunir molts menys vots que els seus adversaris. A la segona volta, Nin aconseguí imposar-se clarament a Armendariz, mentre que Pi i Margall només reunia 20 vots.

Semblava que la popularitat dels demòcrates havia anat disminuint al llarg del Bienni.

Des de la perspectiva electora, del Bienni s'ha de considerar com un parèntesi en el llarg període moderat de 1846 a 1868; l'actitud clarament abstencionista de la burgesia no permet apreciar altres forces que les dels progressistes, bastant dispersats, i les dels demòcrates. Una experiència electoral més àmplia podria donar resultats més interessants, però aquesta no fou possible: un cop més, la Corona juga un paper destacat en la política espanyola en obligar a Espartero a dimitir, mentre que O'Donnell es feia amb el poder a principis de juliol de 1856. La consigna era clara: restaurar el règim que dos anys abans ell mateix havia encarregat de fer caure. Poc després, en una nova jugada d'Isabel II, era el general Narvaez qui substituïria a O'Donnell i formaria govern el 10 d'octubre de 1856. S'havia tancat un nou període progressista i les forces més conservadores de l'Estat tornaven a dominar la política espanyola.

El govern del general Narvaez va restablir íntegrament la Constitució de 1845 i, naturalment, la llei electoral de 1846. Així les eleccions es tornen a fer per districtes uninominals i es redueix de nou el cens electoral en relació a 1854. A Madrid, Narvaez havia col·locat en el ministeri de governació a Posada Herrero que es farà famós com a hàbil manipulador de les eleccions; de fet, el govern, tant si es troba en mans dels moderats de Narvaez com en les de la Unión Liberal d'O'Donnell, utilitzarà descaradament l'administració de l'Estat per assegurar-se una còmoda majoria a les Corts. Els progressistes queden de bon principi exclusos de qualsevol participació en el govern, en no poder aspirar a guanyar la confiança d'Isabel II, una figura decisiva en el

sistema polític. Davant aquestes perspectives, el nou líder dels progressistes Salustino Olózaga prefereix prendre una postura contemplativa i recomana que no es participi en les eleccions.

A Barcelona, la composició de forces polítiques davant les eleccions del 25 i 26 de març de 1857, difereix de la resta de l'Estat a on s'enfrontaren principalment moderats o governamentals i unionistes, car es desconfia tant del govern com de La Unión Liberal. Aquesta actitud facilita la formació d'una candidatura conservadora on coincideixen els antics moderats i els industrials; també es presenten els progressistes més dretans sense escoltar els consells del comitè central del partit. En alguns districtes de la província només es va presentar una candidatura i en altres s'enfrontaren els conservadors als candidats governamentals.

Els conservadors van recórrer a polítics prestigiosos i troben en una mateixa candidatura a Joan Güell i Ferrer, Joan Agell, Ramon Martí d'Eixalà i Joan Illas i Vidal. En la presentació dels candidats fugen de tota identificació amb cap partit estatal -suposem que per exigències de Güell i Ferrer-, utilitzant únicament la fórmula de 'Varios electores proponen la candidatura...'. Els progressistes presenten en una candidatura de circumstàncies a Espartero -en dos districtes-, Joan Prim i Pascual Madoz, un purament simbòlic i els altres dos confien en ser elegits en els seus districtes tradicionals de Reus i Tremp (33). Les eleccions foren disputades però van donar un clar triomf als candidats conservadors en tots els districtes de la capital on, sorprenentment, hi ha uns percentatges de votants bastant alts en relació a les consultes de 1854 o 1853. Sembla que la burgesia barcelonina li plagui el sistema polític dels moderats, sobretot després de l'experiència del Bienni.

El 18 de maig de 1857 va morir una de les principals figures dels conservadors catalans, Ramon Martí d'Eixalà, que va veure en última instància acomplertes una de les seves principals aspiracions polítiques: atraure els industrials cap al camp conservador (34). En les eleccions parcials per omplir

l'escó que deixava vacant, prengué el relleu el seu amic i destacat polític conservador Francesc Permanyer.

No va durar gaire el govern de Narváez i, després de diverses crisis ministerials, les responsabilitats del poder recauren de nou en O'Donnell. En preparar noves eleccions, el govern s'interessa en treure els progressistes del retraïment i accedeixen a fer una ampliació del cens electoral, que serà el més nombrós de totes les consultes fetes amb la llei de 1846. Ara els progressistes i demòcrates veuen noves possibilitats de participar en el joc polític i preparen la participació en la consulta a celebrar els dies 30 d'octubre i 1er de novembre de 1858.

A Barcelona les eleccions es mostren interessants ja que els conservadors que finalment es presenten amb l'emblema de La Unión Liberal, tenen l'oposició dels moderats, progressistes i demòcrates. El clima pre-electoral recorda les eleccions entre 1837 i 1843 o les de 1850 i 1851.

Poc abans de les eleccions, l'articulista del Diari de Barcelona Manuel Duran i Bas dedicava un llarg elogi als conservadors:

'es la Unión Liberal una situación durante la cual han de restaurarse con todo vigor los principios conservadores, han de formarse y echar raíces las costumbres políticas para que la democracia tenga por primeros enemigos las sanas costumbres y los enérgicos sentimientos y la causa de la civilización no sucumba a los atentados liberticidas' (35).

És certament una visió política tancada on termes com 'los principios conservadores' o 'la causa de la civilización' tenen una interpretació molt dubtosa. La candidatura de La Unión Liberal a Barcelona incloïa a Joan Güell, Jaume Badia, Francesc Permanyer i Joan Illas i Vidal, i té les mateixes característiques que la de l'any anterior, però ara batejada. Es deixa clar que es cerca 'la unión de todas las personas de ideales liberales y el apoyo a los principios formulados en el programa del actual gobierno' i dels candidats es diu que 'son

hijos los cuatro de Cataluña y con intereses arraigados en esta capital, resueltos a defender la protección a la industria, comercio y agricultura (...) y la inmediata realización de 'un grandioso ensanche de la ciudad' (36). Els components de la candidatura destaquen per una visió política absolutament conservadora, propers a posicions reaccionàries i una interpretació de la realitat catalana que els aparta però que no els independentitza de la política seguida des de Madrid (37).

Els progressistes també van preparar detingudament la consulta electoral, malgrat que el partit no s'havia recuperat de la crisi iniciada amb la caiguda d'Espartero el 1856. Ja a finals de setembre hi ha una reunió a Madrid on es confirma el lideratge de Salustino Olózaga i s'elegeix una junta de vocals entre els quals trobem a Claudio Antón de Luzuriaga, Pascual Madoz, Patricio de la Esclosura i Manuel Mateu, entre d'altres. A la junta de comissionats de Barcelona, que es va reunir per districtes, hi ha homes com Agustí Aymar, Pere Estruch, Marià Pons i Tarrach, Jaume Codina o Víctor Balaguer, però la majoria són poc coneguts i sembla que es torni a la disciplina del comitè central. En el programa es diu perseguir 'Orden, Progreso, Economías, Ensanche y Puerto de Barcelona, y protección de nuestros intereses fabriles, mercantiles y demás que tan imperiosamente reclama Cataluña y la España toda' (38), punts que no els diferencia gaire dels conservadors. De fet, els progressistes sembla que pateixin una crisi d'identitat com a partit, ja que la clientela burgesa de Barcelona no els permet obrir un programa més ampli i fora de les limitacions estrictament liberals. La candidatura la componen Patricio de la Esclosura, Ignacio Gurrea, el lliurecanvista Laureà Figuerola i el proteccionista Pascual Madoz, que uns dies abans de les eleccions va escriure una llarga carta als electors de Barcelona on, entre altres qüestions, citava els seus amics recentment morts, Josep Sol i Padrís i Ramón Martí d'Eixalà (39).

Finalment, hi ha la candidatura dels demòcrates. El seu programa

electoral sí que es diferencia força dels programes de conservadors i progressistes, i s'inicia amb una ferma afirmació 'nuestro partido, marchando con el espíritu civilizado del siglo, tiene la fórmula más concreta y acabada de la libertad, del orden y del progreso' (40); certament en parlar de 'espíritu civilizado' o d'ordre i progrés proposen altres interpretacions d'aquests termes que quan les utilitzen els restants partits. Els punts bàsics del seu programa són els següents:

'Sufragio universal, Descentralización, La libertad de imprenta sin depósito ni editor responsable, La libertad de reunión y asociación pacífica. La completa inviolabilidad del domicilio (...) y seguridad individual garantizada (...). El jurado para las causas criminales. Abolición de las quintas y matrículas de mar. La reforma del sistema rentística de manera que (...) puedan extinguirse, entre otras, las contribuciones de puertos y consumos' (41).

Es certament una proposta més concreta que les anteriors, procurant no acumular les fútilses que ens tenen acostumats conservadors i progressistes. A la candidatura de Barcelona es va col·locar als seus principals líders com Estanislau Figueres, Francesc Pi i Margall i Emilio Castelar, que pocs anys després protagonitzaven una interessant polèmica ideològica que va suposar l'apartament de la línia 'socialista' de Pi i Margall i els demòcrates catalans del comitè central, on Castelar imposava una línia més individualista; fruit d'aquesta polèmica, els demòcrates catalans es comencen a definir com a 'federal' (42). Completava la candidatura Pelegrí Pomés i Miguel, en el districte de Sant Pau. Les eleccions forem força disputades i interessen a gran part d'electors, més de 40 % a la ciutat, després d'una ampliació del cens; la lluita pels escons de diputat es centra entre conservadors i progressistes, quedant els demòcrates en un tercer pla sense possibilitats reals. En el districte de Llotja Güell i P. de la Esclosura han de recórrer a una segona volta, que finalment guanyà l'industrial. Els conservadors també guanyen en el districte de Sant Pere, on l'india

Jaume Badia no va tenir massa oposició progressista, però aquests aconseguien els escons de Figuerola i Madoz en els districtes de la Universitat i de Sant Pau imposant-se a Permanyer i Illas i Vidal per molt pocs vots, però els suficients per arribar a la majoria. Aquestes eleccions mostren un ferm assentament dels conservadors a la província de Barcelona -on La Unión Liberal s'emporta la majoria dels escons- després de seguir-se un llarg i difícil procés de clarificació de les perspectives ideològiques, polítiques i socials. Una part d'aquest homes provenen del partit moderat de Barcelona, en concret del grup de Martí d'Eixalà i Francesc Permanyer; l'altra part és la dels grans capitalistes, comerciants i industrials de Catalunya, que després d'una etapa dubitativa on es va buscar la coalició amb els progressistes, finalment es decideixen a unir-se amb els conservadors; Güell i Ferrer, Illas i Vidal, Angel de Villalobos es desfan de Figuerola, Madoz o Prim -establerts a Madrid- per seguir amb les campanyes d'un proteccionisme industrial a ultrança i intentar mantenir una independència en relació a Madrid. Pels conservadors catalans ara també es tracta d'una participació en el govern i per això han acceptat d'incloure's en La Unión Liberal, esperant que homes com Permanyer, Reynals i Rabassa o el mateix Güell siguin cridats al ministeri.

El govern de O'Donnell i La Unión Liberal van aconseguir mantenir-se en el poder al llarg de quatre legislatures, fenomen pràcticament inèdit, entre la primera convocatòria de les Corts l'1 de desembre de 1858 i la seva dissolució el 12 d'agost de 1863. Els moderats i unionistes es trobaven còmodes en aquest sistema polític, mentre que els progressistes i demòcrates decidien apartar-se definitivament de tota participació política i electoral, per iniciar cada un pel seu compte una revisió interna. Entre 1860 i 1868 els progressistes es plantegen seriosament les perspectives del sufragi universal i una evolució del règim liberal, mentre els demòcrates emprenen la definició de federals.

En aquest context, les eleccions de l'11 i 12 d'octubre de 1863 i del 22 i 23 de novembre de 1864 es van limitar a un repartiment dels escons entre La Unión Liberal i els moderats, sovint sense oposició en diversos districtes. A la província de Barcelona els conservadors no van tenir massa problemes per emportar-se la majoria dels escons amb homes com Manuel Duran i Bas, Francesc Permanyer, Joan Illas i Vidal o Ramon Anglasesell, a més de comptar amb capitalistes prou renombrats com Jaume Girona, Pere Moret, Miquel Biada, Tomàs Coma o Jaume Safont. Però les eleccions van caient en un creixent descrèdit en ser les diferències entre unionistes i moderats tan sols un matís i no existir una oposició de progressistes i demòcrates que les animessin. A Barcelona el 1863 tan sols van votar el 16,4 % del cens, que de nou s'havia rebaixat, i en la resta dels districtes tampoc no hi ha percentatges massa alts.

Era el principi de l'agonia d'un sistema polític que no havia sabut evolucionar en el transcurs dels anys, ja que entre 1845 i 1864 es viu un llarg període de més de vint anys on sobresurt l'estancament de tota fórmula per anar actualitzant el sistema electoral. De nou O'Donell, que en aquest sentit tenia més perspectiva política que Narvaez, vol intentar una reforma per apedegar un mecanisme que faria aigües per tots costats i es treu de la butxaca la llei electoral de 1865 que, teòricament, significa una ampliació important del cens i tornar al sistema de circumscripcions. Però els partits progressista i demòcrata ja han pres unes determinacions prou sòlides i no es deixen embaucar en noves concessions sense alternatives clares; la reforma electoral ha arribat tard.

En les eleccions de desembre de 1865 i de març de 1867 només es va presentar una candidatura a cada circumscripció, on els conservadors eren majoria i repetien els mateixos noms ja coneguts de les darreres consultes; es completava amb alguns candidats moderats, que anteriorment havien representat l'única oposició, i ocasionalment es presentava algun progressista, com

Madoz el 1867 que va ser el candidat més votat. Però sembla difícil de trobar homes de recanvi i es recorre a homes del primer període liberal com Josep Manso, Comte de Llobregat, o l'hisendat Carles de Fortuny. El règim liberal, abandonat pels progressistes, es precipita cap a una crisi definitiva i així la revolució de setembre de 1868, on destaca la participació activa de progressistes i demòcrates, significava l'eliminació del liberalisme per intentar de trobar una solució als afers públics a partir d'estructures polítiques més democràtiques.

3.3.- Eleccions censitàries, diputats a Corts i partits polítics.-

És necessari fer un balanç de l'evolució del règim liberal des de la perspectiva i experiència electoral a Barcelona. Cal assenyalar primer que la política liberal gradualment es va apartant de la realitat del país; les primeres consultes electorals (1837 a 1840) acaparen l'atenció dels ciutadans i s'identifiquen amb la política del moment: la campanya electoral de 1840 provoca un important enfrontament entre l'Ajuntament i la Diputació. Les eleccions censitàries mantenen bona part d'aquest caràcter populista fins el 1843, coincidint amb el període on el cens electoral és més representatiu (els electors són el 20 % de la població masculina major de 25 anys) i és quan s'enregistra una major participació de votants (43). A partir de 1846, en restringir-se el nombre d'electors i modificar-se les normes electorals, la política liberal és la política dels notables. Uns grups de pressió concrets (com l'Institut Industrial de Catalunya el 1850) són els que mantenen l'interès d'unes consultes que, com a màxim, aconsegueixen la participació del 40 % del cens. En els anys seixanta les eleccions perden el contacte amb la política real, tant burgesa com popular.

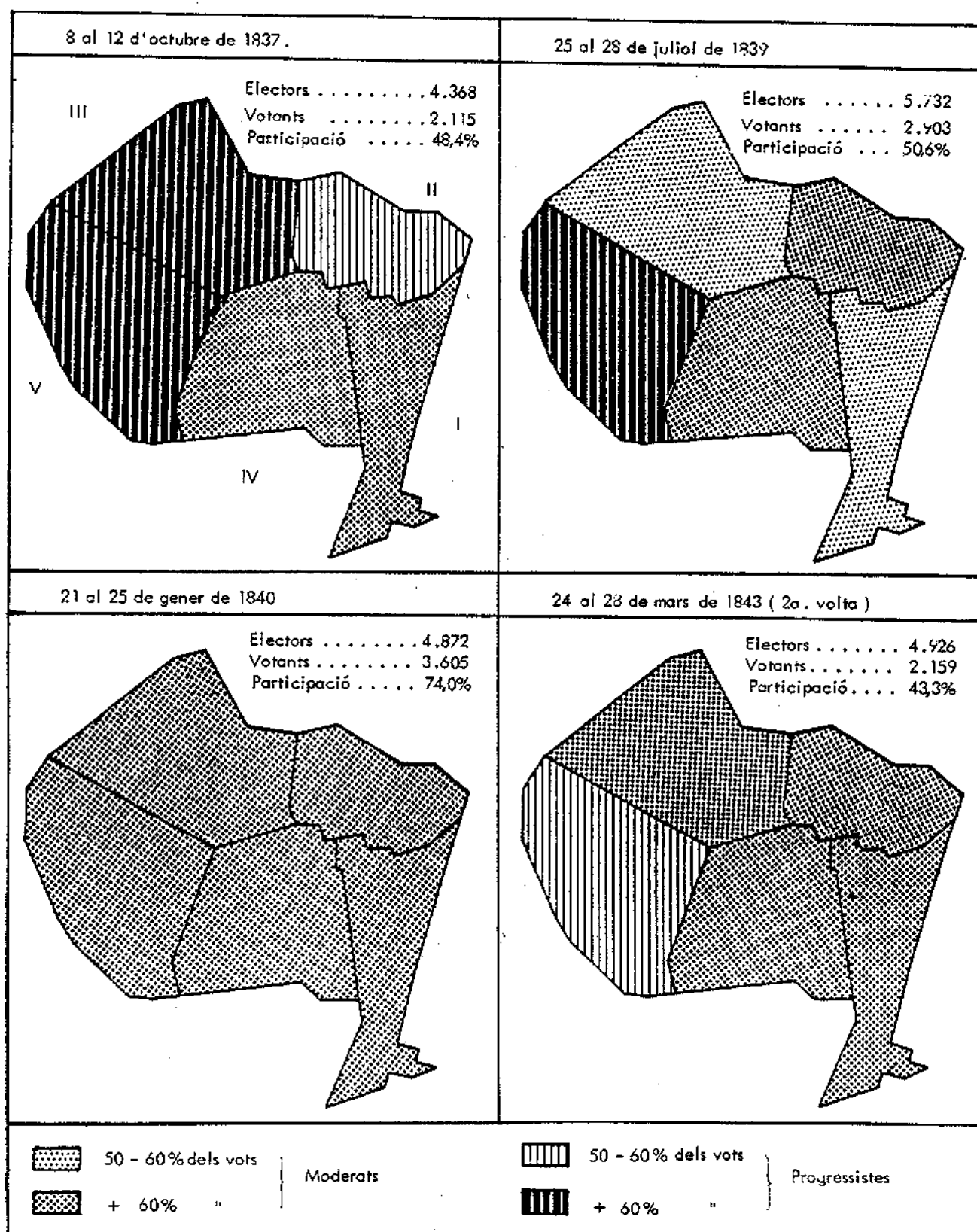
Una qüestió que també s'ha de comentar és el de l'honestitat de les eleccions liberals. Descripcions literàries de l'època -com les de Larra, Stendhal o Dickens- ridiculitzen el sistema electoral: les tujinades són una característica alienada a la mateixa dinàmica electoral (44). Probablement en els districtes rurals, amb molt pocs electors, era fàcil d'arranjar els resultats especialment quan els districtes són uninominals. Però a Barcelona era més difícil. El mateix sistema electoral preveu unes normes de seguretat que, quan hi ha compromissaris que les fan complir, donen bones garanties d'honestitat;

a les actes electorals es fa menció del més petit incident i acostumen a ser de poca importància. Quan hi ha anomalies que poden influir en els resultats, aquestes troben ressò en els diaris -sempre a punt pels sensacionalismes- o fins i tot poden provocar la redacció d'exposicions dirigides a les Corts (45). Però els resultats de les consultes són la millor garantia d'honestitat: la majoria de les consultes electorals disputades a Barcelona són guanyades per el partit de l'oposició. Entre 1839 i 1843, quan els progressistes són majoritaris a les Corts, els moderats s'emporten clarament els vots dels electors barcelonins. Contràriament, en el llarg període de govern dels moderats, vencen les candidatures antigovernamentals de l'Institut Industrial, dels progressistes o, fins i tot, dels demòcrates.

El balanç del sistema liberal el centrem en tres punts concrets: primer en la geografia electoral, amb la intenció d'esbrinar diferències per zones urbanes dels electors barcelonins; en segon lloc, una mostra de sociologia electoral, que té per objectiu relacionar els diputats i polítics en categories socio-professionals, i mesurar la seva representativitat en la base social que formen els electors; en tercer i darrer lloc, la reconstrucció dels principals partits polítics liberals a partir dels diputats i polítics més influents.

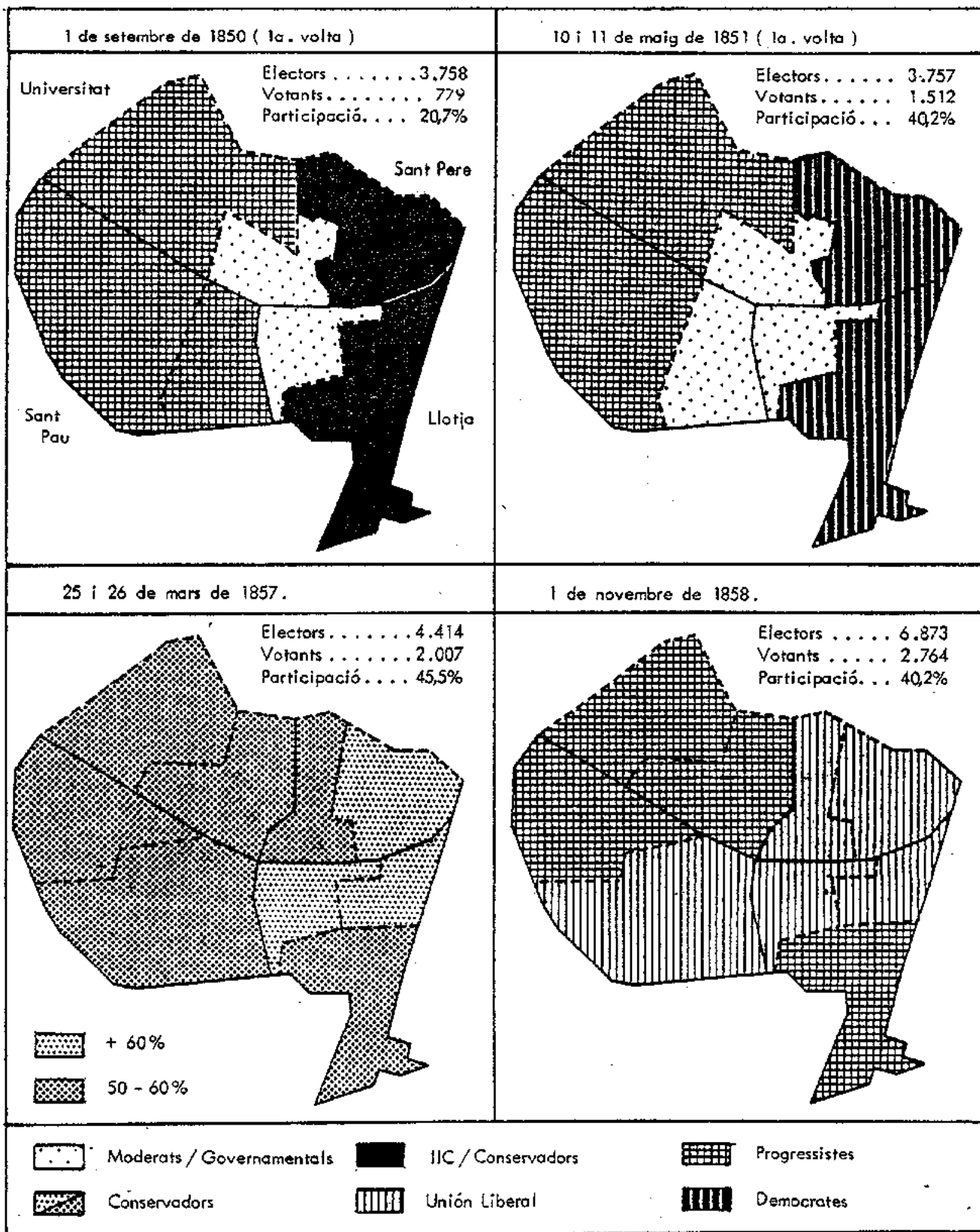
Per il·lustrar l'anàlisi geogràfica s'ha confeccionat els Mapes 3 i 4. En el primer es pot apreciar clarament la tendència dels electors barcelonins a decantar-se cap els moderats; el 1837 els districtes 'perifèrics' voten pels progressistes però, a les següents consultes els moderats van perdent terreny. El 1840, quan s'enregistra l'eloqüent participació del 74% del cens, els moderats vencen per una llarga majoria a tots els districtes. La primera conclusió és òbvia: la burgesia barcelonina des de bon principi dona suport a l'opció més conservadora. L'afirmació té més relleu si comprovem que els districtes I i IV, on hi ha major presència de comerciants i grans propietaris, sempre guanyen els moderats amb més del 60 % dels vots. A l'altre extrem, el districte V, -part sud del Raval- és on els progressistes treuen les millors votacions; és el

MAPA 3.- Les eleccions de diputats a Corts, 1837, 1839, 1840 i 1843.

MAPA 4.- Eleccions de diputats a Corts, 1850, 1851, 1857 i 1858.

dístricte més popular, amb major presència de petits propietaris, botiguers i fabricants. Si extenguéssim l'anàlisi als districtes del Pla de Barcelona, observaríem com un cinturó progressista envolta la ciutat; efectivament, els districtes del Pla acostumen a votar els progressistes i cal destacar el de Sant Andreu del Palomar on pràcticament tots els electors voten a aquesta tendència política.

El Mapa 4 té una lectura més complexa ja que les opcions polítiques es multipliquen. S'ha de tenir en compte la integració dels electors dels pobles del Pla als districtes de Sant Pere i Universitat, encara que aquests són una minoria (46). En les eleccions de 1850 i 1851 el comportament dels electors és molt similar; els candidats progressistes guanyen a les zones del Raval, els moderats governamentals són majoritaris en els barris del centre de la ciutat, i, en els districtes de Llotja i de Sant Pere, és on s'enregistren les victòries dels candidats del IIC i dels demòcrates, coalicionats respectivament amb els progressistes. En aquests darrers districtes predominen els electors per contribució d'indústria i comerç, els botiguers i els menestrals.

En els mapes de les eleccions de 1857 a 1858 les forces polítiques i els districtes electorals s'han reestructurat; ara els conservadors no governamentals són majoritaris, assenyalant un gir cap a la dreta després de l'experiència del Bienni Progressista. L'acceptació dels conservadors és generalitzada a tota la ciutat. L'any següent els progressistes han recuperat la popularitat a la zona del Raval i, curiosament, també guanyen en el barri comercial del Pla de Palau, mentre la burgesia conservadora vota a la Unió Liberal. Els mapes ens mostren unes constants: els sectors de la ciutat amb un electorat de classes mitges -petits propietaris, fabricants, botiguers i menestrals- es decanta al llarg de vint anys cap a l'opció més progressista, mentre que la burgesia -propietaris, comerciants, professions liberals- és conservadora. Però la constant més notable és el rebuig cap a les candidatures gover-

namentals.

En els Quadres 4, 5 i 6 hi ha un assaig de la representativitat dels polítics liberals. En el primer quadre s'ha classificat als polítics en categories sòcio-professionals i per períodes. S'ha d'assenyalar prèviament que la major presència d'advocats és lògica, ja que són els més preparats per intervenir en la política, en ser els qui millor dominen les qüestions legals i estan més acostumats a practicar l'oratória. Així, la presència d'advocats i, en general, de professions liberals, només és significativa quan el percentatge és molt superior a la mitja de la columna dels totals.

Entre 1808 i 1836 s'ha de destacar la presència dels eclesiàstics -que es redueix progressivament- i la dels comerciants i propietaris -que augmenta amb els anys. En el període de Revolució Liberal, es confirma l'interès dels comerciants, propietaris -en concret, dels hisendats- i fabricants en participar directament en la política i que interpretem com a postura activa de la burgesia en la política liberal. També s'ha d'emfasitzar la desaparició dels eclesiàstics, que ens simbolitzen la marginació dels partidaris de l'Antic Règim en les pràctiques electorals, i el fort increment dels militars que ara tenen un important protagonisme en els afers civils. Aquests primers anys de règim liberal es caracteritzen per la representació directa dels sectors burgesos de la societat barcelonina en la política. En el darrer període es nota una creixent professionalització dels polítics; els comerciants i els propietaris deleguen la representació a les professions liberals que ara són més de la meitat dels polítics. Però és interessant constatar que els militars mantenen la influència i que els fabricants augmenten els representants: el desenvolupament industrial ha conscienciat els fabricants de la importància de pressionar directament sobre l'estat i, en aquest sentit, cal recordar les campanyes polítiques del IIC.

QUADRE 4.- Categories socio-professionals dels polítics* barcelonins . 1808-1867.

	1808-36 ¹		1837-44		1846-67		TOTAL	
	nº	%	nº	%	nº	%	nº	%
Fabricants	3	3,1	18	7,5	14	9,4	35	7,2
Comerciants	11	11,3	32	13,4	9	6,0	52	10,7
Prof. liberals								
Advocats ²	18	-	55	-	51	-	134	-
Metges	5	-	15	-	2	-	22	-
Catedràtics	2	-	6	-	3	-	10	-
Altres	5	-	4	-	11	-	20	-
Total	30	30,9	80	33,5	77	51,7	186	38,4
Funcionaris	5	5,2	17	7,1	1	0,7	23	4,
Propietaris								
Nobles	5	-	6	-	-	-	11	-
Hisendats	6	-	23	-	6	-	35	-
Propietaris	1	-	14	-	5	-	20	-
Total	12	12,4	43	18,0	11	7,4	66	13,6
Militars	4	4,1	36	15,1	22	14,8	62	12,8
Eclesiàstics	16	16,5	-	-	2	1,3	18	3,7
Desconeguts	16	16,5	13	5,4	13	8,7	42	8,7
TOTAL	97	100	239	100	149	100	484	100

* Com a polítics ens referim als Diputats i els candidats en les eleccions legislatives.

Notes:

1.- Excepte les eleccions del agost de 1836, que posen al període 1837-44.

2.- S'inclouen altres oficis relacionats amb les carreres de Dret.

QUADRE 5.- Categories Socio-professionals dels polítics moderats i progressistes, 1837-1844.

	Moderats		Progressistes		TOTAL	
	nº	%	nº	%	nº	%
Fabricants	12	9,7	6	5,2	18	7,5
Comerciants.....	17	13,7	15	13,0	32	13,4
Prof. liberals						
Advocats.....	22	-	33	-	55	-
Metges.....	-	-	15	-	15	-
Catedràtics.....	3	-	3	-	6	-
Altres	2	-	2	-	80	-
Total.....	27	21,8	53	46,1	1	33,5
Funcionaris.....	12	9,7	5	4,4	17	7,1
Propietaris						
Nobles	6	-	-	-	6	-
Hisendats	14	-	9	-	25	-
Propietaris	6	-	9	-	14	-
Total.....	26	21,0	17	14,8	43	18,0
Militars.....	23	18,5	13	11,3	36	14,1
Desconeguts	7	5,6	6	5,2	13	5,4
TOTAL.....	124	100	115	100	239	100

QUADRE 6.- Representativitat dels polítics i diputats,
1837 - 1844 (en percentatges).

	Electors ¹	Polítics ²	Diputats ³
Pagesos i pescadors	1,5	-	-
Menestrals	14,1	-	-
Botiguers	17,6	-	-
Fabricants	3,7	7,5	8,9
Comerciants	10,1	13,4	14,3
Professions liberals	14,3	33,5	37,5
Funcionaris	2,6	7,1	8,9
Propietaris	32,8	18,0	12,5
Militars	3,1	15,1	16,1
Desconeguts	-	5,4	1,8
TOTAL	100	100	100

Notes:

- 1.- Cens electoral de 1840. Veure Annexe 5, Quadre 5 i 6.
- 2.- Diputats i candidats a les eleccions legislatives.
- 3.- Diputats amb l'acta aprovada a les Corts.

En el Quadre 5 s'ha buscat diferències en la composició sòcio-professional dels polítics segons la tendència política; l'anàlisi s'ha reduït al període 1837-1844, quan hi ha una clara diferenciació de les opcions. Entre els moderats hi ha un major equilibri i, excepte en els casos de funcionaris i militars, els percentatges poden ser similars als de la base social dels votants. En canvi, les professions liberals són clarament majoritàries entre els progressistes: les classes mitges -botiguers i menestrals- deleguen la representació als advocats o als metges que, significativament, tots són progressistes. La professionalització dels polítics probablement s'inicia abans entre els progressistes que entre els moderats, cosa que també té una explicació: s'exigia als diputats a Corts una quota de contribució mínima superior a la dels electors, i per tant, no es facilita la participació directa d'aquestes classes mitges (47). Això indueix a què els menestrals o botiguers deleguin la representació política a homes d'altres sectors sòcio-professionals de diferent nivell social.

Finalment en el Quadre 6 s'ha relacionat la categoria sòcio-professional dels electors, polítics i diputats a Corts. El quadre permet confirmar que tan sols la burgesia participa directament en la influència del poder, fins i tot en el període 1837-1844, quan es pot parlar de major popularització de la política liberal. Les categories essencialment burgeses -fabricants, comerciants i professions liberals- tenen major representació de polítics i diputats que base social expressada en electors. En el cas dels propietaris, la desproporció entre electors i diputats indica que els petits i mitjans propietaris urbans difícilment compten amb representants directes; com s'ha vist anteriorment, els nobles i hisendats són majoritaris.

Cal destacar el paper de les eleccions liberals en l'aprenentatge i experimentació dels afers polítics. La creixent professionalització dels polítics permet estructurar millor els partits, malgrat que això impliqui la pèrdua de la representativitat social directa, aspecte que destaquem com a característic del període de la Revolució Liberal i, especialment, entre els moderats.

Els progressistes es troben més separats de la base social a la que representen i, de fet, es van allunyant gradualment la posició política d'uns i d'altres. La radicalització política entre 1841 i 1843, seguida per la crisi dels progressistes, en part es pot interpretar com la poca correspondència entre les classes mitges i els seus teòrics representants en la política liberal.

Els partits polítics.

Els partits polítics del període liberal eren molt diferents dels partits actuals. La seva organització era precària. S'estructuraven a partir d'una Junta central que recomanava unes línies d'actuació conjunta als comitès locals; aquestes juntes tan sols es reunien en els períodes electorals. En aquesta organització les personalitats individuals tenien més influència que l'estructura del partit i els electors, que tenen llibertat de votar a qui els plagués; elegien als representants pel que simbolitzaven més que per la tendència política de la candidatura. Així, per conèixer l'origen i evolució dels partits, cal anar a cercar els diputats i polítics més influents.

La prehistòria dels partits polítics es remonta a l'experiència del Trienni i en les nombroses societats secretes que, almenys fins l'any 1837, mantenen una influència subterrània i conclouent en la formació i definició dels primers grups polítics. Malauradament hi ha poca documentació sobre aquestes societats i, per tant, seguim l'evolució política a partir de la punta que sura en aquest iceberg. En el Trienni ja apareixen uns homes importants: Antoni Puigblanch, Guillem Oliver, Josep Melcior Prat, Joan Antoni de Llinàs, Antoni de Girónel·la i Francesc Rauli. Són una colla de comerciants i intel·lectuals il·lustrats, d'idees avançades i tots ells nascuts en els anys setanta i vuitanta del segle di-

vuit. Participen activament en la política i són elegits diputats a Corts o membres de l'Ajuntament constitucional. Aquests homes simbolitzen una burgesia conscient de la necessitat de fer la revolució per instaurar un règim liberal, representatiu, i d'apartar els absolutistes del poder. També hi ha un altre grup liberal que s'estructura a l'entorn de la Sociedad Filosófica, i que agrupa a Bonaventura Carles Aribau, Ramon Muns i Serinyà, Josep Ferrer i Subirana i a Ignasi Sanpoms i Barba. Són homes de formació intel·lectual, joves i de tendència més conservadora que el grup de Puigblanch i Oliver.

La restauració absolutista i l'obligat exili de molts polítics entre 1823 i 1833 obre un període buit d'activitats polítiques. Tanmateix aquest exili a Londres o al sud de França deuria influir decisivament en la conscienciació de molts d'aquests homes, en poder observar directament fenòmens com el del creixement urbà, la industrialització o el desenvolupament de l'economia capitalista.

Entre 1833 i 1835 els liberals recuperen la iniciativa política: Oliver, Gironella o Llinàs tornen a ser elegits en càrrecs municipals o com a Diputats a Corts. Però ara també hi ha una nova generació: Pau Torrents i Miralda -fill de fabricants de Manresa i vinculat a un dinàmic sector del comerç barceloní- o Josep Roviralta i Isern -d'orígens menestrals, metge, cosí de l'hiendat Gaietà Roviralta i emparentat amb el comerciant Maria Borrell i Miralpeix- (48); tots dos són homes estretament lligats a la burgesia barcelonina. Fixaran la residència a Madrid, des d'on mantindran l'activitat comercial o professional, arribant més d'intervenir activament en la política. Però un home important a Barcelona és el magatzemista de bacallà Maria Borrell, que s'ha fet molt popular com a oficial de la Milícia tant per les intervencions armades a la guerra civil com per les revoltes urbanes. Borrell és l'home clau en la primera organització del partit progressista a Barcelona que, a l'estiu de 1836, ja és capaç de presentar una candidatura molt definida; el nostre home farà una no gens despreciable fortuna en la compra-venda de béns desamortitzats,

que el situen cap els anys quaranta com un dels principals propietaris barcelonins (49), activitat que no l'aparta de la política: el 1851 segueix figurant com a president de la Comissió electoral dels progressistes a Barcelona (50).

Oliver, Torrents i Miralda, Borrell, el fabricant de Sallent Joan Vilaregut i l'advocat Jacint Felix Domenech són els polítics barcelonins més identificables en les línies del partit progressista que Mendizabal estructura a Madrid entre 1836 i 1840. Però per aquests mateixos anys sorgeix una fracció més radical, no tant burgesa, més o menys influenciada per Llinàs, Raül i el republicà Ramon Xaudaró. L'home més interessant és Rafael Degollada, un advocat que entre 1836 i 1836 pateix quatre persecucions i les successives deportacions; el mateix Degollada ens deixa entreveure les influències en la formació política:

'La persecución por sí sola no presupone criminalidad, mayormente siendo por opiniones políticas o religiosas; no envilece, no infama: honra no pocas veces al perseguido, como honraron a Fenelon, a Rousseau, a Lamennais, a Cabet y a vuestro mismo Jovellanos las que sufrieron; como honra a Porlier, Lacy, Riego, Torrijos, Xaudaró y otros la muerte que les condujo su amor a la libertad' (51).

De la generació de Degollada -nascuts cap el 1800- s'ha de citar als també advocats Pau Palachs i Ramon Ferrer i Garcés, tots ellos homes que s'han format políticament a la Milícia a l'administració municipal abans de ser elegits diputats a Corts. I al costat d'aquests homes, compartint la mateixa formació política, hi ha una colla de joves -nascuts als voltants de 1810- entre els quals sobresurten els mietges Pere Felip Monlau i Pere Mata i Fontanet, el químic Josep Oriol Ronquillo i el literat Magi Pers i Ramona. Mata és qui segueix una més sòlida carrera política, però Monlau és qui més es vincula amb els sentiments de la ciutat: la introducció del corrent higienista coincideix en un moment bàsic en la definició del futur de la ciutat (52). Ronquillo és l'home pont entre Xaudaró i les noves generacions republicanes i Pers se l'ha

destacar entre els precursors de la Renaixença (53).

Entre 1841 i 1843 hi ha el definitiu clivorci entre la fracció burgesa i la fracció radical/populista. La primera es recuperarà a partir d'homes com Vilaregut, Domenech - que de seguida es passa als moderats governamentals-, Pascual Madoz i Joan Prim, però ara segueixen les consignes de la central a Madrid i es distancien de la base popular; de fet, els progressistes fan política burgesa i es recolzen en uns electors interessats en demostrar el rebuig a la política del govern. El corrent populista de Degollada té una revifada -nostàlgica- durant el Bienni Progressista, però ara ja són els republicans i demòcrates els que comencen a tenir suport entre les classes mitges barcelonines.

La primera notícia dels moderats la tenim l'estiu de 1836, quan a les eleccions es presenta la candidatura 'Torremejía'. A partir d'aquesta candidatura trobem a Albert Baldrich, un dels nobles més influents en la ciutat, a diversos hisendats i a Ignasi Sanpots. En les properes candidatures de diputats, i sobretot, de senadors, van apareguent els membres de l'aristocràcia barcelonina que, per ells, la Dècada Ominosa ha estat una transició ideològica cap al liberalisme; el comte de Santa Coloma, el marquès de Lió, Josep Maria de Cabanes han mantingut fins el 1835 càrrecs municipals i a partir d'ara seran diputats, senadors i dignitats de l'administració local i provincial. Amb ells hem de relacionar els militars Josep M. de Gispert i Josep Manso de Juliol, els intel·lectuals Felix Torres d'Amat, Jaume Balmes, Joan Agell i Felix Barba, i, a partir dels anys quaranta, a comerciants i industrials com Tomàs Coma i Miró. El partit dels hisendats, de l'aristocràcia, es va convertint gradualment en el partit de la burgesia.

Un moment clau pels moderats és el període 1837 a 1840 quan coincideixen, en la recent restaurada Universitat de Barcelona, amb homes com

Sanpons, Agell, Barba i les noves generacions: Francesc Permanyer, Joan Illas i Vidal i Manuel Duran i Bad; Ramon Martí d'Eixalà, nascut el 1807, és qui fa de pont entre la generació de Sanpons i els joves nascuts als voltants de 1820 (54). La ideologia positivista, influenciada per la filosofia escocesa, evoluciona en R. Martí fins a elevar a categoria filosòfica el tòpic del seny català. Martí és junt a Balmes i Llorens i Barba els principals filòsofs catalans de l'època; tots tres comparteixen els orígens a la Universitat de Cervera i una profunda religiositat cristiana (55). Martí d'Eixalà es posa a l'oposició de les Corts Constituents de 1845 i, a partir d'aquest moment, evoluciona cap a una posició política que el distància dels moderats governamentals. Aquesta actitud és parcialment compartida pels homes de l'Institut Industrial, però les tendències polítiques són encara pel 1850 i 1851 massa distants. Un moment important és el de 1853 quan es presenta per primer cop la candidatura 'conservadora catalana': Martí, Agell i Joan Güell i Ferrer.

Entre 1857 i 1858 es formalitza la unió entre el grup de Martí i els seus deixebles -Permanyer, Illas i Vidal, Manuel Duran i Bas- amb els industrials. Amb la Union Liberal la burgesia barcelonina s'integra en un moviment polític conservador, força conscient de les diferències que la separen de la política de Madrid però, alhora, disposada a col·laborar amb el govern i a defensar els seus interessos materials (56). Amb la mort prematura de Martí d'Eixalà -tan sols tenia cinquanta anys- els conservadors catalans perden una figura decisiva en la seva definició ideològica. Tanmateix, una nova generació ja havia pres el relleu.

L'altra tendència política barcelonina en el període liberal és la republicana. És molt significatiu que la Junta d'emergència creada el 6 d'agost de 1835 tingui al Marquès de Lió junt a Joan Antoni de Llinàs i a Ramon Xaudaró (57). Els primers nuclis republicans venen també de lluny i Xaudaró és sens dubte l'home més significatiu en la prehistòria de les tendències políti-

ques més esquerranes. Però Xaudaró no va deixar deixebles; va influenciar a homes com Degollada, Monlau o Ronquillo però, en canvi, és difícil de vincular-lo al grup empordanès d'Abdó Terrades i al nucli barceloní de Francesc de Paula Cuello, Josep Anselm Clavé, els germans Montaldo i Antoni Ribot i Fontserè: quan Xaudaró és executat el 1837, aquells encara són uns nens, ja que han nascut en els anys vint. Tanmateix la llavor ha estat plantada i els republicans barcelonins tenen oportunitat d'experimentar l'acció directa en les revoltes de 1842 i 1843.

Al llarg de la propera dècada aquests joves arrauxats d'extracció social menestral, populars entre sectors de les classes mitges i obreres més conscineicades, tenen ocasió d'establir contacte amb una colla d'homes amb una sòlida base intel·lectual: Estanislau Figueres, Narcís Monturiol, Ildefons Cerdà, i especialment, Francesc Pi i Margall. Naturalment és un grup ideològicament obert: Clavé i Monturiol coincideixen en adoctrinar als obrers en el socialisme utòpic en uns moments de 'govern fort' i d'escasses possibilitats de maniobres polítiques; el 1851, quan enregistren el primer triomf polític, en ser elegits Figueres i Cerdà com a diputats per Barcelona, ja han introduït la definició de demòcrates.

Pi i Margall és l'home més important dels republicans barcelonins a partir de 1854 i la seva definició de 'republicanisme federal' és essencial en l'evolució d'aquest partit, que el 1868 ja és majoritari entre la societat barcelonina (58). Amb Pi i Margall les primeres i difuses manifestacions d'un nacionalisme polític popular, expressades per Joan Antoni de Llinàs l'any 1841, prendran una base molt més sòlida.

La revolució de setembre de 1868 ens assenyala la crisi del règim liberal, en la qual intervenen uns factors econòmics, socials i polítics (59). Políticament s'hi arriba amb un deficient aprenentatge ja que el sistema liberal ha estat incapaç d'aconseguir una veritable representativitat social -excepte en el

cas de la burgesia conservadora— ni oferir la possibilitat d'alternatives de poder als partits polítics. En oferir-se la possibilitat del sufragi universal masculí, la majoria dels electors són políticament analfabets.

NOTES :-

1.- PRO FO 185/207; Barcelona, 13 de gener de 1845. Veure el text complet a l'Annex 1, carta cit., apartat 2.- La política.

2.- J. CARRERA PUJAL; Op. cit. , Vol. IV, pp. 25-26.

3.- J. ROURE; Ramón Martí d'Eixalà i la filosofia catalana del segle XIX. Barcelona, 1980, p. 87. El paper de Martí com a diputat a les Corts 'constituents' es segueix a pp. 83-109.

4.- El Fomento, 4 de desembre de 1846. L'unic que es diu referent a la candidatura, és que aquesta seguirà la línia proteccionista.

5.- PRO FO 185/ 222; Barcelona, 7 d'abril de 1846. Veure l'Annex 1.

6.- La informació sobre divisions per districtes electorals, cens i participació s'ha reunit a l'Annex 5.

7.- Sobre la guerra dels Matiners, veure el treball de J. CAMPS GIRO; La guerra dels Matiners i el catalanisme politic. Barcelona, 1978.

8.- Sobre aquest grup dels socialistes utòpics, veure J. MALUQUER DE MOTES; El socialismo... , Op. cit. , pp. 249 iss.

9.- R. SOLA MONTSERRAT; L'Institut Industrial de Catalunya: Una peça clau a la modernització de Catalunya UCB 1984, Vol. I, pp. 18-38.

10.- J. CAMPS GIRO; Op. cit., pp. 70-75.

11.- PRO FO 72/747; Barcelona, 24 de juliol i 4 d'octubre. de 1848.

12.- Ib. id. , Barcelona 5 de desembre de 1848. El text original es el següent: " He brought with him six hundred of the insurgents who were brought over at four dollars a head, what was paid to the Generals and officers (...). The insurgents are very well satisfied with good winter quarters and their four dollars each, but they will be ready to return to the struggle in the spring".

13.- R. SOLA MONTSERRAT; Op. cit. , Vol III p. 493 i ss. Veure també

part II., 4.1.- De la comissió de fàbriques al Institut Industrial de Catalunya, d'aquest mateix treball.

14.- Concretament l'article "Barcelona. Relaciones entre fabricantes y trabajadores", a Obras de Balmes, Op. cit. pp. 151-158.

15.- J. CARRERA PUJAL; Op. cit. Vol. IV. pp. 147-149.

16.- Ib. id. , Vol. IV, p. 155.

17.- El Bien Público, 22 de agost de 1850.

18.- Ib id. , 26 d'agost de 1850.

19.- Ib. i , 28 d'agost de 1850.

20.- Ib. id. , 29 d'agost de 1950.

21.- El Sol , 27 d'agost de 1850.

22.- Op. cit. , Vol. II. pp, 532-534.

23.- Citat per M. ARTOLA; La burguesia...Op. cit. ,p. 221.

24.- Es tracta del interessant llibre de Joan Batptista GUARDIOLA; El libro de la Democracia. Barcelona 1851. No és l'únic d'aquests folletons que després de la revolució francesa de 1848 devien proliferar, com el Catecismo Democrático para Instrucción del pueblo español. Barcelona, 1852.

25.- El Sol, 9 de maig de 1851.

26.- J. CARRERA PUJAL; Op. cit. , Vol. IV, pp. 218-219.

27.- El període ha estat treballat per Josep BENET i Casimir MARTI; Barcelona a mitjans segle XIX. El moviment obrer durant el Bienni Progressista (1854-1856). Barcelona, 1976. 2 vols. Nosaltres tant sols intentem situar el context i seguir en l'evolució del règim liberal a partir de les eleccions de diputats a Corts.

28.- Ib. id. , Vool. II. ,p. 587.

29.- Ib. id. , Vol. I., pp. 525-546, on s'analitzen aquestes eleccions i

es reproduïxen varies candidatures.

30.- Ib id. , Vol. I , pp. 539-540.

31.- J. CARRERA PUJAL; Op. cit, Vol. IV, p. 283.

32.- AC. Exp.s. Dip. Cre. , Lligall 36., Exp. 14. Resolució de la Comissió d'Actes, del 1 de març de 1856.

33.- J. CARRERA PUJAL; Op. cit. , Vol. IV, pp. 335-336.

34.- Jaume ROURA; Op. , cit., pp. 136-140.

35.- Diario de Barcelona, 30 d'octubre de 1858.

36.- La Corona; 28 d'octubre de 1858.

37.- Borja de RIQUER; Op. cit. , p. 35 i ss.

38.- La Corona; 28 d'octubre de 1858, edició matf.

39.- Ib. id. , 28 d'octubre de 1858, edició de la tarda.

40.- Ib. id. , 24 d'octubre de 1858.

41.- Ib. id. , 25 d'octubre de 1858.

42.- M. ARDIT, A BALCELLS, N. SALA; Op. cit., p. 277, hi ha un resum d'aquesta polèmica.

43.- A l'Annex 5 s'ha reunit la informació indispensable per seguir aquests raonaments. Veure especialment els Quadres 1 i 2, i les Gràfiques 1 i 2, sobre electors i votants a Barcelona entre 1836 i 1867.

44.- Recomenem especialment la lectura de Ch. DICKENS; Pinckwick (Documents pòstums del Club d'aquest nom). Barcelona 1970, Vol. 1, pp. 212-237. La literatura espanyola d'aquesta època no es tan rica en aquest tipus de descripcions, malgrat que 'Figaro' va dedicar algun article sobre el tema.

45.- Per exemple, en les eleccions de 1840 un grup d'electors entre els que

es troba a J. A. de Llinàs i J. Canalejas envien varies exposicions a les Corts per anomalies en el districte IV de Barcelona; les exposicions es troben a AC. Exp. de Cred. de Dips. Llig. 18, Exp. 8. El conflicte més sonat del que tenim notícies va passar al districte de Vilafranca-Vilanova en les eleccions de 1853; van ser molt disputades i va votar el 96% del cens però no va haver-hi acord al moment d'aprovar l'acta. A l'Arxiu de les Corts hi ha un voluminos expedient amb la rúbrica de "grave" i molt probablement va haver-hi frau; Rafael Soler, el diputat electe, no va arribar a ser admes a les Corts. L'expedient en qüestió es AC. Exps. de Cred. de Dips. Llig. 33, Exp. 3.

46.- La llei electoral de 1846 elimina la categoria electoral del lloguer; en els pobles del Pla, especialment Sant Andreu del Palomar i Gràcia la majoria dels electors són d'aquesta categoria ja que el lloguer era proporcionalment més alt que a altres pobles amb el mateix nombre d'habitants. Així, Sant Andreu passa de tenir prop de 700 electors el 1844 a menys de 25 el 1846.

47.- La quote de contribució mínima per ser diputat era de 400 rals en la llei electoral de 1837 i de 800 rals en la llei de 1846.

48.- AC.; Exp. de Cred. de Dips. Sobre Torrents, lligall 10, Exp. 7, i sobre la revolta, Llig. 12, Exp. 7.

49.- Hi ha unes interessants notes biogràfiques sobre Borrell a A. SOLA PARERA; L'Elit barcelonina a mitjans segle XIX. UCB 1977, Vol. II, pp. 318-321. Sobre la seva situació com a propietari, veure el Quadre 16, par II d'aquest mateix treball.

50.- El Sol; 4 de maig de 1851.

51.- R. DEGOLLADA; Memoria del abogado... en defensa de su honor ultrajado. Marsella, 1839, pp. 31-32.

52.- Veure ICTINEU; Diccionari de les Ciències... Barcelona 1979, entrada 'Pere Felip Monlau i Roca' pp. 316-317., redactada per Ramón GRAU i MARINA LOPEZ.

53.- Per exemple., M. de MONTOLIU; Op. cit, p. 80 i ss.

54.- J. ROURA; Op. cit., pp. 61-82.

55.- Ib. id. , p. 143 i ss. , i també T. CARRERAS i ARTAU; Introducció a la història del pensament filosòfic a Catalunya. Barcelona 1931, pp. 83-88.

56.- Sobre el moviment conservador català dels anys cinquanta es indispensable el treball de Borja de RIQUER; Op. cit. , pp. 29-39.

57.- F. RAULL; Op. cit. , p. 656.

58.- En les eleccions municipals de 1858 i les legislatives de 1869 els republicans guanyen clarament a Barcelona; per les segones , veure A. BALCELLS, J. B. CULLA i C. MIR; Les eleccions Generals a Catalunya de 1901 a 1923. Barcelona 1982, p. 620 , i sobre les primeres veure J. TERMES ; Anarquismo y sindicalismo en España. La Primavera Internacional (1864-1881). Barcelona 1877, p. 49 i ss. , on també s'indica que "federalismo y particularismo" català estaban intimamente unidos", p. 55.

59.- J. FONTANA; ' Cambio económico y crisis política. Reflexiones sobre las causas de la revolución de 1868', a Cambio económico y actitudes políticas en la España del siglo XIX. pp. 99-145, en particular pag. 138.

CONCLUSIONS

El creixement urbà de Barcelona en la primera meitat del segle dinou s'ha de situar en un context més ampli. Es connecta a uns fenòmens universals. Moltes ciutats europees del dinou experimenten una revolució sense precedents com a resultat de l'evolució de l'economia capitalista i de la industrialització. Complementàries a la evolució econòmica són les actituds polítiques: el liberalisme és la doctrina que defineix els nous règims burgesos. A Barcelona aquests grans corrents es viuen intensament, són el rerafons en el projecte de definició de la ciutat moderna.

La industrialització de Barcelona planteja unes de les contradiccions més interessants de l'època: una revolució industrial en una ciutat emmurallada. La indústria moderna apareix a la ciutat amb un considerable retard respecte a altres zones europees. Això facilita una ràpida mecanització i, també, una valoració prèvia de les conseqüències que la introducció del vapor pot provocar a la ciutat. Al mateix temps que es registra la primera onada de grans fàbriques de vapor, ja s'estructura una resistència ciutadana que es canalitza, per via indirecta, cap a l'enderrocament de les muralles: és el primer pas cap a l'Eixample. L'actitud dels barcelonins és subtil; no hi ha refús directe a la indústria: l'objectiu és allunyar-la del centre urbà. La prohibició municipal d'instal·lar màquines de vapor al centre urbà precedeix a l'èxode industrial cap el Pla i, alhora, crea les bases d'una nova relació entre la ciutat i els pobles veïns: cap a mitjan segle dinou ja s'ha establert entre una i altre una íntima dependència econòmica i professional. La superació de la contradicció industrialització-ciutat emmurallada porta implícit el projecte d'un eixamplament urbà uni-

ficador amb els pobles del Pla.

L'endarreriment de la industrialització també facilita una presa de consciència dels costos socials inherents. Monlau, Balmes i Cerdà van observar en varis estats europeus els efectes de la Revolució Industrial i desenvolupant uns originals programes que, defensant la idea del progrés, procuren evitar la degradació de la condició obrera. Els mateixos obrers barcelonins són prou conscients d'aquesta qüestió i estructuren molt ràpidament formes de resistència; defensen la condició d'obrers especialitzats i amb unes condicions de vida dignes. La indústria moderna barcelonina s'ha d'encarar a aquesta mentalitat urbana poc favorable, a més d'unes limitacions estructurals: dependència externa en matèries primes i tecnologia, un mercat amb possibilitats limitades de consum i subjecció a uns interessos comercials ja que bona part dels capitals provenen dels comerciants. Són massa condicionaments per que la indústria s'arrelhi i caracteritzi a la Barcelona de mitjan segle dinou.

L'estructura professional de la societat barcelonina el 1856 ens senyala clarament que no ens trobem davant una ciutat industrial. La complexitat interna de la societat ens aconsella evitar definicions simplistes: no és una ciutat obrera però tampoc burgesa. Un sector important és el de les classes mitges; petits manufacturadors, botiguers i petits propietaris. La manufactura tradicional arriba a un punt culminant de la pròpia decadència al mateix temps que el vapor fa l'aparició en el sòl urbà. En resposta s'inicia un lent procés de transformació i de selecció entre aquests manufacturadors fins que el 1856 hi han símptomes d'una consolidació. De fet han quedat afavorits per l'allunyament de les grans fàbriques i podem comprovar com a mitjan segle el sector productiu més caracteritzador de Barcelona és la petita i mitjana empresa manufacturadora, tant dels rams tèxtils com dels restants sectors que, des d'orígens gremials han intentat adaptar-se

a les noves condicions econòmiques. Aquest procés inclou una conflicti-
vitat que sura de forma imprecisa en les revoltes urbanes dels anys trenta
i quaranta: els menstrals hi participen activament des de la Milícia Na-
cional o de forma espontània en les manifestacions polítiques.

Tant els botiguers com els petits propietaris o les incipients
professions liberals -les restants categories de les classes mitges- surten
afavorits pel fort creixement urbà i per l'increment de la població, que
entre altres aspectes, comporta una revalorització de la propietat urbana.
La consolidació d'aquestes classes mitges -confirmada pel cens electoral
de 1865- és un aspecte essencial en la evolució social. Implica que les
desigualtats socials no seran tan acusades com a moltes altres ciutats de
l'època.

L'altre evolució social que hem observat és la de la bur-
gesia; el concepte es contradiu a l'estratificació en classes socials car
inclou en la definició el compartir un dret de participació política que el
règim liberal reserva a una categoria barcelonina inclou entre el 15 i el
20 % dels veïns de la ciutat: des d'una part de les mitges fins a una re-
duïda èlit que ens situa a la part més representativa de les classes domi-
nants. En aquesta èlit localitzem els comerciants, els grans fabricants i
els hisendats, els homes que tenen una decisiva influència en l'evolució
econòmica de la ciutat. Ells són els que organitzen la infraestructura ca-
pitalista bàsica. El seu parer en l'ordenació de l'economia barcelonina
els induïx a confiar en un primer període en la indústria i, a partir de
1855, en els sectors financers, però mai obliden la importància de la
inversió en el propi creixement urbà; aquests comerciants - ja que el
capital és fonamentalment comercial- són també propietaris del sòl urbà
o de les zones del futur eixemplement de la ciutat.

El creixament urbà de Barcelona desequilibra les relacions amb la resta de Catalunya. La ciutat és un centre d'atracció tant d'homes com de capitals, és una terra abonada al cultiu de les ideologies més avançades que són difícilment comprensibles per una població catalana majoritàriament rural. Les doctrines liberals uneixen políticament els barcelonins en front a la tenaç resistència tradicional. La contradicció camp-ciutat influeix en les primeres definicions de la política liberal; allunyen als barcelonins dels catalans ja que aquells, com en la percepció del progrés econòmic, s'identifiquen plenament amb els moviments ideològics internacionals. La burgesia i les classes populars coincideixen en potenciar la Revolució Liberal i en defensar el nou règim polític.

Tanmateix en una societat en transició com és la barcelonina hi ha una conflictivitat interna que necessàriament ha d'aflorar. En un principi el règim liberal permet canalitzar les diferències polítiques en les eleccions legislatives; els partits liberals representen a diferents sectors de la burgesia: els moderats s'identifiquen en les classes dominants i els progressistes són populars entre les classes mitges. És l'ala més radical dels progressistes la que experimenta una evolució més peculiar: en l'acte de l'enderrocament de la Ciutadella, ple de simbologies i de recuperació de la memòria popular, hi ha una posició política nacionalista. Certament les contradiccions amb el govern central estan a punt d'arribar a una crisi important: Espartero, bombardeja la ciutat un any després amb la intenció de castigar exemplarment els barcelonins. La ciutat, que conserva un anacrònic estatus de plaça fort, és també una plaça ocupada. L'única forma que els governs centrals, liberals o absolutistes controlin Barcelona és mitjançant una aclapadora presència militar.

La burgesia també tendeix a allunyar-se gradualment de les postures governamentals; de l'actitud espanyolista dels anys trenta i quaranta, es passa a una postura clarament bèl·ligera en l'els anys cinquanta. Ara, per primer cop i a remolc dels fabricants, la burgesia conservadora tendeix a definir un tímid programa propi, encara poc decidit però que ja ens mostra una consciència de la necessitat d'estructurar un partit polític capaç de pressionar en el govern. L'experiència política liberal assenyala ja unes actituds polítiques que, a partir, de la revolució de setembre de 1868 ja es definiran més clarament. Una d'aquestes actituds és l'oposició a la política central. Probablement això va tornar indigest l'annelat pla d'Eixample de la ciutat: el govern, ignorant el concurs municipal, va aprobar unilateralment el Pla Cerdà que arrossegà al llarg dels anys el qualificatiu de impopular. És una contradicció més a afegir, car hem de recordar que l'enderrocament de les muralles havia estat la lluita més popular dels barcelonins al llarg del període liberal.

Creixament urbà, industrialització i liberalisme són uns fenòmens universals que s'experimenten a Barcelona entre 1823 i 1859 però que, alhora, prenen unes configuracions peculiars i allunyades dels models generals.

AC.- ARCHIVO DE LAS CORTES (Madrid).

1.- Libros de Registro de las Diputados a Cortes.

Legislaturas: 1822-1823; 1834; 22 de marzo-23 de mayo 1836; 1837-1839; 1839; 1840; 1841-1842; abril-mayo 1843, octubre-diciembre 1843; 1844-1846; 1851-1852; 1853; 1854-1856; 1857-1858; 1858-1863; 1863-1864; 1866-1867 i 1867-1868.

2.- Credenciales de los Diputados.

Lligall	1	.....	Expedient	8
"	4		"	8
"	6		"	9
"	8		"	4
"	10		"	7
"	12		"	7
"	13		"	17
"	14		"	8
"	18		"	8
"	25		"	5
"	33		"	3
"	36		"	14

3.- Expedientes Generales.

Lligall	51	.....	Expedientes	24
"	52		"	108 i 197.

ADPB.- ARXIU DE LA DIPUTACIÓ PROVINCIAL (Barcelona).

- 1.- Libro de Registro de los Diputados Provinciales (ordenat alfabeticament).
- 2.- Series de Lligalls (sense catalogació específica).

Lligall 50.- Diputación de Cataluña (1820-1823).

- " 58.- Expedientes relativos a elecciones a Diputados a Cortes (1820).
  - Expediente relativo a nombramiento de Diputados para esta provincia para suceder a los actuales nombrados en 1814.
- " 95.- Expediente General de las elecciones de Diputados a Cortes (1836).
  - Listas de los electores de la provincia y de Barcelona (1836).
- " 96.- Papeles varios sobre elecciones (1836).
- " 98.- Listas de los contribuyentes de la cuota fija de 300 reales vellon para arriba (1836).
  - Listas de las capacidades (1836).
- " 101.- Documentación relativa a las reclamaciones de los electores (1837).
  - Noticias para completar las listas electorales (1837).
- " 104.- Expedientes generales de elecciones de Diputados y Senadores, y listas electorales de la provincia (1837).
  - Listas electorales de Barcelona (1837).
- " 108.- Expedientes de rectificación de las listas electorales (1838).
  - Listas de Bienes Propios urbanos con renta superior a los 1.500 reales vellon (1838).
- " 109.- Altas y bajas. Cuartel 1 de Barcelona (1839).
  - Protesta de los individuos de la Exm. Diputación Provincial contra los actos de la Junta de escrutinio general (1839).
- " 111.- Noticias electorales sacadas de los libros de Subsidio de comercio e industria, o facilitadas por varias corporaciones: Colegios de Abogados, de Medicina, de Farmaceuticos, de Procuradores y de la Junta de Comercio (diciembre de 1839).

- Lligall 111.- Correspondencia relativa al acto de escrutineo y Actas Electorales (de 13 colegios, 1839).
- Observaciones de las Comisiones de barrio relativas a las nuevas listas electorales (Barcelona, 1839).
- " 112.- Dictamen correspondiente al Expediente sobre elecciones para Cortes de 1840.
- Expedientes de reclamaciones de inclusión y exclusiones de las listas, nº 1 a 50.
- " 113.- Ib. id., nº 51 a 100.
- " 114.- Ib. id., nº 101 a 200.
- " 115.- Ib. id., nº 201 a 300.
- " 116.- Ib. id., nº 301 a 419.
- " 119.- Listas electorales ultimadas (1840).
- " 120.- Listas de electores que han votado en las elecciones de varios distritos (1840).
- Actas de las elecciones de varios distritos (1840).
- " 121.- Expediente de Acta General y Actas de los distritos (1841).
- Listas de votantes de Barcelona (1841).
- " 122.- Listas electorales de Barcelona (manuscritas, 1841).
- Actas de las elecciones parciales de un Diputado y un Suplente (1842).
- " 124.- Actas de los distritos (1841).
- Actas de las elecciones de febrero (1a. volta) y de marzo (2a volta) de 1843.
- " 125.- Papeles varios de las elecciones de febrero (1843).
- Listas electorales de diciembre de 1843.
- Actas del escrutineo general y de varios distritos de las elecciones de diciembre (1843).
- " 132.- Rectificaciones de las listas electorales (1844).
- Actas del escrutineo general y de varios distritos de las elecciones de 1844.

- Lligall 136.- Actas de las elecciones de 1846.
 - Expediente de formación de las listas electorales (1846).
- " 142.- Expediente general sobre listas electorales (1854-56).
 - Resumen y estadística electoral, 1854.
- " 144.- Acta del escrutineo general y de varios distritos, elecciones 1854.
- " 145.- Actas de las elecciones de Diputados a Cortes de 1854.
 - Acta general y resumen de electores y votantes.
- " 146.- Actas de las elecciones parciales de 1855 (1a. i 2a. Voltes).
 - Nuevas elecciones de noviembre (1855).
- " 147.- Rectificación de las listas electorales, 1856.
 - Actas de las elecciones parciales de mayo de 1856 (1a. i 2a. Volta).
- " 148.- Varios papeles de las elecciones de 1850.
 - Actas de las elecciones de 1850.
 - Actas de las elecciones de 1851.
- " 151.- Acta General de la Junta de escrutineo de la provincia, y actas de los distritos (1839).
 - Papeles varios sobre elecciones (1837).
 - Lista electoral de 1837 (impresa).
- " 152.- Listas electorales de 1839 (impresa).
 - Actas de los distritos de la provincia, elecciones de 1837.
 - Renovación de la Diputación Provincial (1841).
- " 157.- Actas del escrutineo general y actas de los distritos de la provincia, elecciones de 1840.
 - Rectificaciones de las listas electorales para 1850.
- " 158.- Rectificaciones de las listas electorales para Diputados a Cortes (1857-58, 1864-65).
- Lligall 665.- Papeles de la Junta Auxiliar Consultiva y de la Junta Superior Gobernativa. Correspondencia. Compañías de 'Miquelets' y Sedentarios (1835).

AHCB.- ARXIU HISTORIC DE LA CIUTAT . (Barcelona).

Casa Ardiaca . Institut Municipal d'Història . Hemeroteca Municipal .

1.- Serie 'Cadastré ' (catalogada el 1984).

IC - 3.- Estadística de Prestamistas, s. d.

IC - 29.- Indústria y Comercio . Deficit de guerra de un diez por ciento sobre las anualidades del año 1838, exigido en mayo del año 1838 en adelante .

IC - 35.- Industria 1856 .

IC - 9.- Subsidio 1856 .

IC - 41.- Indústria y Comercio, quadernos 1, 2 i 3 (s.d. post. 1823) .

IC - 42.- Ib.id., año 1823 .

IC - 43.- Contribución correspondiente a los ramos de Industria, Comercio y Capitalidades, 1862, 1º .

IC - 44.- Ib. id., 1862, 2º .

IC - 45.- Ib. id., 1862, 3º .

IC - 46.- Industria y Comercio . Industrial: año económico de 1865 a 1866 (20 quadernos) .

- Relación de las altas habidas en la matricula de subsidio durante el año económico de 1866-67 .

- Altas subsidio . Presupuesto 1865-66 .

- Relación de las bajas habidas en la matricula Industrial durante el año económico de 1866-67 .

IC - 49.- Contribución extraordinaria, s.d. (1839 ?) . Compren expedients nº 2871 a 4353, folis 139-208 .

IC - 50.- Ib. id., exp. nº 5288 a 6029, folis 278-311 .

2.- Serie 'Governació A'*

Eligats: 129-180; 901-970; 1951-2022; 2561-2606; 2655 (Noticias electorales. Listas y contribuciones de Industria y territorial, 1844); 2753-2764; 2917 (Sociedades anonimas).

3.- Serie 'Obreria'

Caixes 159-160: Plaza de Palacio. Años 1833-1846. Expedientes de ... la Junta de ensanche y obras de dicha plaza.

4.- Manuscrits.

Ms. A -103.- Anonimo. Diario de mis viajes desde que sali de Barcelona en el día 18 de Agosto de 1835.

Ms. A -224.- PADRO, Cecilio; Elecciones Municipales, Barcelona 1820 a 1936.

Ms. A -324.- Anonimo. Bombardeo y capitulación de Barcelona. Años 1842-43.

Ms. A -341.- BRUSI Y FERRER, Antonio Maria; Viajes y memorias personales.

Ms. B - 14.- (PUJALS, José). Libro de cuentas de entradas y salidas de Don -----, teniente graduado de capitán. Años 1814-1867.

AJC-BC.- ARXIU DE LA JUNTA DE COMERC- Biblioteca de Catalunya.

Lligall 78 (sense catalogar).

---

* Aquest fons estava a l'Arxiu Administratiu, on vaig començar a consultar-lo. Poc després va ser translladat a Casa Ardiaca on Josep M. Fradera l'ha catalogat provisionalment; agràim a Fradera que ens hagi permès fer una còpia del catàleg a finals de 1984, facilitant la consulta de la font, encara que practicamente ja no l'he utilitzat. Igualment agràim al personal de Casa Ardiaca les facilitats que ens han donat per consultar les series de 'Governació A' i de 'Cadasire', malgrat trobar-se en fase de catalogació.

PRO.- PUBLIC RECORD OFFICE (London).

Serie 'Foreign Office' (FO).

1.- Correspondència del cònsol de Barcelona amb el ministeri d'Afers Estrangers britànic:

Serie 637/3, anys 1826 a 1841.

Serie 72/ 449, 467, 489, 512, 537, 558, 583, 607, 633, 661,
680, 704, 730, 747, 759, 770, 792, 810, 829, 851,
875, 901, anys 1835 a 1856.

2.- Correspondència del cònsol de Barcelona amb la 'British Mission' de Madrid.

Serie 637/4, anys 1826 a 1837.

Serie 637/6, anys 1838 a 1841.

3.- Correspondència del cònsol de Barcelona amb l'embaixador del Regne Unit a Madrid:

Serie 185/ 192, 197, 201, 207, 214, 220, 227, 230, anys
1841 a 1848.

4.- Copiador de correspondència (Coppo Books):

Serie 638/ 3, anys 1817 a 1826.

5.- Registre d'entrades de vaixells a Barcelona (British Consulate Barcelona: Register of Shipping at this Port).

Serie 639/ 10, anys 1824-47.

Serie 639/ 12, anys 1848-68.

6.- Miscellanea: Serie 639/ 10.

II - TREBALLS D'INVESTIGACIO INEDITS.

ARRANZ HERRERO, Manuel; Las profesionales de la Construcción en la Barcelona del siglo XVIII. Tesi doctoral. Universitat de Barcelona. Barcelona, octubre de 1979. 2 vols.

BRAUNSTEIN FRANCO, Mercedes; El anticlericalismo en España. (Quema de conventos en Barcelona, julio de 1835). Treball de Curs, Còpia mecanografiada. Universitat de Barcelona, 1980.

FONTANA LAZARO, Josep. 'Represión política y violencia civil en 1823-1833: propuestas para una interpretación'. I Col.loqui Català - Base, Sitges, 1982. Còp. mecanog.

FRADERA i BARCELO, Josep M.; Crisi colonial i mercat interior, 1814-1837 (Les taxes comercials de la indústria catalana moderna). Tesi Doctoral. Barcelona, 1983.

GARCIA DELGADO, J.M.; ¹La construcción naval en Cataluña y el País Vasco: un estudio comparativo 1750-1850. I Col.loqui Català - Base, Sitges, 1982. Còp. mecanog.

IZARD, M.; La revolución industrial en España: expansión de la industria algodonera en Cataluña durante la primera etapa de la industrialización (1832-1861). Universidad de los Andes. Mérida, 1969.

MALLUQUER DE MOLES, Jordi; La crisis del modelo liberal en España: el nacimiento del movimiento obrero y las primeras formulaciones socialistas (1835-1868). Tesi Doctoral. Universitat Autònoma de Barcelona, setembre 1975. 3 vols.

-----; Sobre la Barcelona obrera del segle XIX. S.l., s.d. Còp. mecanog.

MESTRE CAMPI, Jesus; Barcelona 1835-40. Una ciutat pre-industrial en transformació. Tesi de Llicenciatura. Universitat de Barcelona, 1980.

-----; Liberalisme, burgesia i eleccions de diputats a Corts a la província de Barcelona, 1808-1868. Barcelona, 1982.

- MONTANER i MARTORELL, J.M.; Anàlisi del procés de transformació del cos de coneixements arquitectònics a Catalunya, en el període 1714-1859. Tesi Doctoral. Universitat de Barcelona, 1983.
- SEGURA i MAS, Antoni; Evolució de l'estructura de la propietat agrària al Pla de Barcelona, 1723-1823/1841. Universitat de Barcelona, setembre de 1980. 2 vols.
- SOLA MONTSERRAT, Roser; L'institut Industrial de Catalunya. Una peça clau a la modernització. Universitat de Barcelona, octubre 1984. 3 vols.
- SOLA PARERA, A.; Aspectos del crecimiento urbano de Barcelona en 1830-1860. Manuscrit s/d. presentat al Congreso de Historia Urbana. Madrid, 1984.
- L'èlit barcelonina a mitjans segle XIX. Tesi Doctoral. Universitat central. Barcelona, setembre 1977. 2 vols.
- La desamortización eclesiástica en Barcelona, (1841-1851). Tesi de Llicenciatura. Facultat de Filosofia i Lletres. Barcelona, juny 1972.
- SOLA PARERA, M. Teresa; El creixament urbà de Gràcia en les dècades de 1830 a 1860. Tesi de Llicenciatura. Barcelona, 1983.
- TORRES, Jaume; La indústria precapitalista i les tesis sobre la "protoindustrialización"; a l'Col.loqui 'Català-Basc, Sitges, 1982. Còp. mecang.
- RISQUES i CORBELLÀ, Manuel J.; La insurrecció de Barcelona el novembre de 1842: orígens i desenvolupament. Tesina de Llicenciatura, febrer 1978. Universitat Central de Barcelona.

III - PREMSA .

- . El Ancora, Barcelona, anys 1850 a 1851.
- . El Barcelones, Barcelona, anys 1849 a 1851.
- . El Bien Público, Barcelona, any 1850.
- . Boletín oficial de la provincia de Barcelona, anys 1837 a 1867.
- . El Catalan, Barcelona, anys 1835 a 1836.
- . El Constitucional, Barcelona, anys 1837 a 1843.
- . La Corona, Barcelona, any 1858.
- . Diario de Barcelona, 1836 - 40, 1858.
- . El Fomento, Barcelona, any 1846.
- . La Fraternidad, Barcelona, any 1848.
- . El Guardia Nacional, Barcelona, anys 1836 a 1843.
- . El Papagayo, Barcelona, any 1843.
- . Lo Pare Arcangel, Barcelona, any 1841.
- . El Republicano, Barcelona, any 1842.
- . La Sociedad, Barcelona, any 1844.
- . El Sol, Barcelona, anys 1850 a 1851.
- . El Vapor, Barcelona, anys 1835 a 1836.
- . La Verdad, Barcelona, any 1843.

IV - OBRES IMPRESSES DE L'EPOCA AMB CARACTER DE FONT.

I - Guies i estadístiques.

ANGELON, Manuel; Guia satírica de Barcelona (1854). Bromazo topográfico-urbano-burlesco. Eds. Milà. Barcelona, 1946 ed. fasc.

CERDA, Ildelfonso; Teoria general de la urbanización. Reforma y ensanche de Barcelona. Con el Apendice: "Monografía estadística de la clase obrera de Barcelona en 1856". Instituto de Estudios Fiscales. Madrid, 1971 ed. fasc. 3 Vols.

CORTADA y SALA, Juan i Jose de MANJARRES; El libro Verde de Barcelona. Añalejo de costumbres populares, fiestas religiosas y profanas, usos familiares, efemerides. (Imp. Tomas Gorchs. 1848). Barcelona, 1980, ed. fasc.

ESTADISTICA del personal y vicisitudes de las Cortes y de los Ministros de España, 1833-1858. Madrid, 1859.

FIGUEROLA, Laureano; Estadística de Barcelona en 1849. Instituto de Estudios Fiscales. Madrid, 1968 ed. fasc.

GUIA. Notisia de algunes maravelles y recreos de Barcelona, o guia y avis per aquelles persones, que ab prou diners, no saben divertirse en ella (en vers). Barcelona, (1850?).

GUIA ESTADISTICA DE BARCELONA y Manual de forasteros para el año de 1836. Ed. J. Verdaguer. Barcelona, 1836.

GUIA DE FORASTEROS EN BARCELONA. Manual de agentes y de curiosos. Dáse a luz conforme al estado actual de esta ciudad en 1841 por D.F.E. Imp. de M. Sauri. Barcelona, 1841.

----- Judicial, gubernativa, administrativa, comercial, artística y fabril. Dividida en dos partes... Arreglada y coordinada por D.M.J. y D.J.M. Imp. de M. Sauri. Barcelona, 1842.

ITINERARIO de la mayor parte de los caminos y veredas de las cuatro Provincias de Barcelona, Tarrasa, Lérida y Gerona, con los pueblos y posadas situadas en sus carreteras y las horas que a paso de tropa distan unas de otras... Imp. M. Téxero. Barcelona, 1838.

- MADOZ, Pascual; Diccionario geográfico-estadístico-histórico de España y sus posesiones de Ultramar. Madrid, 1846-1850. 16 Vols.
- MANUAL DEL VIAJERO. Manual del viajero en Barcelona. Barcelona, 1840.
- PATXOT, Fernando; Manual del viajero en Barcelona. Imp. F. Oliva. Barcelona, 1840.
- SANCTACILIA. Costumbres de la Ciudad de Barcelona sobre las servidumbres de predios urbanos y rústicos... Imp. de J. F. Piferrer. Barcelona, 1842.
- SARRABAL de la Ciudad de Barcelona para el año de 1792. Correjido y adicionado en el de 1835 por José SOLA. Imp. J. Rubió. Barcelona, 1835.
- SAURI, Manuel i J. MATAS; Manual histórico-topográfico, estadístico y administrativo, o sea guía general de Barcelona. Imp. de M. Sauri. Barcelona, 1849.
- SOLA, José; Guía de forasteros en Barcelona, para el año de 1840 o sea "el Amigo del Forastero en la misma y sus cercanías". Barcelona, 1840.

2 - Llibres de viatges.

ANONIM. Spain; its present state and prospects, by an English Traveller. Smith, Elder & Co. London, 1839.

----- Spain and Portugal. Akerman. London, 1825. 2 vols.

----- Spain yesterday and to-day. By the Author of "Portugal". Darton and Harney. London, 1834.

----- A Summer in Spain; being the narrative of a tour made in... 1835. Smith, Elder & Co., Cornhill. London, 1836.

----- Will my readers go to Spain? or, Day after Day for two months in the Peninsula. W.F. King and Co. Brighton, 1854.

BEGIN, Emile; Voyage pittoresque en Espagne et en Portugal. Belin-leprieur et Morizot, Editeurs. Paris, 1852.

BORROW, George; The Bible in Spain. J. Murray. London, 1899.

COOK, S.S (S.E. WIDDINGTON); Sketches in Spain during the years 1829-30-31 and 32. Thomas and William Boone. London, 1834. 2 vols.

DIDIER, Charles; Une année en Espagne. Librairie de Dumont. Paris, 1827. 2 vols.

GAUTIER, Teofilo; Viaje por España. Ed. Mediterraneo. Madrid, 1944.

GUERONET, Adolphe; Letters sur l'Espagne. Louis Desessart. Paris, 1838.

INGLIS, H.D.; Rambles in Spain (1830). Whittaker and Co. London, 1839.

LABORDE, Alexandre de; Viatge pintoresc i historic. El Principat. Publicacions de l'Abadia de Montserrat. Barcelona, 1974.

MACKENZIE, A. Slidell; Spain revisited. J. Murray. London, 1836.

----- Spain yesterday and today. London, 1834.

----- A year in Spain. By a young American. J. Murray. London, 1831. 2 vols.

(MACKIE, J. M.). Cosas de España, or going to Madrid via Barcelona.
Redfield, New York, 1852.

(POCO MAS). Scenes and adventures in Spain from 1835 to 1840.
Richard Bentley, Ed. London, 1845. 2 vols.

SHERER, M; Recollections of the Peninsula. By the author of Sketches of
India. London, 1823.

YOUNG, Arthur; Viatge a Catalunya (1787). Edicions Ariel. Barcelona,
1970.

WARREN, John Esaias; Notes of an Attaché in Spain in 1850. Richard
Bentley. London, 1851.

3 - Memories, biografies i bibliografia política.

ADRIANO; Sucesos de Barcelona. Desde 13 de noviembre de 1842, hasta 19 de febrero de 1843 en que se levantó el estado de sitio. Barcelona, 1843.

(ALBERT DE ALVAREZ, JOAQUIM); La revolucion y bombardeo de Barcelona en 1842. Escrita por un Sargento prisionero, que era en aquella época, cat. batallon de artilleria de la milicia nacional de esta ciudad. Imp. de A. Albert. Barcelona, 1843.

----- Pronunciamiento de Cataluña contra Espartero y su gobierno en junio de 1843. Imp. A. Albert. Barcelona, 1844.

ANONIM. Sucesos de Barcelona (1822-1835). Edició i notes a càrrec de J. M. OLLE ROMEU. Eds. Curial. Barcelona, 1981.

AYUNTAMIENTO DE BARCELONA. Bando general de buen gobierno o de policia urbana para esta ciudad de Barcelona, publicado por su ----- en mayo de 1839. Imp. de Tomas Gaspar. Barcelona, 1839.

----- Al congreso de Señores Diputados (quejandose de la suspensión de la Junta de Vigilancia que fue creada para salvar la constitución). Imp. del Constitucional. (Barcelona, 1842?).

----- (los concejales del Ayuntamiento de 1841 exponen las causas que les indujeron a crear en concurrencia de las demás autoridades la Junta Suprema de Vigilancia y por ello fueron suspendidos de sus destinos.). Imp. del Constitucional. Barcelona, (1842).

BALMES, Jaime: Obras de Balmes. Tomo IV: La Sociedad. Revista religiosa, filosóficas, política y literaria. Imp. del Diario de Barcelona. Barcelona, 1867.

BARCELONA en julio de 1840. Sucesos de este periodo, con su apendice de los acontecimientos que surgieron hasta el embarque de S. M. la Reina gobernadora en Valencia. Vindicación razonadora del pueblo de Barcelona. Imp. de J. Tauló. Barcelona, 1844.

BORREGO, Andrés; De la organización de los partidos en España. Madrid, 1855.

CABET, M.; Bombardement de Barcelona, au voilà les Bastilles !.
Paris, 1843.

(CASTILLO y MAYANE, Joaquim). La ciudadela inquisitorial de Barcelona o las víctimas inoladas en las aras del atroz despotismo del Conde de España. Redactada de los hechos históricos durante la dominación del gobierno exterminador de la Península. Aumentada con una reseña de todo lo acontecido desde 1832 hasta el día, por J. C. y M. Imp. de M. Sauri. Barcelona, 1840.

----- Los exterminadores o planes combinados por los enemigos de la libertad para dominar la especie humana, bajo el mentido pretexto de defensores del altar y del trono, por J. C. y M. Imp. de D.R. M. Indor. Barcelona, 1835.

CATECISMO DEMOCRATICO, para institución del pueblo español. Imp. del Pueblo. Barcelona, 1852.

CLASES TRABAJADORAS. Las ----- asociadas a los Diputados a Cortes y particularmente a los de la antigua Cataluña. Imp. de Benito España. Barcelona, 1841.

COLUMBRI, Alberto; Memorias de un presidiario político (1857). Imp. Lopez. Barcelona, 1864.

COROLEU, José; Memorias de un menestral de Barcelona, (1792-1854). Eds. "Betis". Barcelona, 1946.

CHACON, Ignacio; Defensa del Excmo. D. Pedro Moria Pastors, mariscal de campo de los ejércitos nacionales. Imp. Vda. de A. Brusi. Barcelona, 1838.

DEGOLLADA, Rafael; Memoria del abogado Don..... en defensa de su honor ultrajado. Imp. Senés. Marsella, 1839.

ESPOSICION. Esposición elevada a S.M. la Reina gobernadora por la Diputación Provincial de Barcelona en justificación de las medidas adoptadas por el Exmo. Sr. Capitan General del Ejercito y Principado de Cataluña de acuerdo con las Diputaciones de sus cuatro provincias. Imp. A. Borgues. Barcelona, 1839.

- ESPOSICION . ----- elevada a S. M. por las comisiones de la Junta general de comercio y fabricas del Colegio de abogados del de procuradores, del de corredores de cambios de los dos de escribanos y notarios públicos, de setenta colejos y gremios industriales y artísticos, y de los individuos de la clase de Hacendados y propietarios, en 27 de enero de 1837. Imp. de A. Borgues. Barcelona, 1837.
- ESPOSICIONES . ----- dirigidas al gobierno y a las Cortes por el Ayuntamiento Constitucional de Barcelona que cesó en sus funciones el 20 de enero de 1837. Imp. de M. Borrás. Barcelona, 1837.
- EVENEMENTS DE BARCELONE. Aperçur historique et critique des----- an Novembre 1842. Imp. de J. B. Alzine. Perpignan, 1843.
- FRAILES . "Los frailes. ! Podíase prever lo que les ha sucedido! Preguntas, que hizo días atrás un curioso, y contestación que se le dá, presentándole muchas ideas luminosas sobre la materia..." a "Guía Estadística de Barcelona, 1836", después de l'index.
- FREIXAS, José M. de; Manifiesto que hace a la nación D. José M. de Freixas, primer comandante del tercer batallón de la M. N. de Barcelona, disuelto arbitrariamente por el Sr. Capitan General D. Antonio Van-halen. Imp. J. Tauló. Barcelona, 1841.
- GRAS y ELIAS, F.; Pedro de Rovellat. (Memorias de un liberal del año 1835). Imp. de Enrich y Cia. Barcelona, 1893.
- GUARDIOLA, Joan Bautista; El libro de la Democracia, por ----- (Diputado a Cortes). Imp. de Oliveras Hos. Barcelona, 1854.
- ILLAS y VIDAL, Juan; Un consejo al partido moderado. Imp. M. Rivadeneyra. Madrid, 1857.
- Barcelona antigua y Barcelona moderna. Contestación al escrito que con igual título insertó la Guía del Comercio. Imp. A. Gaspar. Barcelona, 1843.
- LLINAS, Juan Antonio; Discurso pronunciado por el Coronel D. -----, Decano de la Junta Suprema de Vigilancia y Seguridad Pública de Barcelona y diputado provincial en el acto solemne de derribar la primera piedra de la cortina interior de la Ciudadela en la mañana del 26 de octubre de 1841. S.D.

MANIFESTACION de la ex-junta de vigilancia de Barcelona a las Cortes y a sus conciudadanos. Imp. del Brusi. Barcelona, 1841.

MANIFIESTO. ----- de las operaciones principales de la Junta de Barcelona, creada en 10 de Agosto y disuelta en 22 de octubre de 1835. Imp. T. Gaspar. Barcelona, (1835).

MILICIA NACIONAL. Ordenanza para el régimen, constitución y servicio de la ----- local, de la Península ó islas adyacentes. Imp. Oliva. Barcelona, 1836.

MONLAU, Pedro Felipe; Abajo las murallas!!! Memorias sobre las ventajas que reportaría Barcelona y especialmente la industria, de la demolición de las murallas que circuyen la ciudad, premiarla con una medalla de oro... Imp. del Constitucional. Barcelona, 1841.

----- ¿Qué medidas higiénicas puede dictar el gobierno a favor de las clases obreras? Barcelona, 1856.

MONTURIOL, Narcis; Reseña de las doctrinas sociales antiguas y modernas. Imp. de J. Capdevila. Barcelona, 1848.

OLIVER, Guillermo; Testimonio de verdad, gratitud y confianza que en obsequio de estas prendas consigna a la memoria de los honrados barceloneses su postrer Alcalde Constitucional primero. Imp. J. Gaspar. Palma, 1837.

PERS, Manuel; Memoria razonada de los trabajos practicados por la comisión de revista para organizar la Milicia Nacional de la Provincia de Barcelona. Imp. J. Boet y Cia. Barcelona, 1841.

PI y ARIMON, Andrés Arelino; Barcelona antigua y moderna o descripción e historia de esta ciudad desde su fundación hasta nuestros días. Barcelona, 1854. 2 vols.

(PUSALGAS, Don Ignacio); Acontecimientos políticos o históricos desde el 2 de setiembre de 1843 hasta la entrada de las tropas nacionales, con las medidas oportunas que tomó el gobierno militar y municipal después de haber entrado el goce de sus legítimos derechos. Imp. R. M. Indor. Barcelona, 1843.

----- Diario de las sucesos de Barcelona en setiembre, octubre y noviembre de 1843. Con un apéndice que contiene los documentos oficiales más importantes, por unos testigos presenciales. Imp. P. Riera. Barcelona, 1843.

RAULL, Francisco; Historia de la conmoción de Barcelona en la noche del 25 al 26 de julio de 1835: causas que la produjeron y sus efectos hasta el día de esta publicación. Imp. de I. Estivill. Barcelona, (1835).

RESEÑA HISTORICA. Reseña histórica de los actos de la Junta conciliadora creada en Barcelona en 30 de noviembre de 1842. Imp. A. Brusi. Barcelona, 1848.

REVOLUCION ... de Barcelona proclamando la Junta central. Diario de los acontecimientos de que ha sido teatro esta ciudad, durante los meses de setiembre, octubre y noviembre de 1843. Redactado por un testigo de vista. Imp. de M. Sauri. Barcelona, 1844.

RUIZ DE MORALES, Don Joaquim; Historia de la Milicia Nacional, desde su creación hasta nuestros días, bajo la dirección material de -----. Eds. Prats y Ruiz. Madrid, 1855.

ROURA, Conrado; Recuerdos de mi larga vida. Edició de folletó de El Diluvio. Barcelona, 1925-1928.

SITUACION política de España en 1841. Imp. del Constitucional. Barcelona, 1841.

SOCIEDAD DE ESCRITORES REPUBLICANOS. Los mártires de la República. Por una -----. Barcelona, 1873. 2 vols.

TERRADES, Abdó; La esplanada. Escenas trágicas de 1828. Imp. Verges. Madrid, 1835.

TRESSERRA, Ceferino; D. Francisco de P. Cuello. Imp. Lopez Bernagoni; "La Española". Barcelona, 1859.

----- ¿Los anarquistas, los socialistas y los comunistas son demócratas?. Imp. J. Manero. Barcelona, 1861.

----- Porvenir de las asociaciones de la clase obrera. Origen y estado actual de la cuestión del trabajo en Cataluña. Barcelona, 1855.

TRIAS VEJARANO, Juan J.; Almirall y los orígenes del catalanismo. Siglo XXI editores. Madrid, 1975.

VAN HALEN, Antonio; Diario razonado de los acontecimientos que tuvieron lugar en Barcelona desde el 13 de noviembre al 22 de diciembre de 1842. (S. LL.), 1843.

VILA, Agustín; Abajo las murallas. Resumen histórico de los males que ha causado a España, y a Barcelona en particular, el haberse mantenido plaza fuerte esta ciudad después de la dominación sarracena. Imp. de A. Brusi. Barcelona, 1843.

XAUDARO i FABREGAS, Ramón; Bases de una constitución política ó principios fundamentales de un sistema republicano. Escrita en 1832. Imp. Ramirez y Cia. Barcelona, 1866.

----- Manifiesto de las injustas vejaciones sufridas. Imp. M. Calero. Madrid, 1836.

V - BIBLIOGRAFIA.

1 - Estudis moderns sobre Barcelona.

- AMADES, J; Histories i llegendes de Barcelona. Passejades pels carrers de la ciutat vella. Eds. 62. Barcelona, 1984. 2 vols.
- ARTIGUES i VIDAL, Jaume; MAS i PALAHI, Francesc; SUÑOL i FERRER, Xavier; El Raval. Història d'un barri servidor d'una ciutat. Associació de Veïns del Districte V. Barcelona, 1980.
- BADOSA i COLL, Elisa; 'Els llogers de cases a la ciutat de Barcelona, (1780-1834)'. Recerques, 10: pp: 139-156. Barcelona, 1980.
- BAREY, André; 'Barcelona: de la ciutat pre-industrial al fenomen modernista'. Cuadernos de Arquitectura y Urbanismo. (CAU). Nº 138 i 139. Barcelona, 1980.
- BENET, Josep i MARTI, Casimir; Barcelona a mitjans segle XIX. El moviment obrer durant el bienni progressista (1854-1856). Ed. Curial. Barcelona, 1976. 2 vols.
- BOLOS i CAPDEVIA, M; 'El medi natural, del mar a la serralada litoral'. El pla de Barcelona i la seva història. pp. 11-17. Eds. la Magrana. Barcelona, 1984.
- CARRERA PUJAL, Jaime; La universidad, el instituto, los colegios y las escuelas de Barcelona en los siglos XVIII y XIX. Ed. Bosch. Barcelona, 1957.
- CARRERAS i VERDAGUER, Carles; La evolución morfológica de los suburbios industriales de tipo intersticial del siglo XIX. El barrio de Hostafrancs (Barcelona). Revista de Geografía, vol. VIII. Barcelona, 1974.
- CASTILLO, Alberto del; La Maquinista Terrestre y Marítima, personaje histórico (1855-1955). Ed. Seix y Barral. Barcelona, 1955.
- De la Puerta del Angel a la plaza Leseps (Ensayo de biología urbana) (1821-1945). Libreria Balman. Barcelona, 1945.

- CIRICI PELLICER, Alexandre; Barcelona pam a pam. Ed. Teide. Barcelona, 1976.
- 'Significación del Plan Cerdà'. CAU, Nº 35. Barcelona, 1959.
- CLARAMUNT, S.; 'La formación del Raval de la Rambla'. El pla de Barcelona i la seva història. Eds. la Mangrana .pp: 183-203. Barcelona, 1984.
- CUADERNOS de Arquitectura y Urbanismo, Nº 100. Cerdà, un pasado como futuro. Barcelona, 1974.
- CURET, Francesc; "La jamanca", 1842-1843. Editor Rafael Dalman. Barcelona, 1961.
- Rebomboris i bullanques de Barcelona. Ed. Brugera. Barcelona, 1971. 2 vols.
- Visions barcelonines, 1760-1860. La Rambla, passeigs i jardins. Ed. Dalmau i Jover. Barcelona, 1952.
- DIAZ PERERA, Enriqueta; 'La inversió de sòl a Barcelona en el procés d'acumulació de capital.' El pla de Barcelona i la seva història. Eds. la Mangrana. pp: 247-260. Barcelona, 1984.
- DURAN i SANPERE, A; Barcelona i la seva història. Ed. Curial. Barcelona, 1972. 2 vols.
- ESTAPE, Fabián; El derribo de las murallas y la Barcelona del siglo XIX; a Micellaneas Barcinomensia, Nº XVIII-XI. Barcelona, 1967. pp: 103-113.
- FABRE, Jaume i HUERTAS, Josep Maria; 'La penultima mort de "La España Industrial". Un assaig d'història oral.' L'Avenc, Nº 34. Barcelona, 1981. pp: 19-35.
- GALERA, M. ROCA, F. TARRAGO, S.; Atlas de Barcelona, segles XVI-XX. Publicacions del Col.legi oficial d'Arquitectes de Catalunya. Barcelona, 1932.
- GARCIA FARIA, P.; Proyecto de saneamiento del subsuelo de Barcelona. Imp. de Henrich i Cía. Barcelona, 1892. 2 vols.

- GARCIA i DOMENECH, Rosa Maria; 'L'urbanisme de paisatge públic a Barcelona, en la primera meitat del segle XX'; a El Pla de Barcelona i la seva història. Barcelona, 1984. pp: 325-340.
- GRAU i FERNANDEZ, Ramon; 'La Barcelona Industrial en la obra de Cerdà ¿un ejemplo?'. CAU, Nº 100. Barcelona, 1974. pp: 29-31.
- 'La Manufactura Algodonera y la Ciudad'. CAU, Nº 19. Barcelona, 1973. pp: 76-79.
- 'La metamorfosis de la ciutat emmurallada: Barcelona, de Felip V a Ildefons Cerdà'. Quaderns d'història economica de Catalunya, XX. Barcelona, 1977. pp: 49-58.
- HOFFMANN, Léon-Français; La peste a Barcelone. Prinston University, 1964.
- LOPEZ GUALLAR, Marina; 'Vivienda y segregación social en Barcelona, 1772-1791.'. CAU, Nº 19. Barcelona, 1973. pp: 72-75.
- i Ramon GRAU i FERNANDEZ; 'Barcelona entre el urbanismo barroco y la revolución industrial'. CAU, Nº 80. Barcelona, 1971. pp: 28-40.
- LOPEZ GUALLAR, Pilar; 'La densificación barcelonesa: el territorio de la parroquia de Sta. Maria del Pi 1693-1859.'; a El Pla de Barcelona i la seva història. Eds. La Mangrana. Barcelona, 1984. pp: 275-298.
- 'Vivienda y Sociedad en la Barcelona del Setecientos'. Estudis Històrics i Documentals dels Arxius de Protocols, vol. VIII. Barcelona, 1980.
- MASSANA i ROCA, francesc; 'Estrategies urbanes i realitat urbana a la regió de Barcelona'. Economia Crítica: una perspectiva catalana. Ed. 62. Barcelona, 1973. pp: 103-233.
- MOLAS RIBALTA, Pedro; Los gremios barceloneses del siglo XVIII. La estructura corporativa ante el comienzo de la revolución industrial. Confederación española de cajas de Aorro, Nº 17. Madrid, 1970.
- MESTRE CAMPI, Jesús; 'La contribució extraordinaria de guerra de 1838: dades de l'estructura socio-profesional de Barcelona a la primera meitat del dinou'; a El Pla de Barcelona i la seva història. Eds. La Mangrana. Barcelona, 1984. pp: 355-375.

- NADAL, Jordi i GIRALT, Emili; Barcelona en 1717-1718. Un modelo de sociedad pre-industrial. Sociedad de Estudios y publicaciones. Madrid, 1963.
- OLIVA, J.M. 'La Reial Companyia de Comerç de Barcelona a les Judies'. L'Avenc, N° 15. Barcelona, 1979. pp: 29-33.
- PASCUAL DOMENECH, Pere; 'Los orígenes del ferrocarril en Cataluña. El ferrocarril de Barcelona a Mataró. (1848-1858)'. Hacienda Pública Española, N° 15. Madrid, 1978. pp: 313-338.
- PERICOT, L. CASTILLO, A. del. AINAUD, J. i VICENS, J.; Barcelona a través de los tiempos. Ed. Mercedes. Barcelona, 1944.
- PUIG i ALFONSO, F.; Curiositats barcelonines. Barcelona, 1919.
- REVENTOS, Manuel; Assaig sobre alguns episodis històrics dels moviments socials a Barcelona en el segle XIX. Ed. La Revista. Barcelona, 1925.
- RISQUES, Manuel J. 'La insurrecció de Barcelona pel novembre de 1842. La seva dinàmica social.' Recerques, N° 10. Barcelona, 1980. pp: 93-112.
- La revolta i bombardeig de Barcelona sota el règim d'Espartero; a L'Avenc, 10. Barcelona, 1978. pp: 6-10.
- SAEZ BUESA, Armando; La población de Barcelona en 1863 y 1960. Ed. Moneda y Crédito. Madrid, 1968.
- SAN MARTIN MENENDEZ, M. Luisa; Espartero y Barcelona. Tesina de licenciatura. Barcelona, 1962.
- SANPERE y MIQUEL, Salvador; Barcelona. Son passat, present y porvenir. Memoria històrica, filosòfica y social. Barcelona, 1878.
- Rodalía de Corbera. Ed. Ayuntamiento de Barcelona, 1890.
- SECO SERRANO, Carlos; Barcelona en 1840: Los sucesos de julio. (Aportaciones documentales para su estudio). Real Academia de Buenas Letras. Barcelona, 1971.
- SEGURA i MAS, Antoni; 'El mercat de cereals i llegums a Barcelona (1814-1868)'. Recerques, N° 14. Barcelona, 1983. pp: 177-212.

- SEGURA, Antoni i SUAU, Jaume; 'L'evolució de l'estructura de la propietat de la terra al Pla de Barcelona. 1723-1823/ 1841'; a El Pla de Barcelona i la seva història. Eds. La Mangrana. Barcelona, 1984. pp: 299-324.
- SOLA PARERA, Angels; 'Tres notes entorn les actituds i valors de L'alta burgesia barcelonina a mitjans segle XIX'; a Quaderns de l'Institut Català d'Antropologia. N.º 3 i 4. Barcelona, 1981. pp: 101-129.
- SOLA PARERA, Teresa i SOLA PARERA, Angels; 'El creixement urbà de Gràcia a les dècades de 1820 i 1830. Anàlisi de la urbanització Trilla'; a El Pla de Barcelona i la seva història. Eds. La Mangrana. Barcelona, 1984. pp: 389-410.
- TARRAGO, S. 'Barcelona según el catastro de 1717-1719. CAU, N.º 80. Barcelona, 1971. pp: 16-25.
- TATJER MIR, Mercedes; La Barceloneta del siglo XVIII al Plan de la Ribera. Eds. Asenet. Barcelona, 1973.
- El impacto de la industrialización en la morfología de un barrio del siglo XVIII: la evolución de la Barceloneta. Revista de geografía, vol. VI, N.º 7. Barcelona, 1972.
- TERMES, Josep; CIRICI, Alexandre i ALCOLEA, Santiago. La universidad de Barcelona. Estudio histórico-artístico. Imp. F. Casamajor. Barcelona, 1971.
- VILA, Pau; 'Orígens i evolució de la Rambla'. Misellanea Barcinomensis, vol. XI. Barcelona, 1965.
- i CASASSAS, Lluís; Barcelona i la seva rodalia al llarg dels temps. Ed. Aedos. Barcelona, 1974.
- VV.AA.; Inicis de la urbanística municipal de Barcelona. Mostra dels fons municipals de plans i projectes d'urbanisme, 1785-1930. Ajuntament de Barcelona, 1985.
- El Pla de Barcelona i la seva història. I Congrés d'història del Pla de Barcelona, novembre de 1982. Eds. La Mangrana. Barcelona, 1984.

2 - Bibliografia general.

ACOSTA SANCHEZ, José; El desarrollo capitalista y la democracia en España. Ed. Diosa. Barcelona, 1975.

AGULHON, Maurice; La République au village. Eds. Du Seuil. Paris, 1979.

----- 1848 ou l'apprentissage de la république. 1848-1852. Eds. du Seuil. Paris, 1973.

----- Une ville ouvrière au temps du socialisme utopique. Toulon de 1815 à 1851. Civilisations et Sociétés, N° 18. Paris-La Haye, 1970.

ALBERTI, S; L'once de setembre. Alberti Editor. Barcelona, 1964.

ARACIL, Rafael i GARCIA BONAFRE, Màrius; Clase obrera y revuelta social: la identidad del cantonalismo alcoyano de 1873. Estudios de Historia Social, N° 7. Madrid, 1978.

----- 'Industria doméstica e industrialización en España'. Hacienda Pública Española, N° 55. Madrid, 1970. pp: 113-129.

-----; Lecturas de historia económica de España. Ed. Oikos-Tau. Barcelona, 1977. 2 vols.

----- 'La Protoindustrialització, un nou concepte en la història econòmica'. L'Avenc, N° 32. Barcelona, 1980. pp: 64-69.

----- 'La protoindustrialització i l'indústria rural espanyola al segle XVIII'. Recerques, N° 13. Barcelona, 1983. pp: 83-100.

ARDIT, Manuel; BALCELLS, Albert; SALA, Núria; Història dels Països Catalans. De 1714 a 1975. Ed. EDHASA. Barcelona, 1980.

ARMSTRONG, Alan; Stability and change in an English country town. A social study of York, 1801-1851. Cambridge University Press. Cambridge, 1974.

ARTOLA, Miguel; El Antiguo Regimen y la revolución liberal. Ed. Ariel. Barcelona, 1978.

----- La burguesía revolucionaria (1808 - 1874). Alianza Univ./Alfaguara, N° 5. Madrid, 1978.

- ARTOLA, Miguel; 'Caracteres sociales del liberalismo'. Revista de Trabajo, Nº 7. Madrid, 1964. pp: 9-18.
- BAROJA, Pio; Avinareta o la vida de un conspirador. Ed. Espasa-Calpe. Buenos Aires, 1947.
- BARRAQUER y ROVIRALTA, Cayetano; Los religiosos en Cataluña durante la primera mitad del siglo XIX. Barcelona, 1915. 4 vols.
- BASTARDES, A. 'Aspectes morfològics del Pla Cerdà'. Serra D'or, Nº 2/3. Montserrat, 1959. pp: 2-4.
- BEDARIDA, François; Londres au milieu des XIX siècle : une analyse de structure sociale; a Annales, ESC. Nº 2. Paris, 1968. pp: 268-295.
- BENET, J. 'Ildefons Cerdà i el moviment obrer català'; a Serra D'or, Nº 2/3. Montserrat, 1959. pp: 5-6.
- BERNAL, Antonio-Miguel; COLLANTES DE TERAN, Antonio i GARCIA BAQUERO, A. 'Sevilla : de las gremios a la industrialización'; a Estudios de Història Social, Nº 5-6. Madrid, 1970. pp: 7-307.
- BOHIGAS, O. 'En el centenario del Plan Cerdà'. CAU, Nº 34. Barcelona, 1958.
- BORREGO, Andrés; El libro de las elecciones, reseña histórica de las verificadas durante los tres periodos del régimen constitucional (1810-14, 1820-23, 1834-73). Madrid, 1874.
- BRAÑA, Javier; BUESA, Mikel i MOLERO, José. 'Notas críticas a proposito de la obra de J. Acosta : "El desarrollo capitalista y la democracia en España."'. Hacienda Pública Española, Nº 38. Madrid, 1976. pp: 243-253.
- CABANA, Francesc; Bancs i banquers a Catalunya. Capitals per una història. Ed. 62. Barcelona, 1972.
- CAMPS i GIRO, J.; La guerra dels matiners i el catalanisme polític. Ed. Curial. Barcelona, 1978.
- CAPEL SAEZ, Horacio; Capitalismo y morfología urbana en España. Eds. Asenet. Barcelona, 1975.

- CARDOSO, C.F.S. y PEREZ BRIGNOLI, H; Los métodos de la historia. Ed. Crítica, Nº 2. Barcelona, 1976.
- CARRERA PUJAL, Jaume; La economía de Cataluña en el siglo XIX. Ed. Bosch. Barcelona, 1961. 4 vols.
- História política de Cataluña en el siglo XIX. Ed. Bosch. Barcelona, 1957-1958. VII vols.
- La Lonja del Mar y los cuerpos de Comercio de Barcelona. Ed. Bosch. Barcelona, 1953.
- CARRERAS, Francesc de i VALLES, Josep M.; Las elecciones. Ed. Blume. Barcelona, 1977.
- CARRERAS ARTAU, Tomàs; Introducció a la història del pensament filosòfic a Catalunya. Llibreria Catalonia. Barcelona, 1931.
- CARRERAS CANDI, F; Geografía General de Catalunya. Ed. Albert Martin. Barcelona, s/d. VI vols.
- CORREDOR - MATHEOS, Josep i MONTANER, Josep M.; Arquitectura Industrial a Catalunya, - del 1732 al 1929 -. Caixa de Barcelona, 1984.
- CORTADA, Joan; Catalunya i els catalans. Eds. 62. Barcelona, 1965.
- CHASSAGNE, S. 'L'histoire des villes : une opération de rénovation historiographique ?' ; a Demographie urbain, Xv-XX, Lyon 1977.
- CHEVALIER, Louis; Classes laborieuses et classes dangereuses à Paris pendant maîtié du XIX siècle. Ed. Plon. Paris, 1958.
- DAUMARD, Adeline; Les gorrgeois de Paris au XIX siècle. Ed. Flammanion. Paris, 1970.
- dirigé por; Les fortunes françaises au XIX siècle. Enquête sur la répartition et la consposition des capitansx privées à Paris, Lyon Lille. Bourdeaux et Toulanse d'après l'enregistrement des déclarations de successions. Ed. Civilisations et Sociétés, 27. Paris - La Haye, 1973.

- DAUMARD, Adeline; Une référence pour l'étude de sociétés urbains au France aux XVIII siècles: projet de code socio-professionnel; a *Revue d'histoire moderne et contemporaine*, 1963.
- DAWLEY, Alan; Class and Community. The industrial revolution in Lynn. Harvard University Press. Harvard, 1979.
- DELGADO, J.M. 'Comerç colonial i reformisme borbònic: els decrets de lliure comerç'. *L'Avenc*, Nº 15. Barcelona, 1979. pp: 24-28.
- DOMINGO, Miquel. 'Consideraciones sobre el Plan Cerdà'. *CAU*, Nº 19. Barcelona, 1973. pp: 80-89.
- DYOS, H.J.; Exploring the Urban past. Essays in urban history. Cambridge University Press. Cambridge, 1982.
- , director; Urban History Yearbook. Leicester University Press. Leicester, 1975.
- ; The Victorian City: Image and Realities. London, 1973. 2 vols.
- ELORZA, Antonio; Socialismo utópico español. Alianza, Ed. Madrid, 1970.
- ESTAPE, F.; 'Vida y obra de Ildefonso Cerdà.'; a I. Cerdà, *Teoría general de la Urbanización*, vol. III. Madrid, 1971. pp: 9-316.
- FLORENSA, A. 'Ildefons Cerdà. El hombre y su obra'. Barcelona, 1959.
- FONTANA LAZARO, Josep; Aribau i la indústria cotonera catalana. Ed. Dalmau. Barcelona, 1963.
- Cambio económica y actitudes políticas en la España del siglo XIX. Ed. Ariel quincenal, Nº 88. Barcelona, 1978.
- 'Comercio colonial e industrialización: una reflexion sobre los orígenes de la industria moderna en Cataluña.'; a J. NADAL i G. TORTELLA, Eds.; "Agricultura, comercio colonial y crecimiento económico...". pp: 358-365.
- 'Crisi camperola i revolta carlina'. *Recerques*, Nº 10. Barcelona, 1980. pp: 7-16.

- FONTANA LAZARO, Josep; Historia. Análisis del pasado y proyecto social. Ed. Crítica. Barcelona, 1982.
- ; La quiebra de la monarquía absoluta, 1814-1820. Ed. Ariel Quincenal, Nº 108. Barcelona, 1974.
- ; La revolución liberal. Política y Hacienda, 1833-1845. Int. de Estudios Fiscales. Madrid, 1977.
- ; Els successos de nobembre del 1842 a València. Notes per una història del republicanisme valencià. Separata del "Primer Congrés de Història del País Valencià", vol. IV. València, 1974.
- 'La vieja Bolsa de Barcelona, 1851-1864'; a La Bolsa de Barcelona a 1930: líneas generales de su evolución. Ayuntamiento de Barcelona.
- y MALUQUER DE MOTES, Jordi; 'Los orígenes del movimiento obrero en España'; en "Historia del movimiento obrero". Buenos Aires, 1972. pp: 449-480.
- FOSTER, John O.; Class Struggle and the Industrial Revolution. Early industrial capitalisme in three English towns. Methuen and Co. London, 1977.
- Nineteenth century towns - a class dimensions. H.J. Dyos (ed.). The Study of Urban History. London, 1968.
- FRADERA, Josep M. 'El concepte de progrés i d'"ordre social" en Balmaes'. L'Avenc, Nº 65. Barcelona, 1983. pp: 14-20.
- FRASER, D.; A history of modern leeds. Manchester, 1930.
- FURET, François. 'Pour me difinition des classes inférieures à l'époque modern'; a Annales, E.S.C., XVIII. 1963.
- GUILLARD, Jeanne; Paris, la ville (1852-1870). L'urbanisme parisien a l'honneur d'Haussman. Des provinciaux aux parisiens. Les vocations or les vocations parisienses. Editions Honoré Champion. Paris, 1977.
- GARDEN, Maurice; Lyon et les Lyonnais au XVIII siècle. Flammarion. Paris, 1975.

- GARDEN, Maurice. 'Ouvriers et artisans au XVIII siècle. L'exemple lyonnais et les problèmes de clasificación'; a Revue d'Historie Economique et Sociale (1979). vol. XLVIII, Nº 1. pp: 28-54.
- GARRIDO, Fernando; La España Contemporánea. Sus progresos morales y materiales en el siglo XIX. Imp. Salvador Manero. Barcelona, 1965-67. 2 vols.
- Historia de las clases trabajadoras. Biblioteca Promoción del Pueblo, serie P. Madrid, 1970-71. 4 vols.
- GIRALT, E; TERMES, J i BALCELLS, A. Bibliografia dels moviments socials a Catalunya, País Valencià i les Illes. Ed. Larinía. Barcelona, 1972.
- GRAELL, Guillermo; História del Fomento del Trabajo Nacional. Imp. de Luis Tasso. Barcelona, (1911).
- GRABOLOSÀ, Ramon; Carlins i lberals. Ed. Aedos. Barcelona, 1972.
- GRAU, Ramon i LOPEZ, Marina. 'Empresari i capitalista a la manufactura catalana del segle XVIII. Introducció a l'estudi de les fàbriques d'indianes'. Recerques, Nº 4. Barcelona, 1974. pp: 19-57.
- HAND, Geoffrey; GEORGEL, Jaques i SASSE, Chistopher; European Electoral Systems Handbook. Butterworths. London, 1979.
- HEARDER, Harry; Europe in the Nineteenth Century 1830/ 1880. Longman grup Its. New York.
- HOBBSAWN, Eric J. 'El nivel de vida de Gran Bretaña entre 1790 y 1859.'; a trabajadores. Ed. Crítica. Barcelona, 1979.
- i RUDE, George; Revolución industrial y revuelta agraria. El Capitan Swing. Siglo XXI de España, Editores. Madrid, 1978.
- HUERTAS CLAVERIA, J.M.; Obrers a Catalunya. Manual d'història del moviment obrer (1840-1975). Ed. Avenç. Barcelona, 1982.
- ICTINEU. Diccionari de les ciències de la societat als Països Catalans. (segles XVIII - XX). Barcelona, 1979.

IGLESIES FONT, José. 'Indagaciones sobre la población de Cataluña en la primera mitad del siglo XIX'. Memorias de la Real Academia de Ciencias y Artes de Barcelona. Vol, XXXVII. Imp. Juvenil. Barcelona, 1967. pp: 383-482.

----- 'El movimiento demográfico en Cataluña durante los últimos 100 años'. A mano de la Real Academia de Ciencias y Artes. Vol. XXXIII. Barcelona, 1961. pp: 319-425.

IZARD, Miquel. 'Amèrica i l'economia catalana en el vuit-cents'. L'Avenc, Nº 15. Barcelona, 1979. pp: 34-39.

----- 'El comerç català contemporani de la pèrdua del mercat colonial a l'aferrissada lluita pel mercat nacional'; a Quaderns d'Història Econòmica, Nº XXI. Barcelona, 1980. pp: 113-121.

----- 'La Economía Catalana Moderna. 1700/ 1850'. CAU, Nº 19. Barcelona, 1973. pp: 66-71.

----- ; Industrialización y urbanismo. Las tres clases de Vapor, 1869-1913. Ariel quincenal, 98. Barcelona, 1973.

----- 'Inversión de capitales en la primera etapa de la industrialización catalana'; a Primer Simposio Nacional sobre Industria Textil, Tarrasa, 1973. pp: 17-32.

----- ; Manufacturas, industriales y revolucionarias. Ed. Crítica. Barcelona, 1979.

----- ; El segle XIX. Burguesos i proletaris. Ed. Dopesa 2. Barcelona, 1978.

JANKE, Peter; Mendizábal y la instauración de la monarquía constitucional en España. 1790-1853. Ed. Siglo XXI. Madrid, 1975.

JARDI, Enric; Antoni Puigblanch. Els precedents de la Renaixença. Ed. Aedos. Barcelona, 1960.

----- ; Els catalans de les Corts de Cádiz. Rafael Dalmau, ed. Barcelona, 1963.

JONES, Gareth Stedman; Outcast London. A study in the velationship between classes in Victorian society. Clarendon Press. Oxford, 1971.

- JUTGLAR, A., Editor; Condiciones de vida y trabajo obrero en España a mediados del siglo XIX. Antropos. Barcelona, 1984
- ; Ideologías y clases en la España Contemporánea. Ed. Cuadernos para el diálogo. Madrid, 1973.
- ; Pi y Maragall y el feudalismo español. Madrid, 1975-1976. 2 vols.
- KAPLOW, Jetty; Les noms des rois. Les pauvres de Paris à la vielle de la revolution. Ed. Français Maspéro. Paris, 1974.
- LARRA, Mariano José de; "Figaro": artículos. Ed. Planeta. Barcelona, 1964.
- LABROUSSE, Ernest. 'Vois nouvelles ven une historie de la borrgreaïsie occidentale aux XVIII et XIX siècle (1700-1850)'. a X Congresso internazionale de Scienza Storiche. (Roma, 4-11 settembre 1955). Florencia, 1955. pp: 365-396.
- LAFUENTE, Modesto y VALERA, Juan; Historia General de España, desde los tiempos primitivos hasta la muerte de Fernando VII. vol, 21, 20 i 22. Muntaner y Simón, Editores. Barcelona, 1890.
- LASKI, H.J.; El liberalismo europeo. Fondo de Cultura Económico. México, 1974.
- LIDA, Clara E.; Antecedentes y desarrollo del movimiento obrero español (1835-1888). Textos y documentos. Ed. Soglo XXI. Madrid, 1973.
- LLUCH, Ernest; El pensament econòmic a Catalunya, (1760-1840). Els orígens ideològics del proteccionisme i la presa de consciència de la burgesia catalana. Ed. 62. Barcelona, 1973.
- i GIRALT, Emili; 'La població catalana.'; a A. SAUVY; La població. Barcelona, 1964.
- MALUQUER DE MOTES, Jordi. 'La estructura del sector algodonero en Cataluña durante la primera etapa de la industrialización (1832-1851); a Hacienda Pública Española, N.º 38. Madrid, 1976. pp: 133-148.

MALUQUER DE MOTES, Jordi. 'La revolució industrial a Catalunya.'
L'Avenc, N° 73. Barcelona, 1984. pp: 18-34.

-----; El socialismo en España, 1853-1868. Ed. Crítica. Barcelona, 1977.

MARICHAL, Carlos; La revolución liberal y los primeros partidos políticos en España : 1834-1844. Eds. Cátedra. Madrid, 1980.

MARTI, Casimir. 'L'orientació de Pi i Maragall cap al socialisme i la democràcia. La correspondència entre Pi i Maragall i el Duc de Solferino (1846-1865)'. Recerques, N° 5. Barcelona, 1975.

-----; Los orígenes del anarquismo en Barcelona. Ed. Teide. Barcelona, 1959.

MARTINEZ CUADRADO, Miguel; Elecciones y partidos políticos de España, 1868-1931. Ed. Taurus. Madrid, 1968. 2 vols.

MARTINEZ SHAW, C. 'Catalunya i el comerç amb Amèrica : final d'una llegenda'. L'Avenc, N° 15. Barcelona, 1979. pp: 19-23.

MENENDEZ PIDAL, Ramon; Historia de España. Fundada por -----, dirigida por J.M. JOVER ZAMORA. vol. XXXIV. : La era isabelina y el sexenio democrático. Espasa - Calpe. Madrid, 1981.

MERCADER i RIBA, J.; Catalunya i l'Imperi napoleònic. Abadía de Montserrat, 1978.

MONTOLIU, Manuel de; Aribau i el seu temps. Ed Alpha. Barcelona, 1962.

MORAL RUIZ, Joaquim del; Hacienda y sociedad en el trienio constitucional 1820-1823. Instituto de Estudios Fiscales. Madrid, 1975.

NADAL, Jordi. 'Los Bonaplata : tres generaciones de industriales en la España del siglo XIX.' ; a Revista de Historia Económica. 1983.

-----; El fracaso de la Revolución industrial en España, 1814-1913. Ed. Ariel. Barcelona, 1977.

-----' Les grandes mortalités des années 1793-1812 : affet à long terme sur la demographie catalane'; a "Problemes de mortalité. Méthodes, sources et bibliographie historique"; Lieja, 1965. pp: 409-421.

- NADAL, Jordi; La población española. Ed. Ariel. Barcelona, 1973.
- i RIBAS, Enric. 'Una empresa cotonera catalana: la fàbrica de "la Rambla", de Vilanova, 1841-1861.'; a Recerques, N° 3. Barcelona, 1974. pp: 47-80.
- i GIRALT, Emili. 'Barcelona en 1717-1718. Un modelo de sociedad pre-industrial'. Separata de Homenaje a D. Ramon Carande. Madrid, 1963. pp: 3-30.
- i TORTELLA, Grabiell, eds.; Agricultura, comercio colonial y crecimiento económico en la España contemporánea. Ed. Ariel. Barcelona, 1974.
- NADAL FARRERAS, Joaquim; Comercio y subdesarrollo. España y Gran Bretaña de 1772 a 1914: política económica y relaciones comerciales. Instituto de Estudios Fiscales. Madrid, 1978.
- O'GORMAN, Frank; The emergence of the British Two-Party System. 1760-1832. Ed. Arnold Ltd. London, 1982.
- OLLE i ROMEU, Josep M.; Introducció al socialisme utòpic a Catalunya, (1835-1837). Eds.62. Barcelona, 1969.
- El moviment obrer a Catalunya. 1840/1843. Textos i documents. Ed. Nova Terra. Barcelona, 1973
- PEREZ VIDAL, Alejandro. 'Larra i Istúriz. Entorn d'uns articles oblidats'. Recerques, N° 15. Barcelona, 1984. pp: 31-55.
- PROTHERO, Iorwerth; Artisans and politics in early nineteenth - century London. John Gast and His Times. Methuen & Co. Ltd. London, 1979
- PIRALA, Antonio; Historia de la Guerra Civil y de los partidos liberal y carlista. Imp. Dionisio Chanlie. Madrid, 1868.
- POBLET, Josep M.; Josep Anselm Clavé i la seva època (1824-1874). Ed. Dopesa. Barcelona, 1973.
- REMOND, René; Le XIX siècle 1815-1914. Eds. du Seuil. Paris, 1974

- REVENTOS CARNER, Joan; El movimiento cooperativo en España. Ed. Ariel. Barcelona, 1960.
- REVUELTA GONZALEZ, M.; La exclaustación, 1833-1840. Biblioteca de Autores Cristianos. Madrid, 1976.
- RIQUER, Borja de. 'El conservadorisme polític català : del fracàs del modernisme al desencís de la Restauració'. Recerques, N° 11. Barcelona, 1981. pp: 29-80.
- ROCA, F. 'Cerdà después de Cerdà'. CAU, N° 100. Barcelona, 1974. pp: 51-56.
- ROIG OBIOL, Juan. 'Actuación política del progresismo catalán en la crisis del verano de 1835'; a "Homenaje a Vicens Vives". Barcelona, 1957. vol II. pp: 547-561.
- ROURA, Jaume; Ramon Martí d'Eixalà i la filosofia catalana del segle XIX. Publicacions de l'Abadia de Montserrat. Montserrat, 1980.
- RUBIO, Jordi. 'Sobre Laureà Figuerola als anys de la nostra Renaixença'. Recerques, N° 1. Barcelona, 1970. pp: 133-144.
- RUCABADO, R.; Recordatori del 1835. Ed. Políglota. Barcelona, 1935.
- RUDE, George; La multitud en la historia. Los disturbios populares en Francia e Inglaterra, 1730-1848. Siglo XXI. Madrid, 1978.
- ; Protesta popular y revolución en el siglo XVIII. Ed. Ariel. Barcelona, 1978.
- SAINZ de VARANDA, Ramón; Colección de Leyes Fundamentales. Ed. Acribia. Zaragoza, 1957.
- SANCHEZ ALBORNOZ, Nicolás; Las crisis de subsistencia de España en el siglo XIX. Instituto de Investigaciones Históricas. Rosario (Argentina), 1963.
- ; España hace un siglo : una economía dual. Alianza Universidad. Madrid, 1977.
- ; 'Innovaciones técnicas y resistencia gremial. El vapor en Valencia en 1842'; a Cuadernos de Historia de España, XXXIX-XL. Buenos Aires, 1964. pp: 365-369.

- SARDA, Juan; La Política Monetaria y las fluctuaciones de la Economía española en el siglo XIX. Madrid, 1948.
- SEWELL, Jr. William H.; Work and Revolution in France. The Language of labor from the Old Regim to 1848. Cambridge University Press. Cambridge, 1980.
- SIGMAN, Jean; 1848. The romantic and democratic revolutions in Europe. George Allen & Unwin Ltd. London, 1973.
- SOLA CAÑIZARES, F. de; Luchas sociales en Cataluña, 1812-1934. Ed. Zero. Algorte, 1970.
- SOLA i PARERA, Angels. 'Ballot, la seva gramàtica i altres notes'. Separata a Estudis històrics i documents del Arxius de Protocols. Barcelona, 1981. pp: 278-303.
- SOLDEVILA, Ferran; Un segle de vida catalana, 1814-1930. Ed. Alcides. Barcelona, 1961. 2 vols.
- SOLER VIDAL, Josep; Abdó Terrades. Primer apòstol de la democràcia catalana (1812-1856). Eds. La Mangrana. Barcelona, 1983.
- ; Pels camins d'Utopia. Club del Llibre Català. Mèxic, 1958.
- SORIA y PUIG, Arturo. 'El impacto de la revolución industrial sobre las ciudades europeas a través del transporte y la obra de Cerdà'. CAU, Nº 100. Barcelona, 1974. pp: 34-44.
- TATJER MIR, Mercè. 'La propietat immobiliària urbana a Barcelona a mitjans segle XIX.'; a El Pla de Barcelona i la seva història. Eds. La Mangrana. Barcelona, 1984.
- TAYLOR, A. Editor; The Standard of living in Britain in the Industrial Revolution. Ed. Methven. London, 1975.
- TERMES, Josep; Anarquismo y sindicalismo en España. Ed. Crítica. Barcelona, 1977.
- ; Federalismo, anarcosindicalismo y catalanismo. Ed. Anagrama. Barcelona, 1976.

- TERMES, Josep; La immigració a Catalunya i altres estudis d'història del nacionalisme català. Ed. Empúries. Barcelona, 1984.
- THOMPSON, E.P.; La formación histórica de la clase obrera. Ed. Laia. Barcelona, 1977.
- THOMPSON, F.M.L.; Hampstead: Building a borough. 1650-1964. Routledge and Kegan Paul. London, 1974.
- TOMAS VILLARROYA, Joaquim; El sistema político del Estatuto Real. (1834-1836). Instituto de Estudios Políticos. Madrid, 1963.
- TODA i GUÉLL, Eduard; Los conventos de Reus i sa destrucció en 1835. Franciscans de Santa Maria de Jesus, Carmelitas de San Joan, Pau del Seminari, Monjas Carmelitas. Imp. M. Roca. Reus, 1930.
- TORRAS i ELIAS, Jaume. 'Estructura de la indústria pre-capitalista. La draperia.' Recerques, Nº 11. Barcelona, 1981. pp: 7-28.
- . 'Societat rural i moviments absolutistes'. Recerques, Nº 1. Barcelona, 1970. pp: 123-130.
- TORTELLA CASARES, Grabiell; Los orígenes del capitalismo en España. Banca, industria y ferrocarriles en el siglo XIX. Ed. Tecnas. Madrid, 1973.
- VICENS VIVES, Jaume. 'El capità d'indústria espanyol dins els darrers cent anys'. Recerques, Nº 10. Barcelona, 1980. pp: 159-173.
- Conjuntura económica y reformismo burgués. Ariel Quincenal, 8. Barcelona, 1969.
- ; Historia de España y América, social y económica. Ed. Vicens Vives. Barcelona, 1972. 5 vols.
- ; Obra dispersa. Catalunya ahir i avui. Ed. Vicens Vives. Barcelona, 1967.
- i LLORENI, Montserrat; Industrials i polítics del segle XIX. Ed. Teide. Barcelona, 1958.
- VILA, Josep M.; Els primers moviments socials a Catalunya. Ed. Nova Terra. Barcelona, 1972.

- VILAR, Pierre; Cataluya dins l'España moderna. Ed. 62. Barcelona, 1964-1965. 4 vols.
- 'La Catalunya industrial. Reflexions sobre una arrencada i sobre un destí'; a Recerques, Nº 3. Barcelona, 1974.
- ; Essai d'un bilan demografique de la periode 1787-1814, en Catalogne. Demografia Historique. Paris, 1966.
- 'El "Fet Català"'. L'Avenç, Nº 61. Barcelona, 1983. pp: 13-27.
- VOLTES BOU, Pedro; La Banca Barcelonesa (1840-1920). Publicaciones del Inst. Municipal de Historia. Barcelona, 1965.
- VV.AA. 'Cerdà, un pasado con futuro'. CAU, Nº 100. Barcelona, 1974. pp: 9-27.
- ; Conjoncture économique. Structures sociales. Civilisations et Sociétés. Paris-La Haye, 1974.
- ; Economia crítica: una perspectiva catalana. Ed. 62. Barcelona, 1973.
- WOLFF, Philippe (sous la direction de). Guide internationale d'histoire urbaine I: Europe. Ed. Klincksiecle. Paris, 1977.
- ZYLBERBERG, Michel; 'Huguet i Dupré, una societat comercial de Barcelona (1796-1808)'. Recerques, Nº 12. Barcelona, 1982. pp: 91-116.

VI - LA CIUTAT.

"Sería, sobre absurdo, un error de gravísimas y funestas consecuencias el querer establecer una urbe en que las diversas clases de la población, a cuyo servicio está destinada, ocupasen distritos por clases o categorías; no debe nunca el urbanizador dejar de procurar que en la urbe proyectada, tengan las familias de todas las clases sociales, casas o habitaciones adecuadas a su manera de ser, de vivir y de funcionar".

(J.Cerdà : Teoría General de la Urbanización . Barcelona, 1867.)

I. LA CIUTAT

1.- Barcelona , de la vila medieval als projectes d'una gran ciutat. Morfologia urbana, 1714-1859.

	Pag.
1.1 Emplaçament i situació geogràfica	1
El Pla de Barcelona	2
El Port	5
1.2 El segle divuit: l'urbanisme barroc sobre la ciutat medieval	7
L'urbanisme barroc dels enginyers militars	8
Il·lustració , mestres d'obres i la iniciativa privada	12
1.3 El segle dinou: l'urbanisme liberal dins la ciutat emmurallada	20
Enginyers, mestres d'obra i arquitectes en la reforma interior de la ciutat	26
La ciutat burgesa	29
Iniciativa privada i els barris populars en els límits de l'espai urbanitzable	38
1.4 El Pla Cerdà ; cap a la gran ciutat moderna	
L'enderroc de les muralles	49
Els projectes d'eixample	53
Ildefons Cerdà i la ciutat del futur	57
Notes .-	62
2.- La població de Barcelona . 1717-1887	74
2.1 1717-1802 : superació de l'estancament medieval	78
2.2 Crisi i recuperació demogràfica, 1802-1859	80
2.3 Cap a la definitiva expansió demogràfica, 1859-1887	86

	Pag.
Notes.-	94
3.- Els cicles econòmics.	99
3.1 Fàbriques d'indianes i comerç colonial.	100
3.2 Preus, salaris i condicions de subsistència a Barcelona entre 1814 i 1867.	104
1832-1845: la guerra civil i l'arrancada del sector tèxtil.	108
1846-1857: creixement econòmic i crisi de subsistència.	113
3.3 El comerç	118
L'expansió comercial dels anys quaranta.	120
Importacions i exportacions: una anàlisi del trienni 1845-1847.	124
3.4 La industrialització: una visió a partir de les importacions angleses a Barcelona.	130
La introducció del vapor.	134
Barcelona refusa convertir-se en un centre industrial.	136
Ferrocarrils i crisi financera	142
Notes.-	146

ANNEXE 1.

ELS INFORMES CONSULARS , 1826-1856.

ANNEX 1.- Els Informes consulars , 1826-1856 .

Presentació

El recull d'informes consulars que segueixen cobreixen des de l'any 1826 fins l'any 1856 i aquest període de trenta anys té dos relators principals , els cònsols Annesley i Penleaze, observadors qualificats dels fets que passen a Barcelona, que ens introdueixen en les diverses motivacions de la societat barcelonina coetànea . Com a contrapunt a aquestes inapreciables fonts, tenim també les missives que els cònsols Baker i Mallen, i els vice-cònsols Syler i Prat . , adreçaren als seus superiors diplomàtics . Aquestes darreres són més curtes , més directes, però no menys interessants .

El cònsol James Annesley arriba a Barcelona l'any 1827 i s'hi estarà fins el 1840. Rep el consolat de mans del qui cobreix eventualment aquestes funcions: D. Syler, probable enllaç temporal. L'estada prolongada del cònsol Annesley li permet conèixer i alternar amb la societat barcelonina, inclús , intervenir en la política . Annesley tenia intenció de fer una carrera diplomàtica i la Barcelona dels anys trenta li semblava una ciutat massa provinciana .

La persona que cala més dintre l'esperit de la ciutat es el seu successor John Penleaze, que arriba a Barcelona l'any 1841, després d'haver representat a la diplomàcia britànica a Berlín i a Amsterdam. S'hi estarà fins l'any 1852, marxant de Barcelona per a jubilar-se. Penleaze és un home escrupulos i un observador atent i qualificat; ell és el que ha deixat els informes més complerts i que donen una magnífica visió del creixement de la ciutat en els anys quaranta .

En les cartes que segueixen hi ha les mostres suficients per a comprendre el grau d'assimilació dels problemes de la ciutat de residèn-

cia, la vegada que se'ns il·lustra tangencialment del sistema anglès d'informació. Hi ha dues sèries bàsiques de correspondència: les que s'adrecen a L'embaixada de Madrid que són breus, concises, de relació estricta d'uns fets. (series 637/4 i 6, i 185), i per altra banda, els Informes Anuals que son remesos directament a Londres, a les mans del Cap de la diplomàcia britànica.

Aquests darrers llargs, minuciosos- ell mateix s'excusa a vegades de ser massa detallista- però extraordinàriament enriquidors ja que no deixa cap racó sense explorar. Tots els aspectes d'una societat, d'una ciutat, són exposats i analitzats a fons i sembla i tot que no pas fredament. Les relacions comercials amb Anglaterra prenen una importància lògica, però no es limita a ser el notari dels fets i les realitats econòmiques passades, sinó que també s'atriveix a opinar i aconsellar pels millors mètodes a emprar per part del Govern de Sa Graciosa Majestat.

Sobre els fets polítics i socials que li va tocar viure a Barcelona, sobretot en els seus primers anys, la narració de Penleaze és inapreciable ja que - de forma natural o volguda- sap estar prop dels fets però amb la serenitat suficient per fer explicacions neutres i imparcials que han de servir per veure-hi clar als "gentlemen" de Londres i són un font d'informació per a nosaltres mateixos, avui dia. És el contrapunt desapassionat i força lúcida que posa a prova altres fonts, igualment de primera mà, però pel fet de ser viscudes, menys neutres i sobre més apassionades.

James Baker és el cònsol que succeeix al jubilat Penleaze l'any 1853 i que estarà molt meyns temps: l'any 1856 ja arriba a Barcelona el nou cònsol que ve a cobrir el relleu, James Mallen. En temps del cònsol Baker, el seu segon, John Prat i sempre com a cònsol en funcions, va donar molta informació sobre els fets barcelonins. John Prat era el fill de Melcior Prat i Solà, que de Secretari del "Diario de Sesiones de las Cortes", a Cádiz,

i d'apotecari a Prats del Rei, va exiliar-se a Anglaterra l'any 1823, on probablement es casaria i naixeria John, el nostre relator.

En la traducció de l'anglès i versió catalana he comptat amb la col·laboració de Susana Inda -traductora d'anglès- i del pare, Jesus Mestre Godes, a qui els agraeixo la seva dedicació. La versió catalana es força lliure malgrat voler cenyir-nos el màxim possible al text original. S'ha introduït signes de puntuació en les frases i paràgrafs més llargs, i s'ha subdividit el text en apartats -numerats i entre parèntesis- per separar els temes de major interès. Recomenem especialment la lectura del informe anual del gener de 1845, repetidament citat en el text, el més llarg i detallista de la col·lecció que presentem en aquest Annex.

Al final hem afegit còpies d'una carta en la versió original amb l'objecte de que es pugui jutjar la tasca de traducció; la reproducció de tots els textos originals ens ha semblat innecessari i augmentaria excessivament aquest annex.

PRO FO 638/3 (copy Book 1817-26)

D. Syler, pro-cònsol, a Frederick Lamb, el seu ministre a Madrid.

Barcelona, 6 de gener del 1826.

Informe General.

1. El comerç de Catalunya, tant l'intern com l'extern, ha anat declinant gradualment en els darrers anys i ara està limitat principalment a la fabricació d'articles de cotó i brodats, a l'exportació de vins, brandis, avellanes i ametlles (...). La fabricació d'articles de cotó dels quals n'hi ha fàbriques immenses en aquesta Ciutat, s'ha anat enfonsant cap a nivells insignificants en comparació amb els anys passats degut a la situació inestable de l'Amèrica Espanyola, amb la consegüent interrupció del gran tràfic que solia fer-se entre aquesta província i aquells països.

Per altra part la fabricació de blondes ha augmentat considerablement degut a avanços recents en aquest tipus de fabricació que permet als fabricants catalans rivalitzar en gran mesura amb França, i exclou totalment la necessitat d'importar articles d'aquell país com succeïa abans.

El comerç particular de Catalunya amb Gran Bretanya consisteix bàsicament en la importació d'articles de ferreteria, coberteria, quincalla, canyella, pebre, llaurer, franel·les i bacallà. Les exportacions de vins, brandis, suro, avellanes i ametlles (...)

2. La situació del tràfic coster de Catalunya amb les altres províncies es força dolenta i totalment tallada pel terror que inspiren els corsaris colombians (...).

3.-L'opinió general de la classe mercantil sobre la continuació o disminució del sistema prohibitiu, està majorment i molt naturalment condicionada pels

interessos particulars de cada individu: els fabricants, de qualsevol classe, estan a favor de les lleis prohibitives. Tot el contrari del comerç general, i si finalment Espanya perd les Amèriques, i no hi ha ja cap dubte que així sigui, certament l'opinió i els desitjos de la classe comercial deurà imposar-se ja que la classe fabricant es torna, comparativament, insignificant (...).

4. Sobre els efectes i la importància del tràfic del contraban, és tan gran en tota Espanya que no hi ha dubte que cal atribuir a aquest mal gairabé totes les calamitats que afecten a aquest país i si el Govern espanyol no revoca aviat les seves lleis prohibitives, els pocs esclats de comerç que encara duren, ben aviat s'acabaran. Sembla insensat en qualsevol govern l'establiment de lleis prohibitives sense comptar amb els mitjans per a poder-les fer complir, i aquesta és precisament la situació del Govern espanyol, que amb molt poques excepcions prohibeix qualsevol article de comerç exterior (...). Conseqüències del sistema prohibitiu i del contraban, el comerciant honest surt perjudicat, el Govern privat d'uns molt bons ingressos provinents d'una entrada moderada de cereals i els interessos agrícoles no es beneficien en cap forma, sinó que a la inversa, es perjudiquen pel sistema de prohibició. El mateix raonament pot aplicar-se al comerç de la pesca. Si l'onerós recàrrec actual de 63 rals per tona de peix es reduïa a 30 rals, crec sincerament que el consum augmentaria i a Catalunya els ingressos per aquest sector, ben aviat es duplicarien.

5. (assumptes polítics) Em trobo molt fastiguejat, confinat com estic dintre dels límits d'una ciutat privada de diaris i de cap altre canal normal d'informació que hi ha en altres països. No obstant, he de dir que Barcelona, habitada com està ara per 200.000 ànimes, registra una aparent tranquil·litat i una obediència passiva a les lleis vigents; però no crec que hi hagi cap persona, de qualsevol condició o classe, militar o civil, realista o constitucional

que no estigui insatisfeta amb el present estat de coses a Espanya, i d'aquí sorgeix que amb l'única excepció del Partit Clerical, els ànims de tots han decaigut considerablement i sobre els sentiments revolucionaris, crec que tots els partits n'estan tan farts de tot això que solament la més gran desesperació podria arribar a provocar un desvetllament. Pel que fa a la qüestió colonial, les classes mercantil i agrícola rebrien ben bé qualsevol mesura per a finalitzar la guerra que restablís el goig del lliure intercanvi amb Amèrica i que eliminés, al mateix temps, els obstacles que s'interposen en aquests moments amb les seves comunicacions amb Cuba, Puerto Rico i tota la costa peninsular. Però si anéssim a cercar l'opinió de cada una de les persones, sobre el reconeixement de la independència de les colònies, hi ha tanta enveja cap a les nacions estrangeres... El clergat i totes les classes que en certs moments han mediat sobre el tema, són, diria jo, contràries també al reconeixement de la independència.

6. La situació general dels habitants del país és dolenta i tota vegada que la general ocupació de les classes baixes de Catalunya venia de les innumera- bles fàbriques, reduïdes al no res ara per ara, és la classe social més afectada per la paràlització general. A Catalunya i especialment a Barcelona, els impostos es paguen amb més rigorositat del que seria just.

PRO FO 72/ 467 (Barcelona, 1836)

Correspondència des del vaixell Rodney

1.- Avinareta al general Alvarez, 10 de gener de 1836: "No es llegado todavía el caso de manifestar a V.E. la misión reservada del gobierno que me obligo a venir a Barcelona; llegará el día en que la haga conocer a la Nación entera y los felices resultados que habia principiado a recoger. Otro que en agosto rindió a sus comitantes y por lo que logró ascensos, es el que se anticipó a mi llegada para organizar la fracción antinacional que se resiste a la regeneración política."

2.- Bertran i Soler al general Mina: "Por fin las intrigas de los verdaderos enemigos de la patria han conseguido lo que tanto tiempo hace intentaban en la que no ha tenido poca parte el célebre Feliu de la Peña de quien dije a V.E. no una vez solo lo que creí seria bastante para que V.E. hiciera el debido caso de los avisos de un amigo leal y sincero. Víctimas de las maquiavelicas tramas que se han urdido en los últimos días quizás con fines que no es difícil adivinar, me hallo en este buque bajo el auxilio del pabellón inglés, habiendo sido conducido a él con entero abandono de cuanto disponen las leyes vigentes(...), Soy inocente... V.E. me ha dicho no una sola vez que jamás se ha equivocado en los que ha creído leales, pero permitame V. E. que le diga que en Barcelona se ha equivocado completamente" (sense data).

3.- Avinareta y Bertran i Soler a la Reina, Sta. Cruz de Tenerife, 4 de febrer de 1836. "Una fracción enemiga del Trono y de la libertad, abusando de estos sagrados nombres decreto el exterminio de los que exponen y esta misma facción que adunada con el extranjero solo trabaja para la independencia de Cataluña, acabarán con todos los buenos españoles que tengan honor y patria. Una fracción en es-

tas islas, y el pabellón inglés destinado a proteger a los intereses del Trono y la Patria, se vió sometido a la más humillante degradación autorizando contra los liberales abusos de poder de una autoridad absoluta (...)

Con ella (la arbitrariedad de la justicia) podrán estos manifestar los crímenes de unos jefes que no contentos con provocar el movimiento del cuatro y cinco de enero autorizaron a sangre fría con su presencia, y quizás dirigieron los asesinatos del cuatro y prepararon los acontecimientos del cinco por fines que no se oclutan a cuantos están iniciados a misterios de secretos conciliabulos dirigidos a miras parciales de un cierto número de individuos (...) y establecimiento de perniciosas doctrinas cuyo origen es debido a la emigración de . estos últimos diez años".

PRO FO 72/489. Consulat Britànic a Barcelona

1.- Correspondència entre el cònsul James Annesly i Palmerston.
Barcelona, el 5 de maig del 1837.

"... un atemptat fou a punt de ser fet pel poble baix, ajudat per alguns de la Guardia Nacional que s'havien revolucionat per a depassar les autoritats de la Reina i prendre possessió dels Forts i llocs clau, i que per sí mateixos ja s'havien establert a l'Ajuntament.

(Mazaredo demana ajuda a les forces angleses) " Després d'haver rebut el capità la petició del General, va portar el vaixell de Sa Magestat "Basham" a protegir la Ciutadella i el fort contra l'assalt dels rebels. Aquell oficial va ordenar al capità Davis de la corbeta de Sa Magestat "Dido" d'anar cap al Fort amb cinquanta mariners i homes mentre que ell mateix entrava a la Ciutadella amb cent vint dels seus homes quan una força igual procedent del Basham va ajuntar-se al Capità Davis en el Fort. Tot això va ésser executat en forma molt ordenada i admirable i en res podia millorar-se en la promptitud que aquest relleu es va portar a terme, solament en mitja hora després que la petició arribés al Capità Corvy que tenia situat el seu vaixell en la part central, la bandera britànica junt amb l'espanyola hissades a la Ciutadella i al Fort de les Drassanes.

Un xic abans de les 10, el governador de Barcelona al cap d'algunes tropes espanyoles va marxar en direcció a la posició presa pels sublevats, que pel seu cantó i al mateix temps, anaven cap endavant per trobar-lo, formats militarment i toc de tambor,. Una ràpid parlament va tenir lloc no lluny del Fort i els sublevats no van voler retirar-se. Les tropes de la Reina varen començar el foc sobre ells, que va ser contestat parcialment, ésser suficient per dirigir el revoltats enrera, cap a l'Ajuntament on, hos-

tilment s'hi havien construït barricades i cap a un miler de sublevats armats les defensaven. No hi ha cap dubte que l'efecte moral produït als conspiradors al veure que la bandera britànica onejava a dalt dels Forts junt amb la de la Reina i que tenia el significat d'advertir sobre qualsevol atac en aquests llocs.

(...) les hostilitats no s'han parat fins a les tres d'aquesta matinada, quan els sublevats valent-se de la foscor de la nit, van creure millor abandonar les seves posicions i separar-se (...) però en el recompte (de morts) no varen excedir de quaranta, principalment sublevats, agafent-se a uns cent vint presoners. Aquesta revolta sens dubte que està relacionada amb fes que just acabàvem de tenir a Tarragona i a Reus.

2.- Proclama de varis batallons de la Milícia Nacional als "Barceloneses", 1 de maig de 1837: " muchas semanas hace que Meer, el deseado de los aristócratas sabía del peligro (Campaña de Solsona) : pero era más útil sostener en Barcelona al ladrón Vehils y a su policía secreta contra los liberales, que socorrer a los valientes que allí han perecido (...) al ser tan manifiesta la crisis de la libertad en España, los pérfidos caudillos de la sociedad liberticida, y el sequito de ignorantes seducidos, que pocos meses hace que se pronunciaron tan decididos contra la exaltación, que osaron violar las leyes, atacar la Constitución, desarmar batallones, formar juntas revolucionarias, mentir descaradamente ante el Gobierno y la Nación, y cometer todo tipo de tropelias (...) También tienen firmeza para quitar la comandancia de un batallón a un patriota diputado a Cortes, y darla a un servil estatuísta, y para negar los despachos de oficiales de Milicia a ciudadanos elegidos legalmente, porque no son de un partido (...) solo se oye la voz de dos periodicos a cual mas vil...

Por fin llegó la hora de vencer por la ley y la justicia: hemos de reconquistar el poder debido solo a la ley, arrancándolo de manos de los tiranos, para que no nos vendan a Don Carlos. Hoy podeis, Barceloneses, desmentir las calumnias de república, independència y robos: pero sobre todo respeto sagrado a la propiedad: este es país de industria que proporciona la subsistencia a familias: amistad y protección a las fabricas: sea el grito Isabel II, Constitución, etc. Unión liberales, unión: acabar la facción y conquistar la paz. Ciudadanos de buena fé y de todas clases, que seducidos por los traidores, habeis seguido sin culpa sus perfidas instigaciones contra liberales y habeis sido inocentes instrumentos de los serviles estatuidas, nada temais: unios a los decididos, la unión asegurará la victoria".

PRO FO 72/607, A .

J.S. Penleaze al ministre d'Afers Exteriors a Londres H.T. Palmerston .
 Barcelona , 30 de gener de 1842 .

Report General .

(1.-El Principat) Degut al llarg i recent estat de desorganització, es absolutament difícil, el poder obtenir una informació estadística acurada d'aquest Principat, però sembla ser que la seva població està prop de 1.300.000 ànimes.(...) i encara que els sistemes de comunicació s'han incrementat, ara mateix les despeses per un carruatge són tan grans que el blat costaria tant potser portar-lo de Filadèlfia a Barcelona que de la costa a Lleida! . Les manufactures de llana i seda han estat molt apreciades des de sempre i darre-rament s'han incrementat molt, inclús la qualitat és la mateixa que la de França; però des de la caiguda de Sud Amèrica, no han arribat a fer-ne tant i menys a extreure's i el capital recentment s'ha mogut cap a les instal.lacions de manufactures de cotó i ara ens trobem amb unas extenses fàbriques situades a Manresa, Terrassa i Sabadell . Fàbriques de cotó s'han instal.lat en gran mesura a l'Ametlla de Merola, Roda, Ripoll i Sant Joan de les Abadesses per la quantitat de salaris baixos per dia de treball en aquells llocs, però les qualitats fines com els estampats, tots són fabricats a Barcelona o als seus immediats entorns, junt amb Igualada...

Els increments projectats consisteixen en objectius comercials, agrícoles i miners, i tots ells depenen en gran mesura de l'obertura de noves carreteres i de que es reparin les velles existents. Mirant endavant cap els futurs projectes d'Espanya és altament necessari el distingir els projectes que semblen tan bonics sobre el paper però, que mai seran portats a terme, i d'altres que

estan realitzant-se ara o que poden ser-ho ben aviat. (...) hi ha diverses carreteres des de Barcelona a Perpinyà, València i Lleida, però actualment es troben en mal estat a causa de la guerra civil. Hi ha un projecte de fer una nova carretera entre Barcelona i Saragossa, aprofitant l'Ebre. Les "possibles" mines de Sant Joan de les Abadesses: encara s'ha de fer la carretera però sembla que tenen una gran importància "psicològica".

(2.- La Ciutat de Barcelona) Deixant ara el tema del Principat per a concertar, breument, els meus comentaris sobre Barcelona, lloc de residència del Consulat, bé pot considerar-se aquesta ciutat, en tots els aspectes, com la capital comercial d'Espanya, la seva posició geogràfica, els seus establiments fabrils, el tarannà treballador dels seus habitants fan probable que tot això continui en qualsevol circumstància. Hi ha 18 Cònsuls residents; pel 1826 la població només arribava a 110.639. Cap el 1829 havia augmentat en 13.117 i se suposa que ara té 200.000 habitants.

Poseeix 8 hospitals, una universitat, un seminari, una societat de Belles Arts, molts col·legis i establiments de literatura i ciències en els que 4.000 estudiants reben ensenyament gratuït, i varies i valuoses biblioteques: la que guarda els arxius d'Aragó - els documents més complets i amplis que hi ha sobre el tema.

(La morfologia) Restaria fora dels límits d'aquest informe el descriure les restes romanes, les antiguitats de l'Edat Mitjana, o els edificis públics d'èpoques més recents. En general, pot dir-se que posseeix tots els elements d'una ciutat de primera classe, i probablement s'hauria extès ja el doble del seu volum actual, però essent una ciutat de guarnició i, per tant, emmurallada, la població s'ha vist comprimida fins ara dins un espai reduït; però la supressió dels convents i l'ampliació pel costat de mar, han donat l'oportunitat d'embellir i d'engrandir la ciutat per molts anys retinguda.

Els nous edificis son comparables als de Regent Street de Londres o als de la Rue Rivoli de París. I el "coup d'oeil" des del centre del Pla de Palau no té comparança: al bell mig d'una meravella de conjunt antic, sorgeixen una cadena de petites muntanyes revestides de vinyes i d'un boscos dels més bells d'Europa. És impossible, inclús amb un mal govern, impedir que Barcelona esdevingui any darrera any més gran i més important.

La Ciutadella construïda per Felip V l'any 1715 ocupa una gran extensió de terreny i és ben bé un exemple de dominació: sembla innecessària per a la defensa d'un enemic exterior i es veu clar que el propòsit pel qual va ser construïda, que no era altre que el de tenir dominada a una població turbulenta. Com que a l'altre cantó de la ciutat el fort de Montjuïc és plenament adequat a aquest propòsit, sembla que el Govern continuarà la tasca de demolició de la Ciutadella, començada per un tumult popular el passat octubre. Un insignificant espai lliure podrà ser utilitzable pel propòsit d'extendre els límits d'aquesta ciutat tan densament poblada i que en pocs anys pot arribar a doblar la seva actual població.

(3.- La Industria) Tan gran com la dimensió de la Província de Barcelona i tan important com la seva agricultura, que pot ésser incrementada per les muntanyes que la rodegen- sembla ser que també hi ha minerals- és la seva força de treball, ja que no hi ha dubte que la seva major importància deu ser atribuïble principalment a les seves manufactures. Aquestes han estat sempre de gran importància.

(El tèxtil) Les manufactures de llana i seda establertes de fa molt temps enrera, eren molt més importants del que són ara, inclús pensant en Sud Amèrica, però encara estaven treballant 300 telers Jacquard i 800 del sistema tradicional. La fabricació de blondes i cintes està també molt extesa, així com l'art del brodat, potser difícil d'igualar per Europa. El millorament de

la fabricació de llanes va fer necessari el comptar amb una gran força hidràulica i d'aquí ve el seu trasllat a les ciutats de Manresa i Terrassa i a llocs on l'aigua és més abundant que aquí, igualment que el combustible; però Barcelona continua essent el gran mercat per a les vendes. Tot això, la causa principal de la creixent importància de la ciutat en els anys recents es deu a la fabricació d'articles de cotó, incluint filats i estampats, augment que ha sigut excessivament ràpid, ja que la primera fàbrica de teixits estampats es va establir l'any 1746 i ja el 1767 hi havia 20 fàbriques i, la manufactura de cotó en les seves tres branques havia avançat de tal forma que al començament de la guerra marítima -1804- ja subministrava el consum total de la Península i de l'Amèrica espanyola, on s'hi enviaven anualment 80 vaixells de registre per valor de 10 mil .lions de dòlars, i abans de la guerra de l'independència, donava ocupació a 80.000 habitants. Després d'aquest període de la guerra marítima i la ocupació de Barcelona per les tropes bonapartistes durant sis anys -amb tot el que va comportar de destrucció i d'incendis- les fàbriques varen reduir-se al no res. Malgrat això, després de la restauració de Ferran VII, la indústria, tant a la ciutat com a la província, va renéixer com fènix de les seves cendres fins arribar a les cotes anteriors malgrat la pèrdua de les Amèriques des de l'any 1824.

(Modernització de l'indústria) Mitjançant la introducció de les Mulinets Jennys, Barcelona pot filar diàriament de 5 a 6 mil lliures de cotó, dels nombres 14 al 30 i pot arribar al 80 si així ho demana el consum. Hi ha 60 fàbriques d'estampats d'indianes, dues amb màquines de cilindres d'estampació. Els teixits per aquests estampats es fabriquen a Igualada i a Sallent, a l'interior; el tenyit del cotó es realitza, també, amb tota perfecció: hi ha 14 fàbriques per tenyir d'escarlata i d'altres colors. Són molts els establiments dedicats al blanqueig, tant pel procés comú com pel químic. La fabricació de

mitges té una importància considerable i també hi ha quatre fàbriques de productes químics . Si bé encara no hi ha forneries per a maquinària a gran escala, sí que ja hi ha petits establiments on es produeixen perfectament bé totes les màquines necessàries per a treballar la seda, el cotó i la llana . Hi ha fàbriques d'instruments òptics i quirúrgics i també d'instruments musicals . En breu: el desenvolupament de Barcelona arriba a ser prou important per l'agricultura que des del 1822 el consum d'aliment i productes en cru ha estat de l'ordre de quatre a sis mil .lions de dòlars anuals i, pel que fa a la producció, la província de Catalunya podria en un temps curt independitzar-se del comerç -si és que ja no ho és- encara que cal dir que potser no fabriquin tan econòmicament com li sortiria si ho importés .

(Proteccionisme i Lliurecanvi) . En quina mesura pot ésser això beneficiós per a ella o negatiu per Anglaterra? és una qüestió de Política i d'Economia on hi estan involucrats els principis del lliure comerç i de les lleis prohibitives i on no m'atreveixo a donar una opinió en abstracte . Però ja que hi ha en aquestes moments un projecte de Tractat Comercial entre Anglaterra i Espanya, amb esperances per part d'una nació i amb temors per una gran part de l'altra i, tota vegada que seria Barcelona la província que resultaria més afectada per un canvi, crec que és de la meva obligació comunicar la informació i suggerir les observacions que he pogut obtenir en la meua encara curta residència en aquesta ciutat . Els detalls anteriors hauran donat una idea tolerable, confio, del estat de la ciutat fins a dades recents; em permeto afegir ara, els comentaris d'un fabricant anglès ben informat de la ciutat, en el sentit de que "els treballs que es varen iniciar els darrers 18 mesos, els quals molts però no tots ja estan acabats, un cop finalitzats produiran més que totes les fàbriques que hi havia abans ." A l'examinar la qüestió prop de les ventages que un tractat comercial aportaria a Anglaterra o els inconvenients que representaria per a Espanya, sembla força evident que des d'un punts de vista prac-

tic i al menys en un cert temps, un tractat comercial resultaria tan oneros per aquesta part d'Espanya -únicament per aquesta part- com beneficiós per Anglaterra, si es poguessin fer efectives les lleis prohibitives i es pogués excloure bona fide els articles de fabricació estrangera.

(Contraban, corrupció i tractat comercial amb Anglaterra.). Però no es aquest el cas i els articles de cotó anglesos s'introdueixen de contraban amb tal impunitat i quantitat, que es pot perfectament dubtar que un tractat comercial sobre una base justa pogués funcionar, sigui en benefici de una de les parts o en perjudici de l'altra. Espanya, probablement, s'en beneficiaria, en general, i el Govern al menys rebria una part dels guanys que ara s'emporten els contrabandistes. Per altra part, ja que nosaltres estarem en condicions de vendre els nostres productes de cotó gairebé al 40 % menys dels cost de fabricació aquí -a menys que s'establissin aranzels protectors per aquella quantitat i es complissin totalment, cosa que degut a la corrupció de tots els empleats d'Espanya, els mateixos espanyols consideren impracticable-; sembla doncs evident que un tractat comercial hauria de portar a la ruïna a molts artesans, a l'espera de conèixer i obtenir un altre tipus de lloc de treball. Si hi ha un abandó de la fabricació de cotó que és, ara per ara, la riquesa i la indústria del Principat, per tal de dedicar-se més als productes naturals com són el blat, el vi, l'oli, la seda i els minerals, eventualment no sembla una política clara. Si amb aquestes substitucions i amb l'aportació de les manufactures angleses s'hauria pogut trobar un bon nivell és una pregunta de gran importància cara al futur, però mentrestant, cal esperar que el canvi produirà poca o molta misèria individual.

Pel que respecte a la introducció del cotó torçat, he conegut de bona font que si es limita als nombres 60 o més alts, no crearia problemes, però per sota dels 40, la conseqüència seria fortament perjudicial. Inclús si hi hagués un permís amb aranzels de l'ordre del 20 o el 30, que es poden considerar bai-

xos, els efectes sobre la filatura d'aquí serien força ruinosos. Nosaltres també podem vendre articles estampats de cotó a 8 penics la iarda, que ells han de vendre per sobre d'aquesta quantitat, si la protecció fos similar a l'anterior, també es crearien problemes. Ja que la introducció dels nostres articles cotoners s'ha desenvolupat durant més de dos anys, cal preguntar-se si ja ha produït els efectes desastrosos que deien que es produïrien com a conseqüència d'un tractat comercial. La resposta és que aquells fabricants cotoners que han hagut de tancar, no ho han fet per motiu de la nostra competència, sinó perquè no poden competir amb els articles de millor qualitat ja fabricats aquí mateix. És cert que molts petits fabricants de cotó estampat han hagut de tancar les portes, però això és conseqüència tant de la fabricació a gran escala com de la introducció de sistemes nous. En els darrers 18 mesos moltes fàbriques estan operant en vapor, d'uns 20 a 60 cavalls de potència, aquestes s'han anat construint malgrat el comerç de contraban, com per demostrar que l'alarma en realitat no és greu, sinó que més aviat s'extén per mantenir el monopoli.

(4.- el comerç) S'ha de tenir present que el preu dels fabricants depèn, en gran manera, del preu del blat i s'ha de tenir en compte que anteriorment estava admesa la importació de blat estranger. Així l'any 1818, que és el darrer antecedent autèntic que he pogut trobar, es varen importar 1.039.534 quarteres de blat, 60768 de ordi, 343.334 de mongetes, 10.197 de fesolets, 13.739 de pèsols, 3.372 de llentíes, 11.099 de sègol, 14.367 de blat de moro i 9.038 sacs de farina. Tot això portat per via marítima i comprat a Llevant, Sicília i Itàlia. Ara està prohibida la importació, i el monopoli està a les mans d'altres províncies espanyoles i, tota vegada que Catalunya sols produeix un terç dels que necessita consumir, de fet els catalans paguen tres vegades més pel pa que mengen que si els ports fossin oberts. Els catalans raonen que si per la conveniència de les altres províncies, el seu comerç ha de quedar desprotegit, un sentit comú de la justícia exigeix que s'els permeti establir

el seu propi mercat pels articles indispensables i necessaris, i potser llavors podrien estar en condicions de competir amb els articles fabricats de procedència anglesa.

(Comerç amb Anglaterra). Després d'haver escrit tot l'anterior sobre la qüestió que commou aquests moments Barcelona, en compliment del paràgraf 12, sols quedaria manifestar que el comerç entre la ciutat i Anglaterra ha canviat totalment en aquests darrers anys. El 1825 el comerç estava basat en blat, bacallà, vestits, sacs, franel·les, cotó i cuir. En aquell any es varen importar 17.500 quintà de bacallà, mentre que l'any anterior la importació havia estat de 24.600. L'any 23, 34.100 i l'any 1822, 57.200. Dels 17.500 quintà importats l'any 1825 sols 5.000 ho foren de Terranova. Després d'aquesta devallada, el comerç es va recuperar, en aquest article, ja que l'any 1818 es varen importar 45.000 quintà de bacallà de Terranova, 12.000 de Noruega 5.000 de (?) i 28.000 d'Escòcia. No serà fins el 1832 que el comerç agafarà una volada de 24 a 26 vaixells per any, principalment amb peix, cotó, cuir, però ni un sol vaixell amb carbó i maquinària; a partir d'aquest any la introducció d'aquests articles anirà augmentant. El comerç de peix anirà gradualment en desaparició i el de cotó es va perdre del tot. El 1837 només varem importar carbó i ferro en 23 vaixells. L'any 1838 carbó i ferro només en 14 vaixells i l'any 1839 la mateixa càrrega en 30 vaixells. L'any 1840 el mateix, amb una càrrega de sucre en 35 vaixells i en l'any que acaba de finalitzar únicament carbó, maquinària i ferro en 57 vaixells. Podem observar, doncs, que si bé el nostre comerç amb Barcelona s'ha duplicat en quantitat, es limita simplement ara a dos articles. Si el tractat comercial amb Anglaterra arribés a bon fi, i aquest produís el tancament d'alguna fàbrica de cotó, podria fer que el nostre comerç de carbó disminuís. Per contrarrestar aixó, tenim una població creixent, amb el carbó que va substituïnt gradualment l'ús de la fusta, amb el vapor instal·lat en augment i l'enllumenat públic de la ciutat per gas, amb aspectes de millora positiva, i si tenim en compte

l'estat encara inestable del país, és de suposar que deurà transcorre encara un quart de segle abans que les mines d'Espanya ens puguin inquietar i, mentrestant, el nostre comerç anirà creixent. No es fan exportacions des del port de Barcelona a Anglaterra; els 57 vaixells de l'any passat, molts varen haver de posar-se en llastre, la major part va anar amb destí Marsella i d'altres cap a Tarragona i Salou d'on recolliren vi, nous, ametlles i avellanes.

(5.- Els projectes). Respecte a les millores públiques que s'han realitzat a la ciutat hem de dir que poques o cap s'han portat a terme totalment, encara que les instal·lacions de gas es van tirant endavant i, probablement, s'acabarà d'aquí a un any i amb tota probabilitat -a menys que esclati una altra guerra civil- en el curs d'aquest any es començarà una important millora en el port i s'instal·larà una via ferrea des d'aquí a Mataró, una distància d'unes catorze milles a tot el llarg de la costa. De quina forma aquestes millores poden ser retardades per aconteixements polítics? és matèria que queda fora de la meva competència. Temo haver-me excedit ja més enllà dels límits i propòsits de l'informe corresponent. Si així fos sols em queda pregar que s'atribueixi al seu veritable sentit el meu desig per evidenciar un entusiasme raonable en l'acompliment del meu deure.

John Story Penleaze

FO 72/ 1607 : Consulat Britànic de Barcelona .

Jhon Story Penleaze al Earl of Aberdeen .

Barcelona, 24 i 25 de novembre de 1842.

Senyor:

En les difícils circumstàncies que estem passant en aquests moments a Barcelona, em trobo amb el dilema de no saber on he de fixar la línia : si he de limitar-me a les obligacions estrictes d'un simple Cònsul, ja que no essent un Cònsul General tindria poc o res a dir; però si per altra part m'aventuro a especular sobre els motius com els Cònsuls, obligacions dels quals no son tan limitades, deuria llavors manifestar opinions que no poden reduir-se a una demostració absoluta i m'exediria de la meva pròpia esfera d'acció. Dec, per tant, pregar a V.E. sàpiga perdonar si soc massa minuciós en detalls i m'atreveixo a donar opinions, quan deuria limitar-me als fets. (1.- Efectes de les darreres revoltes i influència de França i Anglaterra.)

Les perturbacions que s'han produït a Barcelona i que amb tota propietat podria definir-se com un intent de revolució, té la seva arrel en la revolta del passat mes d'octubre i no dubto gens que les intrigues franceses en són l'origen. Des de la disconformitat (?) d'O'Donnell aquell partit s'ha considerat a si mateix vençut de moment però no pas derrotat. El Govern espanyol d'ara, encara que no ignora la poderosa maquinària de la corrupció, no ha pres les necessàries mesures en aquesta província d'obtenir el suport de la premsa, i la conseqüència és que si bé qualsevol director pot ser comprat per un ral, la totalitat de diaris d'aquí han estat escrivint contra el Govern i els nostres interessos- sospito que alguns estan pagats per França - i no hi ha ningú que contradigui els seus arguments o faci evidents els seus errors. Així s'ha pogut arribar a crear un sentiment d'hostilitat contra la Nació Britànica i en aquesta província hem perdut, sens

dubte, els "prestigi" de que gaudíem.

Els interessos francesos han estat treballant contra nosaltres de forma amagada, esforçant-se per convèncer a la gent que la nostra campanya per obtenir la veritable abolició de l'Esclavitud i el Tràfic d'Esclaus està condicionada per motius intesessats i que la ratificació del tractat de Comerç destruirà les perspectives creixents de Catalunya. És perdre el temps intentar vèncer aquests prejudicis amb raonaments. Els punts de vista interessats d'uns pocs individus, la influència dels interessos francesos i l'estat de la premsa, són enemics molt poderosos i difícils de combatre, en aquest Principat. És així com l'opinió pública s'ha anat preparant des de temps enrera cap a una declaració perjudicial per nostres interesos : finalment, quan semblava que la situació de temença estava madura, es va cercar afanosament l'oportunitat per a fer una declaració: la premsa, mitjançant publicacions de poca volada, és va tornar insolent d'una forma insuportable i la imprudència del Governador Civil els va donar el pretext per provar la seva força. El Governador Civil va intentar menystenir el sentiment popular sense comptar amb la força militar suficient per posar en pràctica les seves mesures i, com a conseqüència, les tropes regulars s'han vist constretes a retirar-se deixant la ciutat en mans de la Milícia Nacional i, per cert, sota la influència de les intrigues franceses. Aquí encara es considera que els cònsuls de França i Anglaterra tenen influència prepotent en ausència de personatges diplomàtics -dos terços dels còsuls secundaris estan disposats a agrupar-se sota l'estandart de la bandera tricolor - i en ausència de vaixells de guerra anglesos, m'he vist obligat a adoptar una actitud defensiva que em sap greu, no per mi mateix, sinó perquè és injuriós per la situació preponderant que fins ara havíem assolit. El cònsul francès, amb molta habilitat, ha aprofitat el sentiment popular i, amb la excusa de raons humanitàries, va fer una crida hipòcrita subordinada a les seves instruccions polítiques. En va he intentat de combatre els

seus arguments -no d'una forma oberta, sinó dissimuladament- invocant els fets i el sentit comú, però ell tenia de part seva el prejudici, la temença i els interessos i va obtenir una victòria temporal, però em plau dir que no és probable que sigui de llarga durada.

(2.- Intervenció consular.)

Si fins ara m'he permes d'importunar a V. E. amb observacions especulatives, torno ja a la meua humil tasca d'assenyalar fets. Havent-se retirat el Capità General de la ciutat però mantenint la possessió de Montjuïc que la domina, amenaça de disparar sobre ella i s'ens va demanar al cònsul de França i a mi que assistíssim a una reunió del Govern temporal "en interès de la humanitat". Varém tenir una reunió amb el Capità General per tractar d'impedir que disparés sobre la ciutat, conjuntament vàrem entregar-li una petició per tal que ens donés un termini que ens permetés posar a estalvi els nostres respectius súbdits. Va contestar assenyalant un termini que era suficient per a mi però . . . que el cònsul francès va considerar insuficient, i potser tenia raó. M. Lesseps va venir llavors a veure'm per conèixer quina resposta donaria. Li vaig dir que cap. Se'n va anar i es va convocar una reunió de cònsuls a la que se'm va convidar gairebé sense temps per anar-hi. Sembla que tots havien acordat exigir més temps per a permetre als cònsuls posar als seus conciutadans a estalvi i, si bé cinc del cònsuls no tenien més que sis persones en total per portar-los a bord, tots firmaren la petició d'exigir un temps suficient. Coneguent els motius que movien al cònsul francès i considerant que era un subterfugi mesquí oposar-se al Govern de qui havien rebut les nostres credencials, em vaig negar a firmar, fins el darrer moment, quan es va aduir el fals pretetxat dels interessos humanitaris i finalment vaig cedir a signar amb el meu nom.

Tot això es va convertir en objecte de baixes protestes contra mi que foren escampades per agents pels cafès, en el sentit que jo volia que la ciutat fos incendiada per a tirar envadant els nostres projectes sobre la qüestió del

cotó ; es massa despreciable per repetir-ho i si ho faig és per a demostrar el "quo animo" dels agents estrangers, ja que penso tenir el suficient ànim per a enfrontar-me a les (amenaces) de la multitud en qualsevol moment en que sorgeixi aquesta qüestió. La passada nit el Capità General va amenaçar de disparar contra la ciutat i tots els cònsuls es reuniren a bord del "Meleagre" un bergantí francès, com si tinguessin por. Jo vaig fer com si hi anava i m'en vaig tornar a casa meva - el mateix fet ha tornat a repetir-se avui i novament me n'he tornat al Consulat, quedant-me solament per a complir amb la meva residència i guanyar temps, amb l'esperança cada dia, de veure un vaixell de guerra de la nostra nació.

Mentrestant la facció s'ha vist defraudada pel que fa a l'aixecament simultani que desitjava: les altres ciutats estaven ben tranquil·les i moltes d'elles estaven disposades a declarar-se pel bàndol que considerin més fort. El Capità General d'aquesta província crec que és fins a cert punt - un home ben intencionat però gens preparat per un problema com l'actual. Es diu que Espartero està ja en camí i que pot arribar demà, però si no ve enfortit amb una força considerable, la gent d'aquí, violenta com és i intoxicada com està amb la seva victòria efímera, no és possible que es doblegui només per la influència del seu nom.

25 de novembre.

Són les quatre de la tarda i la situació de la ciutat és de "stato quo". Encara que no és pas del tot segur, es suposa que Espartero és a Sant Feliu a unes deu milles d'aquí i que el General Vanhalen ha anat a Molins de Rei amb les seves tropes per a trobar-se.

A dos quarts de tres vaig tenir una comunicació amb el president de la Junta (Carsy) i el seu secretari; manifestaren la seva intenció de resistir fins el darrer alè. Encara hi ha barricades pels carrers i armes que guarden tot el llarg dels carrers que condueixen a la plaça on estan units els rebels.

Però , segons m'ha informat una persona de tota confiança , alguns dels Caps ja han fugit, molts de la Milícia Nacional se'n han anat a casa seva i els que encara resten estan descoratjats . Tinc fundades esperances que en el correu pròxim podré dir que la rebel .lió ha estat sofocada .

M'honoro , My Lord , en saludar a Sa
Excel .lència com el seu més humil i
obedient Servidor .

PRO FO 72/633 Consulat Britànic a Barcelona

Correspondència del Cònsul J.S. Penleaze al Earl of Aberdeen.

Barcelona, gener del 1843, Informe anual.

(1.- Sobre la població de Barcelona.-) Segons les dades del cens semblaria, que hi ha una disminució en 823 habitants. Però no es pas així. Ja que tota persona que mort deu esser coneguda degut a la necessitat de sol·licitar un carruatge fúnebre i el nombre de les sol·licituts es registra amb cura, i dels que moriren a l'hospital, en gran nombre no perteneixien a Barcelona, sinó que havien arribat de la Província. Per altre part, n'hi ha molts que descuiden de fer el Registre de Baptisme i per aixó la quantitat ressenyada de naixaments deu ser per sota de la realitat. Aquest informe, no obstant, no proporciona informació sobre la pèrdua de població provocada per l'augment del ausentisme a conseqüència dels aconteixements recents. Hom suposa que 800 persones de les classes més baixes, han abandonat el país per a dirigir-se cap a França, principalment per evitar el servei militar, i unes 50 famílies de classe més elevada se n'han anat pel temor a ésser atacats en les seves persones o en els seus bens. (...).

(2.- La situació industrial.-) Sobre la marxa de l'indústria fins a les darreres revoltes que tingueren lloc a Barcelona, estava avançant de ple. Ja que, malgrat de les violències i falses declaracions de la premsa pública, que tirava cap a ofegar els esforços a promoure desesperació, el transcurs de l'any passat hi van haver no menys de 23 nous vapors instal·lats o a punt de ser-ho, principalment destinats a la fabricació de cotó. També és cert que algunes fàbriques han parat recentment. Però no hi ha cap raó o fonament per a creure que seguiran parades excepte per a deixar pas a altres de construcció millor.

(3.- Modernització de la ciutat.-) Que la ciutat millora ràpidament

en riquesa i importància sembla evident. Cal veure el nombre d'edificis que es basteixen a tot arreu on es pugui construir, no sols per a fàbriques, sinó també residències per a rics. La seva forma, més perfeccionada, amb un millor sistema de desaigüa i una atenció cada vegada més gran als mitjans de neteja, evidencien un avenç considerable en el camí de la civilització. La instal·lació de l'enllument a gas de la ciutat, amb capital francès, (...) ja s'ha acabat, encara que hagi trobat oposició per part dels venedors d'oli i com a conseqüència de prejudicis ignorants. El gran interès que han tingut molts comerciants de botigues en adoptar aquest tipus d'enllumenament, així com llur instal·lació als carrers, demostra clarament que la gent respon a les coses que són passos endavant. (...) S'ha establert una Companyia d'Assegurances de Vida i Incendis i, malgrat que tingui que competir amb alguns clandestins, sembla que van guanyant terreny. Com que queda fora del meu districte, no al·ludeixo a altres projectes. (projecte de crear una Cia. de navegació per l'Ebre). (...) Les diligències són ara iguals a les dels francesos. Viatjen tan ràpides o més i els preus han disminuït molt, però les carreteres encara estan en mal estat. (...).

(4.- Comerç i tràfic portuari.-) Sobre la situació actual comercial a Barcelona, cal dir que en tot l'any 1842 van arribar 3667 vaixells de 189.117 tones i en sortiren 2.872 amb 147.269 tones. Les exportacions a l'Anglaterra com es pot veure pels retorns són nul·les des de Barcelona i gairebé insignificants des d'altres ports d'aquest Principat. El comerç amb les seves colònies es actiu i el coster va augmentant, però el port d'aquí està força embarrancat i encara que es diu que hi ha diners suficients pel seu millorament, res s'ha fet encara (...) Anglaterra ha pagat durant alguns anys 6.000 a 10.000 dòlars anuals per a millores en el port. (...)

(5.- Cultura i educació.-) Molts editors nous, de vells i apreciats treballs, han aparegut ara amb un millor paper, amb tipus millor i il·lustrats amb una

molt bona impressió .Les ciències liberals es conreen més ampliament i l'establiment de l'educació gratuïta a la Llotja estava produint molt bons efectes, encara d que es de tèmmer que una institució tan ben pensada per a produir valuosos resultats probablement hagi de ser tancada per manca de recursos suficients. L'educació com a màquina del Estat està progressant encara que no es pot dir que amb l'urgència necessària entre els pobres, i l'educació extensa i sòlida entre la classe alta es veu gairebé negada pel seu cost ja que molts no s'ho poden permetre. El cost cal fixar-lo tant per nens com per les nenes en uns 300 dòlars any.

Comerç d'esclaus : ha disminuït força. Segons tinc entés només hi ha una firma, la de "Badia" que ho realitzi.

Sembla que la gent va més a missa en relació amb els anys precedents.

Barcelona, 6 de maig del 1843. (Precisions sobre la Revolta.-) (...) però dhir el General Zurbano, sentint-se insultat per la gent, manà cridar a unes 400 tropes d'infanteria i cavalleria per a escortar-lo des del seu hotel a les portes de la ciutat. Pel camí, la gentada semblava disposada al saqueig i va ordenar a la cavalleria que carregués, negant-se a fer-ho. Ell mateix, no obstant, va aixecar l'espasa i va ferir a un home i aquells oficials armats que es diuen mossos d'esquadre en van ferir altres dos. A la tarda hi va haver un intent de proclamar la llei marcial, però l'alcalde presentant-se davant dels militars va convèncer'ls i desistiren i llavors els soldats que hi estaven presents varen confraternitzar amb la gent. A la nit, el Capità General es va dirigir al poble..... per tal que tornessin a casa fins aquest matí.(...)
El "Pronunciament" havia sigut declarat amb el coneixament i aprovació dels militars i que els ..... serien confinats a la fortalesa. En conseqüència vaig anara veure al Capità General per que em confirmés els fets, que ell va negar, però que em digué que havia consentit en formar una Junta solament amb l'intenció de conservar la tranquil.litat i que tan ell com l'exer-

cit permaneixien fidels al govern. (el cònsul s'entrevista amb el director del "Diario de Barcelona") tota la qüestió restava per aclarir aquests dos punts: el partit d'Espartero proclamava tenir la Junta formada fora de la ciutat, i per tant esperava que l'exèrcit no hi participaria. Per altre part semblava, que la part més violenta estava, pel seu cantó, ocupada en establir la Junta a dins de la ciutat.

PRO FO 185/207: Consol Britànic a Barcelona.

John S. Penleaze, Cònsol al Compte d'Aber

Barcelona, 13 de gener del 1845.

Excel·lència :

(1- Catalunya i Barcelona: situació geo-política.). Per llur extensió i privilegiada posició geogràfica, llurs població i possibilitats de convertir-se en una gran nació militar i comercial, Espanya ha sigut, i segurament serà sempre l'objecte de gran interès per part de totes les potències europees; i, tota vegada que el Principat de Catalunya constitueix part important, probablement la que més, de la nació, especialment pel seu veïnatge amb França i molt principalment per la magnitud de la ciutat de Barcelona i les seves afores. Ja que considero en tot moment que és el meu deure esforçar-me en mantenir informat a Sa Excel·lència i el Ministre Britànic a Madrid dels esdeveniments presents i futurs, i com que Barcelona ha jugat un paper destacat en els recents, tristos i encara perdurables conflictes partidistes, cridant la atenció d'Europa sobre ella, confio que no censurarà per la prolixa i detallada exposició d'aquest Informe Anual, prolixitat que en altres circumstàncies potser no fóra necessària.

De fet, la situació de Catalunya i llurs futures perspectives poden ser inclús més importants per a Anglaterra que per a França, ja que nosaltres estem interessats des d'un punt de vista polític i encara més des d'un punt comercial del que ho pugui estar aquesta nació. No obstant, tractaré en el possible de limitar-me als canvis que s'ha produït durant l'any que tot just ha acabat ja que en els meus anteriors informes s'havien establert tots els detalls generals que vaig recollir sobre la situació llavors existent.

(2.- La política). Pel que fa referència a llur situació política, Espartero que s'havia esforçat en governar constitucionalment, havia estat derrotat per una coalició antinatural de partits extremistes, assistits per intromissions secretes del estranger. Els moderats es varen treure de sobre el jou dels progressistes i Catalunya ha estat sotmesa durant mesos a un ferri govern militar, per no dir depòtic, i la mateixa ciutat en constant estat d'excepció; amb el Capità General exercint poders extraordinaris que, pel caràcter rebel dels individus, els ha portat a terme amb mà de ferro. Si ho ha fet prudentment o de manera convenient, es quelcom que no puc permete'm de jutjar, però certament el resultat és que l'esperit turbulent dels habitants ha sigut dominat i han disminuït considerablement els elements d'una futura discòrdia. També és veritat que les llibertats polítiques han estat suprimides. Tot això produeix que els teòrics es lamentin invocant els seus principis, i els demagogs, perquè se'ls priva de la seva anterior importància; com se'n lamenten també els nombrosos ociosos i descontents que hi ha sempre en els grans nuclis industrials perquè els exclueix d'aquest tipus de vida errant i predatòria, que constitueix un caire distintiu de força part dels catalans.

Una altre mesura, la de retirar les armes a la Milícia Nacional -viada des del seu neixament- probablement pot conduir a una permanent tranquil·litat futura comparativament millor. És una mesura que inclús els progressistes volien, però que no s'atrevien a adoptar. Si al destruir el desenfrenament republicà s'han conculcat durant cert temps les llibertats civils, cal pensar que aquestes resorgeixin novament sense els efectes destructius.

Les classes altes, constituïdes per industrials i comerciants, professionals del dret i la medicina, foren una part important de la població i per llurs objectius, interessos i formació, s'oposen a una influència indeguda

de l'exèrcit i de l'esglèsia, i per tant, segurament, dirigiran llurs esforços a la restauració de la llibertat nacional una vegada que estiguin segurs de no estar a mercè de masses incontrolables. Que aquest sigui el resultat del present estat de coses, sembla a la vegada desitjable i probable, però tota vegada que totes les revolucions pacífiques han de ser necessàriament lentes -i sobre tot en el més lent dels països- és probable que passi un temps considerable abans que la situació política d'aquest Principat pugui millorar; i els canvis projectats en la constitució dels ajuntaments i diputats provincials - que donarien extensos poders al "Jefe Político", representant del Govern central de Madrid- semblen calculats, per perllongar encara més aquest temps.

Mentrestant Catalunya, cansada i desgastada pels conflictes intestins i escameses civils, amb el Partit Popular humiliat per derrotes constants, sembla disposada, no obstant, i més com a resultat de la desesperació que de la satisfacció, a evitar futures disbauxes, i més per necessitat que per desig es dedica a pacífiques ocupacions cap el sosteniment de la seva existència. Potser amb temps, i sempre que no es produeixi pròximament una revolució que faci resorgir antigues tendències, el costum els reconciliï amb la diària rutina del treball en pau; i és possible, afortunadament, que la creixent i ràpida influència fabril d'aquesta ciutat aporti els mitjans per a més llocs de treball, encara que sigui amb molt poques remuneracions pels qui estiguin disposats a deixar el mosquet per la llançadora. Prego que es tingui en compte que aquestes observacions són aplicables principalment als habitants de les ciutats i de les seves afores, ja que la gran massa de la població agrícola es manté en un estat de desconeixament i d'indiferència cap els canvis polítics que es produeixen, sense rebre'n influència. Potser posseeixen una sagacitat natural, que els fa entendre que el millor per a ells seria el tenir bones carreteres i que mitjançant un bon govern és més que probable el obtenir-les.

(3.- La administració : militar, civil, judicial, contributiva i municipal). El Govern Militar del Principat compta amb uns efectius de vuit regiments de tres batallons cada un, tres de cavalleria i un d'artilleria, en total uns 13.000 homes; la guarnició de Barcelona està composta per uns 6.500 efectius; aquestes tropes, fortament disciplinades reben la seva paga regularment, inclús amb una quincena d'avanç i, per tant, no tenen la temptació de insubordinar-se o fomentar revoltes. Els oficials no tenen res a guanyar amb un canvi o revolució excepte, potser, la oportunitat d'una promoció més ràpida, però s'ha de reconèixer que això no ha sigut mai motiu poderós per passar a la acció.

El Govern local, que en l'actualitat ben bé pot considerar-se més de caràcter militar que de civil, ja que els seus principals òrgans estan baix la dependència del "Jefe Político" que, al seu torn, està controlat pel Capità General, està constituït per persones depenents o adictes als partits en el poder actualment. El "Jefe Político" presideix ex officio el ajuntament, la Junta de Comerç i la Diputació Provincial i, per tant, exerceix un fort control sobre llurs actes i decisions. Les seves facultats són extenses en tots els aspectes de la Administració, sobre carreteres, canals, tota classe de millores públiques per a la millor prosperitat de la província; compleix les funcions d'executor de les ordres del seu govern i el seu deure principal és el de mantenir la tranquil·litat pública, i pot sol·licitar del cap militar, el concurs de la força armada. per a fer complir les seves ordres; està al cap de les forces policials i entra dintre la seva tasca el vetllar per les persones i propietats de tots els habitants; presideix la Junta de Salut i, finalment és del seu deure el que les festivitats públiques es desenvolupin sense perill per a l'ordre públic.

El Ministèri de Gràcia i Justícia té aquí un tribunal per a la normal i perfecta administració de la justícia, presidit per un primer magistrat.

Els jutges són dotze i dictaminen cada dia, excepte els festius. Aquesta Audiència és d'apel·lació, a quin dictaminen superior es somenten totes les sentències i veredictes de llurs subordinats immediats: el Jutjat de Primera Instància, La Junta de Comerç, els Tribunals de Contraban, etc.. La administració de Justícia en tot el Principat de Catalunya està sotmesa a un dictamen final. Hi ha 32 Jutjats de Primera Instància a Catalunya, quatre d'ells a la capital. La justícia es va aplicant amb perfecte imparcialitat i els Jutges de la Audiència gaudeixen de gran prestigi per la seva integritat, però, com sempre, els judicis són perllongats ja que tot es fa per escrit.

El Ministeri d'Hisenda (finances), té a Barcelona un representat anomenat Intendent de Rendes: llurs funcions principals consisteixen en fer complir totes les ordres dels seus superiors en matèria de contribucions i en tot el relacionat amb les rendes públiques: té al seu càrrec el cobrament de totes les contribucions i la seva feina és el distribuir-les d'acord amb les instruccions del govern; d'ell depèn totalment la Duana i presideix el Tribunal pels casos de contraban.

La Diputació Provincial és una corporació elegida pels electors per a Diputats a Corts i està composta de tants membres com districtes judicials hi ha a la Província. Per exemple: Província de Barcelona, onze Jutjats de Primera Instància, en conseqüència onze diputats de província. Aquesta corporació administra la suma de tres milions de rals per any, dos dels quals es destinen a carreteres i l'atre al port. Actua en molts casos com a cos consultiu dels "Jefes Polítics", però és independent en la resta dels assumptes. Llurs funcions principals consisteixen en controlar el correcte funcionament dels Ajuntaments, la distribució imparcial dels impostos, l'adequat manteniment dels camins, el correcte reclutament per a l'exèrcit i el compliment de la exclusió de tota persona que per llei quedi exceptuada

del servei militar, de la realització correcta de les eleccions per a Diputats a Corts i de que els candidats que obtinguin la majoria de vots estiguin legalment qualificats. Aquesta supervisió també s'exerceix sobre les eleccions per als Ajuntaments quins comptes està autoritzada per a examinar i quines decisions pot modificar en cas de reclamacions contra les mateixes. Finalment la corporació té facultat per intervindre i fomentar l'establiment d'Escoles Normals, Cases de Caritat, etc.

En el darrer graó del poder civil hi ha l'Ajuntament, quina composició varia segons el nombre d'habitants i que a Barcelona està integrat per un Alcalde, cinc Tinents d'Alcalde, 24 Regidors i tres Síndics. Aquest cos, com el de la Diputació Provincial, és elegit pels habitants, amb l'única diferència que per aquesta es requereix la participació de tota la província i pel Ajuntament solament la de la ciutat i els barris de Gràcia i la Barceloneta. Les funcions dels Ajuntaments són merament locals si bé que, en una ciutat com Barcelona, son molt àmplies.

La neteja de la ciutat, l'obriment de carrers i ampliació de places, el subministre suficient de carn i tota mena de menjar, la preparació de cen , els impostos municipals, la xarxa de distribució de l'aigua, el reclutament per al exèrcit del contingent de la ciutat, el servei religiós dels habitants, i moltes altres mesures de interès públic depenen de la seva exclusiva responsabilitat. Totes les ciutats de la província tenen el seu Ajuntament però estan subjectes a la autoritat de la Diputació Provincial i no mantenen relació directe entre ells. L'Ajuntament de Barcelona administra fins a una suma de cinc milions de rals, per any.

Ni cal dir que l'indole d'aquestes diferents organismes fa sumament difícil el governar amb una certa harmonia ja que tots tenen un cert grau d'independència en la execució de les seves feines particulars i en conseqüència és necessària la major fermesa i prudència per a controlar-los per

per part dels Delegats del Govern.

Diàriament s'estan esperant noves lleis de Madrid- el govern ha sigut plenament autoritzat per la Corona i per les Corts per a promoure-les - per les quals es proposa reduir les funcions de les Diputacions Provincials i convertir-les simplement en un organ consultiu per a millor assistència dels "Jefes Polítics"; quant a les dels Ajuntaments, seran seriosament retallades i sotmeses a l'autoritat dels "Jefes Polítics", quins poders s'ampliaran com correspon a la seva alta posició de primer delegat de la Corona.

(4.- L'ensenyament i la cultura.) Barcelona és, amb escreix, la ciutat més populosa i comercial del Principat, però desgraciadament el nivell d'ensenyament no es correpon amb la seva importància. L'ensenyament es divideix en superior, secundari i primari o elemental: el primer està administrat per la Universitat, la Facultat de Medicina i la de Farmàcia. La Universitat compta amb 10 càtedres de Dret, 6 de Teologia, 3 de Filosofia, una de Grec, una de Gramàtica Llatina i una de Retòrica i ara s'intenta fer quelcom de més, cara l'ensenyament superior a efectes de permetre la promoció de les Arts més útils. Uns 300 estudiants es matriculen cada any, provinents de Barcelona, la totalitat del Principat i de les Illes Balears. La Facultat de Medicina i Cirurgia posseeix 10 càtedres i uns 650 alumnes assisteixen diàriament i venen de Barcelona, el Principat i les Illes Balears. La Facultat de Farmàcia té càtedres i solen assistir-hi uns 150 alumnes de la mateixa procedència.

L'ensenyament secundari el donen les Escoles Públiques amb el suport generós de la Junta de Comerç i uns 900 joves estudien pintura, dibuix, escultura, francès, anglès, italià, filosofia natural, química, comptabilitat, nàutica i arquitectura naval, botànica, agricultura, matemàtica, etc. Hi ha també establiments privats i l'Institut, on es donen classes d'idiomes

extrangers, matemàtica, literatura nacional, etc. a uns 400 estudiants.

Finalment, l'ensenyament primari o elemental es dona a 77 escoles per a nens: 13 públiques (10 de l'Ajuntament, una de la Casa de correcció, una de la Casa de la Caritat i una del Convent de Sant Antoni) i 64 privades. En totes elles s'ensenyava a llegir i a escriure i religió amb tolerable perfecció, i en algunes s'ensenyava inclús gramàtica llatina i retòrica. Hi ha 27 escoles per a nenes: 6 públiques (4 de l'Ajuntament, 2 de la Junta de Dames) i 17 privades, a més a més d'un gran nombre de cases on les nenes petites reben instrucció de labors relacionades amb al seu sexe.

Aquestes dades evidencien la carència que en matèria d'educació existeix a Barcelona per a les classes més necessitades. La darrera informació exacta sobre el tema data de l'any 1842 i de la mateixa es dedueix que de 140.000 habitants i llur xifra proporcional de 52.440 nens dels dos sexes, n'hi havia 22.420 o $\frac{2}{5}$, de edats entre 7 i 14 anys que podien rebre l'ensenyament adequat, i el fet real demostrava que sols 8.433 rebien realment algun tipus d'ensenyament. Més encara: quan es considera que hi havia 30.020 nens de edats compreses entre 1 dia i 7 anys, i que d'aquests eren 14.000 els compresos entre 3 i 7 anys, resulta fàcil de veure la gran necessitat que hi ha que s'estableixin escoles per a pàrvuls on els fills i les filles dels nombrosos treballadors i teixidors poguin anar-hi i rebin algun tipus d'ensenyament. Afortunadament l'Ajuntament i la Societat Econòmica han pres cartes sobre l'assumpte i s'espera que per fi hi haurà aviat un o dos establiments d'aquest caire.

L'Ajuntament també manté una escola per a cecs i una d'altre per a sords-muts i els dos establiments han resultat molt beneficiosos. Les dues escoles públiques de la Junta de Dames donen ensenyament a 320 nenes que aprenen molt bé a llegir, escriure i les labors del seu sexe. L'escola de la Casa de la Caritat, la de la Correcció i la de la Misericòrdia es dediquen als seus propis internats.

La informació precedent, incompleta, es limita a la ciutat, però quan girem ullada sobre la totalitat de la Província de Barcelona, els resultats son encara més descoratjadors. La població total de la Província es calcula en 486.074 habitants; llur superfície en 220 lligües quadrades espanyoles; hi han 182.072 ànimes quines edats oscil·len entre 1 dia i 14 anys i d'aquest nombre en son 77.851 els d'edats compreses entre 7 i 14 anys. D'aquests 40.105 son nens i 37.746 son nenes, però solament 19.986 nens, la meitat del total, tenen accés a l'ensenyament i de les nenes 3.678, o sigui 1/10. Si extenem aquestes observacions a la resta de Catalunya, encara que no m'ha sigut possible obtindre informació exacta i amb detall, resulta evident la necessitat de promoure la instrucció primària o elemental.

Sobre la qualitat i tendència de l'ensenyament que és dona, es pot dir que les escoles de Barcelona estan força ben dirigides i exercint una acció beneficosa sobre la població, però desgraciadament la major part de les escoles del interior (en especial de les viles petites i ciutats) estan dirigides per clergues incompetents i que al no estar preparats per al lloc que ocupen no poden portar a terme la seva funció de manera idònea, encara que cal dir que es preocupen d'impartir suficients nocions religioses i pel que fa als resultats cal dir que són força correctes en lectura, però ja no tant en redacció.

Fent referencia a la situació política a Barcelona, i sobre la afirmació de la existència de Societat Secretes, basant-se en la informació que poseixo sembla ser que no hi han grups organitzats de forma regular, encara que la manera en que els partits es comuniquen les seves opinions, pot semblar-ho.

(5.- Projectes i realitzacions urbanístiques) S'ha fet ja la descripció de la constitució, poders i recursos pecuniaris dels organismes municipals. La forma com han sigut aplicats o s'intenten aplicar pel millorament de la ciutat i les seves dependències, queda reflexada pel següent detall: el projecte principal consisteix en la continuació del carrer Ferran, que arribava fins a la Plaça de Sant Jaume, i que serà perllongat fins a la plaça de l'Angel. Els propietaris de les cases que deuran ser enderrocades pel motiu d'aquesta continuació han arribat a un acord molt raonable amb l'Ajuntament, que sols està esperant rebre certs fons per a pagar-los i procedir immediatament a la continuació de les obres. També s'havia proposat un pla per a continuar el carrer a través de la plaça de l'Angel i els carrers de Moncada Rec, etc. per tal de sortir a la Explanada davant de la Ciutadella, però malgrat que els resultats haurien sigut molt positius per a la ciutat - i aparentment amb escàs perjudici per a la propietat privada com a conseqüència dels nombrosos carrerons que hi ha en aquesta direcció- l'Ajuntament no pot tirar endavant aquest pla per la manca dels fons necessaris.

Una altra de les obres de l'Ajuntament és l'embelliment de la plaça de Palau, que es portarà a terme acabant en les Portes de Mar (amb un bell i petit temple sobre elles i nombroses figures alegòriques) a un cost ja resolt de 45.000 dòlars, i l'enderrocament de la zona pavimentada o explanada elevada situada davant de Llotja per a posar-la en línia amb els edificis de Xifrè; també es preveu, si fos possible, que les façanes de les cases adjacents a l'angle del Palau fossin avançades per a quedar al nivell d'aquell construint-se un porxo com el d'en Xifrè al entorn de la façana: es procedeix a plantar arbres i hi haurà un sendero pavimentat que, sobresortint, envoltarà a la plaça; en el seu centre s'hi posarà una estatua o una font. (la part d'aquestes obres relacionades amb les Portes del Mar i Llotja ja estan decidides, però està encara en projecte.).

L'Ajuntament es proposa acabar també les obres del Mercat de Sant Josep a les Rambles, continuant el mateix estil en que foren començades, però incorporant-hi una sèrie de cases sobre el portal, que seran habitades un cop siguin llogades. Els plans ja estan llestos i es dóna gran preferència a aquestes obres.

L'Ajuntament també supervisa la ampliació de la plaça de Sant Francesc, propera a la Muralla del Mar; s'hi instal·larà una font en el centre amb una escalinata que conduirà a la plaça de la Muralla i s'hi construirà un arc que permeti passar als carros a tot el llarg, a peu de muralles. El Capità General col·labora també en les obres i ha ordenat la construcció de 40 magatzems (que podrien ser també polvorins) baix les muralles que seran eixamplades: les obres estan ja dissenyades i posades en marxa.

S'ha planejat la idea de construir un petit desembarcador prop de les Drassanes per tal de que la gent pogui creuar fins el Moll, però de moment es tracta solament d'una idea.

S'està efectuant la construcció de un nou Teatre en el lloc que ocupava el convent dels Trinitaris, per part d'una companyia privada; varies firmes mercantils han sigüt induïdes a contribuir en aquesta obra i es considera, per tant, que hi haurà fons suficients. En aquest moments l'Ajuntament i la Companyia estan discutint sobre com deu ésser la façana de l'edifici.

Una gran plaça serà construïda en el lloc del antic Convent de Caputxins, també sobre les Rambles, amb porxos a l'entorn, però de moment no ha passat de projecte.

Finalment cal fer menció que molts capitalistes estan esperant la resolució del litigi entre el Govern i el Duc de Medinaceli sobre la propietat del solar del Convent de Sant Francesc prop de la Muralla i uns quants americans de fortuna tenen reservats més de 1.000.000 de dòlars per a la

compra dels terrenys i per a la construcció de cases. Es preveu que la venda es farà a preus molt alts, ja que els solars adjacents a la plaça de Sant Jaume s'han pagat a 8 1/2 el pam quadrat i és considera l'altre molt més ben situat.

L'Ajuntament construeix també sis fonts públiques a Gràcia on avans no hi havia cap, i ja n'hi han dues d'acabades.

Hi han varis nous magatzems també en curs de construcció en el moll i des de la Barceloneta als molls s'edificarà una nova línia de cases.

Per part de la ciutat es procedirà a la neteja del port amb un cost de 5.000.000 de rals; s'ha concertat un contracte amb persones del sector privat que s'han compromès a iniciar els treballs d'aquí a sis mesos, i la Diputació Provincial, que assumeix la direcció d'aquestes millores, avançarà els fons necessaris als contractistes, ja que no hi manca diners en la caixa d'aquesta Corporació.

Si és clar que tots els projectes detallats han entrat en consideració immediata a tot el llarg de l'any passat i per tant tenien de donar-ne notícia puntual, solament una part d'ells s'estan portant a terme i deuran passar uns quants anys abans que s'acabin la totalitat dels mateixos. D'aquets projectes potser el de major importància general i, per cert, el de més gran interès pels anglesos, és el de la neteja del port; però és de témer que s'efectuï de manera imperfecta i deshonestament com ja m'han informat fons fidedignes, ja que per una confabulació entre contrabandistes i inspectors, s'extendran rebuts com si s'haguessin extret tres peus cúbics quan en realitat només s'havia fet la extracció d'un peu cúbic.

(6.- Institucions de beneficència : Casa de la Caritat, Hospital, Casa de la Correcció i de la Misericòrdia.) . Feta ja la descripció del estat del ensenyament, altre element important a considerar és el de la caritat.

En aquest aspecte Barcelona pot ben comparar-se a qualsevol ciutat del mateix nombre d'habitants: llurs institucions de beneficència són la Casa de la Caritat, l'Hospital, la Casa de la Correcció, la Casa de la Misericòrdia, la Casa Galera i d'altres de menor importància.

La Casa de la Caritat fundada el 1799, arriba a tenir fins a 1.750 interns de totes edats i sexes, protegeix els vells i educa els joves, calculant-se en 66 maravedís o gairabé dos reals per cada intern, les despeses diàries de manteniment, roba etc. Per tant, la despesa total excedeix dels 56.000 dòlars anuals. D'aquesta quantitat l'Ajuntament hi aporta 20.000 dòlars per any i la resta s'obté mitjançant una rifa que distribueix el 46% dels ingressos i els balls públics del Carnaval, almoines i el que produeixen els interns. La Casa està administrada per vuit Administradors que gratuïtament, fan torns i visiten l'establiment una o dues vegades per dia, i amb un secretari i el seu assistent i amb l'ajuda dels interns es porta la marxa de la institució. L'ingrés està obert a totes les persones necessitades, però la manca de recursos ha afectat a la institució els darrers deu anys solament gràcies a esforços privats s'ha pogut mantenir. Hi ha una escola, ben dirigida, per a interns joves i una vegada formats se'ls distribueix com aprenents: en termes generals una quarta part dels interns són joves. Existeix una separació total de sexes, que fan vida completament independentment.

L'Hospital fundat el 1299, atén a tots els malalts sigui quin sigui el sexe i la nacionalitat: 800 persones hi són ateses en aquests moments, amb pavellons diferents per a dementats, dones, malalts, expòsits, lleprosos, etc. L'establiment està molt ben atès, té excel·lents metges i suficients mitjans d'existència per la seva pròpia propietat (valorada en 30.000 dòlars l'any) i una pensió de 25.000 anuals de l'Ajuntament. Està dirigida per una Junta de sis membres, amb eclesiàstics idonis, i en veritat es tracta d'una institució ben portada i que fa un immens benefici als pobres.

La Casa de Correcció és un petit establiment, on s'hi reclouen durant un cert temps els delinqüents juvenils per a refrenar les seves tendències delictives i donar-els-hi algun tipus de educació; el nombre d'interns varia continuament entre 100 i 150, gairebé mai més. L'Ajuntament s'encarrega de la marxa de l'establiment i de les seves despeses.

La Casa de la Misericòrdia, fundada el 1588, té per objecte el rebre a dones velles i impossibilitades que no poden guanyar-se el seu sosteniment, i nenes pobres que viuen a expenses de la Casa fins a col·locar-se com a minyones: en aquest moment hi ha 200 internes aproximadament. Els ingressos (4.000 dòlars per any) provenen de la propietat que posseeix l'establiment. El Bisbe presideix la Institució, i presideix una Junta composta per l'Ajuntament i altres persones respectables, que exerceixen la direcció gratuïtament. Algunes monges hi viuen i n'estan encarregades, així com de donar educació a les nenes.

(7.- Clergat). Altre element important, íntimament relacionat amb la educació i la caritat, el constitueix el nombre, caràcter, conducta i condició del clergat. Ara hi ha a Barcelona 300 membres de la església secular i 350 persones que pertanyen als convents suprimits: tots ells resideixen dintre de les muralles i uns vint i més viuen a Gràcia i a la Barceloneta. Tots celebren missa diàriament i cobren de l'església on hi fan els seus deures religiosos, a raó de 4,6 o 8 rals la missa, rebent a més a més una part de les gratificacions pels conceptes de casaments, bateig, funerals, etc. Es pot dir que viuen decentment però no de manera esplèndida: el govern, en les seves diferents lleis, ha tingut més atenció cap el clergat alt (que per exemple a Barcelona ultimament ha rebut fins a set assignacions mensuals d'una sol sola vegada) que al clergat baix i parroquial, i obertament es pot dir que les ordres més importants han sigut, globalment, millor tractades i no pa-

ssen necessitats. El clergat parroquial i les ordres menors de les ciutats i pobles han obtingut, en general, que els pagesos els hi fagin entrega de les seves assignacions necessàries, però tota vegada que aquesta assignació és opcional, moltes vegades els clergues es veuen obligats a abandonar els seus llocs per pura necessitat. El govern ha presentat un projecte per al pagament regular de totes les classes, però existeix el dubte sobre la seva oportunitat ja que la idea d'una nova contribució ad hoc resulta molt impopular.

La conducta del clergat pot calificar-se com a moderada i pacífica considerant les privacions que ha sofert, però darrerament i degut a la acció del Partit Absolutista de Madrid, han començat a presentar una actitud més altiva. L'ur educació no és en forma alguna suficient o equivalent a l'importància dels seus deures, però ha millorat força. Les opinions del clergat són, en general, absolutistes, però si el govern actual els hi restituís les seves propietats, probablement li donarien suport.

(8.- La població i els edificis de Barcelona). En aquest intent de donar un succint informe dels aconteixements, la etapa següent consistirà en descriure la quantitat i natura de la seva població en l'actualitat: molts han suposat que arriba a les 180.000 ànimes, però sense exagerar es pot dir que Barcelona compta amb uns 155.000 habitants, o sigui: 7.000 a la Barceloneta, 12.000 a Gràcia, 121.000 de residents permanents dintre de les muralles i una població flotant de 15.000 persones, entre soldats, forasters i estrangers, etc. El darrer cens exacte es va realitzar el 1835 per a ús de la policia, i els resultats foren de una població permanent de 133.000 ànimes. Des de llavors han arribat nombroses persones d'Amèrica i de l'interior, i pot afirmar-se que totalitza prop de 160.000 ànimes. L'Ajuntament, quines normes estrictes exigeixen com a deure primordial la com-

pilació regular de censos estadístics, ha descuidat en gran mesura aquesta tasca i està lluny de posseir informació adequada sobre el tema. De les 140.000 ànimes, es calcula que 69.000 són obrers i uns 50.000 artesans; la situació dels primers és molt difícil i gens pròspera: molts d'ells són pobres i sofreixen contínues privacions com a conseqüència de la variable disponibilitat de llocs de treball i sempre hi ha un excedent de persones sense treball disposades per a seguir qualsevol aconteixement o novetat. Sobre els artesans es pot dir que la seva situació és acceptable i en molts casos, opulenta, però considerant el conjunt podem afirmar que constitueixen el sector més afortunat de la població, amb molt bon comportament d'hàbits i maneres, .

Seria convenient el poder establir ara, el nombre de cases que hi havien abans i que s'han construït recentment per a ser ocupades per la població, però l'única autoritat en condicions de fer-ho, s'ha negat a proporcionar-me dades -es creu que temen que se sàpiga el gran augment registrat, no siga que s'incrementin les contribucions públiques. Les nostres observacions deuran limitar-se al que realment existeix: en la tardor de 1841 una persona lligada a l'Ajuntament va començar a indagar sobre aquest tema i els resultats foren que hi havia 5.880 cases a dintre de les muralles i fins a unes 10.000 incluint les seves afores. Des del 1841 fins el 1845 molts esdeveniments han commogut a la ciutat però cap present pot negar que hi ha una gran activitat en aquest sector, tanta que el Capità General ha ordenat als seus soldats ajudar en l'obriment del carrer Nou i en la perllongació del carrer Ferran, entre altres raons perquè l'Ajuntament protestava per la dificultat de trobar paletes, etc. o persones idònees per a fer-ho a un preu no gravós pels seus interessos, per ésser els jornals tan elevats. Per tant, podem xifrar el nombre de cases de Barcelona en 6.200 dintre de la muralla i en 4.500 fora d'ella.

Pel que fa al nombre equivalent de fàbriques construïdes durant l'any ha sigut imposible de determinar-ho. No obstant això, a finals del 1835 n'hi havia 485 de relacionades solament en la fabricació de cotó i ja que des de llavors ha augmentat el nombre de fabricants i la seva importància, la quantitat d'establiments d'aquest tipus deu ésser superior a 485, encara que l'any 1844 no va ésser molt favorable per aquesta industria i darrerament, ha disminuït més que crescut.

(9.- Alimentació i consum.). El subministrament d'aliments cap a la població es copiós i encara que els articles de luxe, com peix de primera qualitat, caça, ous, són cars en comparació inclús amb Anglaterra, els aliments essencials no són exorbitants-cal dir, no bostant, que el blat no costaria molt més de la meitat si estigués permes la seva lliure importació. La carn vacuna costa a Barcelona 14 quartos o sigui 5 d. per lliura catalana de 12 onzes, iguals a 14 onzes anglesas. La carn de be costa 16 quartos o 6 d. per lliura, i fresc 24 quartos o 8.5 d. lliura. El pa de millor qualitat es ven a 4 quartos o 2.5 lliura de 12 unces igual a 14 unces anglesas; el de segona qualitat a 5 quartos o 1.75 d. i el preu més baix es de 4 quartos o 1.5 d. Les patates es venen en abundància i gens malament a 2 quartos o un poc més de 1/2 penic la lliura i per quatre quartos a 1.25 d. es poden comprar bones verdures.

(10.- Delictes i institucions penitenciaries). La quantitat de delictes, crims i trasgressions pot deduir-se del següent informe de pressons: cal observar que els catalans no arriben a les cotes d'assassinat com succeeix en altres parts d'Espanya, però en proporció, a mesura que disminueixen els crims greus augmenten els robatoris de menor quantia degut en part a la poca severitat de les penes per aquest tipus de delicte i en part també degut

a la aglomeració de persones en zones fabrils, etc. on adquireixen habilitat per a robar.

Hi ha aquí vuit presons, tres de les quals, Montjuïc, Fort Pio i Canaletes, són militars i on s'hi confinen a persones per delictes polítics: resulta impossible obtenir informació precisa sobre el nombre de confinats, però es calcula que més de 1.400 han sigut empresonats en una o altre durant els tres darrers mesos. Fort Pio està molt mal situada, és extremadament insalubre i miserable; la de Canaletes està pràcticament dedicada a delictes polítics i a Montjuïc hi ha de 80 a 100 presoners, i si bé no se'ls permet fer passejades, tenen bona salut degut a la elevada situació de la fortalesa. El Presidi o Bagno, situat en la Ciutadella, tenia darrerament uns 265 presos, i el tractament que reben no es molt sever, però alguns, per cert, porten cadenes -molts simplement porten argolles- i s'ocupen en fer qualsevol cosa, però en general es matenen ociosos, fumant amb certa freqüència, les cel·les són estretes i sense ventilació i quan en surten, l'olor es pestilent. Hi ha uns 25 nens en aquest presidi que reben educació i formació i són tractats amb cura maternal: lamentablement els resultats no han sigut positius ja que en lloc de millorar es tornen més revoltosos.

La Casa de la Correcció és una presó de la policia superior i inferior amb uns 350 interns dels dos sexes, incluint un pavelló per a dones joves convictes. El tractament en aquesta presó és arbitrari, molt sever inclús amb el simplement sopitós: rarament compareixen davant del jutge. Els que si ho fan obtenen la llibertat sense grans dificultats, mentre que els altres hi romanen tres o quatre mesos i mai s'assabenten ni de la causa de la seva detenció ni de la seva lliberació.

Les Presons és el gran presidi per a delinqüents generals, on s'hi porta als pitjors individus i els més desesperats, incluint homicides; son tractats amb una consideració que no deixa res a desitjar: totes les comoditats, res

que fer, es permet el consum de vi i se'ls permet rebre visites:—dues per dia durant dues o tres hores. Els acusats, a vegades, romanen allà dos o tres anys abans de ser portats a judici, però com que s'ho passen molt bé, freqüentment els presoners es denuncien entre ells, amb el sol objecte de restar-hi més temps. Tenen dues menjades principals al dia: els aliments deuen ésser, per ordre expressa "ben condimentats" i molts presos, condemnats a mort romanen molts mesos, inclús anys, després de rebre sentència.

La Casa Galera és una casa de correcció per a dones que havent fet algun delictes deuen complir sentència, per molts anys inapropiada e indecent, hi són confinades pel "Jefe Político". El nombre de detingudes varia constantment; les despeses corren a càrrec del govern i la administració i direcció deixen molt de desitjar.

(11.—Caixa d'Estalvis). Abans d'abordar el tema de la situació i govern interior de Barcelona, no deca ometre la menció del establiment d'un Banc d'Estalvis, que tingué lloc el 17 de març del 1844; de llavors ençà 950 persones (dones majorment) han dipositat en aquesta institució 25.000 dòlars, quantitat que no pot considerar-se petita si es tenen en compte la curta vida que encara té el Banc, els nous hàbits que necessàriament deuen tenir de crear i les extremades privacions dels pobres, conseqüència de la depressió del comerç i la severitat del hivern que estem sofrint. Les sumes dipositades es distribueixen en Accions de 1.000 rals cada una, entre persones ben acreditades, tals com propietaris de terres, comerciants, etc. els quals poden adquirir fins a 4 accions i no menys d'una; per les mateixes paguen al Banc un 4%, dels quals un 3% es destina als dipositants i el reste del 1% és per a cobrir les despeses de la institució. El Banc està regit per una Junta presidida pel "Jefe Político", i les oficines estan obertes cada diumenge i ningú hi pot depositar més que 160 rals o menys de 4 d. per dia.

Les peticions de devolució no han estat molt grans, excepte durant el mes de desembre en què augmentaren força, però no en grans valors.

(12.- Esbargiments). Tota vegada que el caràcter de les classes més pobres es veu influït per la naturalesa de les diversions al seu abast, podem observar que senten gran atracció envers la música i els teatres i com les entrades a aquests costen normalment cinc penics i mai més de set, si no exerceixen una influència directa sobre els valors morals, almenys indirectament tenen una influència en mantenir la gent allunyada de tabernes o llocs fins i tot de menys reputació. En les temporades adequades s'organitzen balls pels pobres, que en estar vigilats per la policia, són menys desaprovables. La contrucció d'un nou Teatre, ja aludït en la ressenya de les millores públiques, probablement exercirà un efecte beneficiós sobre les classes indigents i fins i tot sobre les classes comparativament més acomodades. La costum de sortir als afores els diumenges i dies festius per part de molta gent, encara que no totalment dissociat d'elements perniciosos, en general condueix al sa i racional esbargiment.

(13.- Infraestructura agrícola i ferrocarrils). Havent ja tocat tots, o gairebé tots els temes relacionats amb la situació interior de ciutats i pobles grans, ja que si bé m'he limitat a la ciutat de Barcelona, la informació es aplicable a la resta, molt m'hauria agradat entrar en el tema de l'estat de l'agricultura en el Principat, però degut a la quasi manca total de dades sobre les quals poder fonamentar un informe, dec limitar-me a mencionar l'evolució d'aquest sector en l'any passat, la qual es redueix a pràcticament res a menys que mencionem els esforços que s'han realitzat per a ampliar el creixement i cultiu de les moreres, que l'estat de l'agricultura a Catalunya és possible de grans milloraments mitjançant drenatges, irrigació, fertilització i introducció i millora dels elements de conreu i sobretot per la reparació i construcció de carreteres, que és reconegut arreu. El perquè no s'ha intentat de fer-ho pot explicar-se per una sèrie de circumstàncies concurrents oposades als objectius agrícoles: entre elles podem citar l'estat de perturbació del país durant tants anys

la manca de gran nombre de propietaris agrícoles, la gran temptació d'invertir capital en la indústria, la construcció i el comerç, i la tendència natural de les persones sense educació a seguir els usos i costums dels seus avantpassats.

Així, les terres, en general, estan dividides en petites masies, en cada una de les quals s'hi troba normalment el que es diu Torre o Casa,quina planta baixa és ocupada per l'arrendatari, mentre que el propietari es reserva la planta principal per a les seves visites ocasionals, que realitza per pocs dies cada vegada. Gairebé no es coneixen casos de propietaris que resideixin en les seves terres; les rendes es paguen, en general, en espècies, consistents en tres parts, com succeïa en cert temps a Anglaterra: una que es paga al propietari, una per l'arrendatari i l'altra per les despeses de conreu. El cultiu d'arbres és escàs, ja que la vinya proporciona beneficis més immediats; el mateix vi podria millorar-se, però en quantitat, no en qualitat.

La possibilitat de millorar l'explotació agrícola depèn naturalment de la superació dels obstacles ja indicats, i caldria assenyalar aquí en relació amb les millores projectades per la ciutat i el camp que tant a nivell públic com a privat, s'està registrant un creixent interès per la construcció de vies fèrries, i si només fos un a (inclòs de curta distància) el que s'acabés amb èxit, no hi ha dubte que la mania s'extendria ràpidament com ha succeït en altres països; amb preferència fins i tot sobre el treball de les mines, no sols s'han projectat dues vies fèrries, sinó que les seccions ja han estat formades: una que va de Barcelona a Mataró, amb una distància de 17.5 milles angleses, i l'altra des de Tarragona a Reus de 8.5, però com que la pendent de Tarragona a Reus és de 383 peus, els projectistes han determinat d'adoptar el principi atmosfèric, que tindrà el gran avantatge que si té èxit, facilitarà en gran mesura el projecte de construcció de vies fèrries des d'allà a Saragossa, i possiblement a Madrid. Un eminent ingenier anglès m'ha informat que sobre la base del principi atmosfèric, els obstacles que representen les muntanyes poden

ser fàcilment superats. En comprometre's alguns capitalistes anglesos a quedar-se totes les accions vacants de la línia de Mataró, i habent obtingut el privilegi, i essent la mateixa línia molt favorable, es va tenir el convenciment que els treballs començarien immediatament per acabar-los en dos anys, però ha sorgit una dificultat: la ciutat de Masnou, que queda a mig camí, i crec que d'altres, han objectat el pla, sota el pretext que podria interferir les seves comunicacions amb el mar, però el motiu real és que augmentaria la dificultat per a passar contraban. Per tal de vèncer l'oposició, tot depèn del diner que el servei secret pugui aportar per les parts interessades. No es preveu, en canvi, oposició a la línia de Tarragona que servirà de suficient precedent i que potser es podrà finalitzar en un any.

Hi ha també dos altres projectes: una línia fèrrea des de Sant Joan de les Abadesses a Roses i una altra des de Roses a Camprodon per Sant Joan. El primer d'aquests projectes ha pres forma tangible i les accions s'han venut a un 500 % de bonificació; no tinc idea sobre quina base, ja que la segona línia amb el suport adequat pot oferir possibilitats més atractives de rendibilitat, però com que el projectista no disposa de diners i no ha estat home d'èxit en els negocis, no inspira confiança i tota vegada que es calcula que el cost de l'obra serà de 1.200.000 lliures esterlines, es considera que el pla és de massa envergadura per a l'estat actual d'Espanya i força problemàtic per a induir a estrangers a invertir-hi. Al govern li manquen els recursos pecuniaris d'altres països, i no pot encarregar-se per si mateix de la construcció de grans línies nacionals de ferrocarril, i per tant si s'han de portar a terme serà per part de companyies compostes en gran part per capital estranger.

(14.- Comerç i contraban). Fins ara, havent considerat la situació política, fabril, municipal i agrícola d'aquest Consolat, per completar la feina queda per fer un 'aperçu' del seu comerç i finances, per a concloure amb

observacions que puguin aportar una idea sobre la situació global tal i com ha sigut recentment i els efectes per al futur dels canvis que han tingut lloc, tant en relació a llurs perspectives, com als interessos d'altres nacions, molt particularment pel que fa al comerç anglès. L'estat del comerç i transaccions està representat en les Relacions que tinc l'honor de transmetre en forma tabulada; és per tant innecessari que importuni a Sa Excel·lència amb una repetició de les mateixes: del seu contingut sorgeix que Catalunya progressa ràpidament malgrat llurs dificultats polítiques.

Gran part del comerç, no obstant, gira a l'entorn del contraban tant amb França com amb Anglaterra, del qual, com és lògic, no hi ha relació. Que s'ha incrementat molt durant l'any passat: no n'hi ha dubte, i fins que no s'adopti un sistema millor deuria seguir creixent amb l'increment de la població i de llurs creixents riqueses i necessitats, reals o imaginàries. La xifra de les operacions de contraban amb Anglaterra pot determinar-se amb tolerable precisió a través de les relacions de la Duana en aquest país, que no estic en condicions de subministrar.

Ni tampoc puc procurar l'estat del comerç amb França durant l'any passat, però mitjançant un informe general redactat a base de documents oficials, s'indica que en el 1842, les exportacions espanyoles a França varen pujar a 39.003.602 francs, i les exportacions franceses a Espanya foren de 71.492.321 francs, amb un saldo a favor de França de 32.488.719. En l'any 1839 el saldo a favor de França era de 45 milions; al 1840 de 62 milions i al 1841 de 63,5 milions, per la qual cosa es dedueix que en el 1842 havia disminuït considerablement el saldo a favor de França i es creu que no ha tornat a incrementar-se des de llavors. Dues poden ser les causes: l'empobriment d'Espanya i l'augment del contraban amb Anglaterra.

L'estat de la navegació entre França i Espanya en el any 1842 pot apreciar-se també per la Relació impresa publicada a Bordeaux i que tinc l'honor d'adjuntar-li junt amb la meua, i sobre les quals prego a Sa Excel·-

lència tota la seva atenció. També desitjo fer observar a Sa Excel·lència que si bé el nombre de vaixells britànics que han entrat en aquest port durant l'any passat excedeix al de l'anterior i és igual al del 1842, amb tota probabilitat s'hagués superat el dels dos anys si no fos pel gran augment en la importació de carbó en vaixells de les Potències del Nord, que concerten fletes des de 18 a 20 xelins per tona, mentre els vaixells britànics demanen entre 22 i 25; i és de témer que el transport de carbó a aquest Port s'evadeixi en gran mida de les nostres mans a menys que es prenguin mesures per a estimular els nostres propis embarcs, si bé és cert que el comerç del carbó des d'Anglaterra ha crescut cap aquest Port com a conseqüència del creixent nombre de màquines de vapor que s'introdueixen aquí, anualment.

(15.- Introducció de maquinària). Per a donar una idea de l'increment real d'aquestes, he obtingut un informe de cada un dels senyors que actuen com agents en aquest tràfec: n'hi ha quatre o cinc, tres per Anglaterra i dos per França. La major proporció es subministra, amb molt, des d'Anglaterra, de les fàbriques de Messrs. Hicks de Liverpool i de Mr. Hall de Dartford, aquesta possiblement en gran escala, i com que el Sr. Moore, representant de Mr. Hicks ha estat tan amable de proporcionar-me el següent detall, si dupliquem la quantitat i afegim un terç per als agents estrangers, arribarem pràcticament a la veritat.

Subministrat per Mr. Hicks

Màquines de vapor:

2 de 30 cavalls de Força	Totes són per a la fabricació de
2 de 20 " " " "	cotó i cotó torçat i totes foren
1 de 16 " " "	posades en marxa durant l'any
1 de 14 " " "	passat.
1 de 12 " " "	

Un total de 142 Cavalls de Força que donen treball a 650 persones.

1 de 8 Cavalls de Força per a la fabricació de midó.

1 de 4 Cavalls de Força per la fabricació de claus, ara en viatge d'anada.

2 amb la força col·lectiva de 24 cavalls amb engranatges i eixos per al torçat del cotó, també venint.

Maquinària per a cotó.

55 telers - 2 màquines de cardats - 2 selfactines -

1 manual - 2 'shublings' - 1 batan doble -

Eixos i engranatges per a una fàbrica de 30 cavalls de força. A més a més de tot això, una roda hidràulica per a substituir el vapor de 36 cavalls de força amb aparells bufadors, cilindres, etc. per a la producció de ferro, en funció nament a Camprodon, al peu dels Pirineus; i un torn automàtic de 4 cavalls. El Sr. de Bergue també ha instal·lat una roda hidràulica de encara més força (importada d'Anglaterra) a Martorell, a poques llegendes d'aquí.

Duplicant l'informe del Sr. Moore i afegint-hi un terç, s'arriba a la conclusió de que per tot l'any passat es va introduir maquinària corresponent a 670 cavalls de força que donen treball a 3.450 obrers.

Cal observar que la introducció massiva de maquinària actua favorablement sobre el comerç de navegació d'Espanya amb les seves colònies, ja que la creixent demanda de cotó, que si bé es consumeix principalment a Nova Orleans i Charleston, s'encamina cap a aquest Port, a través de La Habana. Com que la gran importació de maquinària ha tingut lloc no sols durant l'any passat, sinó també en l'anterior, quan hi havia una important oposició i el temor a un Tractat d'Aliança, es pot apreciar la manca de fonament d'aquells temors, el fals de les intencions i la perversitat de la conducta dels qui empenyen els pobres artesans incitant-los a cometre actes de rebel·lió, simplement per a servir els seus propis interessos i frustrar els objectius d'una política àmplia, que resultaria sumament ventatjosa per al conjunt de la nació.

Es molt cert que la introducció de maquinària perfeccionada i el vapor

amb l'establiment de grans fàbriques deu deixar sense treball als més petits -en aquest com en altres països- i també propiciar un període parcial i transitori penós fins que la situació trobi el seu nivell d'equilibri. Es cert també que l'acumulació de poders de grans capitalistes pot donar lloc a un excés de treball en algunes èpoques, i manca del mateix en d'altres, però es tracta d'un mal inseparable d'una situació d'avanç industrial i que de cap manera es pot atribuir a l'acció d'Anglaterra.

(16.- El capital). Inútils han estat tots els meus intents d'obtenir quelcom que s'assembli a una informació sobre el capital flotant existent en aquesta ciutat i en el Principat. Que hi ha gran riquesa en el país és indubtable, però la seva aplicació al comerç i a la indústria ha estat retrassada per les disensions polítiques i la inestabilitat, o si se'm permet de dir-ho, per la deshonestetat dels successius governs. Sigui quina sigui la quantitat de capital, una gran part es destina a la construcció, altra als préstams de diner a interessos usuraris, i una tercera part al contraban: la resta a la navegació, al comerç i a la indústria.

(16.- Opinions personals del cònsol sobre les relacions de Barcelona amb Anglaterra i les possibilitats de desenvolupament industrial). Un cop finalitzats els detalls necessaris que en la meua humil capacitat he pogut recollir, per a poder informar una opinió nacional demano llicència per a concloure amb unes poques observacions sobre dels probables efectes que ells puguin tenir sobre el meu país d'origen.

Malgrat l'aire malagradós en què darrerament es miren els anglesos aquí, i la creixent preponderància dels interessos francesos, he notat un canvi en aquests darrers mesos que ens és favorable: els prejudicis fomentats contra nosaltres estan desapareixen gradualment. Per altra part, tèt i la influència que una població de més de 5.000 francesos en aquesta ciutat i província deuen exercir sobre la gent, pel caràcter dels francesos que els porta a

difondre les seves idees en els cafès i en cases públiques, malgrat la similitud de religió i la moda d'adaptar hàbits i vestits francesos, així com la introducció d'una gendarmeria francesa i també el veïnatge de les dues nacions, malgrat tot això, les persones que pensen i reflexionen comencen a sentir-se geloses de la dominació francesa i a considerar que la seva independència -objectiu desitjat per totes les classes-, probablement es vegi més afavorida amb un retorn als interessos d'Anglaterra, que incrementant i extenent la seva actual aliança. Fins a quin punt els nostres interessos comercials poden veure's afectats pel reconegut progrés de Catalunya, i si el nostre comerç pot arribar a augmentar o disminuir, és una qüestió de gran interès: ara per ara, poc motiu hi ha per alarmar-se. Si és que arribés a succeir, passarà molt de temps abans que Espanya pugui produir per ella mateixa les primeres matèries necessàries per a la seva indústria.

En aquest Principat, es suposa que hi ha una àmplia zona de jaciments de carbó i abundància de ferro: que el carbó pugui ser comparable amb el nostre, és extremadament dubtós. A Camprodon s'ha format una companyia i s'han establert forns per a la fosa mineral de ferro que és molt abundant, però la manca de carreteres per al transport del carbó i del ferro constitueix un obstacle seriós, difícil de superar en força anys: mentrestant, es registra una demanda creixent dels dos, provinents dels nostres països.

El que els seus fabricants de cotó puguin, en algun moment, competir amb els nostres en els mercats estrangers, és molt improbable, i fins i tot en el subministre de la seva pròpia demanda; encara que els gèneres més grollers puguin trobar una bona sortida si es promouen en forma adequada, els fins no podrien de cap manera entrar en competència amb els nostres, com tampoc no es podria evitar la seva introducció per mitjà del contraban. La miopia de una política que s'esforça en obligar a consumir els seus propis manufacturats, al mateix temps que fixa aranzels tan exorbitats sobre el carbó, es contradiu dels seus propis objectius. I per altra ban-

da, si reduïssin o anullessin aquests aranzels estaríem en condicions de subministrar el carbó a tan baix preu que ells mai no podríen arribar-hi amb carbó de les seves pròpies mines, i el nostre comerç d'aquest necessari article deurà créixer en una mida igual al seu valor equivalent a la diferència que sorgiria entre la quantitat de mercaderia introduïda pel contraban i la que s'introduïria si s'admetés sota un aranzel amb un 20 o 30 % de protecció, el més baix que deu calcular-se.

En general, es pot dir que -sobre base segura- la independència i progrés d'Espanya deu ser en tot sentit favorable als interessos d'Anglaterra; que devem créixer amb el creixement i enfortir-nos amb l'enfortiment i que constitueix una perspectiva magnífica a considerar que les lúcides idees de la nació britànica es desenvolupin per al benestar general de la humanitat, sense cap temor de possible perjudici per a la nostra grandesa, ja sigui des del punt de vista polític, moral o comercial: som massa grans per a necessitar i massa generosos per a desitjar elevar-nos sobre la caiguda en desgràcia dels altres, encara que l'intent no fos ni impossible ni visionari.

Tinc l'honor,
 Excel.lència, de manifestar-me
 amb el major respecte, el més
 obediènt i humil servidor de
 Sa Excel.lència.

Fo 185/221. Consulat Britànic a Barcelona

John S. Penleaze a Henry L. Bulwer embaixador a Madrid.

Barcelona, 14 de març del 1846.

Senyor:

Havent informat extensament i amb gran detall, en els meus darrers anys, sobre les estadístiques d'aquest Principat, tinc entés que no és el desig de V. E. el que les torni a repetir, sinó que em limiti a explicar-li sobre els canvis i moviments haguts en el transcurs de l'any passat i que, al fer-ho comentí el menys possible els temes polítics, ja que si els negocis, el comerç i la indústria d'un país deuen sentir l'influència del tarannà i accions del seu govern, és un fet curiós que en aquest Principat, malgrat que va estar en estat d'excepció durant tot l'any i malgrat els agravis reals o suposats de la severa disciplina militar, el gran augment d'impostos i un sistema de servei militar obligatori, nou per aquesta província, Barcelona ha continuat avançant ràpidament en tot allò que constitueix la riquesa i la prosperitat d'un poble industriós.

S'ha aconseguit feina constant per els obrers que estiguin en condicions i disposats a treballar. L'establiment de escoles infantils així com un millorament general del sistema educatiu, dona peu a pensar amb esperança en la generació que està creixent que podrà ser més civilitzada i més pacífica i perdrà aquest caràcter turbulent i de desordre pel qual els catalans s'han fet notar fins ara. La salubritat i bellesa de la ciutat guanyarà en gran manera pels nous carrers que s'han construït i ja s'utilitzen, per un millor sistema de clavegueres i per l'obertura i ampliació de diferents carrers i passatges estrets i tancats que, sens dubte eren una bona causa de malària i febres.

S'està construint també un gran Teatre i els projectes per l'establiment i edificació de noves fàbriques, a més de conduir a una expansió del comerç mirant cap el futur i ja per ara mateix, dona mentrestant possibilitat de feina

mirant cap el futur i ja per ara mateix, dóna mentrestant possibilitat de feina per a milers d'artesans. Finalment, s'han pres mesures actives per a la neteja i millorament del port, si bé es suposa que la transacció ha sigut fe-
rragosa, la ciutat en reberà grans beneficis quan finalitzin aquests treballs tan necessaris.

(1.- Ferrocarrils.-) Sap greu que, malgrat que Catalunya es, de llarg, la part més activa i industriosa d'Espanya, els nombrosos projectes per a la construcció de vies fèrrees sembla que han estat abandonats i fins que el Govern pugui i estigui disposat a promoure'ls, la riquesa dels espanyols no sembla pas correspondre amb la inmensa inversió que suposa, i l'actual quantitat de tràfic no permet pensar amb cap perspectiva de produir una taxa d'interès que indueixi als capitalistes estrangers a embarcar-se en una especulació on la remuneració, si bé certa en un darrer termini, es sens dubte molt llunyana. Hi ha un línia curta de Barcelona a Mataró, una distància de 17 milles i mitja que sembla prometre aventatges immediates i hi ha raons per esperar que quedi finalitaada en dos anys, però el públic no te confiança en el caràcter d'alguns dels directors locals i en conseqüència van molt poc a poc a pagar els seus dipòsits, mentre que els capitalistes de Londres no estan disposats a pagar la meitat de las accions que acordaren comprar fins que estigui l'altre meitat pagada aquí i per tant, ni aquest petit ferrocarril té la seguretat de veure's funcionant.

(2.- El cost de la vida.-) Els salaris més baixos que pot percebre un treballador són d'un xelí i 8 penics diaris: les seves despeses poden ser aquestes: una lliura de carn, dues lliures de pa, una lliura de patates, un quartó de vi i l'allotjament igual, tot a 10 penics. Podem deixar 10 penics més per vestir-se i altres càrregues ocasionals. La bondat del clima fa innecessari mantenir calefacció i l'oli per les làmpares és de poc preu, el que fa que, en general, consideri que la situació d'un treballador comú es aquí molt millor.

que la d'un treballador de la mateixa classe a Anglaterra i tampoc treballen tantes hores per dia.

(3.- Indústria Cotonera i industrialització.-) El nombre de motors de vapor en aquest Principat, a finals del 1844 era de 96 amb una força de 1540 v cavalls; l'any 1845 se n'establiren 36 amb 390 v cavalls de força, un augment molt gran considerant l'estat del país i les dolentes condicions de les carreteres. Gairebé tots els motors són per a accionar maquinària de filatura de cotó, telers, tissatge o sectors comercials relacionats amb la filatura i fabricació d'articles de cotó. Per tant quan reflexionem sobre el lentíssim increment que han tingut les doctrines del Lliure Comerç, inclús a l'Anglaterra, nos sorprèn que aquí la gent pensi amb temor en la introducció dels nostres cotons i s'imagini que portaria a la pròpia destrucció, malgrat que prou saben que nosaltres introduïm de contraban gairebé el mateix que entraria si la importació fos legal. Els comerciants més ben preparats admeten que amb un arantzel del 23% no es trobarien en una situació pitjor, sempre que pogués implantar-se, però afirmen, i crec que amb raó, que totes les oficines duaneres són corruptes i es convertiran en els contrabandistes més importants. Sobre la quantitat de fusos xifrada en 390.132, filant el nombre promig 15 i filant tres unces per dia durant un any de 20 dies, dóna un consum de 23.334.770 lliures de cotó cru per any; un comerciant va gastar-se l'any passat unes 70.000 lliures en la construcció d'una fàbrica de cotó i s'està creant una companyia per a construir-ne una altre que valdrà el doble de la quantitat esmentada. Es pot creure fonamentadament que l'augment del comerç aquest any serà sensiblement igual al de l'any passat. L'importació de carbó en vaixells britànics no ha sigut l'any 1845 tan considerable com l'any anterior, però degut a que els vaixells estrangers, tenien un nolit menor, el seu nombre a crescut i encara segueix creixent.

Fins ara tots els esforços per trobar mines de carbó de bona qualitat en

aquest Principat han sigut en va i probablement seguirà així, però si a la fi poguessin trobar-les, la falta de capacitat en l'exploració de les mines i la desastrosa condició dels camins, no permetrà durant anys el subministre de les seves pròpies necessitats i els deixarà condicionats a nosaltres pel que fa a aquest mineral i també pel que fa al ferro.

No hi ha a Catalunya arsenals navals ni tampoc estacions fixes per a vaixells de guerra que van i venen quant es presenta l'oportunitat, però de tant en tant es construeixen i munten petits vaixells de guerra per constructors privats i per ordre del govern, i tinc l'honor d'adjuntar en forma tabulada, l'estat actual d'aquest armament.

FO 185/222: Consulat Britànic a Barcelona

John S. Penleaze a Henry L. Bulwer, embaixador a Madrid

Barcelona, 7 d'abril del 1846.

Senyor:

En un informe que vaig tenir l'honor de transmetre a S. E. datat el darrer 14, hi manifestava en termes generals el que jo considerava que era la situació política fins a la data. Ara sol·licito permís per a remarcar que qualsevol observació que pugui fer sobre la situació produïda pels "recents canvis" ocorreguts en el Govern Espanyol, deuen considerar-se únicament com a opinions i per tant susceptibles d'error. Amb unes lleis de policia secreta i militar, no tens la seguretat de saber l'estat real de la opinió pública, ja que hi han moltes lleis que planejen sobre els aconteixements.

Els dos diaris que es publiquen a Barcelona, el "Fomento" i el "Diari de Brusi" que suposen inclinat a la política francesa -el primer perquè està pagat per fer-ho i l'altre per motius de vanitat i d'opinions personals, imaginant-se a sí mateix protaveu de la "soi dissant" aristocràcia.

(1.- Els partits polítics.-) Tenim aquí, crec, tres partits definits. Aquells que es consideren d'ordre superior, tenen el usual egoisme d'aquesta classe de gent, gairebé tocant en la crueltat, ja que sempre que poden retenen el que posseeixen i eviten que altres accedeixin a la seva petita grandesa sense importar-els-hi els mitjans ni el vessament de sang que sigui precis per obtenir els seus objectius i, en conseqüència, clamen pel que anomenen "(...)", o sigui un govern fort. N'hi ha que són partidaris de Narvaez, un segon partit que potser sigui el més nombrós però no pas el més sorollós, i que desitgen fervorosament un govern civil organitzat; varen posar les seves esperances en l'administració Miraflores, i tan obertament com poden, manifesten el seu condol per la seva caiguda. El tercer partit està format principalment pels

fabricants i el gran conjunt d'artesans que depenen d'ells pel que fa a la feina; no són els més violents i els que més fàcilment patèixen la influència de les maniobres malèvoles que s'utilitzen per a excitar-los en contra del nostre país. Poc els importi qui pugui tenir els fils que mouen la corrupció per tal de poder evitar el que, segons el seu pensament, imaginem són els horrors d'un tractat comercial o del que seria l'equivalent: un aranzel que podria admetre articles de cotó anglesos.

Però crec que els tres partits comparteixen el mateix sentiment de vergonya pel que suposen els mitjans utilitzats per enderrocar a Miraflores i substituir a Narváez. Hi ha un clar descontent i "murmuracions no estridents, però profundes" augmentades no poc pels sofriments pecuniaris com a conseqüència de "Quintos" i Constitucions, que els podria induir a entrar novament en les penoses oportunitats que pot donar una guerra civil, ja que hi ha un probabilitat de "divisió" dintre del exercit; n'hi ha molts que tenien l'esperança que la Camarill... (paràgraf ilegible)... sobre la nació,, i que per tant, hagués produït aquest efecte. Però, com sembla que aixó hagi fracassat, han caigut en un trist desconsol "esperant de la Providència" la solució dels seus mals.

Tinc l'honor de quedar de S.E. el més
obedient i humil servidor,

John Story Penleaze.

FO 72/ 901 : Consulat Britànic a Barcelona .

John Prat, cònsol en funcions, al Earl of

Barcelona a 6 de novembre de 1854.

(.- Informe sobre la epidemia de còlera .-) En els primers dies de juliol sembla que va fer la seva aparició el còlera asiàtic, però de forma lleu . Durant aquest mes i a principis d'agost es va limitar a aquesta capital, però es va estendre ràpida i caprociosament, des de llavors, a la totalitat de la província de Barcelona, arribant finalment a les dues províncies de Lleida i Tarragona, sense gairebé afectar a la de Girona .

Sembla segur que la malaltia va sorgir en diversos llocs apartats simultàneament i , en conseqüència el Cos Mèdic s'inclina per considerar que es tracta plenament de l'efecte i resultat d'un fenomen atmosfèric .

Després es va poder comprovar positivament que no era contagiosa ja que no ha atacat ni als vigilants dels hospitals i solament a uns pocs practicants mèdics que atenien als pacients del còlera malgrat estar en estret i constant contacte amb els pacients de l'epidemia .

Per altre cantó , malgrat totes les mesures que han estat adoptades i portades a terme estrictament per diverses ciutats i viles -amb l'unic objecte d'evitar tota comunicació amb els llocs ja envaïts- les precaucions han estat inútils i la malaltia les ha afectat en més o menys intensitat i en nombroses circumstàncies .

Aquest resultat era, en certa manera, desitjable, ja que malgrat les opinions exposades per la Facultat Mèdica sobre aquest punt i la gran quantitat de proves aportades per a demostrar el fet, la ignorància seguia sent en molts llocs massa forta i solament l'experiència podrà corregir, finalment, aquest terrible mal . Podria citar alguns casos en els que el desig d'impedir tota comunicació va arribar a extrems de simple barbàrie, però gràcies a Déu això

solament pot dir-se d'uns pocs i senyalats llocs en el cor del districte de muntanya on la llum brillant de la Ciència Moderna no pot entrar fàcilment per treure enllà les profundes ombres de la ignorància.

Des del començament de la epidèmia, del mes de juliol fins ara, quan ja ha desaparegut completament de Catalunya, el còlera ha causat la mort d'unes 25.000 persones, de les quals unes 7.000 corresponen a aquesta ciutat i als barris adjacents de Gràcia i Barceloneta; el reste de la província de Barcelona 10.000 i les restants a les províncies de Lleida i Tarragona.

Algunes ciutats han sofert, realment, grans pèrdues: així Mataró, a 18 milles de la ciutat i amb una població de 13.000 ànimes -tres quarts de la qual varen abandonar les seves cases- va registrar 1.100 morts en 35 dies. Manresa, amb una població similar i en idèntiques circumstàncies -encara que en una excel·lent situació sobre un elevat terreny al nord de Barcelona- va perdre 1.400 dels seus habitants en sols sis setmanes. I Vilanova i la Geltrú, a la costa, a unes 25 milles d'aquesta ciutat i majorment habitada per una millor classe de persones, va perdre malgrat la seva ubicació saludable i circumstàncies favorables, més de 1.000 ànimes en cinc setmanes.

En analitzar les persones mortes, sembla clar que dos terços eren dones, majorment en la flor de la vida i en la mateixa edat va ser la més afectada pels homes: en realitat l'epidèmia sembla haver escollit a les seves víctimes de la part més sana i forta de la població.

Al mateix temps s'ha observat que, amb l'excepció d'aquesta capital, Tarragona i Reus, llocs de més alta població, les víctimes no eren pas de las classes més baixes o de les pitjor alimentades, sinó més aviat d'aquelles que es suposa que disposa dels medis per defensar llur existència amb millors probabilitats d'èxit.

En aquesta capital, on els conflictes polítics i la constant angoixa s'afeixien a les dificultats sanitàries, la proporció entre les classes va resultar

més marcada, havent-se produït la més alta quantitat de morts per còlera entre persones inadequadament ateses, escassament alimentades ja abans o d'habits irregulars.

Com a prova d'aquesta darrera informació, puc manifestar que malgrat l'acumulació en el veïnatge immediat de Barcelona de 20 batallons d'Infanteria, com a mínim 12.000 homes durant el mes d'agost, les tropes sofriren molt lleument o ben poc comparativament, i aquest feliç resultat cal atribuir-lo totalment a la disciplina rigurosa i a les estrictes normes establertes en relació a llur alimentació, vestimenta i atenció ràpida.

Segons les observacions realitzades, les màximes i mínimes de calor que es patiren a Barcelona foren de 26 i 15 graus Reamur el juliol; 28 i 16 l'agost i 25 i 15 el setembre. Segons tots els informes, a l'interior la calor fou sofocant mentre durava la malaltia i l'atmosfera era especialment densa i opresiva, fet també observat en aquesta ciutat.

En general, els vents regnants en aquest període eren moderats, majorment de l'est, sud-est, sud-oest i nord-est, s'estava esperant que es produís una tempesta o fortes precipitacions, ja que tothom pensava que això provocaria un canvi important en la atmosfera i atacaria la causa real de la pestilència.

El final de l'epidèmia en aquesta capital havia estat pronosticada i la predicció va ser correcta: va dir-se que seria en un canvi de lluna i a primers de setembre i així va ser: quan el temps varia constantment, hi va haver algunes pluges i forts vents del nord nord-est i nord-oest varen fer allunyar les molècules generadores de la terrible epidèmia.

No havent-se fet públic el nombre total de persones atacades per la malaltia no pot establir-se una comparació adequada sobre els morts i els curats.

John Prat

Cònsol en funcions.

PRO FO, 72/ 901, pp. 162-164: Consulat Britànic a Barcelona.

John Prat, Cònsol en funcions, al Earl of Clarendon

Barcelona, 22 de juliol del 1856.

Senyor:

Tinc l'honor d'informar a S.E. que d'acord amb les notícies contingudes en el meu despatx d'ahir tarda, les decidides mesures preses pel General Zapatero han restablert l'Ordre a dins d'aquesta ciutat.

Les dues darreres barricades foren retirades aquest matí, realitzant-se un nombre considerable de detencions. Fins ara no hi ha hagut cap execució però es diu que alguns dels insurgents capturats amb armes, seran afusellats immediatament. El General Zapatero va ordenar la passada nit l'entrega immediata de totes les armes pertanyents al Govern que no estiguessin en mans de militars, suprimint així, practicament a tota la Milícia Nacional; la mesura està obeïda amb promptitud.

La Corporació Municipal ha estat disolta per una ordre d'avui i el General ha designat un nou Consell, compost de persones principalment destacables per la seva respectabilitat en l'indústria i el comerç i pertanyents, majoritàriament, al Partit Moderat. Es desconeix encara si aquestes persones acceptaran els desagradables deures que se'ls hi confiarà; es molt probable que molts prefereixin el no acceptar. En cas que acceptin, la disposició i criteris d'aquest nou Consell Municipal seran ben diferents dels de l'antiga Corporació i donarà tot el seu suport al nou estat de coses. En confirmació del meu darrer despatx, dec informar que quatre dels antics alcaldes (consellers municipals) foren arrestats ahir i l'opinió de la gent sembla ser que aquesta mesura va ser presa com a conseqüència d'informacions contràries obtingudes pel General Villalonga, designat pel Capità General per a continuar el comandament del General Bassols , que estava ferit en el cen-

tre de la ciutat. Sembla que hi havia un pla preparat per la Municipalitat per a lliurar l'Ajuntament als Insurgents i ajudar-los en les seves operacions mitjançant armes i diners. Com a prova del fet, s'afirma que varen ser trobats tres-cents mosquets per aquell General a l'Ajuntament, llestos per a ser utilitzats per un o altre partit desconegut.

Les comunicacions amb l'interior són tant incomplertes com sempre, però mitjançant algunes fonts privades -i escasses- d'informació, sembla ser que la tranquil·litat pública no ha estat gens afectada en cap altre lloc d'importància dintre del districte de Catalunya, si bé indicis de semblant intenció han estat repetidament observats a Reus, Mataró, Girona i altres ciutats menys importants. Es deurà comptar amb informació adicional abans de poder afirmar aquest fet positivament ja que diversos escamots d'insurgents, al ser expulsats de Barcelona i les seves barricades, es varen dispersar cap l'interior i és possible que intentin portar a terme llurs plans d'altre forma.

Em sap greu haver d'afegir que les pèrdues de vides foren crescudes a conseqüència del conflicte que obstinadament es va perllongar durant tres dies i nits; un Coronel i quatre oficials foren sorpresos i assassinats pels insurgents, exaspertats, probablement, per les seves pròpies pèrdues.

Tinc l'honor de restar de S. E. el més
obeient i humil servidor.

John Prat

Cònsul en funcions.

PRO FO , 72/ 901 , n 934 pp. 183-184: Consulat Britànic a Barcelona .

James Mallen , Cònsi , al Earl of Clarendon

Barcelona, 12 agost de 1856 .

Barcelona pel moment està tranquil·la i no s'estalvien esforços per part de les Autoritats Governamentals per a prevenir la repetició de la darrera revolta que va resultar tan difícil de sofocar i quines conseqüències totes les classes d'habitants seguiran sentint severament durant cert temps . El desarmament de la Milícia Nacional tindrà el bon efecte de disminuir la probabilitat de noves escenes de violència , però cal recordar que ja en altres ocasions, la gent de Barcelona, encara que parcialment desarmada, s'ha sublevat amb freqüència contra les autoritats, derrotant totalment a les tropes del Govern . No obstant , pel moment no s'observen signes de tal caràcter o intenció .

Ahir el Capità General va ordenar a un cos de tropa que es mantingues a Sant Andreu de Palomar, petita ciutat a unes tres milles de distància de Barcelona, que va ser envoltada per a evitar fugues i, en penetrar-hi les tropes, es varen fer més de cent presoners que ha sigut portats aquí per a ajuntar-los ja que es suposa que participaren o estaven implicats en la la recent revolta barcelonesa .

Tinc l'honor de restar el seu més obeient
i humil servidor .

James Mallen

Consol .

PRO FO, 72/910, nº 35, pp. 185-186: Consulat Britànic a Barcelona.
James Mallen, Cònsol, al Earl of Clarendon.
Barcelona, 26 d'agost de 1856.

Senyor:

Tinc l'honor a informar a V. E. que la tranquil·litat d'aquesta capital i del seu Districte no ha estat pertorbada des de la data del meu darrer despatx nº 34 de 12 dels corrents. El dia 20 del corrent, el Capità General Zapatero va proclamar la dissolució de diverses societats a tot Catalunya. Eren de classes treballadores i de fabricants i va permetre la creació, a partir d'ara, de les que s'organitzin exclusivament per a fins caritatius i de socors mutu, i posant-les en aquests casos baix el control directe dels respectius Governadors Civils. S'espera d'aquesta mesura important que tingui l'efecte beneficiós d'impedir totes les reunions ilegals de la classe treballadora que es fagin per a fins indeguts i també l'ilegal conversió de diners, ostensiblement recollits per a fins benèfics, i que serveixen com a sosteniment per els treballadors en cas de vaga o inclús de revoltes contra el Govern, i que es tem que hagi passat fins ara, massa frequentment.

Tota vegada que la població de Barcelona està composta principalment de persones relacionades amb interessos fabrils, el Capità General ha considerat aconsellable, al donar a conèixer l'esmentada proclamació el adoptar diverses mesures preventives per tal d'evitar qualsevol possible trencament de la pau per part dels que s'oposen a ella, però res especial ha succeït, de moment, per a justificar els seus temors.

El vaixell de Sa Majestat "Bull Dog" i el vapor de guerra francès "Eclairer" resten en el port. La presència del primer dona molta confiança als residents britànics a Barcelona.

Tinc l'honor de restar amb tot respecte, el seu més obeïent i humil servidor.

James Mallen Cònsol

PRO FO; 72/ 910, nº 43, pp. 202-204: Consulat Britànic a Barcelona.

James Mallen, Cònsul, al Earl of Clarendon.

Barcelona, 14 novembre del 1856.

Senyor:

Considero que és el meu deure informar a V. E. dels següents detalls referents al súbdit britànic Mr. Wallys Davy, resident en aquesta ciutat des del passat mes de juliol.

Poc després del darrer esclat polític a Barcelona, va cridar l'atenció del General Zapatero, la molt extraordinària conducta d'aquella persona, i inclús es tingueren fortes sospites que hagués estat complicat en els greus aconteixaments que varen tenir lloc. Sa Excel·lència havia rebut informació que un desconegut, que corresponia exactament amb la seva descripció personal, havia estat vist a Gràcia, un barri aprop d'aquesta capital, incitant als insurgents amb clams i actituds violentes, forçant-los a que resistissin davant les tropes de la Reina, de qualsevol manera. Així les coses una tarde, Mr. W. Davy en estat d'intoxicació, va disparar diversos trets de pistola des del balcó de la seva habitació al hotel, cosa que ja havia passat en altres ocasions, malgrat d'haver-li sigut advertit per part d'aquest consulat, de les greus conseqüències que li podien passar donades les proclamacions que havia fet el Capità General sobre el que tingués en el seu poder qualsevol tipus d'armament. Se li havia pregat, inclús, que entregués les armes que tenia a les autoritats competents per tal que li guardessin. A tot això s'hi afegien altres actes excèntrics comesos en l'hotel. El seu estat constant de violenta immoderació, tant repugnava a totes les persones allotjades allà que el Capità General va tenir d'essèr informat per un resident del hotel i llavors Sa Excel·lència va fer arrestar a Mr Davy

fent-lo portar a la Ciutadel-la fins a noves ordres.

Allà se'l va hostejar en una habitació separada, en una de les del sector d'Oficials, amb lliure accés per a familiars i amics, servint-li el menjar el mateix hotel. En realitat l'únic impediment que tenia era la impossibilitat d'anar més enllà de les Portes de la Ciutadella, que es un fort molt extens.

Quan vaig tenir comeixament del seu arrest vaig pensar que havia d'anar veure al General Zapatero tot seguit per parlar del assumpte i em va dir francament Sa Excel·lència que per les declaracions que se li havien fet de la darrera revolta s'hi implicava greument a Mr. Davy i que si ordenava que es fes una investigació formal de la seva conducta, estava del tot convençut que els informes es confirmarien i tindria que tractar a Mr. Davy d'una manera més seriosa, però que desitjós d'atendre els meus desitjos, consentiria a renunciar a pendre altres mesures i inclús ordenaria la seva immediata alliberació sempre que es comprometés a marxar del país de forma immediata. Al conèixer aquesta resolució també es va saber que Mr. Davy estava en una difícil situació pecuniària i no solament no podia pagar les factures de l'hotel, sinó tampoc altres molts deutes, i que per tant no podia abandonar Espanya fins que les hagues pagat.

Dada la situació vaig escriure a la seva família amb el propòsit d'instruir-los a que s'avinguessin a lliurar-lo de la seva situació desagradable mitjançant les quantitat necessàries pels fins abans indicats, i després d'un retard considerable sembla ara que prenen les disposicions suficients que permetran a Mr. Davy deixar Barcelona amb la seva família i anar cap a Marsella, evitant d'aquesta manera l'ignominia de la seva expulsió del país per la força, que segur que hauria tingut lloc i que per cert, ahir mateix va ser ordenada.

Sols tinc d'afegir que no havent-me sol·licitat Mr. Wallis Davy la me-

va intervenció oficial fins aquest dia, en que ho ha fet en una increïble e indecorosa carta de quin contingut considero innecessari molestar a V. E., no vaig considerar justificat prendre mesures oficials de caràcter més decidit ja que sols haurien portat perjudicis per a ell, en obligar a les autoritats espanyoles a tractar l'assumpte formalment i en conseqüència canviar l'arrest de prevenció senzill a una firme reclusió en espera de que s'el jutgés per una greu acusació delictiva.

Tinc l'honor de quedar amb el meu gran respecte, el seu més obeient i humil servidor.

James Mallen

Cònsol.

N° 3

Barcelona 14 March 1846.

565

Sir,

Having in my last Year's Report entered into voluminous details on the Statistics of this Principality I apprehend it is not your Excellency's wish that I should repeat them but confine myself to giving an account of the changes and movements which have taken place in the course of the last Year and that in doing so I should touch as little as possible on Politics for though the trade and Commerce and Manufactures of a Country must be more or less influenced by the nature and actions of its Government it is a curious fact that in this Principality notwithstanding its having been throughout the Year in an exceptional state and notwithstanding the real or supposed grievances of severe military discipline, the great increase of taxation, and a method of conscription new to this Province, Barcelona has continued to make a rapid progress in every thing which constitutes the wealth and prosperity of an industrious people; constant employments has been found for the Poor who are able and willing

To the Right Honorable
Henry Lytton Bulwer
Secy. &c. &c.

to work and the institution of numerous Infant Schools as well as a general improved system of Education give fair grounds to hope that the rising generations will become more civilized and orderly and lose that character of turbulence and riot for which the Catalonians have hitherto been remarkable; the health and beauty of the City will be very much increased by the new Streets which have been constructed and are still in progress, by a better system of Drainage and by opening and widening several narrow and confined Streets and passages which could not but have a tendency to generate malaria and fever. A large Theatre is also building and projects for establishing and locating new Manufactories besides leading to a future and early great extension of Trade on the mean time affords abundant employment to thousands of Artizans; Active means have at length been taken to clean and improve the Port and although it is supposed the transaction has been a job the City must derive great advantage from the completion of so necessary a work. It is much to be

regretted

Railway is by no means certain to be accomplished.

The lowest wages to a labouring man are $1\frac{1}{2}$ per day, his expenses may be considered prices - 1lb of Beef, 2lbs of Bread, 1 lb Potatoes, 1 Quart of Wine & Lodging equal to 10. - leaving 10 a day for clothing and other incidental charges; the beauty of the climate renders firing almost needless, and oil for a lamp is very cheap, so that on the whole I consider the situation of a common day labourer here much better than that of one of the same class in England, nor do they work so many hours in the day.

The number of Steam Engines in this Principality at the end of 1844 was 96 with the Power of 1540 Horses, in 1845 were erected 36 - Horse power 390, a very great increase considering the state of the Country and badness of the Roads; nearly the whole of the Engines are for driving Cotton spinning Machinery, looms for weaving, or branches of trade connected with the spinning of yarns and manufacture of Cotton goods, therefore when we reflect on the very slow progress which the doctrines of Free Trade made even in England it is not to be surprised that

that the people here look on the introduction
 of our bobbins with dread and imagine
 it would be destruction to them, although
 they are well aware that we introduce
 by smuggling nearly as much as would
 be imported legally. The more enlight-
 ened Merchants admit that with a pro-
 tecting duty of 25 per cent they would
 not be in a worse situation, if it could
 be enforced but they state and I believe
 truly that all the Custom-House Officers
 are corrupt and that they would become
 the greatest smugglers; Taking the amount
 of spindles to be 390,132 spinning the
 average number 15 and spinning 3
 ounces per day during a Year of 290 days
 gives a consumption of 23,334,770 lbs
 of raw cotton per year; one merchant
 last year expended nearly £70,000 in
 erecting a Cotton Manufactory and a
 company is now forming to erect
 another to double that amount, indeed
 there is every reason to believe the in-
 crease of Trade this year will be fully
 equal to that of the last; and although
 the importation of coal in British
 Ships has not been so great in 1845-

ad

as in 1844, owing to the Foreign Ships taking a less Freight. Their numbers have been and are still very much increasing. As yet all efforts to find local Mines of good quality in this Principality have proved fruitless and probably will continue so, but if they should at length succeed the want of skill in working the mines and the dreadful state of the Roads will for many years prevent their supplying their own demands, and leave them dependent upon us for that article as well as for iron.

There are no Naval Arsenals in Catalonia nor fixed Stations for Vessels of War which go and come as occasion may require, but some small Ships of War are occasionally built and fitted out by private Builders by order of Government, and I have the honor to enclose in a tabular form the present state of their Armaments.

ANNEX 2.

EL COMERC ENTRE LA GRAN BRETANYA I EL PORT DE BARCELONA,
1824, 1868.

ANNEX 2.- El comerç entre la Gran Bretanya i el port de Barcelona, 1824-1868).

En el text (especialment en la part I, capítols 3.3 i 3.4) ja hem situat la importància de les importacions britàniques en el comerç barceloní i en el procés d'industrialització. En aquest Annex ampliem la informació estadística d'aquesta font de procedència consolar.

La font consta de dos llibres de registre dels vaixells amb bandera britànica que entren al port de Barcelona entre 1824 i 1868m catalogats al Public Record Office en la sèrie 639 : 'British Consulate at Barcelona . Register of Shipping at this Port ', nº 10 (anys 1824 a 1847) i nº 12 (anys 1848 a 1868) catalogació que citem com a PRO FO 639, 10 i 12. La font té interès per ser una sèrie continuada, "homogènia, i que comprèn un període molt interessant del segle dinou. La informació que recull és la següent: nom del vaixell i del capità al càrrec, port de procedència, destinatari a Barcelona i volum, valor i naturalesa de la càrrega. En ser una font manuscrita en alguns casos hi ha problemes per la identificació dels noms i, per altra banda, el valor de la càrrega no s'acostuma a mencionar sempre ni s'especifica clarament la moneda; en general, el valor s'expressa en pesos mexicans (\$) -que vers els anys vint tenia un canvi parell al peso fuerte espanyol-, encara que sovint també es menciona la lliure esterlina anglesa. Una deficiència important d'aquesta font és no diferenciar el tonelatge de les mercaderies, quan un mateix vaixell porta productes diferents. Això ens fa limitar la seva anàlisi a una visió general i poc detallista.

Aquest comerç britànic reflecteix clarament l'evolució de la indústria barcelonina i, per extensió, també la catalana (veure el Quadre 1 i les Gràfiques 1, 2 i 3). A partir de 1832 s'inicia la introducció de maquinària, i segueix immediatament la de carbó en pedra, material imprescindible per a la

moderna indústria. Després d'una tímida arrencada, és a partir de 1839-40 quan comencen a ser importants les introduccions de maquinària i carbó i, més endavant, les de ferro i ferrocarril que enregistren un primer augment significatiu en el bienni 1847-48 -coincidint amb la construcció de la línia ferroviària de Barcelona a Mataró-. Les dades també assenyalen clarament la depressió de 1849 a 1851, per iniciar seguidament una etapa d'expansió que no finalitza fins el 1866, malgrat determinades crisis entre les quals s'ha de mencionar la de 1861-61, que afecta especialment al consum de carbó en pedra i ens situa la definitiva davallada de les introduccions de maquinària.

En el Quadre 2 i en la Gràfica 4, hem intentat mesurar el ritme de les importacions de maquinària, la influència de la introducció de maquinària britànica en la producció de la indústria cotonera. S'ha de tenir en compte que aquestes importacions no són el total de la maquinària introduïda per l'ús de la indústria catalana, ja que també s'importava des de Bèlgica, França i altres estats europeus, o la metal·lúrgia indígena a partir dels anys cinquanta ja pot ser capaç de construir-ne. Tanmateix, creiem que és per la via britànica per on va entrar la major part de la maquinària tant des del punt de vista quantitatiu com qualitatiu.

Un antecedent immediat a la importació de maquinària és el comerç que s'estableix entre la Gran Bretanya i el port de Barcelona entre 1824 i 1833, període en el qual una bona part del cotó en floca que consumeix la indústria catalana és de procedència britànica (veure Quadre 3). La inestabilitat política en les antigues colònies espanyoles a Amèrica deuria inclinar els comerciants barcelonins a anar a buscar el cotó a altres mercats i, pel volum de les importacions en el quinquenni 1824-28, aquest és preferentment l'anglès. La companyia dels Gironella és la que fa més comandes de vaixells (23 dels 81 viatges enregistrats), cosa que té una lògica, ja que Antoni Gironella en aquest període s'ha exiliat a Anglaterra per motius polítics. En segon lloc, trobem

al negociant anglès John Ryan (15 viatges), i, finalment, a una colla d'influents companyies barcelonines com la dels Compte, la de Carles Torrents i Miralda, la de Bartomeu Santaló o el comerciant de colonials Miquel Martorell. En el segon quinquenni, 1829-33, les importacions de cotó en floca des de Gran Bretanya van perdent importància i són substituïdes per l'intercanvi directe amb Amèrica; ara és la companyia Vilardaga, Julià i Reynals la que encarrega umés viatges, companyia que de fet des de 1827 té tractes amb Anglaterra en importar un vaixell que junt amb cotó en floca també importa maquinària.

En el Quadre 4 hi ha relació dels viatges de vaixells britànics que introdueixen maquinària a Barcelona entre 1832 i 1856. Tots els ports d'origen són britànics, amb un gran predomini de Liverpool i London. Cal notar que molts d'aquests vaixells no portaven exclusivament maquinària -com s'indica a la columna de les observacions-, sinó que també poden portar mercaderies com carbó en pedra o ferrocarrils; en aquest sentit, les estadístiques no són del tot fiables. Cal notar que en un principi els encàrrecs són fets per companyies que també intervenien en el comerç de cotó en floca, com la de Reynals i, principalment, la de Carles Torrents i Miralda; aquest darrer és, junt amb els Gironella, el primer en importàr cotó directament d'Amèrica, malgrat fer-ho amb vaixells britànics. Junt amb aquelles companyies, trobem a diversos fabricants -però que tenen o han tingut contacte directe amb el comerç- com els Bonaplata, els Vilaregut i, més endavant, a Bulbena, l'Hemeteri Camps, en Valentí Esperó o els Muntades. Això indicaria que són els mateixos fabricants els que fan la demanda de maquinària a Anglaterra. A principis dels anys quaranta ja comencen a aparèixer uns comerciants especialitzats en introduir maquinària, primer són homes d'origen estranger, com els anglesos Miguel de Bergue o N.B. Moore, però també altres de barcelonins com Pau Bosch (15 viatges en el quinquenni 1844-48, dels 43 que es realitzen) o els germans Serra (6 viatges entre 1845 i 1847). Veiem doncs que les impor-

tacions de maquinària s'han fet prou importants com perquè hi hagi comerciants que s'especialitzin, principalment Pau Bosch i Miguel de Bergue; aquest segon, d'origen francès però resident a Barcelona, va intervenir activament en la creació de la xarxa ferroviària en ser l'animador principal de la companyia del 'Camino del Hierro del Norte'.

Entre 1849 i 1852 hi ha pocs viatges amb maquinària però es pot observar com la companyia dels Tintorer s'hi comença a relacionar. Probablement d'aquest primer tanteig neix la naviera 'Pau Tintorer i Cia', fundada a finals de 1852 a Barcelona amb la intenció de crear una línia de vapors entre la Gran Bretanya, altres ports oceànics i Barcelona; a més de Pau Tintorer i el seu fill Pau Maria, la companyia la van fundar 28 comerciants barcelonins entre els que trobem a Carles Torrents. Aquesta companyia pràcticament monopolitza les importacions de maquinària en el darrer quinquenni que recull el Quadre 4, entre 1852 i 1856, ja que el seu nom arriben 5.000 de les 6.000 tones que s'encarreguen per aquestes dades. La 'Pau Tintorer i Cia' també és una de les principals importadores de ferrocarrils i carbó en pedra.

Creiem que aquestes notes són molt representatives de l'estreta vinculació de la industrialització catalana amb Gran Bretanya i, per altra banda, la íntima relació entre el comerç i la indústria en aquest període tan decisiu pel futur del país, i de Barcelona. Efectivament, els tres homes més representatius els trobem molt vinculats amb el comerç, la indústria, els ferrocarrils, o les finances. Ja hem comentat el cas de Miguel de Bergue; Calcs Torrents i Miralda, a més de ser el cap d'una de les principals companyies comercials i navieres de Barcelona entre 1835 i 1866, és un home que procedeix de Manresa on la seva família té una de les primeres fàbriques de Catalunya i, a Bar-

celona, intervé en diverses empreses industrials i financeres. El cas de Pau Ma. Tintorer també és ben significatiu ja que és soci de la cotonera 'Güell, Ramis i Cia.' i és un dels principals animadors del Institut Industrial de Catalunya. Els comerciants tenen un pes important en l'estructuració industrial, que poden potenciar o limitar; una indústria que, insistim, depèn clarament dels béns d'equip i del combustible de procedència britànica.

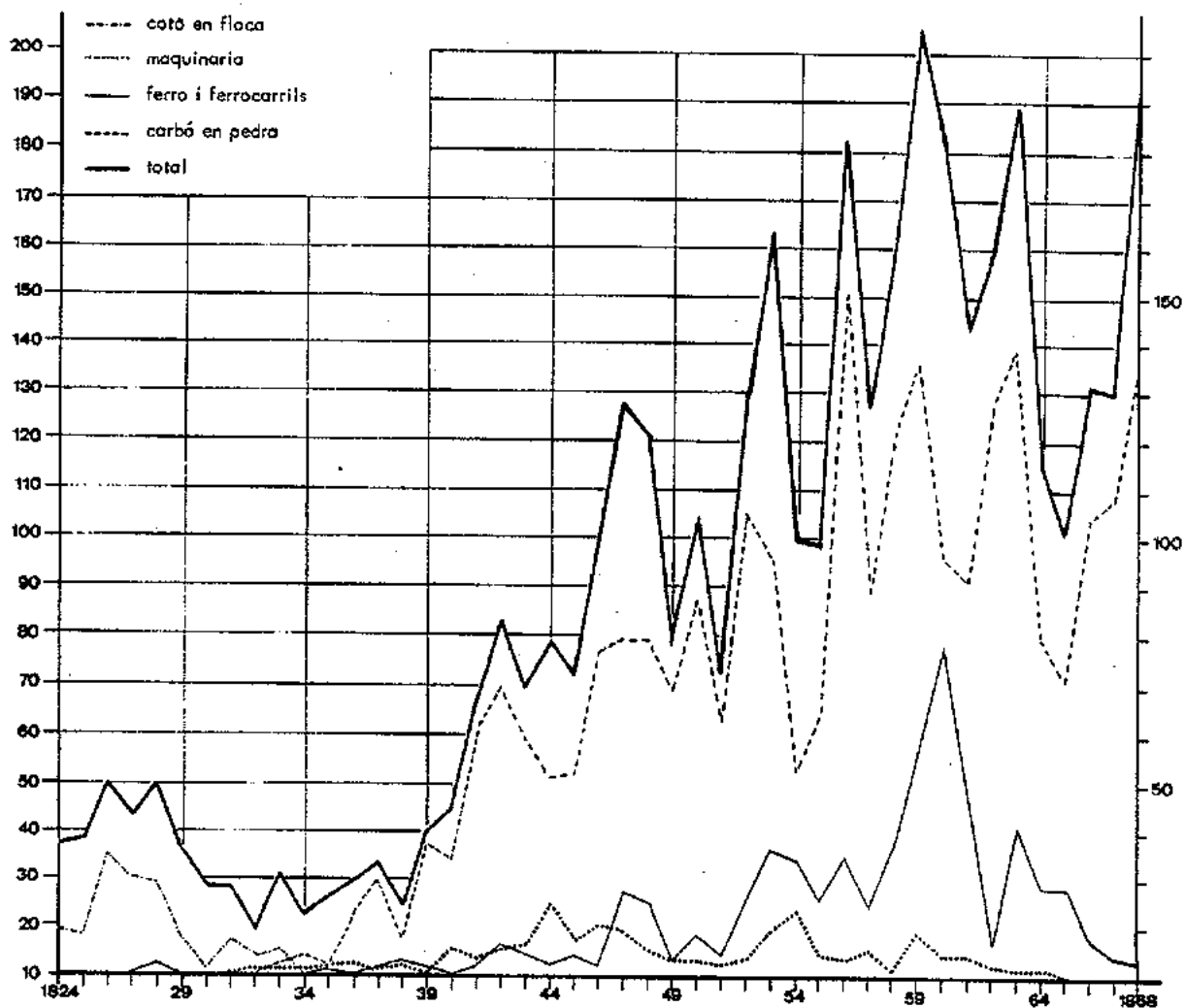

QUADRE I.- Importacions britàniques al port de Barcelona, 1824-1868.

	Coló en floca	Carbó	Ferro	Ferrocarril	Total	Maquinària	Fuel	Petrolí	Blat i morenc	Peix	Altres	TOTAL
1824	9								3	3	12	27
1825	8								2	5	13	28
1826	25								3	1	11	40
1827	20								10	1	2	33
1828	19		2		2					5	14	40
1829	8									9	9	26
1830	1									7	10	18
1831	7									7	4	18
1832	4					1				2	2	9
1833	5	2				1			1	4	8	21
1834		4				1			3	1	3	12
1835		2	1		1	2			4	3	4	16
1836		12				2				1	4	19
1837		19	1		1	1				2		23
1838		7	3		3	2					2	14
1839		27	1		1						2	30
1840		24				5					6	35
1841		51	2		2	3						56
1842		59	6		6	5					3	73
1843		49	4		4	6					1	60
1844		41	3		3	14				1	10	69
1845		42	4		4	7					9	62
1846		67	2		2	10			1	1	10	91
1847		69			17	9					22	117
1848		69			15	5					22	111
1849		59	3		3	3					4	69
1850		77	8		8	3					6	94
1851		53	4		4	2					3	62
1852		95			16	3					5	119
1853		86			26	9					32	153
1854		42			24	13	1				10	90
1855		55			15	4	1				14	89
1856		141			25	2					4	172
1857		79	5	9	14	5	6		5		8	117
1858		110	7	20	27	1	8		2		4	152
1859		126	9	38	47	9	6				7	195
1860		86	3	65	68	4	3				9	170
1861		81	5	30	35	4	8				5	133
1862		117	6		6	2	19				6	150
1863		129	13	19	31	1	15				2	179
1864	1	70	12	6	18	1	4	1			9	104
1865	1	61	12	6	18		3				8	91
1866	1	94	3	4	7		7	4			8	121
1867		98	3	1	4		6	6			6	120
1868	3	126	2	1	3		4	3	38		9	186

GRAFICA 1.- Importacions britàniques a Barcelona, 1824-1868.

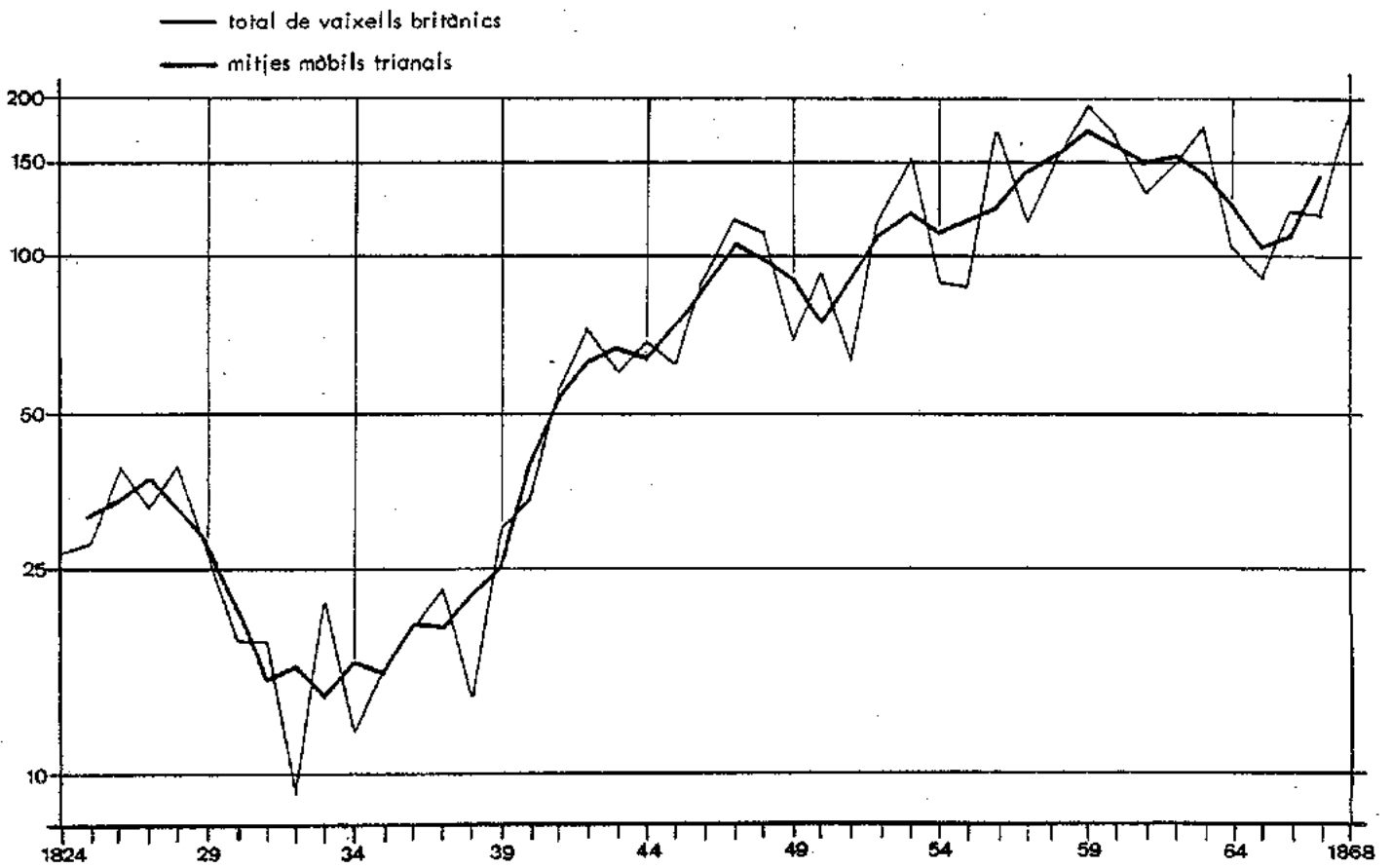
En nombre de vaixells i per mercaderies.

GRAFICA 2.- Importacions britàniques a Barcelona, 1824-1868.

En nombre de vaixells.

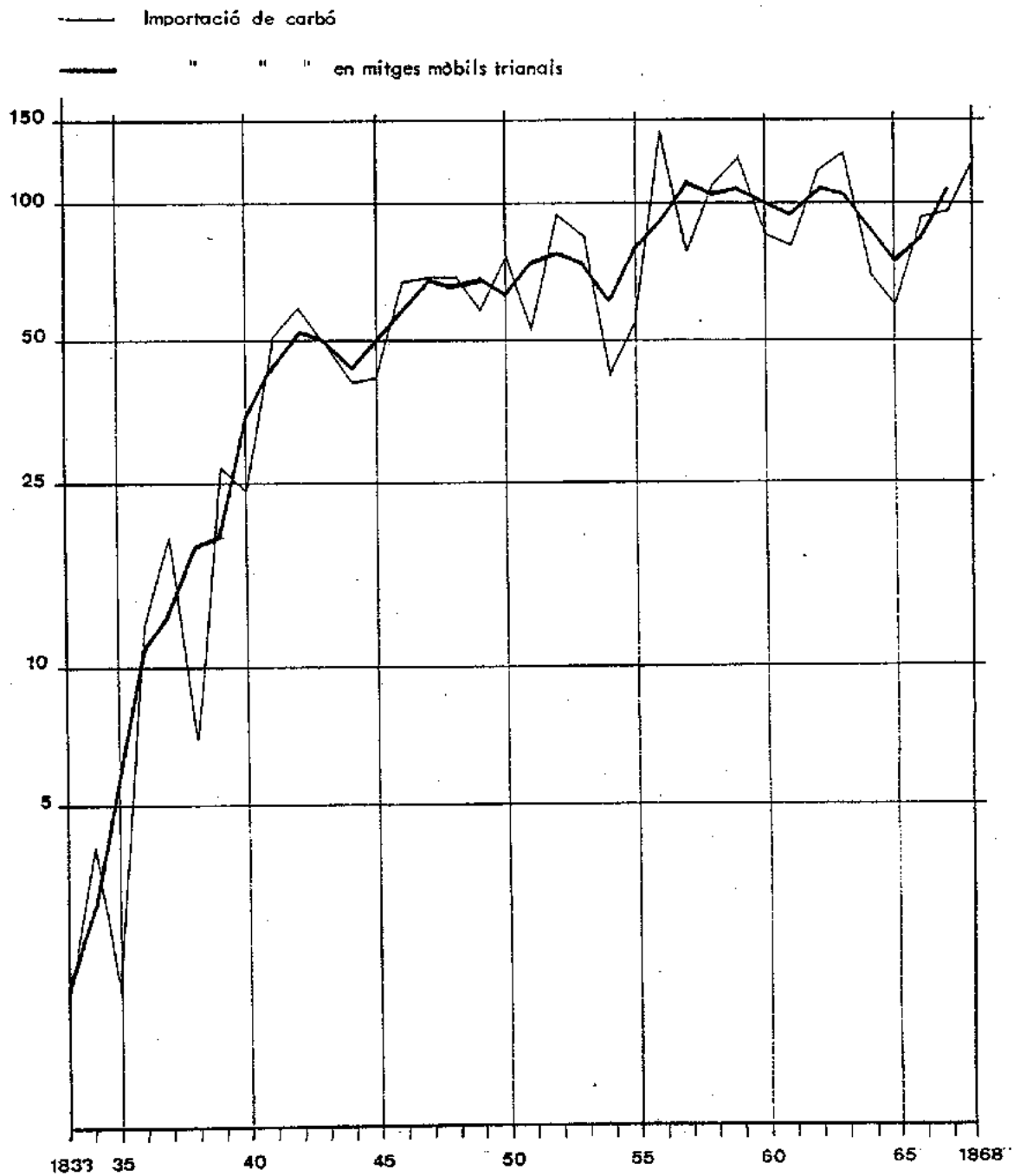
Progressió semi-logarítmica i en mitjes mòbils trianals.

GRAFICA 3.- Importacions de carbó britànic a Barcelona, 1823-1868.

En nombre de vaixells

Progressió semi-logarítmica i en mitjes mòbils trianals.

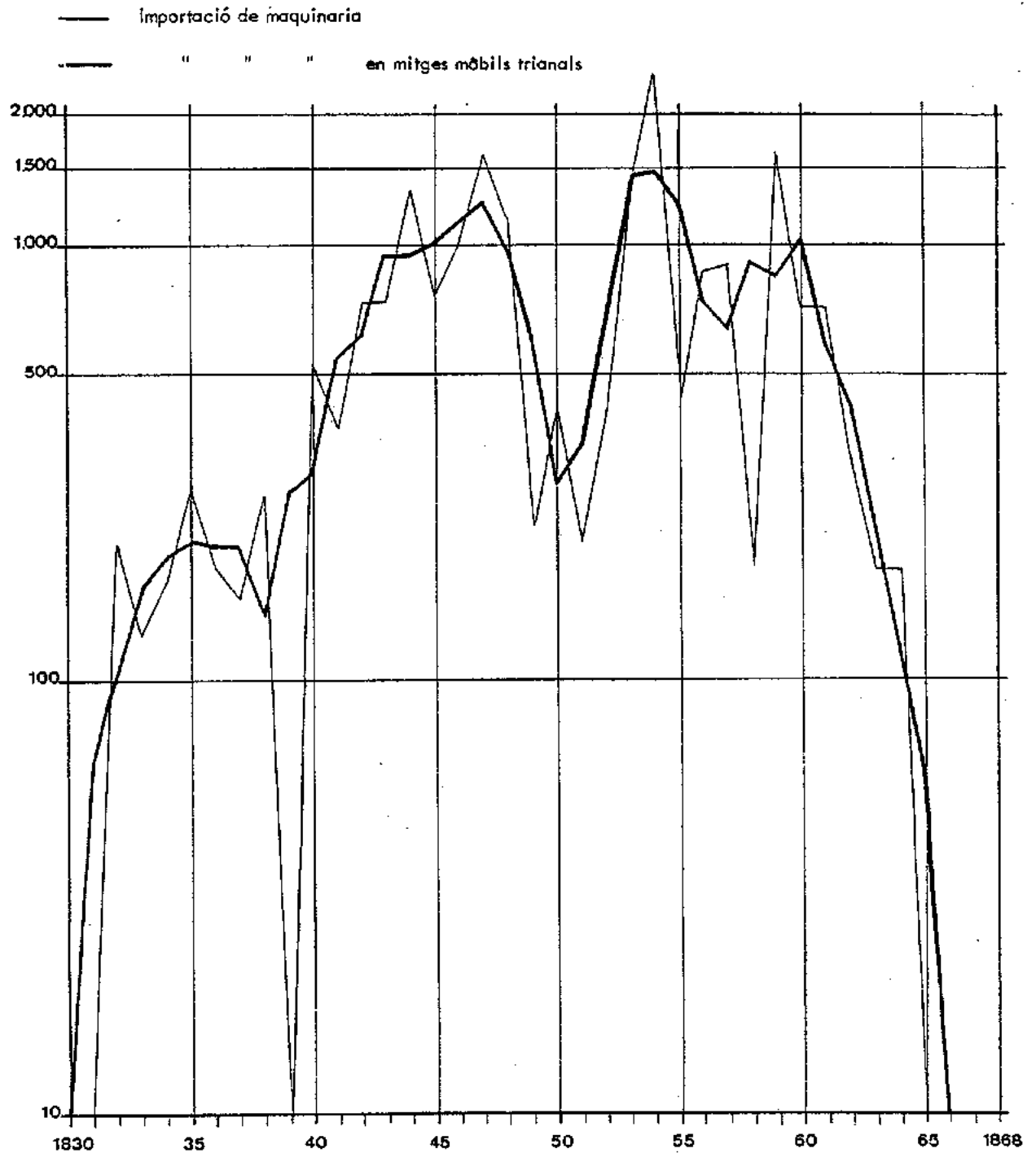
QUADRE 2.- Importació de cotó i de maquinària al port de Barcelona, 1824-1868.
(En tones).

anys	Importació de maquinària desde Anglaterra	Importació de cotó en floca desde Anglaterra	segons J. Nadal
1824		1.107	2.647
1825		1.012	1.318
1826		3.388	2.417
1827		2.653	2.782
1828		2.497	
1829		1.107	
1830		241	
1831		1.028	3.902
1832	206	780	
1833	128	652	
1834	166		3.416
1835	275		2.912
1836	180		3.682
1837	155		4.341
1838	269		5.178
1839	-		3.740
1840	533		8.387
1841	375		8.449
1842	730		4.933
1843	739		2.672
1844	1.325		7.078
1845	788		15.415
1846	1.005		6.898
1847	1.599		7.426
1848	1.148		10.753
1849	223		12.351
1850	414		15.271
1851	208		14.768
1852	410		15.958
1853	1.454		14.968
1854	2.487		14.647
1855	448		17.131
1856	863		25.808
1857	909		14.217
1858	182		18.767
1859	1.637		21.773
1860	728		21.207
1861	728		20.053
1862	364		11.435
1863	182		14.841
1864	182		12.450
1865			12.832
1866			16.671
1867			18.192
1868			20.364

GRAFICA 4.- Importacions de maquinaria britànica a Barcelona
1830-1868.

En tones.

Progressió semi-logarítmica i en mitjes mòbils trianals.

QUADRE 4.- Introducció de maquinària a Barcelona, procedent de Gran Bretanya, entre 1832 i 1856.

Anys	nº de vaixells	Tones	Valor(\$)	Procedència	Destí a Barcelona	Observacions
1832	1	206	4.000	London	Bonaplata	
1833	1	128	4.500	London	Vilaragut	
1834	1	166	-	Liverpool	Bonaplata	(+ carbó)
1835	1	143	5.000	London	?	(+ tabac)
	1	132	5.000	"	?	
Total	2	275	10.000			
1836	2	180	-	Anterwerp	C. Torrens i Miralda	(un surt de Barcelona amb maquinària)
1837	1	155	1.500	Liverpool	Reynals	(+ carbó)
1838	1	169	1.000	Newport	Bonaplata	(+ carbó i ferro)
	1	100	1.400	Newcastel	?	(+ carbó)
Total	2	269	2.400			
1839	-	-	-	-	-	-
1840	1	92	650	London	Vda. Jordó	
	2	244	3.100	"	Vilanova	
	2	197	2.450	Liverpool	Reynals, Joan	(+ carbó)
Total	5	533	6.200			
1841	1	79	-	Liverpool	C. Torrens i Miralda	
	1	134	-	London	(Madoz)	
	1	162	-	"	Miquel de Bergue	
Total	3	375	-			
1842	1	156	-	London	M. de Bergue & Cia.	
	1	148	-	"	Gil Hnos.	
	1	106	-	"	Bulbena	
	1	150	1.800	Liverpool	Hemeterio Camps	(+ cotton twist)
	1	170	1.200	Cardiff	Valenti Esperó	(+ carbó i ferro)
Total	5	730				
1843	1	247	50.000	Liverpool	S. Gonzalez de Faria	
	1	99	4.000	"	Pere Roca	
	3	300	-	"	Moore	
	1	93	-	London	De Bergue	
Total	6	739				
1844	1	106	-	Liverpool	Torrens i Miralda	
	5	558	-	"	Pablo Bosch	
	1	71	1.000	London	(Graffini)	(+ carbó)
	1	132	1.000	Liverpool	N.B. Moore	(+ carbó)
	2	289	4.000	London/Glasgow	?	
	1	98	-	Liverpool	P.Roca	
	1	71	3.000	London	Martinez	
Total	12	1.325				
1845	3	402	3.500	London	Serra Hnos.	
	3	287	5.500	Liverpool	Pablo Bosch	(1+ carga general)
	1	99	-	"	D.J. Droa	
Total	7	788				

Anys	nº de vaixells	Tones	Valor(\$)	Procedència	Destí a Barcelona	Observacions
1846	1	109	-	Liverpool	Compte i Cia.	
	4	264	4.800	"	Pablo Bosch	(1 + carga general)
	1	146	-	Glasgow	Serra Hnos.	(+ ferro)
	1	76	1.000	Ghent	F. Puig	
	1	116	-	Liverpool	P.B. Fiskly	
	1	175	5.000	"	-	
	1	119	4.000	London	?	
Total	10	1.005				
1847	1	181	5.000	Liverpool	Pere Gil	
	3	491	11.000	"	Pablo Bosch	
	2	229	£1.800	London	Serra Hnos.	(1 + carbó i ferro)
	1	174	£1.000	Liverpool	Guille	
	1	341	£3.200	"	Sebastián Martí	
	1	183	2.000	"	Tintorer	
Total	9	1.599				
1848	2	530	£30.000	Liverpool	Pablo Bosch	
	1	130	5.000	London	De Bergue	
	1	131	2.000	"	Muntades Hnos.	
	1	357	10.000	Liverpool	Tintorer	
Total	5	1.148				
1849	1	107	\$20.000	Liverpool	De Bergue	
	1	59	£3.000	London	De Bergue	
	1	57	£1.000	"	M. Roig i Roca	(+ carbó)
Total	3	223				
1850	1	176	£4.000	London	-	
	1	119	£2.500	Liverpool	M. de Bergue	
	1	119	2.000	"	Tintorer	
Total	3	414				
1851	1	104	535	Glasgow	F. Bofarull	
	1	104	810	Liverpool	Tintorer	
Total	2	208	1.345			
1852	2	298	£10.000	Liverpool	Tintorer	(1 + pig iran)
	1	112	£3.000	London	M. de Bergue	
Total	3	410				
1853	5	911	£24.600	Liverpool	Tintorer	(1 + potash)
	1	171	£9.000	London	Muntades Hnos.	
	2	143	4.200	"	De Bergue	
	1	229	1.800	Glasgow	Sala & Amat	(+ ferro)
Total	9	1.454				
1854	1	229	£2.000	Glasgow	Cia. Catalana de navegació	
	10	2.084	47.350	Liverpool	Tintorer	(1 + ferrocarrils)
	2	174	3.950	London/Liverpool	De Bergue	
Total	13	2.487				
1855	3	373	13.500	Liverpool	Tintorer	
	1	75	1.800	London	De Bergue	
Total	4	448	15.300			
1856	3	1.330	60.900	Liverpool	Tintorer	(2 + ferrocarrils)

QUADRE 3 - Introducció de cotó en fioca a Barcelona per vaixells de bandera anglesa, entre 1824 i 1833.

Anys	nº de vaixells	Tones	Valor(\$)	Procedència	Destí a Barcelona	Observacions
1824	2	314	-	Gibraltar	Dalmases	-
	2	198	-	"	Dodero	-
	2	186	-	Sunderland/Yarmouth	J. Ryan	-
	1	150	-	Perth	Pau Soler	-
	1	150	-	London	Compte Hnos.	-
	1	109	-	Plymouth	Gironella	-
Total	9	1.107				
1825	2	309	-	Newcastle	Gironella	-
	2	251	-	Gibraltar/Malta	Mitjaire	-
	1	135	-	Bridlington	Fontanillas	-
	1	125	-	Penzance	J. Ryan	-
	1	53	-	Gibraltar	Martorell	-
	1	139	-	London	Santaló	-
Total	8	1.012				
1826	10	1.322	-	Newcastle/Yarmouth	Gironella	(1+carbó)
	6	875	-	London/Yeignmouth	J. Ryan	(1+carbó)
	1	117	-	Kurnt Islands	Perez	-
	1	150	-	Whitby	Torrens i Miralda	(+ ferro)
	1	166	-	Liverpool	P. Soler	-
	1	191	-	Seanborough	Compte Hnos.	-
	1	178	-	Montrose	Ortenbach	(+ferro)
	4	389	-	Gibraltar/London	?	-
Total	25	3.388				
1827	7	836	-	Dartmouth/Yarmouth	Gironella	-
	5	600	-	London	J., Ryan	-
	2	528	-	Belfast	Torrens i Miralda	(1+ sucre)
	2	253	-	Plymouth/Yeignmouth	Vilardaga	-
	1	87	-	Penzance	Vilardaga, Julia i Reynals	(+ maquinaria)
	1	133	-	Dartmouth	Santaló	-
	1	127	-	Whiteharen	Martí	-
	1	89	-	Gibraltar	Tressera	-
Total	20	2.653				
1828	4	574	50.760	Liverpool/Plymouth	Vilardaga, Julia i Reynals	(2+ferro i carbó)
	3	430	-	Dartmouth/Stornaway	Gironella	(1+cuir)
	2	236	21.000	Yarmouth/Gibraltar	R. D. Perez	(1+ cuir)
	2	175	10.000	Gibraltar/Malta	Tressera	-
	1	195	12.400	Liverpool	J. Ryan	-
	1	129	13.500	Albrouth	Martí	-
	1	89	15.000	Gibraltar	Dalmases	-
	1	40	8.500	"	Martorell, Pla i Cia.	(+ cuir)
	1	112	4.000	"	Fidel Moragues	-
	1	150	-	Blumenthal	Torrens i Miralda	(+ cuir)
	1	163	-	Liverpool	Compte Hnos.	-
	1	204	15.300	London	?	(+coure)
Total	19	2.497				

Anys	nº de vaixells	Tones	Valor(\$)	Procedencia	Desti a Barcelona	Observacions
1829	5	697	-	Liverpool	Vilardaga, Julia i Reynals	(1+armes de foc)
	2	309	-	Plymouth/Cira (Brasil)	C. Gironella i fills	(2+cuir)
	1	101	12.700	Dublin	Torrents i Miralda	-
Total..	8	1.107				
1830...	1	241	-	Santiago de Cuba	Torrents i Miralda	-
1831	4	540	-	Liverpool	Vilardaga, Julia i Reynals	-
	2	282	-	"	Escardo i Soler	-
	1	206	-	"	Roig i Ribon	-
Total..	7	1.028				
1832	1	309	-	Maracaibo	J. Martínez	-
	1	130	10.000	Lisboa	Torrents i Miralda	-
	1	171	-	Liverpool	Guash i Roca	(+carga general)
	1	170	-	Lisboa i Brasil	Gironella i Cia.	(+cuir)
Total..	4	780				
1833	3	397	37.000	Pernambuco/Liverpool	Torrents i Miralda	-
	1	114	16.000	Liverpool	Mareira da Silva	-
	1	141	9.500	"	J. Ryan	-
Total..	5	652	62.500			

ANNEX 3.

CONTRIBUCIONS I CONTRIBUENTS D'INDÚSTRIA I COMERÇ DE
BARCELONA, 1823, 1844, 1838 i 1856.

ANNEX 3.- Contribucions i contribuents d'Indústria i Comerç de Barcelona, 1823, 1838, 1844 i 1956.

Presentem aquí el material estadístic extret de les contribucions d'Indústria i Comerç de Barcelona dels anys 1823, 1838, 1844 i 1956. L'anàlisi d'aquests contribuents té com a finalitat seguir l'evolució dels sectors econòmics barcelonins en un període d'importantes transformacions econòmiques i socials.

L'Annex s'estructura en tres tipus d'informació:

- 1.- estadístiques de les contribucions amb el corresponent material gràfic. El buidatge de les contribucions s'ha fet de forma manual i hem mantingut les unitats dels oficis i professions que es relacionen a les fonts originals (Quadres 1, 2, 3 i 4). La representació gràfica s'ha fet amb un ordinador, comptant amb la col.laboració d'Oriol Mestre (Gràfiques 1, 2, 3 i 4).
- 2.- sèries de majors contribuents de les categories socio-professionals que creiem més representatives: menestrals, botiguers, fabricants i comerciants (Quadres 5, 6 i 7).
- 3.- petit diccionari descriptiu d'oficis i professions. En aquesta part mostrem com hem arribat a la traducció catalana dels oficis: a continuació del nom de l'ofici en català, hi ha la versió o versions originals castellanes que, sovint, són alhora traduccions d'oficis tradicionals catalans. La traducció al català era indispensable per aconseguir una homogeneïtat en totes les contribucions.

Les contribucions segueixen una estructura interna a partir de la divisió socio-professional escollida, i dividides per sectors productius. En la part del text II, 1. 'Aspectes metodològics' ja hem assenyalat les fonts que fem servir i com

hem arribat a aquesta classificació; per tant, ens sembla innecessari insistir en el tema. En els quadres es pot comprovar a on s'ha classificat cada ofici en concret i, naturalment, no excluïm la possibilitat d'alguns errors que, tanmateix, tenen poca influència en els resultats globals o parcials. Cal dir també igualment que la font de 1823 és un repartiment de les fortunes previ a la confecció de la contribució i, per tant, s'ha d'apreciar com un antecedent als restants repartiments fiscals, confeccionats amb criteris molt similars. La font de 1823 ha estat buidada per Angels Solà, qui ja l'havia utilitzada en la seva Tesi Doctoral (L'èlit barcelonina a mitjans de segle XIX UCB, 1977); amb Angels Solà ens vam plantejar de fer un estudi sobre les contribucions des de 1823 a 1868, però finalment el projecte no va tirar endavant. La col·laboració, tanmateix, va ser important en el moment de definició del codi socio-professional. Així, el major treball en la font de 1823 el dec a l'Angels i jo m'he limitat a adaptar i classificar una informació localitzada i buidada per ella. Naturalment qualsevol error de classificació és únicament atribuïble a les meves limitacions.

La classificació horitzontal de les contribucions per nivells econòmics dels contribuents permet diferenciar estrats socials i, de fet, és el que dona consistència al codi socio-professional. En el Quadre Guia mostrem els criteris com s'han de fer les esmentades divisions:

QUADRE GUIA.- NIVELLS DE FORTUNES I QUOTES DE CONTRIBUCIO

	1823		1838-1844		1856
1.-	200-1.200	A	0-50	A	0-100
2.-	1.200-3.000		50-100		100-200
3.-	3.000-6.000		100-200		200-400
4.-	6.000-10.000	B	200-400	B	400-800
5.-	10.000-20.000		400-800		800-1.200
6.-	20.000-40.000	C	800-1.200	C	1.200-2.000
7.-	40.000-60.000		1.200-2.000		2.000-3.500
8.-	60.000-90.000		2.000-4.000		3.500-6.000
9.-	+90.000		+4.000		+6.000

1 a 9 = nivells econòmics.

A, B i C = petits, mitjans i grans contribuents, respectivament.

Com es pot apreciar, les subdivisions tenen un resum en contribuents o empreses petites, mitjanes i grans, divisió que és la veritablement representativa. Una excessiva subdivisió porta també a massa dispersió dels valors i, en fonts fiscals pre-estadístiques, sempre són més significatius els resultats globals que els parcials. Així, el criteri seguit en treballar les contribucions és el d'estudiar individualment els valors de la font -eliminant els contribuents que figuren sense contribució, cosa que indica que no resideixen a la ciutat o han mort recentment, i jutjar per quin motiu altres contribuents no han pagat la quota- per extreure'n finalment, uns resultats parcials o globals, amb la suficient quantitat de valors que ens permetin confirmar la fiabilitat de la font.

QUADRE 1.- Nivells de fortunes dels contribuents de Barcelona, el 1823.

	P			M			G			TOTALS				
	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14
I.- MENESTRALS														
CONFECCIO														
Sastres	174	16	18	14	6					228	3,52	374.000	1,32	1.640
Sarretaires	18	7	4	7	1	1				38	0,59	144.400	0,51	3.800
Bordadors	2	3	1							6	0,09	12.500	0,04	2.080
Total confecció	194	26	23	21	7	1				272	4,20	530.900	1,87	1.951
ESPAR, CANEM, BOGA														
Matalassers	8	7	4							19	0,24	45.100	0,15	2.370
Espardenyers	17	3	10							30	0,46	53.200	0,19	1.770
Corders	27	4	13	4	2					50	0,77	150.000	0,53	300
Esparters	9	12	14	7						42	0,65	122.400	0,43	2.910
Cistellers	14									14	0,22	4.900	0,02	350
Cadiraies de boga	11	5	8							24	0,37	33.700	0,12	1.400
Total, Espart, Canem, Boga	86	31	49	11	2					179	2,71	409.300	1,25	2.287
PELL/ CUIR														
Sabaters, ataconadors	154	27	30	38						249	3,84	555.100	1,96	2.229
Pellaires	26	3	15	5	2	1				52	0,81	220.800	0,78	4.246
Guanters	1	2	2							5	0,08	11.000	0,04	2.200
Sellers	5	5	5	3	1					19	0,29	68.900	0,24	3.626
Carretgers	3	1	1	2						7	0,11	20.500	0,07	2.929
Basters, albarders	8									8	0,12	6.400	0,02	800
Aluders	22	2								24	0,37	14.200	0,05	592
Total pell-cuir	219	40	53	48	3	1				364	5,62	896.900	3,16	2.464
FUSTA														
Fusters	154	44	47	19	6	1				271	4,18	512.700	1,81	1.892
Torners	38	-	4							42	0,65	32.100	0,11	764
Tallistes	6	12	-	-	1					19	0,29	41.000	0,14	2.158
Boters	15	8	5	2						30	0,46	45.600	0,16	1.514
Cofrers	4	2	1							7	0,11	10.600	0,04	1.514
Mestres d'aixa	6	2	4	3	1					16	0,24	64.400	0,23	4.025
Constructors de carros	-	3	11							14	0,21	45.500	0,16	3.250
Calafaters	6	1	4	2	1					14	0,21	65.000	0,23	4.643
Total fusta	229	72	76	26	9	1				413	6,37	816.900	2,88	1.978
CONSTRUCCIO														
Arquitectes, paletes, canters	-	22	24	-	10					56	0,87	292.000	1,03	5.214
Pintors	29	2	4	1						36	0,56	57.000	0,20	1.583
Vidriers	8	4	9	4						25	0,39	75.000	0,26	3.000
Terrissaires	-	-	8	4						12	0,18	56.000	0,20	4.666
Total construcció	37	28	45	9	10					129	2,00	480.000	1,69	3.721

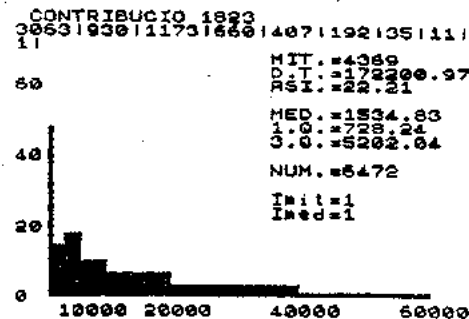
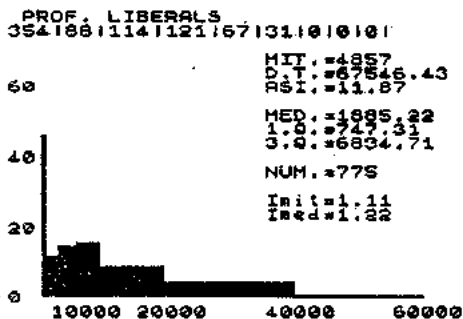
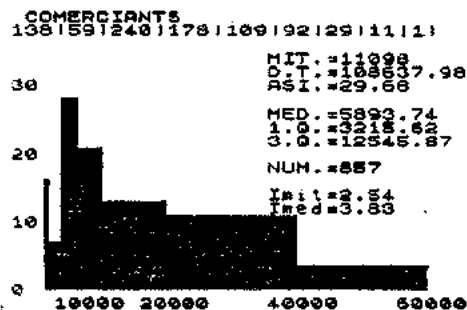
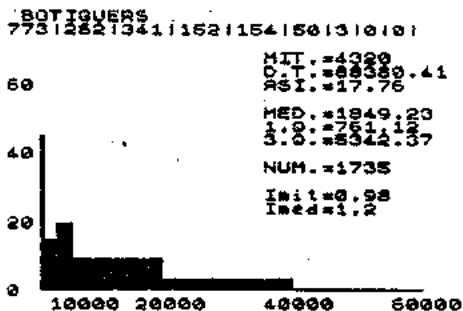
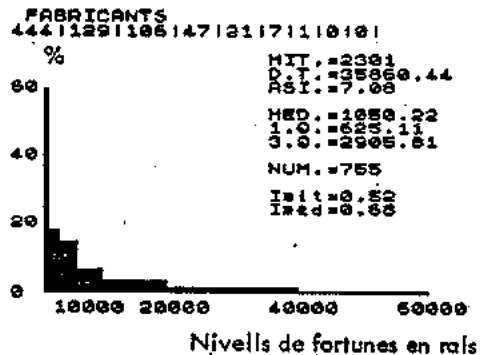
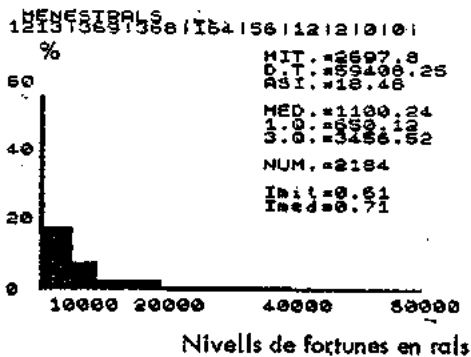
	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14
METALL														
Argenters	51	-	19	16	6	7	1			100	1,54	694.200	2,45	6.942
Serrallers, clavetaires	85	6	4	4	2					101	1,60	141.000	0,50	1.396
Ferreters	9	9	9	8	4					39	0,60	164	0,58	4.225
Gaviners	16									16	0,25	8.000	0,03	500
Agullers	10									10	0,15	5.900	0,02	590
Llauners	14	5	3							22	0,34	35.900	0,13	1.632
Fab. de llautó	9	14	9							32	0,49	72.800	0,26	2.275
Calderers	4	6	-	4						14	0,21	45.600	0,16	3.257
Armers	29	6								35	0,54	30.500	0,11	871
Espasers	3	4	2							9	0,14	17.500	0,06	1.944
Dauradors	50									50	0,77	21.000	0,07	420
Rellotgers	7	-	10	2						19	0,29	49.500	0,17	2.505
Estiradors d'or	3	8								11	0,17	21.000	0,07	1.909
Batifillers	3									5	0,07	3.600	0,01	720
"Cilindros"	3	2								5	0,07	6.000	0,02	1.200
"Crivadores"	4									4	0,06	2.000	0,01	500
Fab. de pintes	2									2	0,03	600	-	300
Fab. de botons	3									3	0,05	1.000	0,01	600
Paraiguers	3									3	0,05	900	-	300
Total Metall	310	60	56	34	12	7	1			480	7,42	322.600	4,71	2.755
ARTS GRAFIQUES														
Llibreters	7	12	4	9	2	1	1			36	0,55	215.700	0,76	5.992
Gravadors	23	1								24	0,37	12.300	0,04	512
Total arts gràfiques	30	13	4	9	2	1	1			60	0,92	228.000	0,80	3.800
QUIMICA														
Saboners	-	-	-	2	5	1				8	0,12	124.000	0,43	15.500
Cerers	1	2	2	1	4					10	0,15	73.600	0,26	7.360
Candelers	7	2	6							15	0,23	41.000	0,14	2.733
Fab. d'hules	6	-	2							8	0,12	15.000	0,05	1.875
Fab. prod. químics	-	-	4							4	0,06	14.000	0,04	3.500
Total Química	14	4	14	3	9	1				45	0,69	267.600	0,94	5.947
SECTOR AGRO-PESQUER														
Hortolans	57	52	34	-	1					144	2,22	257.300	0,91	1.786
Llauradors	18	3								21	0,32	23.500	0,08	1.119
Nàutics	19	27	14	3	1					64	0,99	151.500	0,53	2.367
Patrons de pesca	-	13								13	0,20	19.500	0,07	1.500
Total agro-pesquer	49	95	48	3	2					242	3,74	451.800	1,60	1.867
TOTAL MENESTRALS.....	1.213	369	368	164	56	12	2			2.184	33,72	5.404.000	19,08	2.483

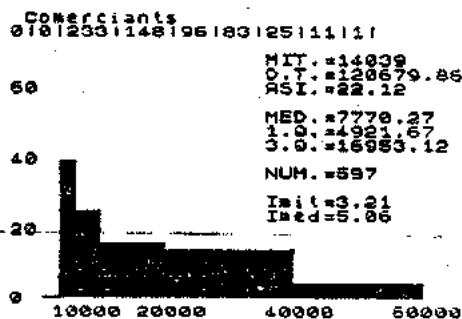
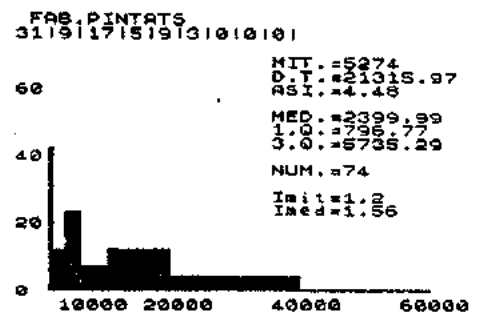
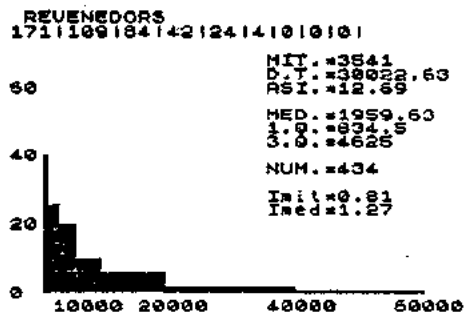
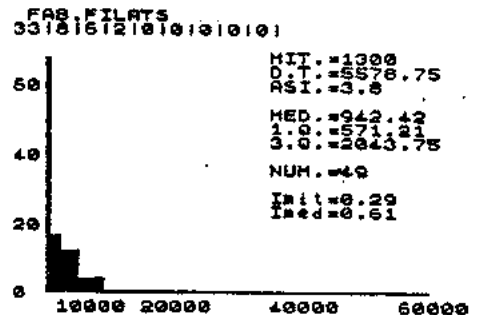
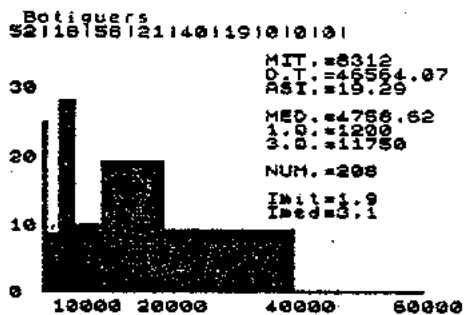
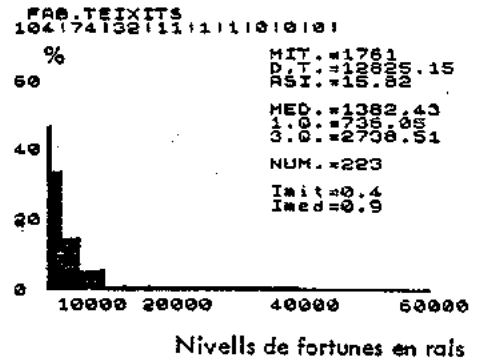
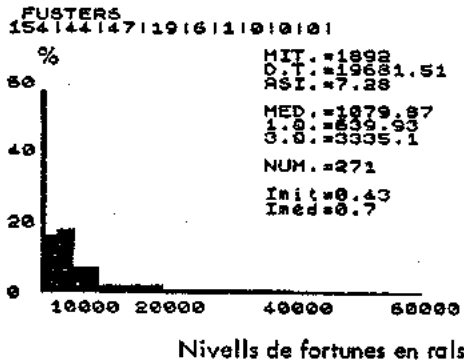
	1	2	3	4	5	6	8	9	10	11	12	13	14
2.- FABRICANTS													
SECTOR TEXTIL													
Fab. teixits	104	74	32	11	1	1			223	3,44	392.800	1,39	1.761
Fab. filats	33	8	6	2					49	0,76	63.700	0,22	1.300
Fab. pintats	31	9	17	5	9	3			74	1,14	390.300	0,38	5.274
Velers	67	7	5	12	6				97	1,50	261.900	0,93	2.700
Passamaners	51	9	6	6	1	1			74	1,14	155.700	0,55	2.104
Mitjaires	52	-	9	4					65	1,00	84.300	0,30	1.297
Drapers	-	-	4	3					7	0,11	44.000	0,15	6.286
Tintorers	22	9	9	1	-	1			42	0,65	103.200	0,36	2.457
Corders	4								4	0,06	2.400	0,01	600
Paraires	2	5	5						12	0,18	23.500	0,08	1.958
Retorcidors de seda	18	-	1						19	0,29	10.300	0,04	542
Sedaïres	4								4	0,06	3.200	0,01	800
Velluters	14	1	-	-	-	1	1		17	0,26	60.600	0,21	3.565
Retorcidors de cotó	9	1	1						11	0,17	8.300	0,03	791
Tundidors	2	-	-	-	3				5	0,08	40.800	0,14	8.160
Bianquejadors	6	-	3						9	0,14	15.000	0,05	1.666
Fabric. de cintes	17	3	6						26	0,40	35.000	0,12	1.346
Mestres de veles	7	2	2	-	1				12	0,18	15.800	0,06	1.316
Total sect. textil	443	128	106	44	21	7	1		750	11,58	1.711.200	6,05	2.282
ALTRES SECTORS													
Fonadors de ferro	1	1	-	3					5	0,08	26.500	0,09	5.300
TOTAL FABRICANTS	444	129	106	47	21	7	1		755	11,66	1.737.700	6,15	2.301
3.- BOTIGUERS													
COMERC AL DETALL													
Botiguers	52	18	58	21	40	19			208	3,21	1.729.000	6,11	8.312
Mercaders de paper	14	9	7	6	5				41	0,63	169.300	0,60	4.129
Revenedors	171	109	84	42	24	4			434	6,70	1.536.800	5,43	3.541
Revenedors de pisa	2	-	3						5	0,08	14.000	0,05	2.800
Drapaires	57	11	3	2	1				74	1,14	58.800	0,24	930
Adroguers, confiters	8	2	45	24	4	4	2		89	1,37	675.000	2,39	7.584
Herbolaris	5								5	0,08	1.800	0,01	360
Carboneries	8	3	4						15	0,23	26.000	0,09	1.733
Total Comerç al detall	317	152	204	95	74	27	2		871	13,68	4.283.700	15,14	4.918
ALIMENTACIO													
Forners	41	-	24	-	15	12			92	1,42	670.000	2,37	7.282
Carnissers	84	16	16						116	1,79	146.000	0,51	1.259
Semolers	47	20	8	4	13	1			93	1,44	394.500	1,39	4.242
Xocolaters	47	-	35	-	18	1	1		102	1,58	447.000	1,58	4.382
Pastissers	-	1	-	2					3	0,04	14.000	0,05	4.666
Lleters	7								7	0,11	5.600	0,02	800
Total Alimentació	226	37	83	6	46	14	1		413	6,38	1.677.100	5,93	4.000
HOSTALERIA													
Fondes	2	3	2	2	6	8			23	0,35	420.000	1,48	18.260
Taverners	106	32	36	26	20				220	3,40	655.200	2,31	2.978
Cafès	15	9	6	3	7	1			41	0,63	228.300	0,80	5.568
Hostals	-	6	8	10	1				25	0,39	126.000	0,45	5.040
Cases d'Hostes	48								48	0,74	21.500	0,08	448
Total Hostaleria	171	50	52	41	34	9			357	5,51	1.451.000	5,13	4.064

	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14
SERVEIS														
Traginers	56	22	2	10						90	1,39	140.200	0,49	1.557
Bogaders	3	1								4	0,06	5.600	0,02	1.400
Total Serveis	59	23	2	10						94	1,45	145.800	0,51	1.551
TOTAL BOTIGUERS	773	262	341	152	154	50	3			1.735	26,79	7.494.600	26,50	4.320
4.- COMERCIANTS														
Comerciants	-	-	233	148	96	83	25	11	1	597	9,22	8.379.000	29,63	14.039
Magatzemistes de vins	-	1	3	12	2	1				19	0,29	168.000	0,59	8.847
Corredors de canvis	-	-	3	18	7	8	4			40	0,61	693.000	2,45	17.325
Corredors de pelfa	-	-	-	-	4					4	0,06	52.000	0,18	13.000
Prestamistes	138	58	1							197	3,04	219.300	0,77	1.113
TOTAL COMERCIANTS	138	59	240	178	109	92	29	11	1	957	13,23	9.511.300	33,63	11.098
5.- PROFESSIONS LIBERALS														
Advocats	42	17	20	25	21	22				147	2,27	1.325.000	4,69	9.013
Procuradors	27	9	7	6	9	1				59	0,91	260.500	0,92	4.415
Agents de negocis	46	9	8	15	11					89	1,37	392.300	1,39	4.407
Notaris	13	7	23	22	10	2				77	1,19	518.100	1,83	6.725
Metges i Cirujans	22	8	13	31	8	2				84	1,30	504.200	1,78	6.002
Barbers i sagnadores	72	3								75	1,16	54.800	0,19	730
Apotecaris	7	11	13	15	4					50	0,77	251.000	0,89	5.020
Mestres de lletra	32	13	7							52	0,80	64.100	0,23	1.233
Perruquers	21	-	14							35	0,54	59.500	0,21	1.700
Dibuixants	5									5	0,08	2.500	0,01	500
Músics	27	6	1							34	0,52	24.900	0,09	732
Guítarrers, organist., pianis.	6		1							7	0,11	7.400	0,03	1.057
Còmics italians	1	-	2	3	2	4				12	0,18	186.500	0,66	15.541
Còmics espanyols	20	5	3	4	2					34	0,52	95.300	0,34	2.803
Medidors de grans	13	-	1							14	0,21	18.000	0,06	1.286
Interprets	-	-	1							1	0,01	5.000	0,01	5.001
TOTAL PROF. LIBERALS	354	88	114	121	67	31				776	11,98	3.769.100	13,33	4.857
6.- FUNCIONARIS														
Escrivans	22									22	0,34	7.300	0,03	332
Carters	4	1								5	0,07	3.700	0,01	740
Escombriagires	5									5	0,07	2.000	0,01	400
TOTAL FUNCIONARIS	31	1								32	0,48	13.000	0,05	406
7.- CLERGAT														
Eclesiàstics	110	15	4	1						130	2,00	324.900	1,15	2.499
8.- DISPERSOS														
Dispersos	-	8								8	0,12	20.400	0,07	2.550
TOTAL	3.063	930	1.173	660	407	192	35	11	1	6.472	99,98	28.275.000	99,96	4.369

GRAFICA 1.- Histogrames de les categories socio-professionals dels contribuents el 1823.

GRAFICA 2.- Histogrames de varis oficis dels contribuents de 1823.

QUADRE 2.- CONTRIBUTIO EXTRAORDINARIA DE GUERRA DEL 1838.

Grups i Oficis										TOTALS				
	P			M		G				Contribuents		Contribució		Mitja
	1	2	3	4	5	6	7	8	9	nº	%	rals	%	12/10
1.- MENESTRALS														
CONFECCIO														
Sastres	101	38	19	19	6					183	2,88	17.091	1,57	93,40
Modistes	14	6	2	2	1					25	0,39	2.391	0,22	95,64
Barrejaires	15	8	9	6						38	0,60	3.759	0,35	98,92
Bordadors	5	3								8	0,13	333	0,03	41,62
Total Confecció	135	55	30	27	7					254	4,00	23.574	2,17	92,81
ESPAR, CANEM, BOGA														
Matalassers	19	3	3	2						27	0,42	1.644	0,15	60,89
Esperdanyers	23	3	6	9						41	0,64	4.189	0,38	102,17
Corders	13	7	4	5	1					30	0,47	3.194	0,29	106,47
Esparters	3	12	6	8						29	0,46	3.942	0,36	135,93
Cistellers	8	3								11	0,17	439	0,04	39,91
Cadiraies de boga	8	13	2	5						28	0,44	2.586	0,24	92,36
Total, Espar, Canem, Boga	61	41	21	29	1					166	2,60	15.944	1,46	96,34
PELL/ CUIR														
Sabaters	92	47	12	6	1					158	2,48	9.801	0,91	62,03
Pellaires	7	24	23	10	2					66	1,04	8.941	0,83	135,47
Guanters	7	9	6	8						30	0,47	3.730	0,35	124,33
Seilers	9	1	6	5						21	0,33	2.095	0,19	99,76
Corretgers	1	5	3	2						11	0,17	1.452	0,13	132,00
Basters-albarders	8									8	0,13	276	0,03	34,50
Total pell i cuir	124	86	50	31	3					294	4,22	26.295	2,42	89,44
FUSTA														
Fusters i ebanistes	98	53	25	22	7					205	3,22	20.155	1,87	98,31
Torners	18	11	3							32	0,50	1.868	0,17	58,31
Escultors, tallistes	16	1								17	0,27	475	0,05	27,91
Baters	24	12	4							40	0,62	2.170	0,20	54,25
Cofres	5	5		2						12	0,18	980	0,09	81,61
Mesires d'aixa			1	5	4					10	0,14	3.780	0,35	378,00
Const. de carros	7	6	8							21	0,33	2.072	0,19	98,67
Tapers	2	1								3	0,05	169	0,01	56,33
Total fusta	170	89	41	29	11					340	5,34	31.669	2,91	93,14
CONSTRUCCIO/ CERAMICA														
Paletes	12	6	9							27	0,42	2.239	0,21	82,92
Mestres d'obra	2									2	0,02	86	0,01	43,00
Pintors	42	2								44	0,69	1.377	0,13	31,29
Calcinaires	11	3	2							16	0,25	847	0,08	52,94
Vidriers	12	6	1	4						23	0,36	2.123	0,20	92,30
Terrissaires	1	2	4	5						12	0,18	2.353	0,29	196,08
Pissaires		1	3							4	0,06	450	0,04	112,50
Total Construcció i ceràmica	80	20	19	9						128	2,01	9.475	0,87	74,02

	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14
METALL														
Argenters	10	14	5	15	7					51	0,80	10.201	0,95	200,02
Serrallers	46	24	18	9	1					98	1,54	8.565	0,79	87,40
Ferrers	17	12	5							34	0,53	2.226	0,21	65,47
Ganiveters	10	8								18	0,28	927	0,09	51,50
Agullers	1	7								8	0,13	576	0,05	72,00
Llauners	21	9	14	3						47	0,74	4.028	0,37	85,70
Fab. de llautó	12	7	5	3						27	0,42	2.442	0,23	90,44
Calderers	6	11	1							18	0,28	1.104	0,10	61,33
Clavetaires	9	3	2							14	0,20	741	0,07	52,90
Freners	4	4								8	0,13	434	0,04	54,25
Espasers	-	2	2							4	0,06	390	0,04	97,50
Fab. de pues i cardes	5	2								7	0,10	321	0,03	45,90
Estiradors d'or	2	2	2	1						7	0,10	746	0,07	106,57
Batifillers	1	1	2							4	0,06	366	0,03	91,50
Dauradors	6	1								7	0,10	248	0,02	35,43
Rellotgers	4	7	2	6						19	0,30	2.502	0,23	131,68
Fab. instruments	4	4	2	2						12	0,18	1.422	0,13	118,50
Fab. lletres impremta	-	-	1							1	0,02	120	0,01	120,00
Fab. de gables	-	3								3	0,05	204	0,02	68,00
Fab. de pintes	4									4	0,06	113	0,01	28,25
Total metall	162	121	61	39	8					391	6,15	37.676	3,47	96,36
ARTS GRAFIQUES														
Impressors/ Llibreters	12	13	3	5	3	1				37	0,58	6.254	0,58	169,03
Estampers	-	2								2	0,03	150	0,01	75,00
Gravadors	1	1		1						3	0,05	325	0,03	108,33
Est. de litografia	-	2	-	1						3	0,05	360	0,03	120,00
Fab. de paper pintat	4	5	5	1	1					16	0,25	2.040	0,20	127,50
Fab. caixes cartró	1	4								5	0,08	367	0,03	73,40
Total Arts gràfiques	18	27	8	8	4	1				66	1,03	9.496	0,87	143,88
QUIMICA														
Saboners	-	-	-	7	5					12	0,18	4.560	0,42	380,00
Cerers	-	-	4	4						8	0,13	1.470	0,13	183,75
Candlers	4	5	2							11	0,16	878	0,08	79,82
Fab. de llumins	5	2								7	0,10	264	0,02	37,71
Fab. de productes químics	1									1	0,02	43	0,01	43,00
Fab. de hules	-	1	1							2	0,03	222	0,02	111,00
Fab. de flors artificials	-	1								1	0,02	80	0,01	80,00
"Quitamanchas"	1									1	0,02	24	-	24,00
Fab. de cerves	-	-	3							3	0,05	390	0,04	130,00
Fab. de aigües minerals	-	1								1	0,02	60	0,01	60,00
Total Química	11	10	10	11	5					47	0,74	7.991	0,73	170,02
TOTAL MENESTRALS	774	449	240	183	39	1				1.686	26,51	162.170	14,92	96,19

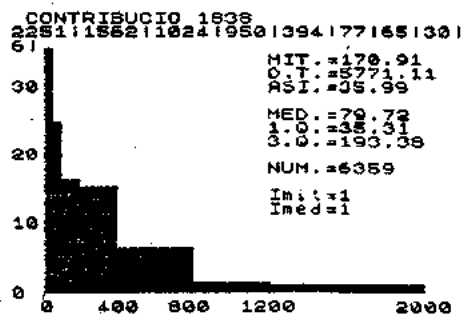
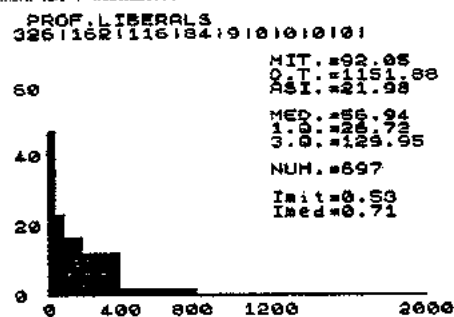
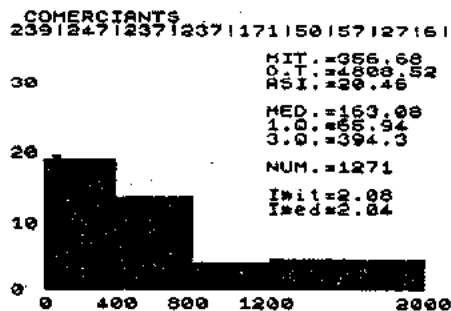
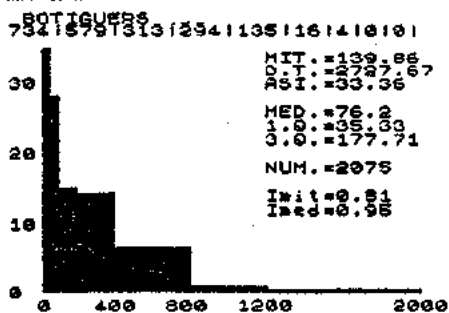
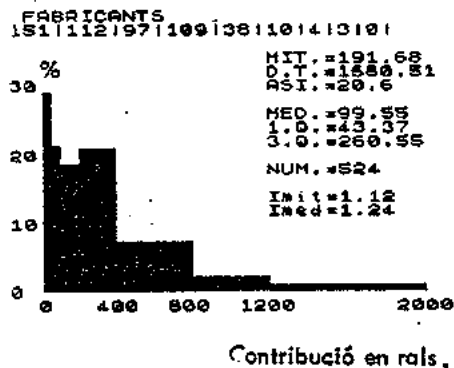
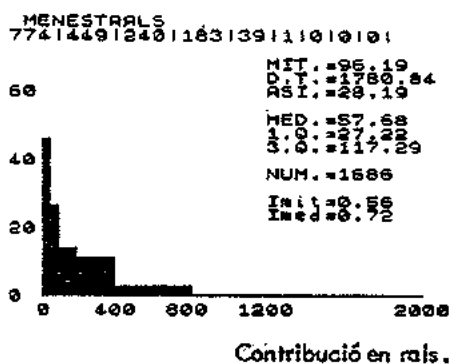
	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14
2.- FABRICANTS														
SECTOR TEXTIL														
Fab. de teixits	78	33	26	29	19	6	2			193	3,03	34.788	3,23	180,24
Fab. de filats	25	15	15	29	2	4				90	1,41	18.745	1,75	208,27
Fab. de pintats	6	9	6	13	7	-	2	3		46	0,72	18.945	1,76	411,85
Fab. de blondes	-	1	1	4	3					9	0,14	3.300	0,31	366,66
Velers	8	23	14	13	4					62	0,97	9.252	0,86	149,22
Passamaners	16	11	10	8	1					46	0,72	5.219	0,48	113,46
Mitjaires	10	5	5	6	1					27	0,42	3.472	0,32	128,59
Drapers	2	1	2							5	0,08	432	0,04	86,40
Tintorers	2	8	8	2						20	0,31	2.539	0,23	125,45
Paraires	3	1	9	2						15	0,24	1.852	0,17	123,47
Total Sc. tèxtil	150	107	96	106	37	10	4	3		513	8,07	98.514	9,06	192,03
ALTRES SECT. INDUSTRIALS														
Fonadors	1	2	-	3						6	0,09	936	0,09	156,00
Fonadors ferro colat	-	3	1	-	1					5	0,08	990	0,09	198,00
Total Sc. Industrials	1	5	1	3	1					11	0,17	1.926	0,18	175,09
TOTAL FABRICANTS	151	112	97	109	38	10	4	3		524	8,23	100.440	9,24	191,68
3.- BOTIGUERS														
COMERÇ AL DETALL														
Botiguers	29	55	47	65	56	7	2			261	3,40	73.814	6,85	282,81
Mercaders de paper	3	8	7	5	6					29	0,46	6.468	0,60	223,03
Revenedors	250	262	89	55	11	2				669	10,52	62.723	5,82	93,76
Revenedors de pisa	4	8	4	2	1					19	0,29	2.433	0,23	128,58
Revenedors de pa	31	7	1							39	0,61	1.706	0,16	43,74
Drapaires	85	16	8	2	1					112	1,76	5.667	0,52	50,60
Adroguers/ Confiters	12	24	17	42	17	-	2			114	1,80	28.722	2,66	251,95
Herbolaris	12	3								15	0,22	623	0,06	41,53
Total comerç detall	426	383	173	171	92	9	4			1.258	19,78	182.166	16,77	144,81
ALIMENTACIO														
Forners	15	16	15	33	9	2				90	1,41	20.878	1,94	231,98
Carnissers	53	38	32	7						130	2,04	10.483	0,97	90,37
Semolers	6	10	15	13	11					55	0,86	12.177	1,13	221,48
Xocolaters	69	33	3	6	4	1				116	1,82	10.274	0,95	88,57
Total alimentació	143	97	65	59	24	3				391	6,15	53.812	4,95	137,63
HOSTALERIA														
Taverners	31	47	38	40	7	2				165	2,59	26.282	2,44	159,28
Cafès i botelleries	10	18	14	12	5	1				60	0,94	10.272	0,95	171,20
"Puestos de aguardiente"	3									3	0,05	96	0,01	32,00
Hostalers	5	8	12	4	7	1				37	0,58	8.713	0,81	235,49
Cases d'Hostes	60									60	0,94	1.716	0,16	28,60
Total Hostaleria	109	73	64	56	19	4				325	5,11	47.079	4,33	144,86

	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14
SERVEIS														
Llogaters de cotxes	23	8	8	2						41	0,64	2.900	0,27	70,73
Bogaderers	20	12	3	3						38	0,60	2.593	0,24	68,24
Cases de banys	-	-	-	2						2	0,03	630	0,06	315,00
Billars i cases de joc	5	1								6	0,09	204	0,02	34,00
Gab. de curiositats	3	1								4	0,06	132	0,01	33,00
Enllustradors	2									2	0,03	60	0,01	30,00
Tractans en pianos	3	4	-	1						8	0,13	632	0,06	79,00
Total Serveis	56	26	11	8						101	1,59	7.151	0,66	70,80
TOTAL BOTIGUERS	734	579	313	294	135	16	4			2.075	32,62	290.208	26,70	139,86
4.- COMERCIANTS														
Comerciants	20	42	53	114	120	42	48	24	5	468	7,36	306.786	28,46	655,52
Tractans de bestiar	9	2								11	0,16	391	0,04	35,34
Traficans de vins	-	11	8	5						24	0,38	3.012	0,28	125,50
Corredors de canvis	-	-	5	26	15	4	2			52	0,82	24.990	2,32	480,58
Corredors de pelfa	1	4	-	1	1					7	0,10	1.596	0,15	228,00
Prestamistes	180	182	151	73	27	3	4	1		621	9,76	82.510	8,12	140,92
Assentistes i arrendataris	29	6	16	8	8	1	3	2	1	74	1,16	25.220	2,34	340,81
Magatz. vins i aiguard	-	-	4	10						14	0,20	3.840	0,36	274,28
TOTAL COMERCIANTS	239	247	237	237	171	50	57	27	6	1.271	19,98	453.345	41,71	356,68
5.- PROFESSIONS LIBERALS .														
Advocats	108	63	38	28						237	3,73	20.536	1,90	86,65
Procuradors	21	17	11	10						59	0,93	5.737	0,53	97,24
Metges i cirugians	117	19	14	19	3					172	2,70	12.614	1,17	73,34
Cirugians dentistes	-	-	4							4	0,06	570	0,05	142,50
Apotecaris	41	7	11	1						60	0,94	3.754	0,35	52,57
Arquitectes	9	15	3	4	1					33	0,52	3.231	0,30	97,91
Adm. de finques	5	13	8	11	3					41	0,64	7.543	0,70	183,97
Agents de negocis	1	4	11	8						24	0,38	4.042	0,37	158,42
Llevadores	15	10	11							36	0,57	2.689	0,25	74,69
Barbers i cabellaires	8	7	4	3	2					24	0,38	2.996	0,28	124,83
Mestres de ball	1	6								7	0,10	450	0,04	64,28
TOTAL PROF. LIBERALS	326	162	116	84	9					697	10,96	64.162	5,90	92,05
6.- FUNCIONARIS														
Escrivans	25	6	21	31	2					85	1,34	12.784	1,18	150,40
Escrivans de cambra	-	-	-	7						7	0,10	1.634	0,15	233,43
Relators	-	-	-	6						6	0,09	1.440	0,13	240,00
Carters	2	7								9	0,14	612	0,06	68,00
TOTAL FUNCIONARIS	27	13	21	44	2					107	1,68	16.470	1,51	153,92
TOTAL	2.251	1.562	1.024	950	34	77	65	30	6	6.359	99,98	1086.795	99,98	170,91

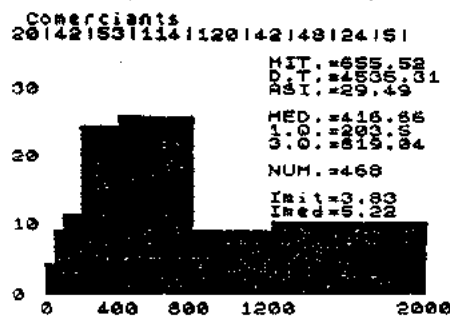
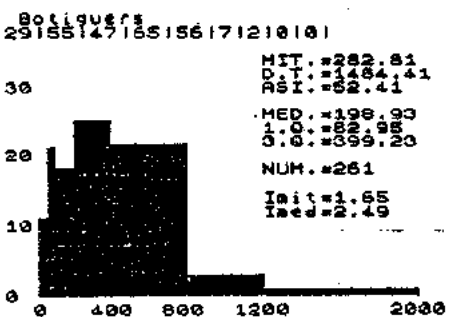
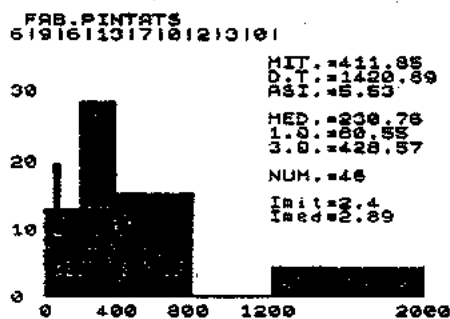
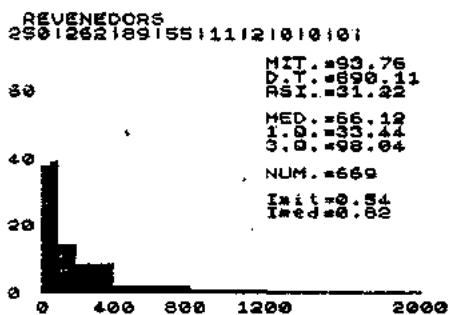
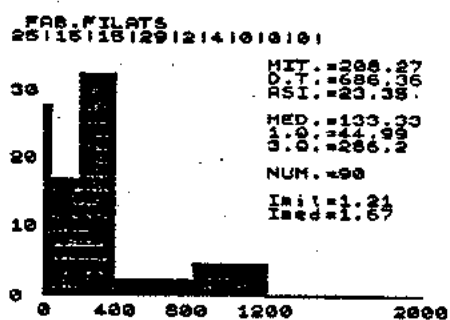
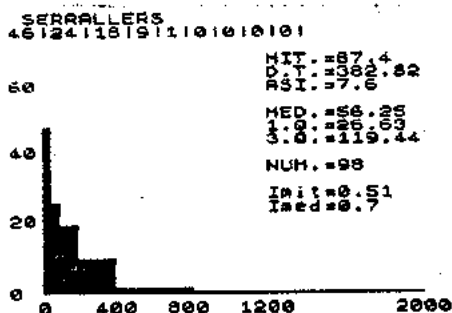
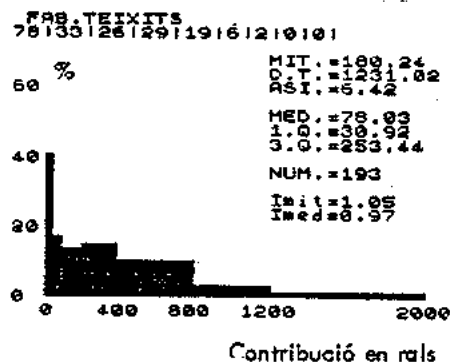
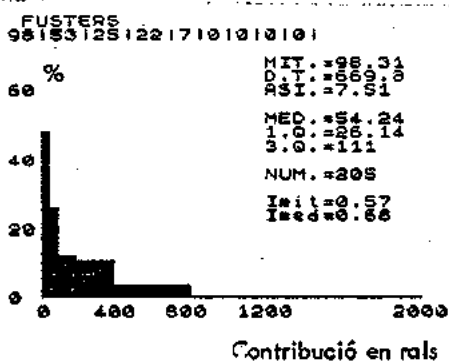
Fonts: AHC8, Secció Cadastre, IC-29: "Industria y Comercio. Deficit de Guerra de un diez por ciento sobre la anualidad del año 1838, exigido en mayo del año 1838 en adelante".

GRAFICA 3.- Histogrames de les categories socio-professionals dels contribuents el 1838.

GRAFICA 4.- Histogrames de varis oficis dels contribuents de 1838.

QUADRE 3.- Contribució ordinària de indústria i comerç : del 1844.

Grups i oficis	TOTALS													
	P			M		G				Contribuents		Contribució		Mitja
	1	2	3	4	5	6	7	8	9	nº	%	als	%	12/ 10
1.- MENESTRALS														
CONFECCIO														
Sasites	81	110	64	11						266	3,57	21.455	1,54	80,66
Modistes	56	5	-	-	2					63	0,85	3.100	0,23	49,21
Barretaríes	4	18	5	6	1					34	0,46	3.580	0,26	105,29
Brodadors	1	5								6	0,81	410	0,03	68,33
Total confecció	142	138	69	17	3					369	5,69	28.545	2,11	77,35
ESPAR, CAMEN, BOGA														
Matalassers	23	18	1	2						44	0,59	2.995	0,22	68,07
Esperdanyers	15	11	5	4	1					36	0,48	3.315	0,25	92,08
Corders	18	6	7	3	2					36	0,48	3.775	0,28	104,86
Esparters	2	9	20	5						36	0,48	4.480	0,33	124,44
Cistallers	11	6								17	0,23	666	0,05	38,82
Cadiraies de boga	38	3	10	6						57	0,77	3.702	0,28	65,26
Total espar, camen, boga	107	53	43	20	3					226	3,03	18.951	1,41	83,85
PELL/ CUIR														
Sabaters	285	49	16	9	1					360	4,83	14.230	1,05	39,53
Pellaires	7	22	49	30	2					110	1,48	17.510	1,30	159,18
Sellers	18	9	5	1						33	0,44	2.200	0,16	67,27
Corretgers	3	3	2							8	0,11	630	0,05	78,75
Basters, aliarders	8									8	0,11	305	0,02	38,12
Total pellicuir	321	83	72	40	3					519	6,97	34.875	2,58	67,20
FUSTA														
Fusters	250	164	49	10	9					482	6,47	31.671	2,35	65,71
Torners	26	12	4	2						44	0,59	2.560	0,19	58,18
Tallistes	22	4								26	0,35	935	0,07	35,96
Boters	9	25	9							43	0,58	3.230	0,24	75,12
Cofrers	3	2	6	2						13	0,17	1.385	0,10	106,54
Mestres d'alça	4	5	6	9	3					27	0,36	5.645	0,42	209,07
Conts. de carros	7	14	7	1						29	0,39	2.690	0,20	92,76
Tapers	2	-	1							3	0,04	210	0,01	70,00
Total fusta	323	226	82	24	12					667	8,95	48.326	3,58	72,45
CONSTRUCCIO/CERAMICA														
Paletes	72	63	14	6						155	2,08	8.800	0,65	56,77
Pintors	78									78	1,05	1.455	0,11	18,65
Calcinaires	4	-	3							7	0,09	555	0,09	79,29
Vidriers	4	6	2	5						17	0,23	2.175	0,16	127,94
Terrissaires	-	1	7	4	2					14	0,19	3.135	0,23	223,93
Total construcció-ceràmica	158	70	26	15	2					271	3,64	16.120	1,19	59,48

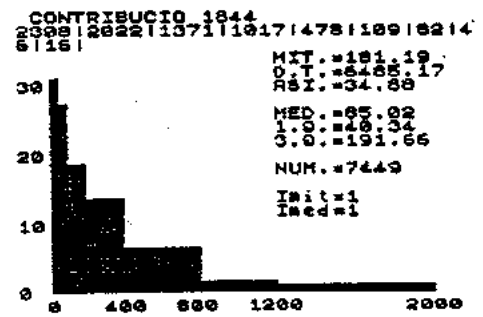
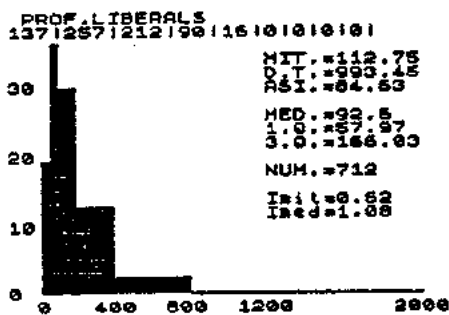
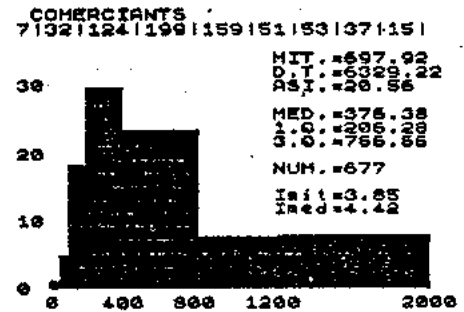
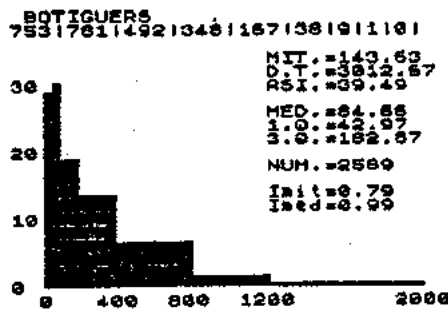
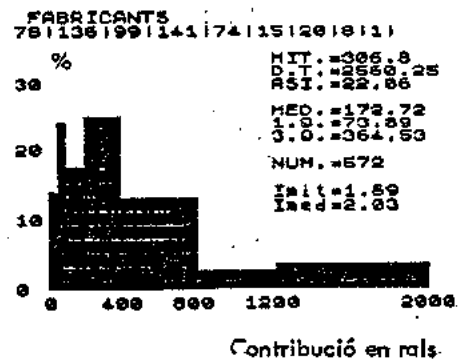
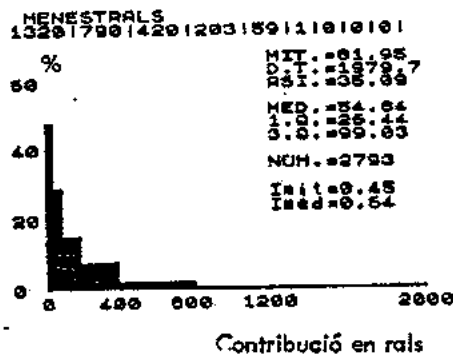
	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14
METALL														
Argenters	54	15	13	23	9					114	1,53	15.178	1,12	113,14
Serrallers	55	64	18	3	2					142	1,41	9.740	0,72	68,59
Ferrers	6	19	5	6						36	0,48	3.490	0,26	96,94
Gavineters	16	8								24	0,32	905	0,07	37,71
Agullers	3	3	5							11	0,15	845	0,06	76,82
Llauners	10	23	24	5						62	0,83	6.330	0,47	102,10
Fab. de llautó	25	9	6	3						43	0,58	3.105	0,23	72,21
Calderers	9	9	9							27	0,36	1.875	0,14	69,37
Clavetaires	8	8	3							19	0,25	1.110	0,82	58,42
Freneres	8	2								10	0,13	335	0,02	35,50
Espasers	-	3	2							5	0,07	540	0,04	108,00
Fab. de pues i cardes	4	-	2	1						7	0,09	495	0,04	70,71
Estiradors d'or	1	1	3	3						8	0,01	1.100	0,08	137,50
Batifillers	2	1		2						5	0,07	530	0,03	106,00
Dauradors	14		4	1						19	0,25	940	0,07	49,47
Reillotgers	5	6	5	7	1					24	0,32	3.415	0,25	142,29
Fab. de instruments	1	4	2	1	2					10	0,13	2.050	0,15	205,00
Fab. de lletres impremta	-	-	1							1	0,01	140	0,01	140,00
Fab. de gabies	-	3								3	0,04	190	0,01	63,33
Fab. de pintes i raspalls	1	4								5	0,07	240	0,02	48,00
Total metall	222	182	102	55	114					575	7,72	52.573	3,89	91,43
ARTS GRAFIQUES														
Impressors	13	14	11	10	6	1				55	0,74	10.310	0,76	187,45
Estampers	-	1								1	0,01	70	0,01	70,00
Gravadors	11	2	-	1						14	0,19	600	0,44	42,86
Est. de litografia	-	3	-	2						5	0,07	705	0,05	141,00
Fab. de paper pintat	2	6	-	1						9	0,12	640	0,05	71,11
Fab. de caixes de carró	12	7	-							19	0,25	700	0,05	36,84
Fab. de naips	-	-	2	4	3					9	0,12	2.870	0,21	318,89
Total arts gràfiques	38	33	13	18	9	1				112	1,50	15.895	1,18	141,92
QUIMICA														
Saboners	1	1	-	1	13					16	0,21	8.290	0,61	518,12
Cerers	-	-	1	7						8	0,11	1.950	0,14	243,75
Candlers	1	-	8	2						11	0,15	1.380	0,10	125,45
Fab. de llumins	3	2								5	0,07	260	0,02	52,00
Fab. de produc. químics	-	-	-	2						2	0,03	530	0,04	265,00
Fab. d' hules	1	1	1	1						4	0,54	430	0,03	107,50
Fab. de flors artificials	-	1								1	0,01	80	0,01	80,00
"Quitamanchas"	3									3	0,04	105	0,01	35,00
Fab. cervesa	-	-	2	1						3	0,04	460	0,03	153,33
Fab. Aigua mineral	-	-	1							1	0,01	120	0,01	120,00
Total química	9	5	13	14	13					54	0,72	13.605	1,01	251,94
TOTAL MENESTRALS	1.320	790	420	203	59	1				2.793	37,79	228.884	16,96	81,95

	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14
2.- FABRICANTS														
SECTOR TEXTIL														
Fab. de teixits	23	37	30	45	34	10	6	.....	.....	185	2,48	57.390	4,28	310,22
Fab. de filats	2	5	9	37	23	4	8	1	1	90	1,21	49.390	3,66	548,78
Fab. de pintats	5	9	7	5	9	-	6	5	.....	46	0,62	30.755	2,28	668,15
Velers	8	23	25	29	2	.....	.....	.....	.....	87	1,17	13.560	1,00	155,86
Passamaners	19	24	19	10	2	1	.....	.....	.....	75	1,01	8.855	0,65	118,07
Mitjaires	17	13	1	6	1	.....	.....	.....	.....	38	0,51	4.145	0,31	109,08
Drapers	1	9	.....	.....	.....	.....	.....	.....	.....	10	0,13	755	0,56	75,50
Tintorers	-	9	6	5	1	.....	.....	.....	.....	21	0,28	2.835	0,21	135,00
Paraires	3	4	1	3	.....	.....	.....	.....	.....	11	0,15	1.200	0,09	109,09
Total textil	78	133	98	140	72	15	20	6	1	563	7,56	168.865	12,51	299,94
ALTRES SECTORS INDUSTRIALS														
Fonadors ferro colat	-	3	1	1	2	-	-	2	.....	9	0,12	6.625	0,49	736,11
Total altres sectors industrials	-	3	1	1	2	-	-	2	.....	9	0,12	6.625	0,49	736,11
TOTAL FABRICANTS	78	136	99	141	74	15	20	8	1	572	7,68	175.490	13,00	306,80
3.- BOTIGUERS														
COMERÇ AL DETALL														
Botiguers	43	35	85	65	67	19	7	1	.....	322	4,32	100.908	7,48	313,38
Mercaders de paper	1	12	9	14	4	1	.....	.....	.....	41	0,55	9.570	0,71	233,41
Revenedors	174	343	118	56	14	.....	.....	.....	.....	705	9,46	71.200	5,27	100,99
Revenedors de pisa	24	9	7	5	.....	.....	.....	.....	.....	45	0,60	3.315	0,25	73,67
Revenedors de pa	78	4	.....	.....	.....	.....	.....	.....	.....	82	1,10	1.890	0,14	23,05
Drapaires	106	34	4	.....	.....	.....	.....	.....	.....	144	1,93	5.155	0,38	35,80
Adroguers, confitaires	15	20	22	36	26	7	1	.....	.....	127	1,70	36.640	2,71	288,50
Herbolaris	16	4	.....	.....	.....	.....	.....	.....	.....	20	0,27	615	0,46	30,75
Total comerç al detall	457	461	245	176	111	27	8	1	.....	1.486	19,95	229.293	16,99	154,30
ALIMENTACIO														
Forners	2	13	37	44	15	3	1	.....	.....	115	1,54	30.555	2,26	265,70
Carnissers	73	60	28	6	6	.....	.....	.....	.....	173	2,32	13.790	1,02	79,71
Semolers	-	2	10	30	14	.....	.....	.....	.....	56	0,75	15.340	1,14	223,93
Xocolaters	21	67	25	11	3	.....	.....	.....	.....	127	1,70	11.750	0,87	92,52
Total alimentació	96	142	100	91	38	3	1	.....	.....	471	6,32	71.435	5,29	151,67
HOSTALARIA														
Taverners	86	113	64	40	8	2	.....	.....	.....	313	4,20	32.985	2,44	105,38
Cafès	21	22	45	25	1	3	.....	.....	.....	117	1,57	16.505	1,22	141,07
Hostals	4	8	16	9	9	3	.....	.....	.....	49	0,66	12.436	0,92	253,80
Total hosteleria	111	143	125	74	18	8	.....	.....	.....	479	6,43	61.926	4,58	129,28

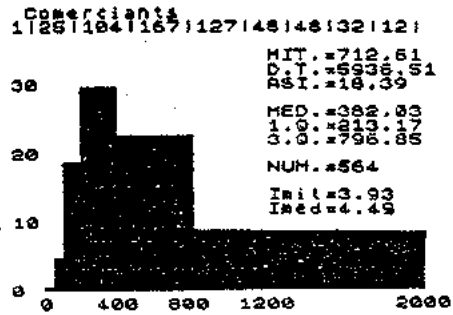
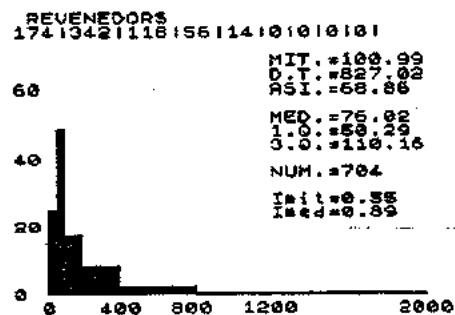
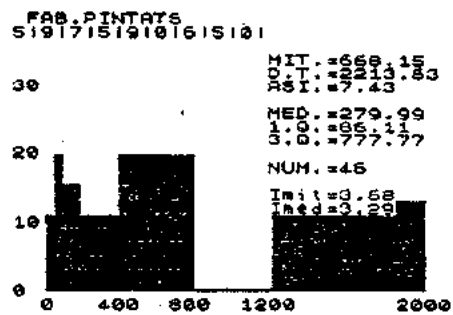
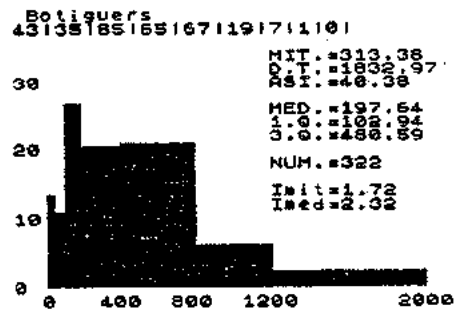
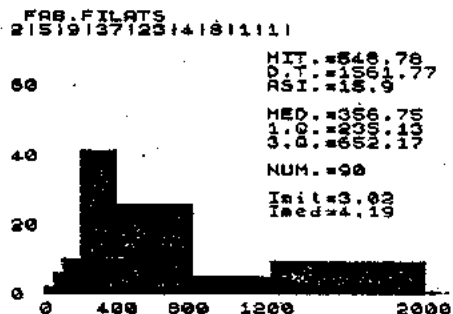
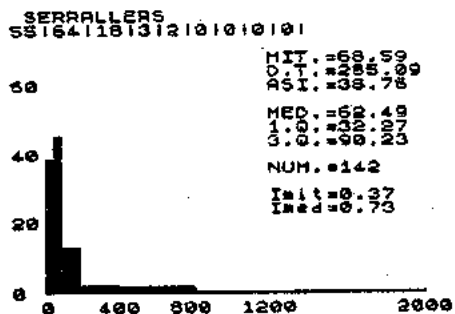
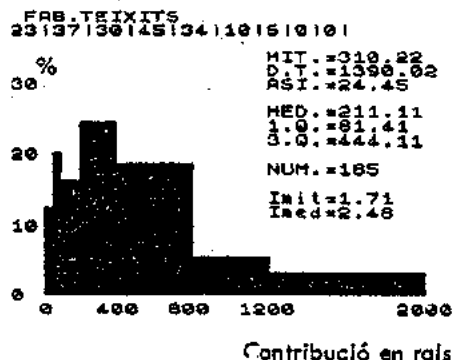
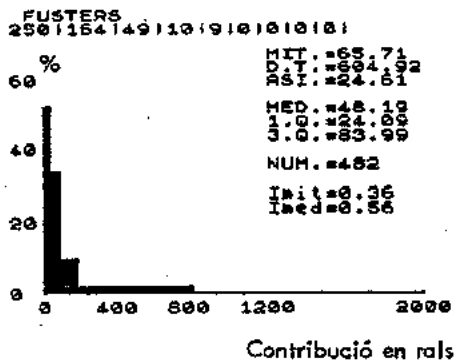
	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14
SERVEIS														
Llogaters de cotxes	52	16	8							76	1,02	3.280	0,24	43,16
Rentadors	22	14	10	5						51	0,68	3.815	0,28	74,80
Cases de banys	-	-	1	2						3	0,04	820	0,06	273,33
Billars i cases de jocs	4	1								5	0,07	250	0,02	50,00
Gab. de curiositats	3									3	0,04	90	0,01	30,00
Enflustradors	2									2	0,03	80	0,01	40,00
Tractans de pianos	6	4	3							13	0,17	870	0,06	66,92
Total serveis	89	35	22	7						153	2,05	9.205	0,68	60,16
TOTAL BOTIGUERS	753	781	492	348	167	38	9	1		2589	34,76	371.859	27,55	143,63
4.- COMERCIANTS														
Comerciants	1	25	104	167	127	48	48	32	12	564	7,57	401.910	29,78	712,61
Tractans de blondes	-	3	9	4	1					17	0,23	2.915	0,22	171,47
Tractans en vins i aiguardents	1	-	5	6	7					19	0,25	6.550	0,04	344,74
Corredors de canvis	-	-	5	18	22	3	1			49	0,66	21.900	1,62	446,94
Corredors de pelfa	2	3	1							6	0,08	618	0,46	103,00
Asentistes i arrendataris	3	1	-	4	2	-	4	5	3	22	0,29	38.599	2,86	754,50
TOTAL COMERCIANTS	7	32	124	199	159	51	53	37	15	677	9,09	472.492	35,01	697,92
5 - PROFESSIONS LIBERALS														
Advocats	73	54	62	27	8					224	3,01	26.500	1,96	118,30
Procuradors	10	12	22	15	2					61	0,82	8.541	0,63	140,02
Metges i Cirugians	13	48	51	12						124	1,66	12.934	0,96	104,31
Apotecaris	3	50	13	7						73	0,98	6.035	0,45	82,67
Cirurgians dentistes	-	2	1	1						4	0,05	585	0,04	146,25
Arquitectes	3	16	23	3						45	0,60	5.115	0,38	113,67
Adm. de finques	17	28	10	14	2					71	0,95	8.890	0,66	125,81
Agents de negocis	-	37	17							54	0,72	4.780	0,35	88,52
Llevadores	15	7	9	6						37	0,50	3.405	0,25	92,03
Barbers, cabellaires	3	1	4	5	4					17	0,23	3.350	0,25	197,06
Mestres de ball	-	2								2	0,03	140	0,01	70,00
TOTAL PROF. LIBERALS	137	257	212	90	16					712	9,56	80.275	5,95	112,75
6.- FUNCIONARIS														
Escrivans	13	26	24	24	3	4				94	1,26	17.610	1,30	187,34
Escrivans de cambra	-	-	-	5						5	0,07	1.200	0,09	240,00
Relators	-	-	-	6						6	0,08	1.710	0,13	285,00
Tassador de plets	-	-	-	1						1	0,01	200	0,01	200,00
TOTAL FUNCIONARIS	13	26	24	36	3	4				106	1,42	20.720	1,53	195,47
TOTAL	2.308	2.022	1.371	1.017	478	109	82	46	16	7.449	100	1.349.720	100	181,19

Fonts: AHC8, Secció Governació A, Lligall 2655 : "Subsidio de Industria y Comercio, para el año 1844".

GRAFICA 5.- Histogrames de les categories socio-professionals dels contribuents el 1844.

GRAFICA 6.- Histogrames de varis oficis dels contribuents de 1844

QUADRE 4.- Contribució ordinària de indústria i comerç, de 1956.

	P			M			G			TOTALS				
	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14
I.- MENESTRALS														
CONFECCIO														
Sastres	27	71	13							111	2,06	14.026	0,50	126,36
Modistes	-	9	2	2						13	0,23	2.676	0,10	205,85
Barretaires	-	-	14	5						19	0,34	7.007	0,25	368,79
Brodadors	-	-	1	5						6	0,11	1.800	0,06	300,00
Cotillaires	2	28	1							31	0,56	4.099	0,15	132,22
Puntaires	-	-	8	-	-	-	1			9	0,17	6.160	0,23	684,44
Fab. de vànoves	-	-	9	8						17	0,13	6.530	0,23	384,12
Fab. de braguers	-	2	-	-						2	0,04	260	0,01	130,00
Total Confecció	29	110	48	20	-	-	1			208	3,74	42.558	1,52	204,61
ESPAR, CANEM, BOGA.														
Matalassers	-	-	4							4	0,07	580	0,02	145,00
Esperdanyers	10	15	4							29	0,52	3.508	0,13	120,96
Corders	-	2	11	18						31	0,56	11.835	0,43	381,77
Esparters	27	11								38	0,68	3.080	0,11	81,05
Cisteillers	11	5								16	0,29	1.256	0,04	78,55
Cadiraies de boga	6	4	5							15	0,27	2.140	0,08	142,67
Barreters de palla	6									6	0,11	360	0,01	60,00
Total Espart, Canem, Boga	60	37	24	18						139	2,50	22.759	0,81	163,73
PELL/ CUIR														
Sabaters	92	82	26	6						206	3,70	27.146	0,98	131,78
Pellaires	1	33	28	2						64	1,15	16.384	0,54	256,00
Sellers	8	24	5							37	0,66	4.844	0,17	130,92
Basters, albarders	7									7	0,13	560	0,02	80,00
Total Peil-Cuir	108	139	59	8						314	5,64	48.934	1,76	155,84
FUSTA														
Fusters i ebanistes	42	207	38	6						293	5,26	41.420	1,49	141,36
Torners	47									47	0,84	3.760	0,13	80,00
Tallistes	1	25	1							27	0,48	3.445	0,12	127,59
Boters	6	18	2							26	0,47	2.800	0,10	107,69
Cofrers	-	7	4							11	0,20	4.130	0,15	375,45
Constructors de carros	3	8								11	0,20	1.412	0,05	128,36
Serreries	-	-	1	3	2					6	0,11	3.778	0,14	629,67
Escaloper	-	1								1	0,02	130	0,01	130,00
Total Fusta	99	266	46	9	2					422	7,59	60.875	2,19	144,25
CONSTRUCCIO/CERAMICA														
Paletes	-	22								22	0,34	2.694	0,10	122,45
Mestres d'obra	-	-	7							7	0,13	2.660	0,09	188,67
Pintors	10	17	-	1						28	0,50	3.324	0,12	118,71
Mestres Canters	-	3	-							3	0,05	390	0,01	130,00
Marbristes	-	-	12							12	0,22	4.560	0,16	380,00
Fab. de atuells	2									2	0,04	160	0,01	30,00
Fab. de teules i maons	-	1	-	1						2	0,04	900	0,03	450,00
Rajoleria	-	-	-	1						1	0,02	400	0,01	400,00
Total Construcció, Ceràmica	12	43	19	3						77	1,38	15.088	0,54	195,94

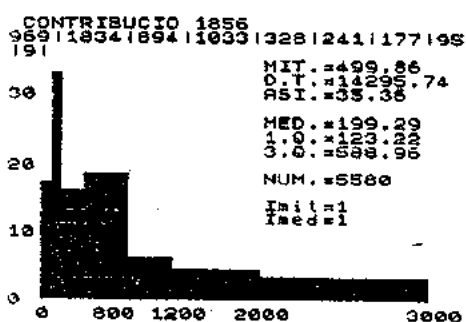
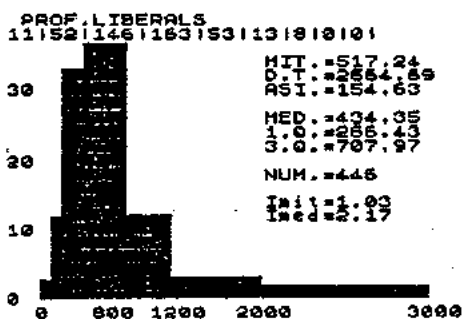
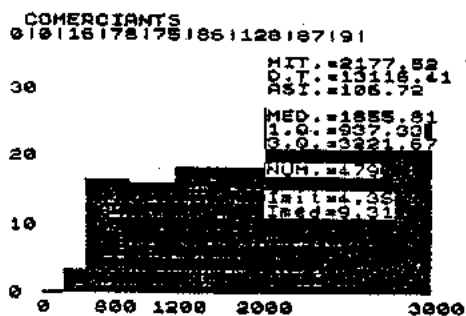
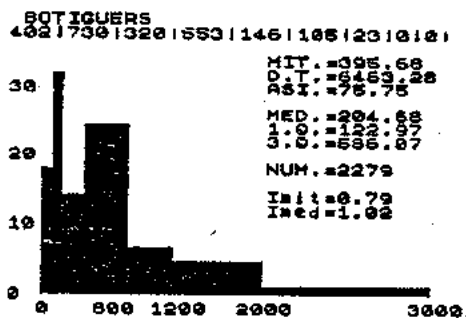
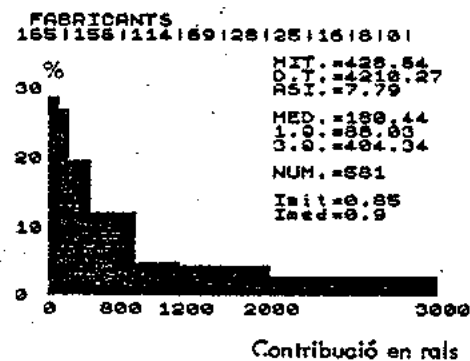
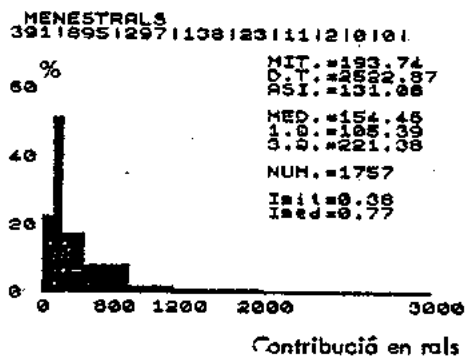
	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14
													6	10
METALL														
Argenters	-	-	-	11	2					13	0,23	7.910	0,28	608,46
Serrallers, Ferrers	41	113	15							169	3,04	20.847	0,75	123,44
Ganiveters	-	13	1							14	0,25	1.829	0,07	130,64
Llauners	-	-	13	11						24	0,43	9.360	0,34	390,00
Fab. de llautó.	7	35	3							45	0,81	5.718	0,21	127,07
Calderers	3	11	6	1						21	0,38	3.159	0,11	150,43
Freners	-	6	-							6	0,11	790	0,03	131,67
Fab. de cardes	1	1	4							6	0,11	1.165	0,04	194,17
Fab. de Gábies	2	1								3	0,06	270	0,01	90,00
Dauradors	-	51	2							53	0,95	7.440	0,27	140,39
Estiradors d'or	-	-	1							1	0,02	380	0,01	380,00
Batifillers	-	2								2	0,04	260	0,01	130,00
Rellotgers	-	-	7	4						11	0,20	4.130	0,15	375,45
Fab. de lletres impremta.	-	1								1	0,02	130	0,01	130,00
Llançadoraire	-	1								1	0,02	130	0,01	130,00
Fab. sivelles i gafets	-	3								3	0,06	360	0,01	120,00
Fab. de teles metaliques	1	1								2	0,04	200	0,01	100,00
Fab. de botons de metall	-	2	2							4	0,07	800	0,03	200,00
Const. de llits de ferro	-	-	-	3						3	0,06	2.040	0,07	680,00
Const. d'estufes	-	-	-	1						1	0,02	630	0,02	630,00
Encastadors de pedres	-	1	12	5						18	0,32	6.180	0,22	343,33
"Fab. de coronas"	2	-								2	0,04	160	0,01	40,00
Fab. de raspalls	-	6								6	0,11	760	0,03	126,67
Fab. de pintes i culleres	2	11	2							15	0,27	1.940	0,07	129,33
Total Metall	59	259	68	36	2					424	7,60	76.588	2,75	180,85
ARTS GRAFIQUES														
Impressors, Llibreters	-	-	4	16	11	10	1			42	0,75	36.395	1,30	866,55
Estampers	1	1								2	0,04	220	0,01	110,00
Est. de litografia	-	1	5	5						11	0,20	3.850	0,14	350,00
Fab. de caixes cartró	4	1								5	0,09	388	0,01	77,60
Fab. de naips	-	-	-	4						4	0,07	2.200	0,08	550,00
Relligadors	2	15	3							20	0,36	2.570	0,09	128,50
Fab. de picar cartró	4									4	0,07	160	0,01	40,00
Total Arts Gràfiques	11	18	12	25	11	10	1			88	1,58	45.783	0,65	520,26
QUIMICA														
Sabonera	-	-	-	1	3	1				5	0,04	4.880	0,17	976,00
Cerers	-	-	1	6	2					9	0,16	5.630	0,20	625,56
Candelers	-	4	-	1						5	0,09	860	0,03	172,00
Fab. de productes químics	-	2	3	3						8	0,14	2.564	0,09	320,50
Fab. de llumins	-	-	-	2						2	0,04	800	0,03	400,00
Fab. d'hules	-	-	1							1	0,02	300	0,03	300,00
Fab. de carvesa, gasosa, etc.	-	-	3	1	2					6	0,11	2.896	0,10	482,67
"Quitamanchos"	5	1								6	0,11	480	0,12	80,00
Fab. de municia de plom	1									1	0,02	60	-	60,00
Fab. de coles	1	-	-	2						3	0,06	912	0,03	304,00
Fab. de midó	-	9								9	0,16	900	0,03	100,00
Fab. de filats de goma	1									1	0,02	80	-	80,00
Fab. de moldre "campeche"	-	1	3	1						5	0,09	1.300	0,47	260,00
Total Quimica	8	17	11	17	7	1				61	1,10	21.662	0,78	355,11
DISPERSOS														
Fab. de estoigs	-	1								1	0,02	130	-	130,00
Const. instruments nautics	-	-	2							2	0,04	760	0,03	380,00
Const. de pianos	-	-	7	2	1					10	0,18	3.890	0,14	389,00
Const. de ulleres	-	-	1							1	0,02	380	0,01	380,00
Componedor de paraigues	5									5	0,09	400	0,01	80,00
Mestres en motlles	-	5								5	0,09	602	0,02	120,40
Total Dispersos	5	6	10	2	1					24	0,83	6.162	0,66	256,75
TOTAL MENESTRALS	391	895	297	138	23	11	2			1.757	31,49	340.409	12,20	193,74

	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14
2.- FABRICANTS														
SECTOR TEXTIL														
Fab. de teixits i filats	145	110	82	44	13	17	8	8		427	7,68	168.377	6,06	394,32
Fab. de pintats	12	7	3	-	3	4	1			30	0,54	14.321	0,51	477,37
Fab. de blondes	-	-	-	-	-	1	6			7	0,13	19.508	0,70	2.786,86
Passamaners	-	1	10	6						17	0,31	6.092	0,22	358,35
Tintorers	4	21	14	14	3					56	1,01	18.485	0,66	330,08
"Fab. de boatas"	-	9								9	0,16	1.170	0,04	130,00
Fab. de feltre	-	1								1	0,02	160	0,01	160,00
Total Textil	161	149	109	64	19	22	15	8		547	9,85	228.113	8,21	416,41
ALTRES SEC. INDUSTRIALS														
Fonadors	-	-	-	1	7	1				9	0,16	4.920	0,18	546,67
Fab. de bugies	-	-	-	-	1	1				2	0,04	2.360	0,08	1.180,00
Empreses de gas	-	-	-	-	-	1				1	0,02	1.500	0,05	1.500,00
Fab. de premses	4	7	5	4	1	-	1			22	0,34	12.150	0,44	552,27
Total Altres sec. industr.	4	7	5	5	9	3	1			34	0,56	20.930	0,76	615,59
TOTAL FABRICANTS	165	156	114	69	28	25	16	8		581	10,41	249.043	8,93	428,64
3.- BOTIGUERS														
COMERC AL DETALL														
Mercaders de teixits	-	-	-	1	21	46	10			78	1,40	116.816	4,20	1.497,64
" de sedes i cintes	-	-	21	78	14	3				116	2,08	73.230	2,63	631,29
" de llana	21	20	6	1						48	0,86	6.003	0,22	125,06
" de bacallà	-	-	-	33	6					39	0,70	24.255	0,87	621,92
" de drogues	-	-	-	1	8	6	1			16	0,29	18.745	0,67	1.171,56
" de perfumeria	6	-	3	2						11	0,20	2.260	0,08	205,45
" de teules i maons	6	22								28	0,50	3.833	0,14	136,89
" de escorça d'arbre	-	-	3							3	0,06	1.120	0,04	373,33
" de quinques	-	-	1	3	1					5	0,09	3.359	0,12	671,80
" d'estampes	-	-	5	2						7	0,13	2.625	0,09	375,00
" de rellotges	-	-	-	1	1	2				4	0,07	4.540	0,16	1.135,00
" de matalassos	-	-	2							2	0,04	760	0,03	380,00
" de diamants	-	-	-	-	2					2	0,04	1.870	0,07	935,00
Total Mercaders	33	42	41	122	53	57	11			359	6,46	259.416	9,34	722,61
Botigues de vins generosos	-	-	1	81	9					91	1,64	57.740	2,08	634,50
" de sastres de roba feta	-	-	-	12	13	7	7			39	0,70	46.650	1,68	1.196,15
" de puntes de Paris	-	2	-							2	0,04	260	0,01	130,00
" de lacre i llumins	47	6								53	0,45	4.240	0,15	80,00
" de guants i paraigues	-	-	1	15	1					17	0,31	10.765	0,39	633,23
" de juguets	3	18	2							23	0,41	2.920	0,10	126,96
" de quincalla	1	-	-	6	3	3				13	0,24	11.627	0,41	894,38
" de especieria	-	1	-	26	3					30	0,54	24.048	0,86	801,60
" de mobles de fusta blanca	1	3	1							5	0,09	620	0,02	124,00
" d'hules	-	-	3							3	0,06	1.140	0,04	380,00
" de ganivets	-	1	2	1						4	0,07	1.171	0,04	292,50
" útils nàutics	-	8								8	0,14	1.040	0,04	130,00
" de llibres i paper	-	5								5	0,09	655	0,02	131,00
" d'escombres	-	5								5	0,09	400	0,01	80,00
Total Botiguers	57	44	10	141	29	10	7			298	5,36	163.276	5,88	547,91

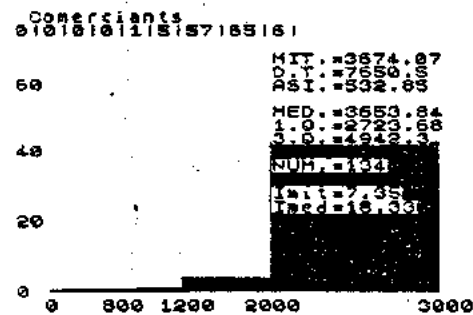
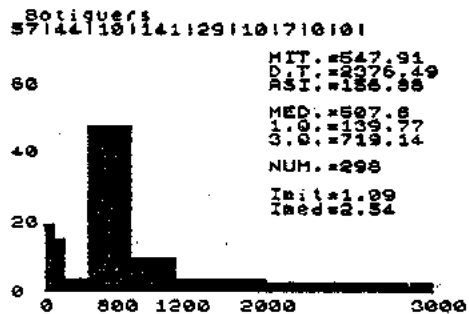
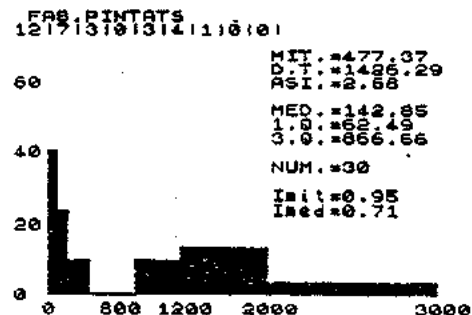
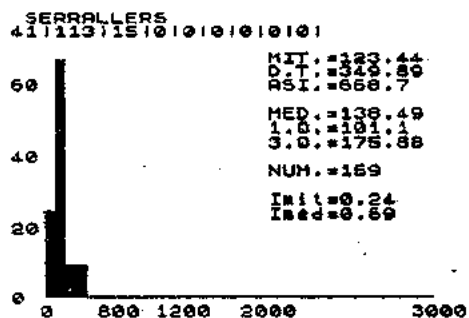
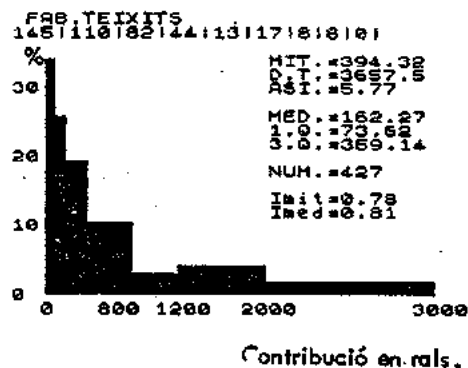
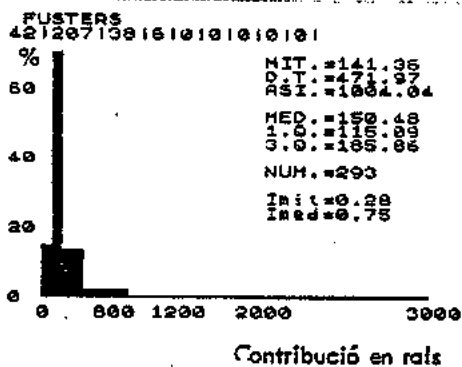
	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14
Revençadors de fruita	5									5	0,09	400	0,01	80,00
" de peix	4	14	2							20	0,36	2.660	0,09	133,00
" de porc	-	4								4	0,07	520	0,02	130,00
" de pollastre i ous	1	5								6	0,11	730	0,03	121,66
" de cafès i licors	4									4	0,07	420	0,01	80,00
" de cervesa	-	2								2	0,04	260	0,01	130,00
" de palla	5	12	4							21	0,38	2.775	0,10	132,14
Total Revençadors	19	37	6							62	1,11	7.765	0,28	125,24
Revençadors de pa	45	27								72	1,29	5.510	0,20	76,53
" de pisa	-	50	-	7	2					57	1,06	12.230	0,44	207,29
Mercaders ambulants	8	14								22	0,39	2.455	0,08	111,59
" "de teixits i quincalla	-	15	1							16	0,29	2.600	0,09	162,50
" de cordons i galons	6	-	1							7	0,13	512	0,02	73,14
Total Mercaders ambulants	14	29	2							45	0,81	5.567	0,19	123,71
Traficants de draps	23									23	0,41	1.840	0,07	80,00
" de llibres veils	8									8	0,14	640	0,03	80,00
Carboneries	11	87	2							100	1,80	13.160	0,47	131,60
Drapaires	9	28	3							40	0,72	5.910	0,21	147,75
Confiters	-	-	1	41	11					53	0,95	33.115	1,26	624,81
Herbolaris	27	1	1							29	0,52	2.320	0,08	80,00
Ferreteries	-	-	-	-	4	1				5	0,09	6.102	0,22	220,40
Floristes	-	4								4	0,07	520	0,02	130,00
Total Comerç al Detall	246	349	66	311	99	68	18			1.157	20,80	517.371	18,62	447,17
ALIMENTACIO														
Forners	-	-	71	28	-	1				100	1,80	37.570	1,35	375,70
Molins de farina	1	1	1							3	0,06	520	0,02	173,33
Semolers	-	2	7	15						24	0,43	9.875	0,35	411,46
Fab. de pasta de sopa	-	-	3	21	9	5				38	0,68	27.755	1,00	730,39
Carnissers	-	113	16	1						130	2,33	19.254	0,71	148,11
Tocinaires	-	-	11	38	10					59	1,06	35.353	1,27	599,20
Xocolaters	-	3	1	27	3					34	0,61	19.195	0,69	564,56
Molins de xocolata	-	-	-	15	-	1	1			17	0,31	12.600	0,45	741,18
Ref. de sucre	-	-	-	-	-	2				2	0,04	2.500	0,04	1250,00
Pastissers	-	1	9	10	1	1				22	0,39	10.288	0,37	467,64
Fab. de oblas	2									2	0,04	170	0,01	85,00
" Albaceries "	9	108								117	2,10	15.107	0,54	129,12
Total Alimentació	12	228	119	155	23	10	1			548	9,85	190.187	5,84	347,06
HOSTALERIA														
Taverners	10	37	79	47	1					174	3,12	57.216	2,06	328,83
Cafès	-	-	-	12	14	13	4			43	0,77	48.150	1,73	1.119,77
Licorereries	-	5	-	4						9	0,16	3.170	0,11	352,22
"Alojerias"	24	71	4							99	1,78	12.415	0,45	125,40
"Neveries"	-	1	-							1	0,02	130	0,01	130,00
Fondes	-	-	1	3	3	7				14	0,25	15.802	0,57	1.128,71
Hostals	-	-	4							4	0,07	1.520	0,05	380,00
Cases d'Hostes	11	13								24	0,43	1.914	0,07	79,75
Paradors de Diligencies	-	-	-	2	3	2				7	0,13	7.074	0,25	1.010,57
Total Hostaleria	45	127	88	68	21	22	4			375	6,74	147.391	5,30	393,04
SERVEIS														
Llogaters de cotxes	8	11	15	3	-	1				38	0,68	7.851	0,28	206,60
Traginers	5									5	0,09	120	-	24,00
Galeras i mensatgers	53	6	3	1	1					64	1,15	5.109	0,18	79,83
"Pupilage para caballeria"	-	2								2	0,04	230	0,01	115,00
Enllustradors	4	1								5	0,09	365	0,01	73,00
Bogaderas	26	6	2							34	0,61	2.930	0,10	85,18
Cases de banys	-	-	3	3	-	1				7	0,13	3.500	0,13	500,00
Billars	-	-	24	12	2	3				41	0,74	26.470	0,95	645,61
Cases de joc i espectacles	3									3	0,06	240	0,01	80,00
Total Serveis	99	26	47	19	3	5				199	3,58	46.815	1,68	235,26
TOTAL BOTIGUERS	402	730	320	553	146	105	23			2.279	40,84	901.764	32,33	395,68

	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14
4.- COMERCIANTS														
Comerciants	-	-	-	-	1	5	57	65	6	134	2,41	492.326	17,72	3.674,07
Magatzemistes de panys	-	-	1	-	1	5	37	20	.....	64	1,15	193.472	6,96	3.023,00
" de vins i aiguardent	-	-	-	-	-	2	.....	.....	.....	2	0,04	2.500	0,09	1.250,00
" de fruits colonials	-	-	-	-	-	-	8	.....	.....	8	0,14	22.075	0,79	2.739,37
" de drogues	-	-	-	-	-	-	8	1	.....	9	0,16	27.250	0,98	3.027,78
" de oli i sabó	-	-	-	-	3	13	.....	.....	.....	16	0,24	20.050	0,72	1.253,12
" de pabrats i cigrons	-	-	6	3	.....	.....	.....	.....	.....	9	0,16	3.520	0,12	391,11
" de ferreria	-	-	-	-	-	-	6	.....	.....	6	0,11	18.000	0,65	3.000,00
" de paper	-	-	-	19	5	10	1	.....	.....	35	0,63	33.219	1,19	949,11
" de fustes	-	-	1	9	6	5	3	.....	.....	24	0,43	26.560	0,96	1.106,67
" de mobles de luxe	-	-	1	17	17	2	3	.....	.....	40	0,72	38.018	1,37	950,45
" de marcs daurats	-	-	2	1	.....	.....	.....	.....	.....	3	0,06	1.140	0,04	380,00
" de plantxes de coure	-	-	-	-	3	1	.....	.....	.....	4	0,07	4.390	0,16	1.097,50
" de pells	-	-	-	1	1	3	.....	.....	.....	5	0,09	5.200	0,19	1.040,00
Total Magatzemistes	-	-	11	50	36	41	66	21	.....	225	4,03	395.394	14,18	1.757,31
Tractans en bestia	-	-	3	1	.....	.....	.....	.....	.....	4	0,07	1.300	0,05	325,00
" en carns	-	-	1	2	7	2	.....	.....	.....	12	0,22	11.140	0,40	928,33
" en carbó	-	-	-	5	.....	.....	.....	.....	.....	5	0,09	3.250	0,12	650,00
" en llana i seda	-	-	-	1	1	.....	.....	.....	.....	2	0,04	1.430	0,51	715,00
Especuladors en grans	-	-	-	-	2	.....	.....	.....	.....	2	0,04	2.200	0,08	1.100,00
" en canam	-	-	-	2	.....	.....	.....	.....	.....	2	0,04	1.000	0,04	500,00
" en fruita	-	-	-	4	.....	.....	.....	.....	.....	4	0,07	2.400	0,09	600,00
Corredors de canvis	-	-	-	3	9	12	.....	.....	.....	24	0,43	28.160	1,01	1.173,33
" de teixits	-	-	-	5	15	26	3	.....	.....	49	0,88	59.900	2,16	1.222,45
Canviants de moneda	-	-	1	5	4	.....	.....	.....	.....	10	0,18	7.200	0,26	720,00
Bancs. i soc. d'asseurances	-	-	-	-	-	-	2	1	3	6	0,11	37.330	1,34	6.221,67
TOTAL COMERCIANTS	-	-	16	78	75	86	128	87	9	479	8,58	1.043.030	37,39	2.177,52
5.- PROFESSIONS LIBERALS														
Advocats	-	-	63	48	13	8	6	.....	.....	138	2,48	82.835	2,98	600,25
Procuradors	10	12	8	.....	.....	.....	.....	.....	.....	30	0,54	8.487	0,30	282,90
Metges i cirugians	-	-	36	17	15	1	2	.....	.....	71	1,28	40.789	1,47	574,49
Cirugians dentistes	2	10	4	1	.....	.....	.....	.....	.....	17	0,31	3.258	0,12	191,65
Farmacèutics	-	-	2	50	12	2	.....	.....	.....	66	1,19	42.190	1,52	639,24
Notaris	6	9	9	9	13	2	.....	.....	.....	39	0,70	24.715	0,89	633,72
Arquitectes	-	-	-	17	.....	.....	.....	.....	.....	17	0,31	10.580	0,38	622,35
Adm. de finques	3	3	4	.....	.....	.....	.....	.....	.....	10	0,18	3.645	0,13	364,50
Agent de negocis	-	-	11	5	.....	.....	.....	.....	.....	16	0,29	6.320	0,23	395,00
" de compra de grans	3	2	1	.....	.....	.....	.....	.....	.....	6	0,11	1.550	0,06	258,33
Estab. de ensenyament	-	3	2	3	.....	.....	.....	.....	.....	8	0,14	2.860	0,10	357,50
Llevadores	7	11	1	.....	.....	.....	.....	.....	.....	19	0,34	2.170	0,08	114,21
Agrimensors	-	4	.....	.....	.....	.....	.....	.....	.....	4	0,07	460	0,02	115,00
Agents de transport	-	-	1	.....	.....	.....	.....	.....	.....	1	0,02	380	0,01	380,00
Veterinaris	2	2	.....	.....	.....	.....	.....	.....	.....	4	0,07	450	0,02	112,50
TOTAL PROF. LIBERALS	11	52	146	163	53	13	8	.....	.....	446	7,99	230.689	8,27	517,24
6.- FUNCIONARIS														
Escrivans	-	-	-	4	.....	.....	.....	.....	.....	4	0,07	2.520	0,09	630,00
" de jutgat	-	-	-	8	.....	.....	.....	.....	.....	8	0,14	5.040	0,18	630,00
Relators	-	-	-	1	.....	.....	.....	.....	.....	1	0,02	630	0,02	630,00
Agents d'aduanes	1	1	14	2	1	.....	.....	.....	.....	19	0,34	11.970	0,43	630,00
" Destajista "	-	-	-	5	.....	.....	.....	.....	.....	5	0,09	3.150	0,11	630,00
"Vendedor al martillo"	-	-	-	-	1	.....	.....	.....	.....	1	0,02	950	0,03	950,00
TOTAL FUNCIONARIS	-	1	1	32	3	1	.....	.....	.....	38	0,68	24.260	0,87	638,42
TOTAL	969	1.834	894	1.033	328	241	177	95	9	5.580	99,99	2.789.195	99,99	499,86

GRAFICA 7.- Histogrames de les categories socio-professionals dels contribuents el 1856.

GRAFICA 8.- Histogrames de varis oficis dels contribuents de 1856.

QUADRE 6.- Els majors contribuents de varis oficis menestrals i entre els botiguers.

Oficis, contribuents i localització	Contribució		* Observacions
	1838	1844	
Sastres:			
Carlos BOLINGER; Rambla, 19, 1.	660	285*	Tutors dels menors Bolinger
Joaquím GUSTA; Nou de la Rambla, 1.	570	285	
Jaume PARNAU; Escudillers, 3.	660	285	
Sabaters:			
Salvador MIARONS; Simón Oller, 2.	690	250	
Pellaires:			
Bonaventura CREUS; Flor del Liri, s.n.	670	765	
Fusters:			
Joan DAKDE; Pla de la Merce, 6.	570	465	
Joan FAYA; St. Miquel, 4.	570	420	
Jacint FERRAN; Banys, 6.	480	461	
Eulogi SOLE; Sant Sadurni, 18.	660	375	
Mestres d'aixa:			
Marià GELI; D. v. de la Vila, 29. (Barct)	570	375	
Joan SISTERE; Porta Real, s.n. (Barct.)	690	625*	Francesc Sisteré, fill de Joan
Geroni VIVES; D. v. de la Marina, 52. (Barct.)	570	375	
Argenters:			
Francesc d'Assis CARRERAS; Plateria, 48.	570	555	
Josep ROS; Plateria, 33.	480	555	
Pere SOLER i PERICH; Plateria, 76.	570	695	
Francesc SEUS, i 'sus consortes', Plateria, 67.	480	555	
Impressors:			
Vda. de Antoni BRUSI; Llibreteria, 2.	1.260	1.035*	Antoni Brusi.
Antoni BERGNES; Escudillers, 2.	210	465	
Francesc OLIVA; Plateria, 93.	660	625	
Joan Francesc PIFERRER; Puerta del Angel, 3.	690	555	
Antoni SIERRA; Pla. Constitució, s.n.	780	555	
Saboners:			
Estevan PARTAGAS; Codols, 7.	570	625	
Joan PERMANYER; Condal s.n.	480	553	
Albert RENUU; Junqueres, 9.	480	625	
Velers:			
Francesc ALTAYO i Cia.; Sant Pere, 61.	480	465	
Josep MATEU; Pla. Moncada, s.n.	480	240	
Cerers:			
Marià GALLISSA; Riera del Pi, 2.	150	330	
Vicens MARRUGAT; Bisbe, 4.	120	200	
Sebastià QUINTANA; Corders, 12.	210	240	

Oficis, contribuents i localització	Contribució		* Observacions
	1838	1844	
Botiguers:			
Andreu BES i Domenec CAMPS; Boria, 13.....	780	935	
Gaietà BULBENA; Caputxes, 6.....	780	935*	Antoni Bulbena
Pau BLANCHART; Escudillers, 30.....	780	835*	Vda. de Pau Blanchart
Josep COTS; Canvis Nous, s.n.	930	765	
Joan DOLTI; Boqueria, 42.	780	1.135	
Ramón de MARTI i Cia.; Plateria, 4.	1.260	1.285	
Josep NOGUES i CERDA; Canvis Vells, 12.	780	1.135	
Llorenç PONS; Flassaders, 14.	660	935	
Maria SERRA; Canvis Nous, 13.....	780	935	
Ramón TORT; Flassaders, 17.	930	2.035	
Joan TRAVERIA i PEIX; Arcs, 10.	1.620	1.735	
Adroguers i confiters:			
Andreu i Joan ESPAÑA; Tantarantana, 14.	660	765	
Josep ROSES; Rambla, 39.	660	835	
Josep VIDAL; Vidriera, 8.	780	1.035	
Forners:			
Honorat BOUTIN; Escudillers 65.	480	935	
Pere MERCERAN; Hospital, 5.	930	1.135	
Llorenç MIRALPEIX; Ripoll, s.n.	690	510	
Xocolaters:			
Pau CAPELLA; Hospital, 1.	780	650*	fill. Vda. Capella; Canvis, 50. 200 rals.
Vda. de Climent MOLINS; Plateria, 18.	570	650	
Cristofol VENDRELL i ALSINA; P. Cucurulla, 10. ...	930	625	
Semolers:			
Jaume FIGUERES; Rambla St. Josep, 11	60	375	
Jaume MARTI; Sombrerers, 1.	480	330	
Antoni MENCIO; Arcs, 1.....	210	330	

QUADRE 6.- Les principals fàbriques barcelonines, el 1838, 1844 i 1856.

Fàbriques i localització	Contribució			* Observacions
	1838	1844	1856	
Pau VILAREGUT; Carme, 97	1.080	764	384	
Salvador BONAPLATA; Baixa de St. Pere, 88	1.260	1.885	-	
Francesc RIBAS i Cia.; Alta de St. Pere, 72	1.620	1.735	1.300	
Emeteri CAMPS	570	-	-	
Emeteri CAMPS menor; Tapies, 25	780	1.735	5.522	
Josep SERRA i MARRUGAT; Hospital, 71	1.440	1.735	-	
Bernardí MATORRELL; Hospital, 50	1.080	1.735	-	
Salvador JUNCADELLA; Carme, 106	690	695	1.264	
Geroni JUNCADELLA; Riereta s.n.	1.080	4.035	5.000	
Joan CASAMITJANA i Cia.; Carme, 56	660	1.435	-	
Ramón NOGUES i Cia.; Carretes, 25	1.260	1.735	2.688	
Martí MUNTADES i fills; Riereta, 3	1.080	1.800	4.485	
Isidre MUNTADES i Cia.; St. Rafael, 15	1.080	835	-	
Jaume RICART; St. Oleguer, 7	1.080	1.735	5.370	
Nicolas TOUS i SOLER; Tapies, 19	1.080	1.585	-	
GIRONA i Cia.; Freixures, 17	2.340	1.285	-	
PUIGMARTÍ, ACHON i Cia.; Alta de St. Pere, 1	2.040	3.535	-	
VIGO i Cia.; Ramelleres, 19	970	1.735	2.525	
BATLLO germans; Riereta, 24	390	1.285	3.548	
Albert PRATS; Riereta, 63	660	1.735	2.600*	Ignaci Prats
SEGARRA i PAUDEVILA; Carretes, 10	-	1.585	1.488	
CAPDEVILA. Vda. i fills; Carme, 56	-	1.135	-	
CASAMITJANA i germà; P. Padrò s.m.	-	1.285	-	
Francesca CASTELLET; Barbarà, 8	-	1.285	-	
Josep COLOMER; Còdols, s.n.	-	2.735	-	
David GRANHALGLE i Cia.; Alta de St. Pere, 69	-	2.185	-	
Felip MACIA i Cia.; Carme, s.n.	-	2.185	-	
MAYMIA i CASAMITJANA; Alta St. Pere, 16	-	1.285	-	
Josep MONTEIS; Hospital, 25	-	1.285	-	
Domènec SERRA; Riera St. Joan, s.n.	-	3.135	-	
Industrial ALGODONERA; Amàlia, 12	-	-	5.820	
Soc. ALGODONERA; Ferlandina, 28	-	-	5.815	
Marta SIRVENT i Cia.; Passatge Rech, s.n.	-	-	4.485	
Antoni JORDA i SANTANDREU; Migdia, 4	-	-	3.990	
Pere PLANES i Cia.; Riereta, 24	-	-	3.232	
Joan OLIVELLA i VALLS; Amàlia, 2	-	-	3.148	
JOSEP CORTILS; Cid, 11	-	-	2.500	
GELABERT i LLANES; Carme, 106	-	-	2.340	
Camil ROIG; Baixa de St. Pere, 27	-	-	2.008	

QUADRE 7.- Els principals comerciants el 1823, 1838, 1844 i 1856.

Comerciants	Contribució				* Observacions
	1823	1838	1844	1856	
COMPTE i Cia.	1.600	4.800	5.232	8.500	
Miquel ELIAS	3.200	4.800	-	-	
Francesc FONTANELLAS	4.800	4.800	7.500	3.000*	Joan F.
Rafael SABADELL	2.000	4.800	5.235	-	
Carles TORRENS MIRALDA	1.600	4.800	5.685	-	
Bartolomé SANTALO i Cia.	1.600	3.810	-	-	
Joaquim CASTELLO	-	2.530	2.935	3.000*	Castelló i Cia.
Gaietà OLIVARES	-	2.580	1.735	-	
Joan Pau AMELL	1.600	2.340	2.935	4.000*	Joan A. i Milà.
Marià BORRELL i MIRALPEIX	-	2.340	1.585	-	
Francesc MAIGNON	-	2.340	1.285	-	
Antoni AMETLLER	-	2.040	4.335*	-	Germans Ametller
Jaume BAULENAS i OLIVER	-	2.040	2.735	3.500	
Ramón BOSCH i fill (Pau)	-	2.040	1.035	4.200*	Bosch i Barrau
Joaquim CANADELL	-	2.040	1.135*	-	Joan C.
Marià FLAQUER i fill	2.000	2.040	1.435	-	
Ignasi GIRONA i TARGA	-	2.040	-	-	
Joan GUILLE	-	2.040	2.735	-	
Antoni MARTI	2.000	2.040	1.585*	-	Vidua
Josep MARTI i Cia.	1.600*	2.040	-	-	Josep Joaquim M.
Josep MATARO	-	2.040	2.335	4.000*	Vidua i fill
Pere MORET	2.000	2.040	-	-	Josep M.
Jaume SAFONT	-	2.040	3.735	-	
Germans SERRA i FARRERAS	-	2.040	4.635	-	
Marià SERRA i SOLER	-	2.040	935	4.000	
Bartolomé VIDAL	-	2.040	2.735	-	
VIDAL i Cia.	2.000*	1.620	2.185	4.700	Vidal i Francolí
GIRONA germans, CLAVE i Cia.	-	-	6.135	11.600	
SERRA i PARLADER	-	-	6.135	3.500*	Serratosa
Josep M. SERRA	-	-	6.135	-	
JORDA i Cia. (Vda. i fill)	-	-	5.232	4.000*	J. i Gelabert
Serafin GONZALEZ DE FARIA	-	1.620	4.035	-	
BARCELONESA de Seguros Marítimos ..	-	-	4.035	6.000	
DOTRES, CLAVE i FABRE	-	1.860*	4.035	4.300	Miquel C. i Cia.
FONT i RIUDOR	-	1.080*	3.735	5.800	Agustí Font
RIBO i NADAL	-	1.620	3.535	7.000	
DULCET i LINES	-	-	3.335	5.500	
Josep de MORI i Cia.	-	-	3.335	-	
Miquel BIADA	-	-	2.735	4.500	Nebots de M. Biada
Josep PLANDOLIT	3.200*	1.860	2.735	-	Narcís P.
José LOPEZ GORDO	-	-	2.535	-	
Antoni MARQUET	-	-	2.335	-	
Joan Baptista MONTOBBIO	-	1.620	2.335	-	
MARTORELL i BORILL	2.000*	1.440	2.335	6.500	Felicià Bofill
Miquel ROIG i ROM	-	-	2.335	4.000	
Sebastià SOLER i RIVA	-	-	2.335	4.800	
Tomas COMA i MIRO	-	1.620	2.185	4.800*	Coma i M. i Clavell
Miquel COLOMINES	-	930	2.185*	-	Vidua
Josep COROMINES	-	1.620	2.185	-	
Pere GIL	-	1.620	2.185	5.000*	Josep G.
Francesc MANDRI	-	930	2.185	-	
Salvador MASSO	-	1.440	2.185	3.800*	Joan Masso i Vilar
Pedro ORTENBACH	-	1.620	2.185	-	
BENET i TRESSERXES	-	930*	2.035	-	J. Benet
Joan FRANCOLI	-	1.260	2.035	-	
Isidre MOREU i SANTIGOSA	-	1.080	2.035	-	
Cristobal CASANYES i PASQUAL	2.000	1.620	1.885	3.000	

Comerciants	Contribució				* Observacions
	1823	1838	1844	1856	
Bonaventura SOLA i AMAT	-	-	-	8.400	
Joaquim MARTI i CODOLAR	-	1.080	1.435	6.500	
Antoni GUSSI	-	-	-	5.000	
Jaume TAULENA	-	-	-	5.000	
BUSQUETA i SALA	-	-	-	4.900	
GARRIGA i BALDIRIS	-	-	-	4.600	
Gaietà TROYANO	-	-	-	4.600	
Pere BOHIGAS	-	-	-	4.500	
Antoni CASANOVES	-	-	-	4.550	
Llorenç COCA i germans	-	930	1.285	4.500	
Joan ESTRANY	-	-	1.585	4.500	
Llorenç FRADERA	-	-	-	4.500	
Domenec MIRALLES i GIL	-	1.260	1.435	4.500	
Valenti MARIN	-	-	-	4.500	
MIARONS i DORIA	-	1,260	1.735	4.500	
PATXOT i CIVILIS	-	-	1.435	4.500	
Sebastià SERRET	-	1.080	1.035	4.500	
Pau TINTORER	-	-	-	4.400	
RIBAS i CANTALLOPS	-	-	-	4.300	
Joan SERRA i TOTUSAUS	-	-	-	4.200	
Germans CLOT	-	-	-	4.000	
Manuel EGOZENE	-	-	-	4.000	
Pere OLIVA	-	-	1.435	4.000	
Antoni PUIGORIOL	-	-	1.735	4.000	
Maria SIRVENT	-	-	1.285	4.000	

DESCRIPCIÓ DE OFICIS I PROFESSIONS

1.- MENESTRALS

CONFECCIÓ

Sastres i modistes .- Sastres, modistas. Els que confeccionaven vestits. Ginopers, cosidores i peiers. (eren els sastres de robes velles, els que les refeien i comerciaven amb la roba usada).

Barretaires .- Sombrereros. Els que feien barrets. Capellers, sombrerers i barretaires d'agulla (els que feien barrets de punt, com barretines o casquets).

Cotillaires .- Cotilleros. Els que feien cotilles.

Puntaires .- Encageros. Els que confeccionaven genres de punt.

ESPAR, CANEM i BOGA.

Matalassers . Colchoneros., fab. de vànovas. Els que feien matalassos. Vanovers.

Espardenyers .- Alpargateros y sogueros. Els que feien espardenyes . soguers.

Corders .- Cordoneros. Els que feien cordes. Els corders estaven dividits en dos grups, els de la Ribera i els del Raval. Hi havia també els Gumeners que feien cordes groixudes i els cordillers que feien cordills de cànem i fils de cànem per cosir (Amades, Vol. II, ppg.78-80).

Esparters .- Esparteras. Els que treballaven l'espert. Ventallers i escombrers.

Cistellers .- Cesteros. Els que feien cistells de vimet.

Cadiraies de Boga .- Silleros de enea.

PELL I CUIR

Sabaters i ataconadors .- Zapateros y taconeros . Els que feien sabates . Ataconadors (els que repassaven sabates velles) i els tapiners (els que feien tapins, que era un calçat més propi per a dona casada) .

Pellaires .- Zurradores y curtidores . Els que treballaven les pells i el cuir . Blanquers, adobadors i assaonadors .

Sellers .- Guarnicioneros . Els que feien selles, seients col·locats a la esquerra del cavall . Són els precursors dels basters .

Corretgers .- Chapíneros, cinteros y pretíneros . Els que feien corretges de cuir . Cuiraters (els que feien treballs de cuir repujat i policromat) o guadamacífers .

Basters i albarders .- Albarderos y basteros . Els qui confeccionaven albardes per les besties de carrega . També arreus per les cavalleries .

FUSTA

Fusters i ebenistes .- Carpinteros y ebanistas . Els que treballen la fusta . Ebenistes (els que fabriquen mobles) i serradors .

Torners .- Torneros .- Els que feien fustes tornejades, els que treballaven la fusta al torn .

Tallistes i escultors .- Tallistas y escultores . Els que feien escultures de fusta . Imatgeriaires . (imatges religioses) .

Boters .- Cuberos y toneleros . Els que feien botes de fusta, continent de líquids i grans . També feien botes de pell de cabra .

Cofrers .- Cajeros . Els que feien baguls .

Mestres d'aixa .- Constructores de buques y maestros carpinteros de Ribera . Eren els fusters que feien embarcacions, naus, vaixells . Calafaters i remolers (mestres de Ribera espeliatitzats en la construcció de rem) .

Constructors de carros .- Constructores de carros y maestros de carros y coches . Mestres de carros, mestres carreters .

CONSTRUCCIO I CERAMICA

Paletes .- Maestros albañiles , canteros y picapedreros. Els que aixecaven cases. També coneguts com Mestres de cases. Tiraferrers, ofici auxiliar, encarregats de desembrassar les obres de les terres i runes inservibles. Molers i picapedrers (els que picaven les moles, normalment a base de pedra de Montjuic).

Calcinaires .- Caleros . Els que feien i amaraven la calç.

Vidriers .- Vidrieros. Els que treballan el vidre. Hi havia dos tipus de vidriers: de foc i de llum. Els primers fonien i feien objectes i els segons decoren els vidres.

Terrissaires .- Alfareros y escudillers. Els que feien objectes de terrissa, com olles, cantirs, etc. Ollers, escudillers, gerrers i pisaires (són els terrissers d'obra fina i blanca, coneguda per pisa).

Marbristes .- Marmolistas y lapidarios. Els que treballaven el marbre.

METALL

Argenters .- Plateros. Els que treballaven l'argent.

Serrallers .- Cerrajeros y claveteros. Els que es dedicaven a fer objectes de ferro. Manyaners.

Ferrers .- Herreros albeytares. Els que treballaven el ferro. Ferrers de tall i ferreters (els qui feien objectes de filferro i plantxa prima de metall)

Agullers .- Agujeros. Els que fabricaven agulles. També feien hams i ormeig metàl·lic de pesca.

Calderers .- Caldereros. Els que feien calderes d'aram brungit. Perollers, courers.

Clavetaires .- Claveteros. Els que feien i venien claus.

Freners .- Armeros. Diversos oficis relacionats amb armes, cavalgadores i montures.

Fab. de pues i cardes.- Fab. de puas y cardas. Carders (els que fabricaven cardes per a pentinar la llana).

Batifillers.- Batidores de oro. Els que picaven l'or fins a convertir-lo en polsina.

ARTS GRAFIQUES

Impressors i llibreters.- Impresores, librerros y editores. Els que imprimien i venien llibres.

QUIMICA

Saboners.- Fab. de jabón. Els que feien el sabó amb cendra, per això també eren coneguts per cendraires.

Cerers.- Cereros. Els que treballaven la cera.

Candelers.- Fab. de velas de sebo. Els que feien candeles de seu, no aptes per a fer llum a l'església ni davant de cap imatge.

2.- FABRICANTS

SECTOR TEXTIL

Fab. de teixits.- Fab. de tejidos o tejedores de algodón, hilo y cáñamo. Teixidors (els que treballaven en les fàbriques de teixits, en els teles) i cotoners (els teixidors que feien teles de tot).

Fab. de filats.- Fab. de hilados. Filadors o els que feien fils de coto o filats de coto, partint de la floca.

Fab. de pintats.- Fab. de pintados. Indianaires, els que pintaven o estampaven sobre la tela.

Velers.- Tejedores de velos. Teixidors de vestits de seda.

Passamaners.- Galoneros. Els que feien ornaments amb teles i galons. Galoners, cinters i vetaires.

Mitjaires .- Medieros . Els que feien mitges de punt . Calceters o teixidors de punta d'agulla .

Drapers .- Estambreros . Els teixidors de llana del millor . Abaixadors o els que treballaven la borra o pel que sobresortia dels draps ja teixits .

Tintorers .- Tintoreros de lana y seda, blanqueadores y tintoreros de encarnado . Els que tenyien els teixits i els filats textils .

Paraires - Peineros . Els que treballaven la llana: netejant-la i treballant-la des de la tosa del bastiar fins que era preparada per poder-la filar i teixir .

Retorcidors de seda .- Retorcedores de seda . Els que torçaven els filats de seda .

3.- BOTIGUERS .

COMERÇ AL DETALL

Revenedors .- Revenedores . Aquells que tenien botiga especialment dedicada a la venda d'articles que no produïen . ; Mercaders (els que es dedicaven a vendre objectes i coses petites que no eren de la seva producció) .

Adroguers i confiters .- Drogueros y confiteros . Els qui es dedicaven al comerç de productes alimentaris, un cop elaborats i transformats per ells . També es deien sucres .

Herbolaris .- Herbolarios . Els que venien herbes . Especiers o els que molien, preparaven i venien espècies . Safranaires .

Carboners .- Carbonerías . Els que venien carbo en la seva botiga o pels carrers .

ALIMENTACIO

Forners .- Homeros y panaderos . Els que feien pa . Flaquers .

Carnissers .- Cortantes . Els que venien carn a les parades o botigues . Tallers, ostellers . Cansaladers (els que venien carn de porc i embotits) .

Semolers .- Semoleros y fab. de pastas de sopa. Els que es dedicaven a fer semola. Fideuers o els que feien pasta per sopes.

Xocolaters .- Chocolateros. Els que fabricaven xocolata.

HOSTALERIA.

Taverners .- Taverneros. Els que oferien vins i begudes. També venien vins. Bodegones. Tavernes on també es donava de menjar.

Alajerias. Establiment on es serveix 'aloja', una beguda feta d'aigua, mel i especien.

Hostalers .- Mesoneros. Els que donen menjar i dormir.

SERVEIS.-

Llogaters de cotxes .- Alquiladores de mi las y coches. Llogaters de mules (els que llogaven les cavalleries).

Traginers .- Arrieros, carromateros y tragineros de mar. Agents de transport amb riates de bestiar, entre la rodalia i Barcelona, i a vegades més lluny. A més del transport, eren marxants o petits mercaders. Bastaixos, especialitzats en transportar mobles i fer mudes de casa. Traginers i bastaixos de Ribera.

Galeras y mensajeros. " Carro que transporta personas, grande, con cuatro ruedas, al que se pone ordinarian ente una cubierta o toldo de lienzo fuerte".

Bogaderes .- Lavaderos de ropa y lavanderás.

Billars i cases de jocs .- Juegos de bocha, pelota y billares.

Enllustradors .- Puestos de limpia botas y limpiabotas.

4.- COMERCIANTS:

Tractans de bestidà .- Tratantes de ganado . També se'ls deia Marxants bestidà i Ramblers.

Corredors de canvi .- Corredores de cambios . Els que canviaven les monedes per tal de facilitar les transaccions comercials. Canviates i corredors d'orella.

5.- PROFESSIONS LIBERALS

Barbers i sagnadors , i cirugians dentistes .p Barberos y sangradores, cirujanos dentistas . Barbers: els que afeitaven la barba. També els que exervièn de barbers cirugians, especialment arrancant queixals. Els barbers de la B Rambla afeitaven al ras en bon temps i dins d'unes barraques en dies rúfols. També afeitaven per les cases. Els vells barbers eren mig bruixots, exercien de sagnadors i de cirugians, de saludadors, feien pegats i donaven remeis (Amades, Vol II pp. 117-118).

Apote caris .- Boticarios y farmaceuticos Els que venien medicines. Farmacèutics.

Perruquers .- Peluqueros . Cabellaires o bellers, els que feien perruques A les darrerries del segle XVIII hi havia un centenar de cabellaires. Cal recordar que era el moment que els homes portaven perruca. El canvi de moda va ensorrar l'ofici (Amades, Vol II, pp. 402-403).

Llevadores .- Comadronas . Les que ajudaven a venir els nens al mon. També conegudes com palpattoques.

6.- FUNCIONARIS .

Escrivans .- Escrivanos . El que es autoritzat per donar fe de les escritures i altres actes que passen per ell . Escrivans de cambra .

Relator .- Relatores . Lletrat que te per ofici fer relació de les actes o expedients dels tribunals superiors.

ANNEX 4.

LES SOCIETATS ANONIMES A BARCELONA; 1840-1865.

DELS INICIS DE LA INDUSTRIALITZACIO A LA CRISI DE 1866.

ANNEX 4.- LES SOCIETATS ANONIMES A BARCELONA, 1840-1865.

Dels inicis de la industrialització a la crisi de 1866.

Les societats anònimes són cap a mitjans del segle dinou el signe més evident del desenvolupament capitalista de Barcelona. El nostre interès en el tema ve a partir de l'anàlisi de les contribucions, ja que des dels anys quaranta comencen a proliferar les grans companyies col·lectives i les societats anònimes. Així, la motivació per realitzar aquest treball és tant la de completar l'anàlisi d'una part dels 'contribuents' -el de major pes qualitatiu- que és incorrecte relacionar-los com a individus -en contrast amb la resta dels contribuents-, com, per altra banda, ser el tema un bon reflex de la transformació i evolució de l'economia barcelonina en definir-se cap a quins sectors productius es dirigeixen les inversions de capitals.

Fonts i bibliografia.

En localitzar-se informació de procedència municipal sobre aquestes societats (1), ens vam animar a col·laborar en la recerca d'un tema que ja ha propiciat treballs importants. La nostra aportació no té més finalitat que la de facilitar més materials a unes investigacions que va obrir Jaume Vicens i Vives (2), i que van ser seguides per Miquel Izard i Angels Solà (3). Però la qüestió és prou essencial per la història econòmica com ens demostra el fet que Josep Fontana, Nicolàs Sánchez-Albornoz, Gabriel Tortella o Jordi Nadal (4), entre d'altres, hagin prestat especial atenció a aquestes grans companyies en els seus treballs. Tanmateix, creiem que faltava una relació cronològica de l'aparició de les societats anònimes, del seu objecte i del capital que es comprometien a

invertir els socis.

La font que utilitzem fa referència a un moment de la fundació de les societats anònimes, ja que aquestes havien de verificar una colla de tràmits legals, entre els quals figura l'aprovació i declaració d'utilitat pública que donava una comissió municipal especialment creada per aquest motiu. Generalment el procés de creació de les societats anònimes passa per tres etapes, que seguim mitjançant el cas de 'La Auxiliadora de la Indústria':

1.- projecte; és aprovat per els socis fundadors el 13 d'octubre de 1852.

2.- aprovació municipal, prèvia consulta amb el Governador Civil el 7 de febrer de 1853.

3.- legalment constituïda per Reial Ordre; és publicada en el Boletín Oficial del Estado, el 29 de juny de 1853.

Veiem que entre l'aprovació del projecte i la definitiva legalització passen molts mesos -en termes generals, entre sis mesos i un any- i que entremig poden passar moltes coses, com canvis de noms o de composició dels socis. Així, en basar-nos en aquesta font municipal ens trobem en un projecte de companyia madurat però del qual no podem tenir la certesa que s'arribi a materialitzar (5). La Comissió municipal fa un dictamen raonat i, a vegades, crític sobre la societat en qüestió; també hi ha els informes sobre reformes dels estatuts i de les ampliacions o de les reduccions del capital social, cosa que permet de seguir determinats moments de la vida d'aquestes societats.

Finalment, abans de passar a l'anàlisi de la informació municipal, és útil de recordar les principals lleis reguladores d'aquestes societats. Les lleis sobre societats anònimes del 23 de gener i del 17 de febrer de 1848, i la de ferrocarrils del 3 de juny de 1855, van aparèixer amb molt de retard, ja que a Barcelona comencen a aparèixer aquestes companyies molt abans i, en el cas dels ferrocarrils, la major part de les societats catalanes també van crear-se anteriorment. En el cas de la llei sobre banca, societats de crèdit i d'assegurances

del 22 de gener de 1856 la seva influència no podem dir que fos massa positiva ja que afavoreix l'inconscient eufòria dels anys 1856-57, que ja tractarem més endavant. Tot sembla indicar que la legislació estatal va en un ritme diferent al que segueix l'economia barcelonina.

Metodologia i periodització.

Amb la informació de la font municipal, i també tenint en compte els treballs de Miquel Izard i Angels Solà que ens serveixen com a guia i que en algun cas utilitzem per completar els buits, hem confeccionat el Quadre I; les nombroses notes del quadre ens serveixen per aportar informacions individuals més precises. En la tria d'aquest centenar de grans companyies creades entre 1840 i 1865, ens hem basat en els següents criteris:

- 1.- companyies amb un capital social teòric superior al milió de rals.
- 2.- el capital és de procedència privada i l'acció i els objectius són purament lucratius (en aquest sentit no hem inclòs societats com 'La Caixa d'Estalvis i Mont de Pietat de Barcelona', fundada el 1844, o diverses societats de socors mutuàlistes dels anys 1857 a 1865).
- 3.- el registre fundacional o les reformes dels estatut es fan a Barcelona, amb el Consentiment de la Comissió municipal.

En fer aquestes limitacions concretem l'estudi a les primeres grans companyies modernes, capitalistes, mogudes exclusivament per interessos privats que es vinculen a la economia barcelonina. La font també és indicativa de les inversions de capitals, encara que s'ha de tenir en compte que el capital social declarat no acostuma a ser el capital efectiu invertit en fundar-se la companyia. Així, el capital que es ressenya en el Quadre I fa referència al capital social i no a l'efectiu. Hem intentat que la relació fos al màxim completa, encara que no té la pretensió d'ésser exhaustiva (6).

Amb la informació dels quadres 1 i 2 -que són complementaris, ja que el segon n'és un resum fet per quinquennis i per sectors productius en els quals hem col·locat les societats segons el seu objecte-, es pot fer la següent periodització :

1.- 1840-46: creació d'una infraestructura general.

2.- 1847-55: massiva inversió de capitals a la indústria i als ferrocarrils.

3.- 1855-65: creació i crisi d'una infraestructura financera a partir de les societats de crèdit i de les companyies d'assegurances.

Fins a 1846, les companyies omplen uns buits considerables que l'economia barcelonina tenia per aquestes dates; les inversions de capitals es reparteixen en la majoria dels sectors productius: indústria, comerç, banca, assegurances, ferrocarrils o serveis urbans. Aquestes primeres companyies acostumen a tenir una llarga existència i, en general, s'ha de considerar que assolixen l'objectiu de crear una infraestructura capitalista mínima, i són una primera experiència positiva en la creació de societats col·lectives.

A partir de 1847 hi ha una clara tendència a invertir en la indústria i, més tard, en els ferrocarrils. Primer apareixen grans indústries cotoneres, com la 'Espanya Industrial', 'Güell, Ramis i Cia.', 'Batlló Hermanos' o la 'Fàbrica Algodonera', que estableixen les fàbriques en els pobles del Pla i la raó social a Barcelona. Junt a les empreses cotoneres sorgeixen altres de metal·lúrgiques i, a partir de 1852, indústries en altres sectors com el del cuir, la ceràmica o l'alimentació. Amb la fundació de la 'Maquinista Terrestre y Marítima' a finals de 1855 s'acaba l'atracció dels capitals cap els sectors fabrils, probablement perquè la mateixa indústria ja arriba a cobrir les necessitats de consum. En aquest període també han aparegut les societats ferroviàries que completen la xarxa bàsica catalana: línies de Barcelona a Martorell (1850), de Barcelona a Granollers (1852), de Barcelona a Zaragoza (1852), i de Barcelona a Tarragona (1857). En general, s'ha completat bona part de la infraestructura industrial i ferroviària.

El mateix any 1855 i, especialment, amb la regularització de la legislació sobre societats de crèdit i d'assegurances, els capitals es dirigeixen cap als sectors que podem definir com a financers : crèdit, assegurances i immobiliàries. La 'Lloyd Barcelonesa de Seguros marítimos' i la 'Catalana General de Crédito' obren una llarga llista de societats que tenen com a objecte el de crear una infraestructura financera a Barcelona. Però l'exagerada eufòria en la creació d'aquestes companyies sembla indicar que el propòsit supera la intenció de crear aquest marc financer que realment necessitava Barcelona cap a meitats dels anys cinquanta; l'orientació d'aquests capitals tenen sobretot una finalitat especulativa. En contrast amb aquesta ona de capitals cap a sectors financers, veiem que no es creen noves empreses industrials, amb l'excepció de diverses societats en el sector de l'alimentació i d'unes metal·lúrgies amb més tints d'empresa minera, com la 'Ferreria Catalana'; els casos de la 'Aragonesa Sadera' o de la 'Igualadina Algodonera' no es poden considerar com a companyies barcelonines, a l'igual que la línia ferroviària d'Igualada a Sant Sadurní. Així, sembla que els capitals barcelonins s'oblidín de la indústria a partir de 1856 per centrar el seu camp d'inversió cap a les societats financeres.

Les crisis de 1857 i 1866, els primers 'cracks' financers típicament capitalistes, són fonamentals per entendre les contradiccions de l'evolució econòmica barcelonina. Josep Fontana ha fet l'anàlisi de la crisi de les 'assegurances marítimes', donant especial èmfasi en la conjuntura internacional (7). Tanmateix en la crisi hi ha unes responsabilitats locals, que els coetanis ja van denunciar, com per exemple en aquesta lletra:

Timoteo Capella a l'Ajuntament de Barcelona, Secció corresponent a l'aprovació de Societats Anònimes.
Barcelona, 19 de maig de 1857.

La crisis espantosa por que atraviesa la bolsa de esta ciudad, no es ya un secreto. El pánico se ha apode-

rado de los jugadores y la falta de cumplimiento en algunos contratos ha hecho que fortunas ficticias desapareciesen, arrastrando en su fuga a bancarrotas al capital verdadero. Cada día una nueva quiebra arruina a familias cuyos jefes en esperanza de riquezas improvisadas, se habían lanzado a ejercer esta superior influencia, que sin coartar la libertad del individuo, salva el conflicto que amenaza a la Sociedad. A este fin los infraescritos proponen.

Que se nombre a una comisión que avistándose con el Sr. Gobernador Civil de esta Provincia procure que V. E. ordene a las Sociedades Anónimas establecidas en esta Ciudad, particularmente las de 'Crédito' presenten a la mayor brevedad posible su balance hasta la fecha, y que se publiquen en los periódicos el que aquellas Sociedades que, habiendo cumplido con lo que previene sus reglamentos manifiesten una situación desahogada o regular; pero que se mande suspender y hasta liquidar si es posible, a alguna que hubiese cuyo estado pudiese comprometer el crédito y buen nombre de tan útiles como temibles establecimientos.

Timoteo Capella

La carta va ser escrita un dia després del desastre borsàtil del 18 de maig de 1857., que va implicar la fallida d'una vintena de companyies, i el seu autor és un prestigiós comerciant i navier barceloní.

La carta de T. Capella no esmenta cap causa externa -que, com ha afirmat Fontana, els coetanis no van saber veure-, però dóna especial importància a l'afany especulador que guia la fundació de les societats financeres, especialment les de crèdit. El mercat barceloní s'ha omplert de paper i les societats de crèdit subscriuen gran quantitat d'accions en companyies asseguradores semi-fantasmes -com s'evidencia en les notes 29 i 30 del Quadre 1-, en comptes d'invertir en sectors més estructurals com són els industrials. La solució que reclama T. Capella és ben anacrònica: intervenció de les autoritats públiques quan el tema és exclusivament mogut per interessos privats. Aquesta actitud reflecteix una evident desconfiança cap al nou ordre econòmic capitalista, basat en ala plena llibertat de l'acció privada.

La crisi de 1857 va portar a la ruina al sector de les assegurances marítimes -de molta tradició a la ciutat- i d'un grapat d'empreses industrials; de fet, tota l'economia barcelonina se'n queda ressentida i especialment les societats anònimes que, com ja hem vist en els propers anys, no registren noves propostes de fundació en les oficines municipals. Les úniques societats que demanen una aprovació municipal són diverses de socors mutus, com el 'Crédito mutuo' o 'La Providencia', que tenen com a finalitat l'estalvi entre les classes mitges o l'assegurança de vida a les 'classes proletàries'. Tot plegat indica una seriosa depressió entre finals de 1857 i l'any 1861.

Cap a 1862 sembla que les societats anònimes recobren la confiança dels inversors, ja que a partir d'ara sorgeixen varies grans companyies de crèdit i immobiliàries. Però aviat surten nous temors d'una nova inflació de paper en el mercat bursàtil barceloní; des de mitjats del 1864 la Comissió municipal comença a mostrar la seva reticència a concedir l'aprovació a noves companyies, actitud que es reflecteix clarament en presentar-se els estatuts de la societat 'Crédito y Banca':

'las reproducciones de estas sociedades en tanto número existentes, puede más o menos tarde comprometer la situación del comercio inundando la plaza de valores nominales para satisfacer el interés privado de los individuos que las componen.

En 1856 había establecidas en esta ciudad 35 sociedades anónimas con una esponsabilidad pendiente de 28.497.000 duros; desde entonces son muchas, muchísimas las que han obtenido autorización. (...la Comisión tiene) serios temores de que el excesivo cúmulo de semejantes compañías que pululan en Barcelona prodigan un conflicto.'

Les conseqüències d'aquest augment del paper també impliquen uns costos socials, que són igualment reflectits en el mateix informa municipal:

'los prejuicios que la creación y continuamente aumentada emisión de papel causa además a las pequeñas fortunas, a los propietarios

de escasas rentas, a los que viven de sueldos fijos y reducidos jornales, puesto que la depreciación que obtiene el metálico, a causa de la escasez, sufren ellos grandes quebrantos y con el crecimiento que tienen todos los valores a causa de la gran masa de papel circulante, solo a costa de los mayores sacrificios pueden proporcionarse la subsistencia'.

La diferència de 1857, la crisi que la Comissió municipal endevina amb dos anys d'anticipació, pot tenir conseqüències molt més àmplies.

Un any després, l'Ajuntament de Barcelona decideix prendre part activa en la qüestió de les Societats Anònimes i envia a Madrid una sèrie d'exposicions demanant la prohibició de la instal·lació de noves societats de crèdit a la ciutat. En una d'aquestes cartes, s'indiquen clarament els motius:

'solamente las sociedades establecidas en esta ciudad representan la fabulosa cifra de más de 80 millones de duros, debiendo agregarse a esta suma los considerables valores de la deuda del Estado, y los de las muchas sociedades fundadas en diversos puntos de la monarquía que también se cotizan en esta plaza, se observará que sus emisiones suponen un capital al menos diez veces mayor que el que realmente existe'.

A les vetlles de la crisi de 1866, la ciutat viu en una ficció financera. La crisi de les societats de crèdit del maig de 1866, perfectament analitzada per Nicolás Sánchez-Albornoz (8), es deu en bona part a la mala gestió financera local, malgrat que els detonants puguin tenir origen extern. De nou, les solucions se cerquen en la intervenció de les autoritats públiques (9), però com a conseqüència, es perd la confiança en aquestes societats col·lectives que tenen reservades un paper fonamental en el desenvolupament econòmic capitalista.

Es ben conegut que la crisi de 1866 va portar a la desaparició a una bona part de societats de crèdit que existien a Barcelona, com la 'Catalana General de Crédito' o el 'Crédito Mobiliario Barcelonés'. Però la crisi també afecta durament els sectors comercials i industrials de la ciutat. Una ràpida mirada a la relació de baixes de l'any econòmic 1866-67 és prou

il·lustratiu (10): entre les companyies comercials trobem noms tan significatius com els de 'Biada Hermanos', 'Estruch, Reig, Corbella, Babot, Sabadell i Cia.', 'Fontanella Hermanos', 'Jordà i Gelabert', 'Marià Lluch', 'Vda. de Mataró e hijos', 'Francisco Quer', 'Patxot y Civilis', 'Jaume Safont', 'Sama i Cia', Ernest i Vicens Vilaró i Ignasi Villavecchia. Navieres tan importants com la 'Bofill, Martorell i Cia' i la 'Font i Riudor', també tenen problemes. En el sector industrial es donen de baixa grans fàbriques com la 'Mas hermanos', 'La Industrial Algodonera', 'La España Industrial' -que plega definitivament l'establiment barceloní- o la 'Clave, Fabrè i Cia', però també tenen problemes les fàbriques de nivell mitjà de llarga tradició com la 'Bonafont hermanos', la de Camil Roig, la de Pau Vilaregut i la de Josep Ma. Munné.

Els accionistes: categories socio-professionals i procedència geogràfica.

La documentació municipal sobre les societats anònimes també permet fer una anàlisi interna de les companyies. Tractarem primer sobre la inversió de capitals i valor de les accions segons els sectors productius en què hem agrupat les companyies.

Com es pot comprovar en la darrera columna del Quadre 2, les companyies industrials i de serveis o obres públiques són les que demanen, per terme mig, una menor inversió de capitals; en general, aquestes societats tenen un capital social teòric que varia entre els 5 i el 10 milions de rals. Entre les empreses industrials, la 'España industrial' és la que es funda amb major capital (50 milions però que el 1861 s'han reduït a 32); seguida per la 'Maquinista Terrestre y Marítima' i la 'Copeladora de Metales' (Totes dues amb 20 milions).

En un segon nivell hi ha les companyies comercials i navieres, i les societats asseguradores; les primeres tenen capitals molt variables, mentre que les asseguradores acostumen a oscil·lar entre els 20 i els 40 milions, quantitats que molt difícilment es van arribar a cobrir. Les societats de banca i crèdit, les immobiliàries i les companyies ferroviàries són les que exigeixen majors inversions de capitals, amb mitjanes superiors als 50 milions de rals. Insistim que aquestes dades són teòriques ja que la realitat mostra que només es cobria una part del capital declarat; com ja hem indicat, aquest fet és el que provoca en bona mesura la fallida de les societats de crèdit en la crisi de 1866.

El valor de les accions s'estableix generalment en 2.000 rals, quantitat força elevada ja que, per exemple, significa la meitat de les despeses anuals d'una família obrera cap el 1857. Evidentment, només podien subscriure accions els individus que hem definit com a burgesos: majors contribuents i electors. Les societats industrials, comercials, de banca i crèdit, i les ferroviàries acostumen a fixar el valor de cada acció en els 2.000 rals -malgrat algunes excepcions, com la 'Maquinista Terrestre y Marítima', i tres societats de crèdit que demanen 4.000 per acció, i el cas de 'Bofill i Martorell' (veure nota 13, Quadre 1)- probablement amb la intenció de cercar una major massa d'inversionistes. En les asseguradores i les immobiliàries els preus de les accions varien entre els 4.000 i els 10.000 rals -excepte en els casos de la 'Lloyd Catalana de seguros marítimos' i la 'Catalana de Seguros contra Incendios', que són de 2.000 rals l'acció.

En els estatuts de les companyies acostuma a haver-hi les llistes dels socis fundadors i/o accionistes que, a vegades, assenyalen l'activitat i procedència geogràfica; la informació que hem trobat s'ha col·locat en els quadres 3, 4 i 5.

En el Quadre 3 hem recollit dades sobre la composició socio-professional dels accionistes de nou companyies representatives dels principals

sectors productius: industrial, ferrocarrils, assegurances, immobiliàries i societats de crèdit. La mostra no és molt àmplia i és difícil de valorar la seva significació; en aquest sentit, hem comparat els resultats amb les dades treballades per Miquel Izard:

Categories socio-professionals	1		2	
	nº	%	nº	%
Pagesos, menestrals i botiguers	1	0,9	16	5,8
Fabricants	41	36,4	33	12,0
Comerciants	54	49,1	139	50,4
Professions Liberals i funcionaris	9	8,2	25	9,1
Propietaris	3	2,7	53	19,2
Varis ³	2	1,8	6	2,2
Total	110	100	276	100

Notes:

1.- dades de M. IZARD; Op. cit. La mostra és representativa d'empreses industrials dels anys 1840-1854.

2.- veure Quadre 3, d'aquest mateix Annex. És representativa dels anys 1848-1865.

3.- en la primera columna els varis són dos 'indianos', i a la segona hi ha 3 militars, dues vídues i un clergue.

Per a la interpretació d'aquestes dades, primer és recomanable l'excloure les categories menys representades -els pagesos, menestrals i botiguers', i el grup dels 'varis'- ja que és molt poc important el seu pes, i en el cas de la segona columna, procedeixen a la major part d'ells d'una sola societat, el 'Banco Hipotecario y Agrícola de Cataluña'. Això ens permet dirigir la nostra atenció cap a les restants categories. Els comerciants són en les dues mostres els més nombrosos, representant a la meitat dels accionistes: sens dubte és el grup que pot disposar de majors capitals per invertir. Les professions liberals i els funcionaris mantenen igualment percentatges molt similars en les dues mostres, molt aprop del 10 %, cosa que indica una activa participació dels individus

d'aquests sectors en l'economia barcelonina.

On hi ha més discrepàncies és en les dades sobre els fabricants i els propietaris. Els fabricants són molt nombrosos en la primera mostra, mentre que en la segona ocupen un lloc clarament secundari, amb un percentatge força discret. El cas dels propietaris és invers: de ser pràcticament inexistent, passen a representar el 20 % dels accionistes. Hem de recordar que entre 1840 i 1854 —anys que inclouen la mostra de M. Izard— és quan es creen les grans companyies industrials, i, contràriament, a partir de 1855 són majoritàries les societats asseguradores, de crèdit i immobiliàries. Com es pot comprovar en el Quadre 3, els fabricants tenen una marcada i lògica tendència a invertir en la indústria, al contrari que els propietaris, que prefereixen col·locar els capitals en les societats de crèdit o en les immobiliàries. S'ha d'emfasitzar la importància d'uns i altres en la creació de societats anònimes, però tenint en compte aquestes peculiaritats cronològiques i sectorials. Això darrer contrasta amb la regularitat i indeterminació dels comerciants i les professions liberals.

La procedència geogràfica dels accionistes és una altra qüestió interessant, principalment quan es disposa d'una mostra àmplia, com ja ha demostrat Angels Solà (11). En el Quadre 4 hi ha els resultats obtinguts a partir de vuit societats barcelonines, resultats que comparem amb les mostres proporcionades per M. Izard i A. Solà:

(en % sobre accionistes)	1	2	3
Catalunya:			
Barcelonès	63,8	39,1	36,6
Comarques marítimes	9,6	11,9	23,1
Comarques interiors	23,2	26,3	21,5
Total	96,6	77,3	81,2
Espanya, Amèrica i Europa	3,4	19,7	16,7
Altres o desconeguts	-	3,0	2,1. (segueix)

	1	2	3
Total	100	1000	100
Individus que composen la mostra	271	1.573	284

Notes:

1.- M. IZARD; Op. cit. Vàries companyies entre 1840 i 1854.

2.- A. SOLA; Op. cit., Vol. I, pp. 48-50.

3.- Veure Quadre 4, d'aquest mateix Annex.

Hem de tenir en compte els límits cronològics i la procedència de cada mostra la primera sobre diverses companyies dels anys 1840 a 1854, la segona sobre una companyia ferroviària del 1852, i la tercera de diverses companyies entre 1851 i 1863.

Es evident que hi ha un fort pes dels accionistes barcelonins, que sempre són més d'una tercera part, i dels catalans. Entre aquests, cal notar la creixent influència dels naturals de les ciutats i viles del litoral -especialment Vilanova, Sitges, Mataró, Arenys, Blanes i Sant Feliu de Guíxols-, i un percentatge més regular dels accionistes de l'interior, principalment de les ciutats de les comarques barcelonines -Igalada (molt important en la primera mostra), Manresa, Vic, Granollers, Sabadell i Terrassa-. Només en la segona mostra es nota un pes important dels accionistes lleidatans, molt lògic al preveure's que la línia del ferrocarril passés per la ciutat i comarques de Lleida.

Es significatiu l'augment d'accionistes no catalans entre la primera i tercera mostra -en el cas de la segona és poc significatiu per ser la majoria de Zaragoza. Aquestes dades indicarien una atracció dels capitalistes espanyols -que en són la gran majoria- cap a Barcelona, la ciutat de l'Estat que ofereix perspectives més variades per les inversions de capitals.

Contemplant amb una perspectiva cronològica les tres mostres i tenint en compte el Quadre 5 -que hem inclòs com un detall de les possibilitats

que pot donar una anàlisi permenoritzada d'aquesta documentació-, es pot afirmar que Barcelona cap a mitjans segle dinou genera una forta atracció dels capitalistes catalans i, en menor mesura, dels espanyols els quals resideixen i se situen a la ciutat com a centre de les activitats econòmiques. Això explicaria el descens dels accionistes naturals del Barcelonès, que s'ha d'interpretar de forma diversa: un augment dels naturals d'altres procedències geogràfiques. La burgesia barcelonina està composta en bona part per capitalistes que provenen d'altres ciutats catalanes, especialment de les ciutats de la mateixa província i litoral català.

NOTES.-

1.- La referència completa d'aquestes fonts municipals és la següent: AHCB, Secció Governació, A. Lligall 2.753-2.764, Expedients 2759 i 2760, i Lligall 2.917. En aquest segon, que comprèn els anys 1854-1864, és on hi ha més documentació, amb diversos Estatuts i Reglaments de societats anònimes; una part dels informes són numerats, però no es troben massa ordenats i, per tant, no mencionem aquesta segona enumeració que segueix un ordre cronològic. En altres lligalls es troba més informació dispersa sobre aquestes societats, com en el Lligall 3.809-3.860, Expedient 2.847, que correspon al 'Banc de Crèdit Territorial'. En part debem a Josep M. Fradera la possibilitat de conèixer aquesta documentació, ja que ens va facilitar una còpia manuscrita de la catalogació de la Secció Governació A, la qual anteriorment havíem consultat a l'Arxiu Administratiu de Barcelona.

2.- Montserrat LLORENS; Industrials i polítics del segle XIX. Barcelona 1972 2a. ed., pp. 50-65, i 80-101. Vicens basa bona part de l'anàlisi econòmica en aquestes companyies, utilitzant dades del període 1830-1854, quan el pes de la indústria és més important.

3.- 'Inversión de capitales en la primera etapa de la industrialización catalana' a Catálogo y Estudios complementarios de la Exposición documental y bibliográfica sobre la industria textil catalana. Tarrassa, 1971, sense numerar. Àngels SOLA; L'èlite barcelonina a mitjan Segle XIX. Universitat de Barcelona, setembre de 1977. Vol. II, Apèndix Documental, Escritures de societats, pp. 575-719. La procedència de les dades és ben diferent, ja que Izard segueix una font d'origen municipal que es troba a l'Arxiu de la Corona d'Aragó, mentre que A. Solà treu la informació de l'Arxiu de Protocols.

4.- La bibliografia que tracta el tema directament o indirectament ha de tenir en compte els treballs de J. FONTANA; 'La vieja Bolsa de Barcelona' (1851-1914), a La Bolsa de Barcelona de 1851 a 1930: líneas generales de su evolución. Barcelona 1961, pp. 15-69. G. TORTELLA; Los orígenes del capitalismo en España. Madrid 1973, i J. NADAL; El fracaso de la Revolución Industrial en España. 1814-1913. Barcelona 1975. Sobre el sector de la banca, que ha estat el tema més tractat, s'ha d'assenyalar a P. VOLTES BOU La Banca Barcelonesa (1840-1920). Barcelona, 1965, i els treballs de N. SAN-CHEZ ALBORNOZ; España hace un siglo: una economía dual. Madrid 1977, i 'La formación del sistema bancario español, 1856-1868' a Jalones en la modernización de España, Barcelona, 1975, pp. 15-79.

5.- La comprovació es pot fer a partir de l'Anuario Estadístico de España. 1862-1865.

6.- Per exemple, no figuren societats prou importants com la 'Compañía General Española de Seguros', fundada el 1841, amb un capital de 75 milions de rals, o el 'Banco de Crédito Territorial', fundat el 1863. Malgrat aquestes i altres omissions que no hem localitzat, la mostra ens sembla força completa.

7.- Op. cit., pag. 22 i següents.

8.- España hace un siglo... Op. cit., especialment l'article 'La crisis financiera de 1866 en Barcelona', pp. 143-154.

9.- Ib. id., pag. 152.

10.- AHCB; Secció Cadastre, IC-46: 'Relación de las bajas habidas en la matrícula Industrial durante el año económico de 1866-67'.

11.- Op. cit., Vol I, pp. 48-50, on s'analitza la procedència geogràfica dels 1.573 accionistes de la companyia ferroviària de Barcelona a Zaragoza, amb especial atenció en els accionistes catalans no barcelonins, però residents a la ciutat.

QUADRE I.- 100 grans companyies barcelonines a mitjans segle dinou .....

DATA Any-mes	COMPANYIES	Textil	Metal·lúrgia	Altres sectors industrials	Comerç	Banca	Assegurances	Ferrocarril	Immobilitaries	Serveis i obres públiques	Altres	TOTAL	CAPITAL (en milers de reis)
1840 V	La Barcelonesa de Fundición ¹	●											1.400
1841	Navegación e Industria ²	●		●									7.500
1842 V	Vapores del Ebro				●					●			3.000
VIII	La Fabril Igualadina	●											1.081
Total	.....	1			1						2		4.081
1843 I	Catalana de Alumbrado por Gas									●			4.800
1844 V	Banc de Barcelona ³					●							20.000
Total 1840-44	.....	1	2	- 1	1	-	-	-	- 1	- 6			37.781
1845 VI	Ffca. de Barcelona a Mataró ⁴							●					20.000
XII	Catalana General de Seguros						●						100.000
	Veterano Cabeza de Hierro									●			10.000
Total	.....						1	1		1	3		130.000
1846 I	Ibérica de Seguros ⁵						●						60.000
IX	Agrícola Catalana									●			9.000
Total	.....						1			1	2		69.000
1847 I	La España Industrial ⁶	●											50.000
III	Banco de Castilla y Cataluña					●							100.000
Total	.....	1				1						2	150.000
1848 VI	Güell, Ramis i Cia.	●											5.620
XI	Oliver, Canet i Cia.									●			5.000
	Ampliació de capitals									●			5.360
Total	.....	1								1	2		15.980
1849 IV	Barcelones de Seguros Marítimos ⁷						●						6.000
VI	Tous, Ascáibar i Cia.		●										6.760
VI	Batló Hermanos.		●										-
Total	.....	1	1				1					3	12.760
Total 1845-49	.....	3	1	-	- 1	3	1	- 1	2	12			377.740

● Finalitat principal de la companyia.

● Altres activitats secundaries de la mateixa companyia (no es sumen en els totals anuals i quinquenals) o sectors en els quals es verifica l'augment de capitals.

DATA Any-mes	COMPANYIES	Textil	Metal iurgia	Altres sectors industrials	Comerc	Banca	Assurances	Ferrocarril	Immobilítaries	Serveis i obres públiques	Altres	TOTAL	CAPITAL (en milers de raís)
1850	I	B. Muntades i Canyelles i Cia. ⁸	•										1.378
	I	Paul e Hijo ⁹	•										364
	XI	Camino de Hierro del Norte						•					24.000
		Ampliacions de Capital	•										2.500
	Total		2					1				3	28.242
1851	VII	La Fabril Algodonera ¹⁰	•										10.000
	IX	Aguas de la Puda								•			3.000
	XII	Fundición Barcelonesa de bronce y otros metales. ¹¹	•										7.000
	Total		1							1		3	17.000
1852	III	Canal de Riego de Urgell								•	•		36.000
	IV	Caminos de Hierro del Centro ¹²						•					32.000
	IV	Bofill i Martorell ¹³			•								3.200
	VI	La Algodonera ¹⁴	•										3.000
	VI	Industrial Algodonera ¹⁵	•										12.000
	VII	Teneria Barcelonesa ¹⁶		•									2.500
	IX	Ffcc. de Barcelona a Zaragoza						•					250.000
	XI	La Aprestadora Española	•	•									6.000
	XI	Pau Tintorer i Cia.	•		•								2.800
		Ampliacions de Capital	•										8.152
	Total		3	1	2			2		1		9	355.652
1853	VI	La Auxiliar de la Industria ¹⁷	•	•									6.000
	VI	La Porcelana		•									4.000
	VI	La Propagadora del Gas								•			6.000
	XI	La Manufacturera de Algodón ¹⁸	•										6.000
	XII	Fomento Nacional				•							20.000
	XII	La Copeladora de Metales	•	•									20.000
	XII	La Industrial Quincallera		•									5.000
	XII	La Industrial Lano-Algodonera ¹⁹	•		•								10.000
		Ampliacions de Capital	•				•	•					10.000
	Total		3	1	2	1				1		8	87.100
1854	III	El Porvenir de la Industria	•	•									10.000
	IV	Manufac. de Cerdas y objetos de cuero ²⁰		•									8.000
	VI	La Progresiva Industrial	•										10.000
	Total		2	1								3	28.000
Total 1850-54			11	2	4	2	1	3		3		26	518.994
1855	III	Lloyd Barcelones de Seguros marítimos						•					20.000
	VII	Font, Alexander i Cia. ²¹	•										-
	VIII	La Comercial ²²			•	•							-
	X	Maquinista Terrestre y Marítima ²³	•										20.000
	XII	Catalana General de Crédito				•							120.000
		Ampliacions de Capital	•										12.300
	Total		2		1	1						5	172.300

DATA	COMPANIES	Textil	Metallúrgia	Altres sectors industrials	Comerc	Banca	Assegurances	Ferrocarril	Inmobiliàries	Serveis i obres públiques	Altres	TOTAL	CAPITAL (en milers de rals)	
Any-mes														
1856	III	La Aseguradora ²⁴					•						40.000	
	IV	Caja Catalana Industrial y Mercantil				•							60.000	
	IV	Ancora de Seguros Marítimos					•						20.000	
	IV	El Cabotaje ²⁵					•						20.000	
	IV	La Curtidora Catalana		•									6.000	
	V	Credito Mobiliario Barcelones ²⁶				•							60.000	
	V	La Naviera Catalana ²⁷					•						30.000	
	VII	Gran Central de las 4 prv. de Cataluña					•						150.000	
	VII	La Unión Comercial					•						-	
	VII	Lloyd Catalana de Seguros Marítimos					•						20.000	
	VII	Alcoholizadora Española		•									4.000	
	VII	Campos Eliseos ²⁸							•	•			1.720	
	IX	Aragonesa Sedera	•										3.000	
	IX	Industrial Harinera		•									3.000	
	XII	La Igualadina Algodonera		•									10.000	
	XII	Fomento Industrial				•							90.000	
		Ampliacions de Capital				•							3.000	
	Total	.....	2	3	1	4	5	-	1	-	16	.....	520.720	
1857	II	Herreria Barcelonesa		•									2.500	
	III	La Alianza					•						30.000	
	III	La Peninsular ²⁹					•						40.000	
	III	La Esperanza					•						20.000	
	III	La Garantía ³⁰					•						40.000	
	III	Masnouense					•						20.000	
	III	Banco de Fomento Territorial					•						40.000	
	III	La Protectora Catalana					•						40.000	
	III	El Comercio Marítimo					•						40.000	
	IV	Crédito y Fomento de Barcelona.....					•		•				90.000	
	IV	La Salvadora					•						30.000	
	IV	Catalana de Crédito Hipotecario					•		•				60.000	
	IV	La Seguridad Rentista ³¹					•						40.000	
	IV	Mallorquina de Seguros Marítimos					•						40.000	
	IV	La Liquidadora				•							20.000	
	IV	Fcc. de Tarragona a Barcelona						•					108.000	
	IV	La Española de Construcción y Fomento						•	•				60.000	
	IV	La Construcción Civil						•	•				40.000	
	V	Protectora Industrial y Mercantil					•						40.000	
	V	Crédito Peninsular.....					•						60.000	
	V	Caja de Intereses Mutuos					•						20.000	
	V	La Hispánica					•						40.000	
	V	Ferreria Catalana		•							•		8.000	
	VI	Lanera Catalana				•							20.000	
	VII	Crédito Mutuo fabril y Mercantil				•							-	
	VIII	Caja Barcelonesa de Crédito ³²				•							60.000	
	IX	Catalana Carbonifera									•		1.500	
		Ampliacions de Capital					•						50.000	
	Total	.....	-	2	-	3	7	11	1	2	-	1	27	1.060.000
1858		Ampliacions de Capital				•							26.000	
1859	IV	La Hispano-Alemana				•							7.000	
Total	1855-59	.....	2	4	3	6	12	17	1	2	1	1	49	1.786.020

DATA		COMPANYIES	Textil	Metal·lúrgia	Altres sectors Industrials	Comerc	Banca	Assegurances	Ferrocarril	Inmobiliàries	Serveis i obres públiques	Altres	TOTAL	CAPITAL
Any	-mes													(en milers de rals)
1861	XII	Seguro Mutuo Industrial y Mercantil ³³						•						-
1862	X	Ensanche y Mejora de Barcelona ³⁴					•			•	•			40.000
1863	IV	Fcc. de Igualada a Sant Sadurni							•					30.000
	V	Crédito Hipotecario y Mercantil ³⁵					•							100.000
Total		.....	-	-	-	-	1	-	1	-	-	-	2	130.000
1864	VII	Crédito y Banca ³⁶					•							100.000
	IX	Catalana de Seguros contra incendios						•						20.000
		Ampliaciones de Capital	•							•				29.000
Total		.....	-	-	-	-	1	1	-	-	-	-	2	149.636
1865	II	Banco Hipotecario y agrícola de Cataluña					•							19.950
Total 1860-65		.....	-	-	-	-	3	2	1	1	-	-	7	339.586

NOTES.-

- 1.- El 1848 es renoven els estatuts, per ajustar-los a la llei de Societats Anònimes del mateix any, i es decideix una ampliació del capital fins els 6.760 mil rals.
- 2.- Reestructuració de la societat de 'Vapores Catalanes', fundada el 1833, i del Nuevo Vulcano, de Valentí Esparó, nom per qual se segueix coneixent l'establiment metal·lúrgic. El 1849 la companyia tenia quatre vaixells de vapor, i més mines de carbó a Benisalem, Mallorca. El 1850 es renoven els estatuts i s'augmenta el capital fins els 10 milions de rals. El 1853 es fa una nova modificació dels estatuts i reglaments; es decideix repartir un 6 % dels beneficis anuals entre els accionistes sense que això afecti al capital social.
- 3.- Fins el 1854, és l'única banca barcelonina amb el privilegi de ser emissor; a partir de l'esmentada data, comparteix aquest privilegi amb diverses societats de crèdit. El 1858, amb plena crisi de les 'assegurances marítimes', la banca de Manuel Girona i companyia fa una ampliació de capitals fins els 40 milions de rals.
- 4.- El capital de la primera companyia ferroviària espanyola és aportat, en parts iguals, per accionistes indígenes i britànics. El 1852 es concedeix a aquesta societat l'ampliació de la línia de ferrocarrils fins a Arenys de Mar; en tal sentit, es renova el nom i estatuts de la societat anterior, els 'Caminos de Hierro del Este', i s'augmenta el capital en 5 milions de rals.
- 5.- El 1854 es decideix una reducció del capital en 20 milions de rals, quedant definitivament en els 40 milions de rals.
- 6.- L'empresa es va escripturar a Madrid, però creiem correcta d'incloure-la en aquesta relació ja que el seu camp d'acció es va limitar a Barcelona i Sants, i la major part del capital és català. El desembre de 1861 es fa una reforma de tots els estatuts; en aquest any, el capital social s'havia reduït fins els 32 milions de rals.
- 7.- De fet, es tracta d'una reestructuració d'una companyia fundada amb el mateix nom en els anys trenta i que ara renova els estatuts segons la llei de Societats Anònimes. El 1853 es fa una ampliació de capitals fins el 12 milions de rals i el 1857, en plena eufòria del sector, doble el capital social que queda en 42 milions.
- 8.- Angels Solà assenyala la creació d'aquesta companyia per filar cotó en

aquest any , i indica que el 1853 es fa un augment del capital fins els 226.491 duros; Miquel Izard situa la fundació de la companyia en aquesta darrera data .

9.- Empresa modesta, especialitzada en l'estampació, creada sota la fórmula de societat en comandita per accions i amb majoria de capital francès; la fàbrica és a Sant Martí de Provençals. El gener de 1864, en plena crisi tèxtil, es decideix fer una ampliació de capitals fins els 10 milions de rals i es canvia la raó social per 'Paul Hermanos y Cia.'; els germans Paul conserven la major part de les accions que segueixen a mans d'accionistes francesos .

10.- Es tracta de la reestructuració en societat anònima de la societat col·lectiva 'Matías Vila y Cia.' de Reus. El gener de 1855 es fa una ampliació del capital social en 2 milions de rals, i el desembre de 1856 se'n decideix una nova ampliació de 5.000 duros, quedant el capital en 12.200 mil rals. En aquesta darrera data també s'acorda guardar el 15 % dels beneficis líquids anuals en el fons de reserva .

11.- Desconeixem la data exacta de la fundació d'aquesta companyia, que no s'ha de confondre amb la 'Barcelonesa de Fundición'; el desembre del 1851 s'amplia en 4 milions de rals el capital inicial de 3 milions .

12.- La societat aconsegueix a meitats de 1851 la concessió de la línia de Barcelona a Martorell. El febrer de 1853 es fa un augment de capitals de 4.100 mil rals per allargar la línia ferroviària fins a Puntarró. El principal animador de l'empresa és el francès Miguel de Bergue, i hi participa capital estranger .

13.- Conversió d'una companyia naviera en societat comandita en accions; la finalitat és la navegació amb vapor pel Mediterrani. El desembre de 1863 es reformen els estatuts i es redueix el valor de les accions de 10.000 a 2.000 rals, mantenint-se el capital social. Els principals promotors foren Miquel Martorell i Penya, Joan Manuel Bofill i Pintó, Carles Torrents i Miralda i el seu fill Manuel Torrents i Bruguera, la companyia Amell germans, Ernest Gironella Ramon Milà de la Roca, Hemetri Camps, Joaquim Baulenas i altres noms molt coneguts del comerç barceloní .

14.- Conversió d'una societat en comandita en societat anònima per accions .

15.- A l'abril de 1857 i el març de 1858 es van fer reformes dels estatuts .

16.- Indústria especialitzada en la preparació i adob dels cuirs. El juliol de 1855 es va augmentar el capital fins a 6 milions de rals. El gener de 1858 es reformen els estatuts i es dobla el capital social, que ara és de 12 milions de

als. Els principals animadors de la societat són els comerciants Ignasi Girona, Manuel de Lerna i Antoni Deu.

17.- La societat s'estableix en la fàbrica de Josep i Joan Barrau, al carrer del Carme, 116; s'especialitza en el 'aderezo, apresto, tinte y blanquea' de teixits. El 1863 es reformen els estatuts i també es dedica a la fabricació de teixits; ara la fàbrica es troba a Sants i 'no emplea toda la fuerza de las dos máquinas de vapor de cincuenta caballos cada una'; Entre els socis trobem a gent tant heterogènia com l'advocat i polític progressista Laureà Figuerola, l'hisendat i polític moderat Ramon de Bacardi o el fabricant Joan Casamitjana.

18.- La fàbrica reuneix totes les operacions del tèxtil. El desembre de 1856 s'augmenta el capital fins els 9 milions de rals.

19.- L'empresa s'estableix a la fàbrica d'andreu Guasch i Pere Manté, de Barcelona; es dedica a la fabricació i venda de teixits, i es troba molt relacionada amb la companyia mercantil de Pere Manté, fundada com a societat en comandita el 1850.

20.- El juliol de 1857 es fa una reforma dels reglaments segons la qual 'las 4.000 acciones existentes en la actualidad pasan a formar la primera seria por tener desembolsada el cincuenta por ciento, quedando en suscito y desembolsada la mitad del fondo social efectivo'. El maig de 1860 es decideix 'la reduccion del capital social a los 200.000 duros desembolsados, previo el pago de 10 duros por acción'; en aquesta data, els principals accionistes són Geroni Deu, Nicolàs Tous i Miralpeix, Francesc Font, Jaume Pujol, Nicolàs Tous Soler, Manuel de Lerna, Ignasi Girona, Pere Prats i Celedonio Ascacibar, que controlen les dues terceres parts de les accions.

21.- Societat en comandita per accions. L'empresa, que té com a objecte la fundició de metalls i l'elaboració de maquinària, rails i altres peces per les vies fèrries, es funda amb la intenció de ser una de les principals societats del sector metal·lúrgic. El 1857 va quedar molt afectada per les oscil·lacions bursàtils originades per l'eufòria i crisi en les assegurances marítimes; en aquest sentit, l'any 1858 es veu obligada a fer una reforma dels estatuts i l'abril de 1860 pateix una nova reestructuració, quedant la raó social com 'Jacint Valadria i Cia.'.

22.- La societat té per objecte la fabricació, compra i venda de tota classe de teixits i filats, quincalla, mobles de luxe i fer préstecs a fabricants. El setembre de 1858 es reformen els estatuts.

23.- La seva fundació implica la concentració d'una part del sector metal·lúrgic barceloní, especialment la fàbrica de Valentí Esparó del carrer Tallers i la societat Tous, Ascacibar i Cia.

24.- Companyia especialitzada en avals pel comerç i la indústria. A l'octubre de 1861 demana la reforma dels estatuts, indicant la intenció de dedicar la meitat del capital social (20 milions de rals) a les assegurances contra incendis. Entre els socis fundadors i els principals accionistes hi ha els comerciants Llorenç Pons i Pich, Josep Pons i Pons, els germans Riudor, els germans Serra, Manuel Torrent i Bruguera i Víctor de Compte.

25.- El novembre de 1857 es decideix una augment del capital social fins els 40 milions de rals. A l'octubre de 1861 es sol·licita una reforma parcial dels estatuts.

26.- Societat creada seguint les característiques del Crèdit Mobiliarie de París, però, a diferència del Crédito Mobiliario Español, amb una majoria de presència del capital català. Aquesta societat de crèdit, com la Catalana General de Crédito i d'altres, que es funden en aquests anys, també són banques emissores.

27.- Entre els socis fundadors es troben els germans Girona, Sebastià Aballí i Prats, els seus fills Benet i Sebastià, els germans Buxó i Andreu, entre altres coneguts comerciants. El febrer de 1862 es decideix una reducció del capital a 20 milions de rals, ja que 'más de una vez se han hecho sentir de manera lamentable las consecuencias de un exceso de papel'.

28.- Entre els socis fundadors trobem a la família Girona -pare, fills, dones, viuda-, a l'industrial Geroni Juncadella, a Joan Tintorer i a Josep Cortada. La societat té com a objecte 'el fomento de la floricultura... y proporcionar al público un saludable y delicioso paseo y el goce de varios espectáculos', però també es reserva la possibilitat d'intervenir en la compra i venda de solars a l'eixample.

29.- L'objecte de la societat és assegurar el compliment de contractes i obligacions alienes. El crédito Mobiliario Barcelonés subscriu el 60 % de les accions, per un valor total de 24 milions de rals.

30.- S'autoddefineix com un 'banco de seguros marítimos', i també assegura el compliment de contractes i obligacions. La societat de crèdit 'La Unión Comercial' subscriu del 50 % de les accions, per un valor total de 20 milions de rals.

31.- Companyia que té l'objecte d'assegurar el cobrament dels lloguers de finques, de les pensions dels censos i altres valors de rendes. Entre els socis fundadors i principals accionistes trobem els 'indianos' José de Valle i Josep Ma. Serra, els hisendats Pau de Barnola, Rafael de Sabadell i Ramon Busanya, i els comerciant Víctor de Compte i Ignasi Girona, i el fabricant Ramon Bonaplata.

32.- Es tracta de la remodelació de la 'Caja Barcelonesa de Giros, Descuentos, préstamos y cuentas corrientes', fundada el 20 de maig de 1855 amb amb un capital de 20 milions de rals.

33.- L'objecte de la societat és el d'assegurar a les empreses contra les fallides i suspensions de pagament i, probablement el seu capital social és molt modest. En aquests anys en els quals es registren molt poques peticions per fundar societats anònimes, aquestes de Socors Mutu van ser molt freqüents.

34.- Es funda com a societat comandatària per accions, i també és coneguda com 'Cia inmobiliaria' o 'Crédito y Fomento de Barcelona'. Entre els socis i principals accionistes hi ha els germans Biada, Vicens Vilaró, Josep Canela i Reventós, Rafael Patxot, Alexandre Ortembach, Evarist Arús i Maria Sirvent. El novembre de 1863 es constitueix com a societat anònima i pren el nom de 'Sociedad de Crédito y Fomento'; en tal sentit s'acorda el gener de 1864 la reforma dels estatuts i un augment del capital social fins els 60 milions de rals. En aquesta darrera data formen el consell d'administració Federic Nicloau i Condomines, Joan Boada i Prats, Nonit Plandolit i Metamoros i Jacint Vidal i Torres, el major dels quals té 38 anys; dels 50 socis que tenia el moment de la fundació ara s'han convertit en 128 accionistes. Sota l'aparença d'una immobiliària -compra i venda de solars per edificar i construcció de cases- també exerceix com una societat de crèdit que fomenta la creació de bòviles i serreries amb maquinària moderna.

35.- Veure el Quadre 5 d'aquest mateix Annex. Com indica N. Sanchez-Albornoz, en el moment de la seva legalització el nom era el de 'Credito Mercantil' i el repartiment de les accions varia susceptiblement.

36.- Legalitzada amb el nom de 'Cia. General de Crédito la Comercial'. La van fundar 26 socis i entre els principals accionistes trobem a Ignaci Girona i Agrafell, Josep Gil i Serra, Pascual Martinez i Boix, Miquel Martorell i Penya, Celedonio Ascacibar y Villota i Manuel Torrents i Bruguera. Els síndics municipals estan molt recelosos de donar la seva aprovació, davant de "los serios temores de que el excesivo cúmulo de semejantes compañías que pupulan en Barcelona prodigan un conflicto".

QUADRE 2.- Resum de les inversions de capitals en societats anònimes i altres grans companyies
Barcelona, 1840-1865.

Sectors Productius	Quinquennis												Totals		
	1840-44		1845-49		1850-54		1855-59		1860-65		1	2	mitjana 2/1		
	nº	capitals en milers de rals	nº	capitals en milers de rals	nº	capitals en milers de rals	nº	capitals en milers de rals	nº	capitals en milers de rals				% de 2	
Tèxtil	1	1.081	3	55.620	11	77.894	2	16.000	-	9.639	17	160.234	5,23	9.425,5	
Metal·lúrgia	2	8.900	1	12.120	2	29.500	4	30.500	-	-	9	81.020	2,64	9.002,2	
Altres sect. industrials¹ ..	-	-	-	-	4	19.500	3	22.500	-	-	7	42.000	1,37	6.000	
Comerç	1	3.000	-	-	2	6.000	6	145.800	-	-	9	154.800	5,05	17.200	
Banca i Credit	1	20.000	1	100.000	1	20.000	12	792.000	3	219.950	18	1.151.950	37,59	63.997,2	
Assegurances	-	-	3	166.000	-	6.000	17	580.000	2	20.000	22	772.000	25,19	35.090,9	
Ferrocarrils	-	-	1	20.000	3	315.100	1	108.000	1	30.000	6	473.100	15,44	78.850	
Inmobiliàries	-	-	-	-	-	-	2	100.000	1	60.000	3	160.000	5,22	53.333,3	
Serveis i obres públiques . 1	1	4.800	1	5.000	3	45.000	1	1.720	-	-	6	56.520	1,84	9.420	
Altres²	-	-	2	19.000	-	-	1	1.500	-	-	3	20.500	0,69	6.833,3	
Tota l.....	6	37.781	12	377.740	26	518.994	49	1.786.020	7	339.586	100	3.072.124	100	30.721,2	

Notes: 1.- Especialment als sectors de la pell i cuir, ceràmica i alimentació.
2.- En concret, a l'agricultura i a la mineria.

QUADRE 3.- Categories socio-professionals dels socis fundadors de v ries societats anònimes barcelonines.

Companyies	Pagesos	Mestres / Botiguers	Fabricants	Comerciants	Prof, liberals / Funcionaris	Propietaris	Militars / Clergues	Vidues	Altres o desconeguts	Total
Barcelonesa de Fundición (1848)	-	-	5	12	-	-	-	1	3	21
La Fabril Algodonera (1851)	-	-	9	5	1	1	-	-	2	18
Ffcc. de Barcelona a Martorell (1852)	-	-	-	8	-	3	-	-	-	11
La Seguridat Rentista (1857)	-	-	2	12	2	5	-	-	21	44
Ensanche y Mejora de Barcelona (1862)	-	-	4	34	5	6	-	-	2	51
Crédito Hipotecario y Mercantil (1863)	-	-	7	12	-	6	-	-	-	25
Paul Hermanos y Cia. (1864)	-	1	4	8	1	2	-	-	-	16
Catalana de Seguros contra incendios (1864)	-	-	-	17	1	2	-	-	19	39
Banco Hipotecario y Agrícola de Cataluña (1865)	6	9	2	31	15	28	4	1	-	96
Total	6	10	33	139	25	53	4	2	45	321
% (excloent desconeguts)	2,2	3,6	12,0	50,4	9,1	19,2	1,5	0,7	-	100

QUADRE 4.- Procedència geogràfica dels socis fundadors de varies societats anònimes barcelonines.

Companyies	Barcelonès	Maresme	Garraf	Empordà i Selva	Costa de Tarragona	Anoia	Vallès	Altres comarques de Barcelona	Altres comarques de Girona	Altres comarques de Tarragona	Comarques de Lleida	Espanya	Amèrica	Europa	Desconeguts	Total ¹
1.- La Fabril Algodonera (1851)	3	-	1	2	1	1	-	4	-	1	1	3	1	-	-	18
2.- Yeneria Barcelonesa (1851)	6	3	7	-	-	-	-	-	1	-	-	5	1	-	-	23
3.- Ffcc. de Barcelona a Martorell (1852)	5	-	-	-	-	-	-	1	-	-	1	3	-	1	-	11
4.- Càmpos Eliseos (1856)	25	5	3	3	2	2	2	4	2	1	-	3	-	1	2	55
5.- La Seguridad Rendista (1857)	19	1	4	3	-	-	-	3	1	-	2	5	5	1	-	44
6.- La Unión Comercial (1857)	19	4	6	2	1	-	-	6	1	1	1	4	-	-	1	46
7.- Protectora Industrial y Mercantil (1857)	20	5	-	4	1	-	5	6	4	4	1	9	-	-	2	62
8.- Crédito Hipotecario y Mercantil (1863)	7	-	3	4	1	1	-	1	1	2	-	4	1	-	-	25
Total	104	18	24	18	6	4	7	25	10	9	6	36	8	3	5	284
%	36,6	6,3	8,3	6,3	2,1	1,4	2,5	8,8	3,5	3,2	2,1	12,6	2,8	1,1	1,8	100

QUADRE 5.- Socis fundadors del Crèdit Hipotecari i Mercantil¹, el 1863.

SOCIS I LOCALITZACIO	NATURAL	EDAT	estat civil	ACTIVITATS
Antonio LOPEZ Y LOPEZ P.D. Medinaceli, 8	Santander	44	C	Com. Prop.
Tomas COMA I MIRO Dormitori S. Francesc, 25	Moya	61	C	Fab. Prop.
Agosti ROBERT I GORGOLL Tres Ills, 2	Sant Feliu de Guixols	53	C	Prop.
Josep FERRER VIDAL Dormitori S. Francesc, 9	Vilanova i la Geltru	45	C	Fab.
Policarý ALEU ARANDES S. Francesc, casa dels Banys	Reus	40	S	Com.
Evarist ARNUS I FERRER Escudillers, 66	Barcelona	43	C	Prop.
Josè SAMA Y MOTA P. Real, 18	Badajoz	39	C	Com. Prop.
Joan GUELL I FERRER Rbl. Sta. Mònica, 25	Torredembarra	62	Vd.	Fab. Prop.
Antoni MORERA I BUSO Pl. Real, 14	Sant Feliu de Guixols	49	S	Prop.
Josep QUINTANA I BUSO C. Zurbano, 1	" " "	50	C	Com. Prop.
Josep CANELA I REVENTOS Passatge Dormitori St. Francesc, 3	Reus	48	C	Com. Prop.
Andrés ANGLADA Y GOYENECHÉ Dormitori S. Francesc, 2	Cadiz	30	C	Com.
Manuel VIDAL I RAMON Isabel 2, 4	Maracaibo	40	C	Com.
Joan AMELL I BOU Nou de la Rbl., 1	Sitges	51	C	Com.
Geroní JUNCADELLA I CASANOVA Ferran VII, 30	Barcelona	56	Vd.	Fab. Prop.
Ramón COMES I SALITRE Rosich, 1	Barcelona	73	Vd.	Com. Prop.
Ferran PUIG I GIBERT Rbl. de Canaletes, 6	Gerona	46	Vd.	Fab. Prop.
Matias VILA I MATEU ² Reus	Igualada	48	C	Fab. Prop.
Joan FORNELL I VALLDAURA Dormitori St. Francesc, 9	Castelló i Busa	44	C	Com.
Josep MONTEIS I PLA Palma St. Just, 10	Sant Andreu	53	C	Fab. Prop.
Cristobal CASANYES I BATLLE Passatge Dorm. St. Francesc, 3	Barcelona	47	S	Com.
Llorenç PONS I PICH Princesa, 11	Barcelona	42	C	Com.
Joan SERRA I TOTOSAUS Bosca, 3	Vilanova i la Geltru	56	C	Com. Prop.
Pau MOREU I GELPI Plassa Real, 14	Tossa	45	S	Prop.
Josep CARRERAS I DE ARGELIC ³ Rambla St. Josep, 31	Barcelona	74	C	Prop. Hisenda

Notes: 1.- La companyia es preveu per 99 anys. Els socis, 25 socis, suscriuen 2.000 accions de 2.000 rals cada una, aportant per parts iguals 4 milions de rals dels 100 milions del capital teòric.

2.- Resideix a Reus. Dona poders a Jaume Oliver i Fabregas, comerciant de Sants.

3.- Deixa com a apoderat al seu fill; Josep Carreras i Xurriac.

ANNEX 5.
DIVISIONS, PARTICIPACIO I CENSOS ELECTORALS A BARCELONA,
1836-1867.

ANNEXE 5.- Divisions , participació i censos electorals a Barcelona , 1836-1867.

Heu reuñit aquí tota l'informació complementària però essencial en l'anàlisi de les eleccions censitàries. L'Annex s'estructura a partir dels següents materials:

1.- divisions parroquials, civils i electorals (mapes 1, 2, 3, 4 i 5). Cal notar les diferències entre circumscripcions provincials i districtes uninominals . Entre 1837 i 1844 a Barcelona hi ha cinc districtes electorals que formen part de la circumscripció provincial; la divisió electoral segueix a la divisió civil. Amb la llei 1846, Barcelona queda dividida en quatre districtes uninominals.

2.- electors i participació (Quadres 1,2, i 3, gràfiques 1 i 2) . Es mesura la representativitat social d'aquestes eleccions i l'acollida que tenen entre els electors. Cal destacar de la Gràfica 2 la tendència de creixent de la participació , símptoma eloqüent de la gradual degradació del règim liberal.

3.- Censos electorals de 1836, 1840 i 1865 (Quadres 4, 5 i 6 i 7, mapes 6,7, 8 i 9). Els censos de 1836 i 1865 no presenten problemes metodològics ja que la font d'origen menciona l'activitat professional de l'elector ; seguim el mateix codi que l'utilitzat en les contribucions per la classificació dels electors . El cens de 1840 mereix un comentari més detallat.

4.- L'èlit barcelonina . (Quadre 8.) . Realció dels electors amb quotes de contribució més elevades .

Aquests materials , la majoria d'ells recopilats a l'Arxiu de la Diputació Provincial de Barcelona (ADPB), ens donen una base per seguir l'evolució del règim liberal i ens mostren la vinculació entre la política i la societat : els electors són els notables , la burgesia barcelonina .

Cens de 1840.

Aquest es un cens hipotètic . No hem trobat cap cens electoral amb indicació dels oficis i activitats pel període 1837 a 1844, el més interessant de les eleccions censitaries . Però s'ha localitzat una voluminosa documentació preparatòria al cens de 1840 que és la que s'ha utilitzat per reconstruir-lo .

Primer s'ha de comentar uns punts conflictius en la llei electoral de 1837; en el article 7, 2, s'exigeix per elector:

" tener una renda líquida anual que no baje de 1.500 reals vellon, procedentes de precios rusticos o urbanos (...) o de cualquier profesión para cuyo ejercicio exijan las leyes estudios y exámenes preliminares' "

S'equiparara als propietaris rendistes i a les professions liberals o empleats ; no queda clar si una i altre condició es poden sumar . Però la principal confusió apareix en el article 7,4, on s'inclou en els censos a tot aquell que

"habite una casa o cuarto destinado exclusivamente para si y su familia, que valga al menos 1.500 reales de alquiler anual (en el cas de Barcelona) "

Naturalment l'equívoc és a l'esmentar el valor i no el preu de la casa o habitació, i no deixar més clar que tan sols afecta en el cas de ser inquilí.

Poc abans de les eleccions del gener de 1840, el govern de Pérez de Castro fa circular una reial ordre datada el 17 de desembre de 1839 amb la intenció d'aclarir aquest punts. Però en aquell moment les interpretacions ja són molt diverses: els progressistes, partidaris d'augmentar el cens, consideren que són electors tant els inquilins com els propietaris, partint de la referència del valor del lloguer, prevalent els criteris del lliure mercat a les taxacions oficials. Contràriament els moderats distingeixen entre inquilí i propietari, quedant fora del cens aquest segons si tan sols poden demostrar el valor de la propietat pels rebuts que paguen els inquilins; s'exclou així a una gran quantitat de petits propietaris.

En la preparació del cens electoral de 1840, quan a l'Ajuntament hi ha importants figures progressistes com Jacint Felix Domenech, Josep Maluquer i Pau Pelachs com alcaldesi, entre els vocals, líders radicals com Francesc Rull, Joan Antoni de Llinàs o Ramón Negravernis, es produeix un fort enfrontament amb la Diputació dominada pels moderats com Josep Maria de Gispert i Ramón Busanya. Les dues institucions tenen de col·laborar en la formació de les llistes, i la Diputació s'agafa a la reial ordre del 17 de desembre de 1839 per excloure a una bona part dels petits propietaris; també es treu de les llistes electors que tenien acumulats varis lloguers, per exemple botiguers o menestrals que pagaven al mateix temps per un taller o botiga i pel pis on vivien. Les llistes electorals que coneixem, que no són les definitives - car fins el dia anterior a les eleccions es van fer modificacions - donen un cens amb 4.300 electors, quan sis mesos abans - el juliol de 1839 - s'incloua a 5.700 electors (29). Totes dues dades, són exagerades, ja que els censos de 1841 i 1843, més fiables i beneficiats de l'escrupulosa formació de les llistes de 1840 on segurament per sota els 5.000 electors.

Les llistes fetes públiques només expressen la categoria fiscal dels electors : contribuents, renda, arrendament o inquilinat. (Quadre 5). L'única possibilitat es seguir les mateixes fonts que es van utilitzar per la formació de les llistes i, d'aquesta manera, refer els censos. S'han conservat un important volum d'aquests materials encara que la informació acostuma a ser de valors diferents i en molts casos es fa difícil de treballar i quantificar. Ens basem principalment en una relació de contribuents amb quotes superiors als 200 rals anuals feta per la Junta de Comerç el 1839, una llista de bens propis urbans superiors a 1.500 rals de renda elaborada per els perits de l'Ajuntament el 1838, llistes dels associats als Col·legis d'Advocats, Farmàcia, Medicina, Notaris Públics i Procuradors, i el buidatge d'una colla d'expedients de reclamacions d'inclusiones a les llistes electorals, dels quals s'ha treballat a l'entorn de 400 casos (3). Naturalment el cens electoral que presentem en el Quadre 6, és hipotètic, però creiem que s'acosta al que seria un cens s tipus pel període de 1837 a 1843.

L'estructura socio-professional dels electors de Barcelona ha sofert una forta transformació en relació al cens de 1836. Ara no són els comerciants o les professions liberals qui predominen entre els electors, sinó els propietaris, grup que anteriorment tant sols era representat per un grupat d'hindats i nobles.

Les llistes de propietaris i contribuents es feien paral·lelament sense tenir en compte que per una part dels primers poden trobar-se igualment entre els segons; hem evaluat les coincidències en un 15% com a màxim però el total definitiu en els propietaris creiem correcte, ja que s'ha consultat les llistes d de 1841 i 1843 on els electors per renda són més de 2.000, inclouent a propietaris i professions liberals.

Els botiguers i els menestrals es situen en índexs bastant elevats i són els més beneficiats per la categoria dels inquilins en acumular varis llo-

guers d'una botiga, taller o magatzem al mateix temps que un pis o habitació on viure amb la família. Les dues categories tenen un màxim de representació en els districtes 1er i 4art., la zona més tradicional de Barcelona i on acostumanven a establir-s'hi els gremis; en el cas dels menestrals les diferències amb els altres barris són notables. Aquesta massa de botiguers i menestrals, més del 30% dels electors, junt amb l'existència del molts petits propietaris urbans, mostren un ampli marc de classes mitjanes i la pervivència d'una estratificació social tradicional.

Les professions liberals i els comerciants han perdut pes en el cens; entre uns i altres no arriben a ser el 25 % mentre que en el 1836 sobrepassaven el 50% del cens. Els comerciants foren una categoria econòmicament elevada, per professions, segueixen essent l'activitat més representada -un total de 322 membres-, encara que la popularització del cens no els afavoreix tant com en altres oficis. La majoria d'ells es troben a la dreta de les Rambles i en els barris marítims. El 14 % de les professions liberals és un percentatge important i mostra la influència d'aquest grup: situen preferentment en els districtes 3er. i 4art. Els fabricants es troben entre els grups minoritaris, tan sols són el 3,7% del cens, però cal remarcar que molts d'ells junt amb els comerciants i grans propietaris són els que componen l'èlit burgesa. Una anàlisi detallada d'aquests tres sectors darrerament esmentats, probablement mostraria estrets lligalls econòmics i socials entre ells. Els trobem en els districtes 2on i 5e., en els sectors industrials, mentre que en les altres zones tenen percentatges molt baixos. Això sembla confirmar la imatge d'uns fabricants que viuen junt a la fàbrica.

Els percentatges de funcionaris i militars són lògics, ja que Barcelona no era un centre burocràtic i als militars se'ls exigeix una renda mínima. Els pagesos són un grup d'arrendataris de les hortes de Sant Bertran,

on les rendes per la terra eren molt elevades en aquest moment, mentre els pescadors són un grupat de patrons amb establiments de pesca a la Barceloneta.

Completem la visió del cens amb els Mapes 6, 7, 8 i 9 sobre distribució dels electors de Barcelona per barris i segons categories electorals. Els quatre mapes segueixen la mateixa tendència al mostrar un major nombre de electors en els districtes 1er i 4art., i tan sols tenen certes diferències de matís, algunes d'elles interessants. El Mapa 6 de contribuents de indústria i comerç mostra una zona molt delimitada que segueix la part baixa de les Rambles, el carrer del Call i arriba al passeig de Sant H Joan seguint per on actualment hi ha el carrer Princesa, que encara no s'havia obert. Hi ha quatre punts de major concentració, un en el districte 1er del entorn del Born i el carrer Moncada, mentre els altres punts coincideixen amb els del mapa dels propietaris. El mapa senyala per una part les zones de la burgesia comercial, principalment el carrer Montaca i la plaça Palau, i per l'altre la zona de major concentració de botiguers i menestrals més cap el centre de la ciutat.

En el mapa 7, on es representa als propietaris, es fa evident el pes del districte 4art, on s'hi troben els barris amb major concentració de electors. Després cal resenyar els dos barris alts de la dreta de la Rambla i el que compren la plaça Santa Anna, ja en el districte 2on. En el districte 1er, trobem tres barris més amb molts propietaris, i finalment un altre barri a l'esquerra de les Rambles, entre el carrer Hospital i Sant Pau però que no arriba als barris del sector industrial.

En el mapa 8 corresponent a la distribució dels electors per lloguer, és interessant ja que reflexa les zones on es paguen lloguers més elevats en concordància amb un major grau de representació d'electors; els entorns de la plaça Palau, la zona mitja de les Rambles i el Centre de la ciutat, que

no es corresponen amb els punts de major densitat de població, sinó amb les zones menys habitades. Els punts on hi ha més electors si que coincideixen en els llocs on s'ha fet en els anys trenta les principals reformes urbanístiques: la plaça Palau, i el carrer Ferran, que per aquests anys havia arribat fins el carrer Avinyó. En un altre nivell els districtes 2on i 5e., on es troba la major densitat d'habitants, mostren els nivells més baixos que es decanten favorablement cap el districte 5e., zona urbanitzada entre finals del divuit i primer terç del dinou, i on es situen els nous habitants de la ciutat. Probablement el nivell social del barri 5e. és en general més baix, però els lloguers un xic més elevats per ser les cases de construcció més recent i els contractes d'inquilinat més actualitzats.

El mapa del total d'electors és un resum dels anteriors i confirma la concentració en els barris de l'entorn de la plaça Palau i carrer Moncada, en les Rambles i carrer Ferran, i, finalment, en el centre de la ciutat, sobretot entre els carrers Ciutat i Plateria; aquesta darrera es l'única zona que coincideix amb un índex elevat de població. Mentre els dos primers punts senyalen les zones burgeses, ja que allà s'ha situat la Llotja, la casa Xifré, el pla de la Boqueria amb els cafès elegants i el Liceu, el darrer punt sembla indicar una zona de major influència de menestrais i botiguers o, simplement, de petita burgesia.

El Quadre 8 ens permet arribar fins els electors. La font consultada (4) és prou completa com per relacionar el lloc de residència, i les quotes de contribució territorial -tant dins de la ciutat com en els pobles veïns- i industrial. És una variable relació dels notables de Barcelona, entre els que trobem els principals comerciants propietaris, fabricants i, també, bona part dels polítics barcelonins que es van distingir en les eleccions censitàries.

NOTES.-

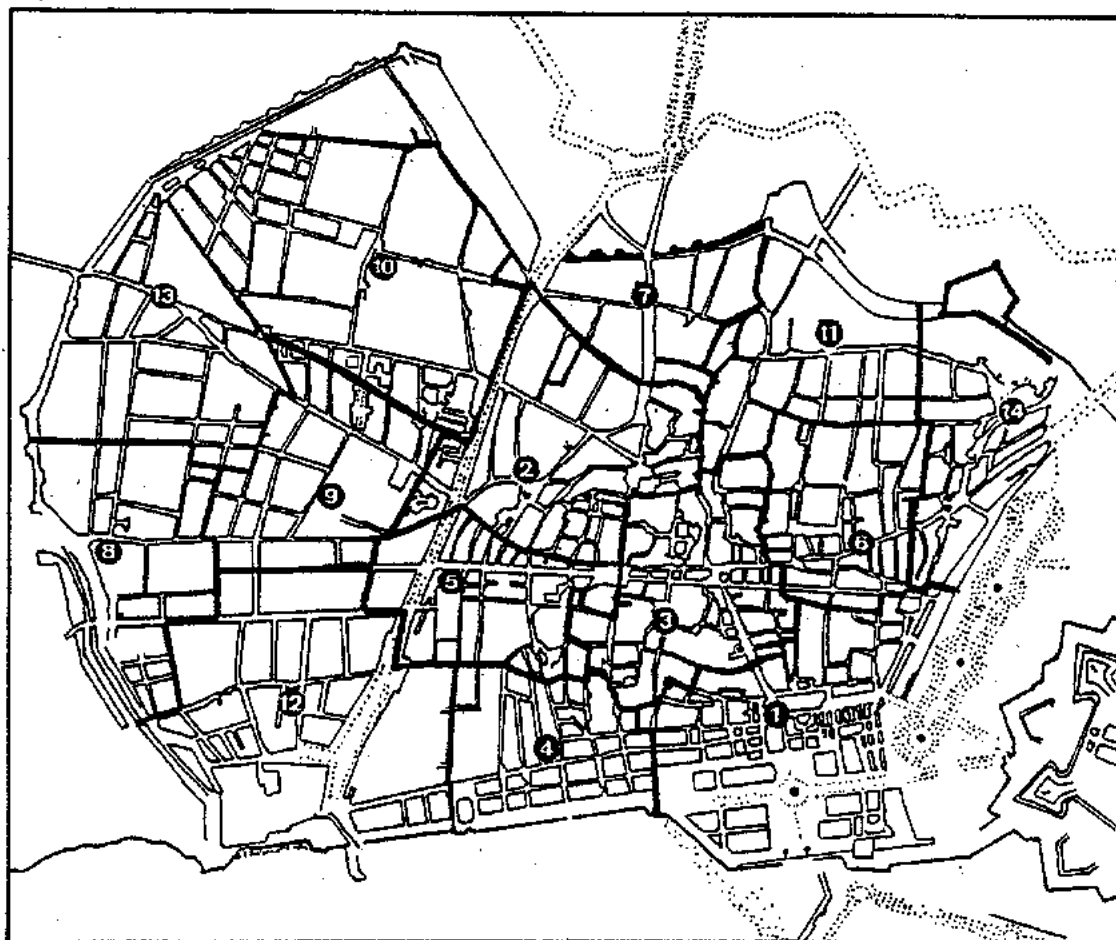
1.- Hi havia molta gent que es trobava en aquest cas, com es pot comprovar a ADPB . Expedientes de reclamaciones de inclusión y exclusión de las listas. Lligalls 112 a 116, amb un total de 419 expedients.

2.- ADPB. Listas electorales en julio de 1839. Lligall 117.

3.- Per la relació completa de les fonts remetim al Quadre 6.

4.- AHCB. Secció Governació A; Lligall 2.655: 'Listas electorales de 1844'.

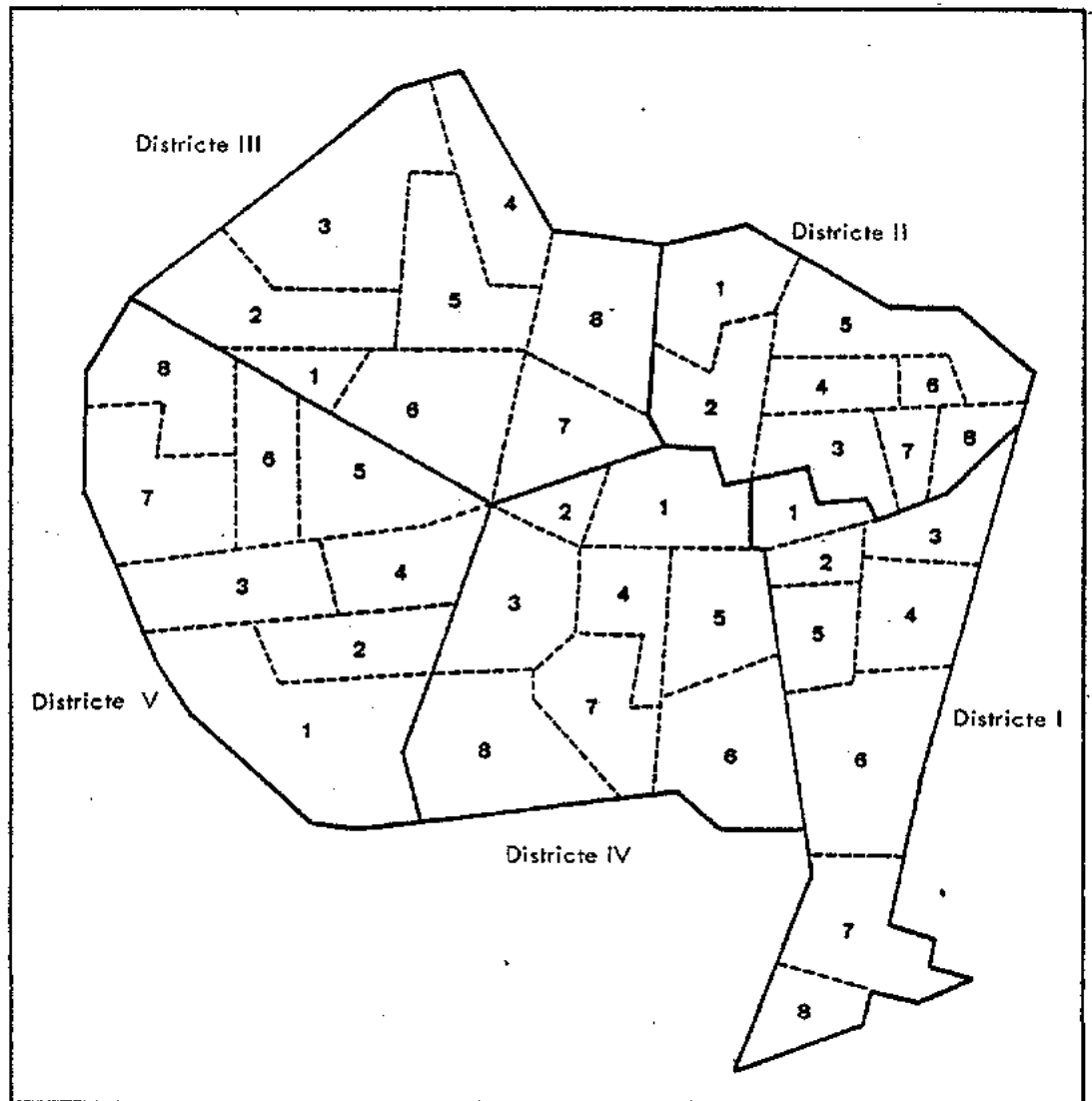
MAPA I.- Divisió parroquial de Barcelona, del 1836.

Parroquies:

1.- Santa Maria del Mar	8.- Sant Pau
2.- Santa Maris del Pi	9.- Sant Agusti
3.- Sant Just i Pastor	10.- Betlem
4.- Sant Miquel	11.- Sant Francesc de Paula
5.- Sant Jaume	12.- Sant Josep
6.- Sant Cugat	13.- Nostra Senyora del Carme
7.- Santa Anna	14.- Sant Pere

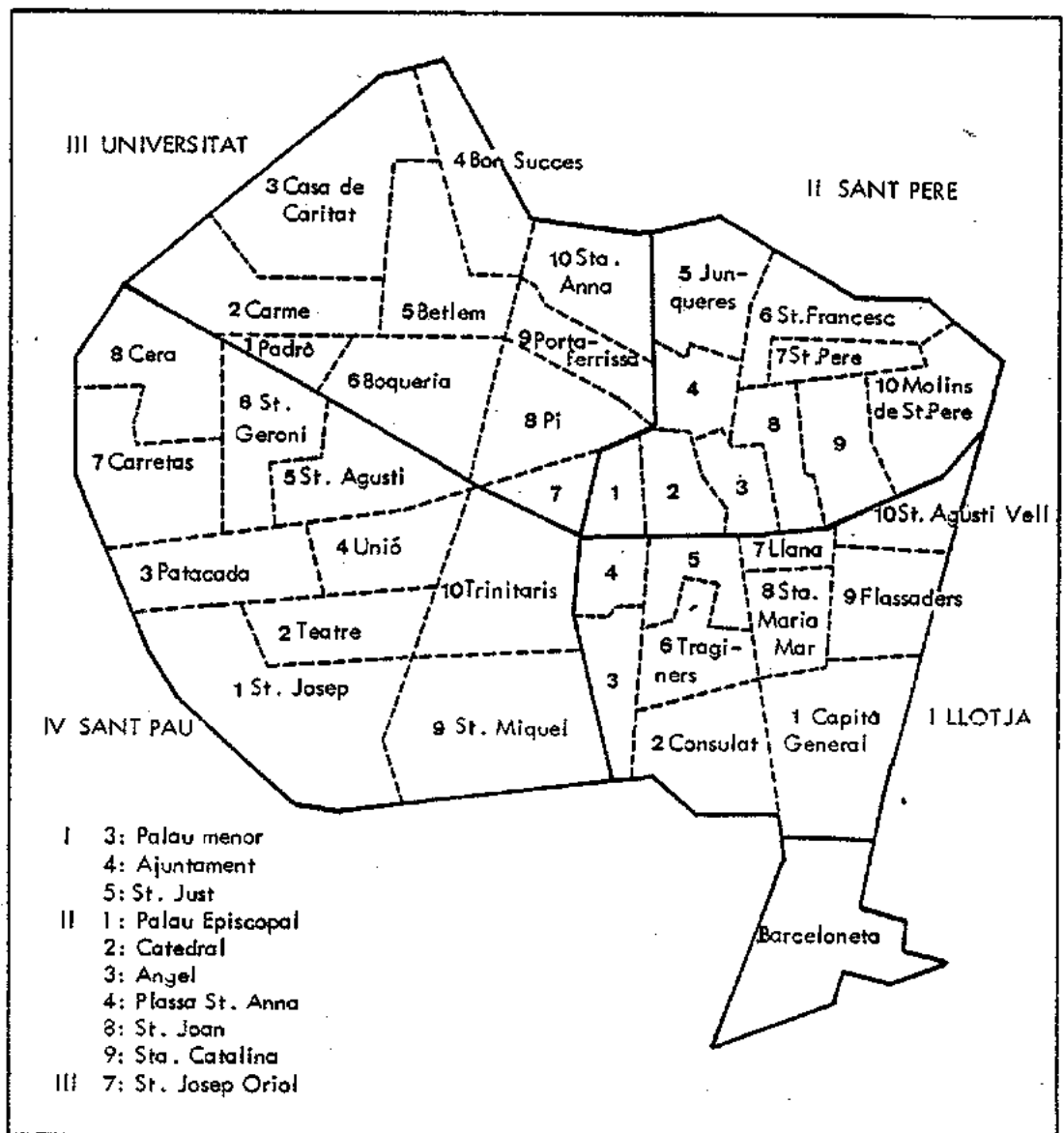
MAPA 2.- Distribució civil de Barcelona fins el 1846 .

La distribució civil coincideix amb la electoral; entre 1837 i 1844 a Barcelona hi ha cinc col·legis electorals, cada un d'ells coincidint amb els districtes civils.

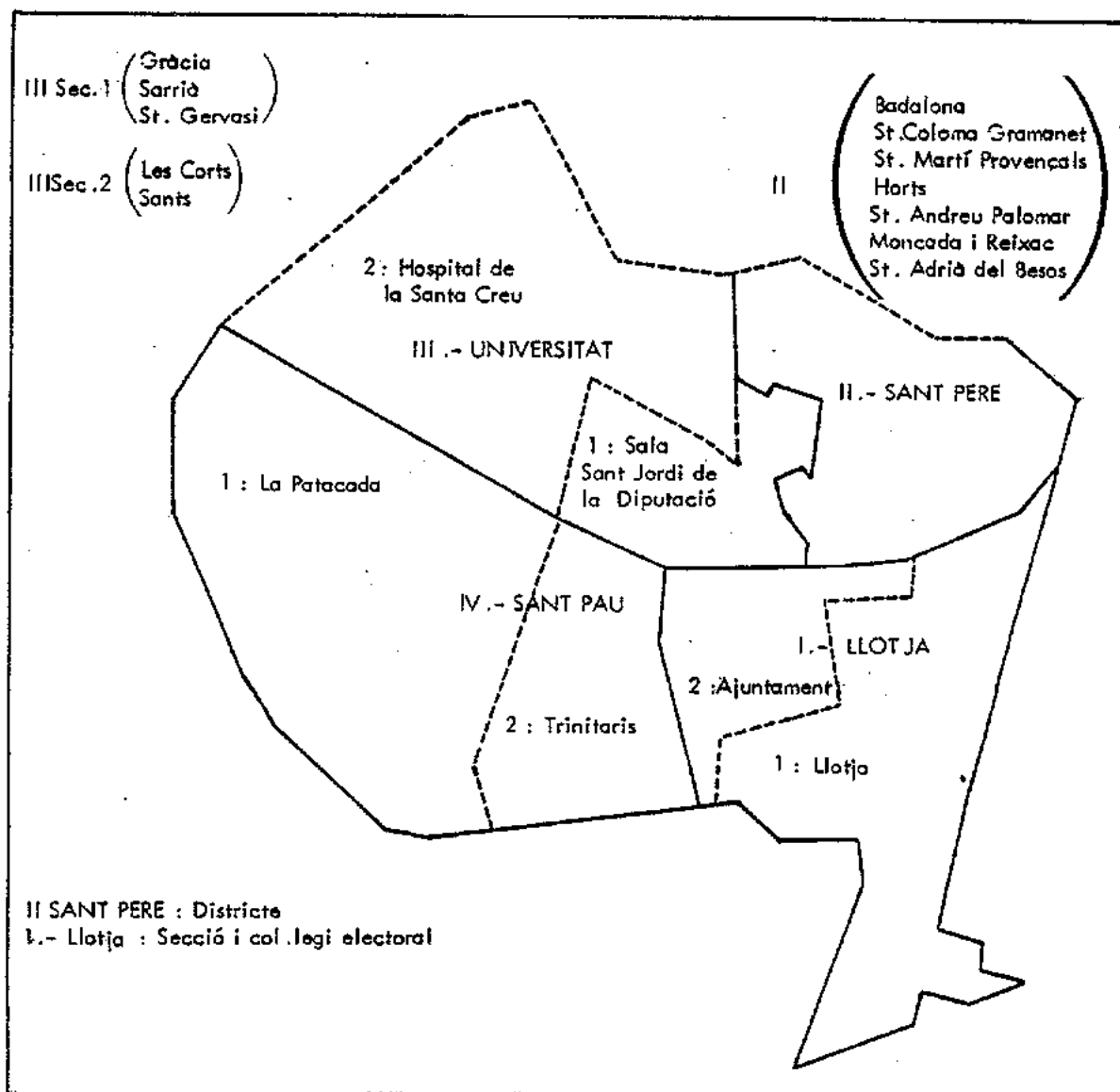
Les subdivisions i els numeros (1 a 8) corresponen als barris.

MAPA 3.- Distribució civil de Barcelona a partir de 1846.

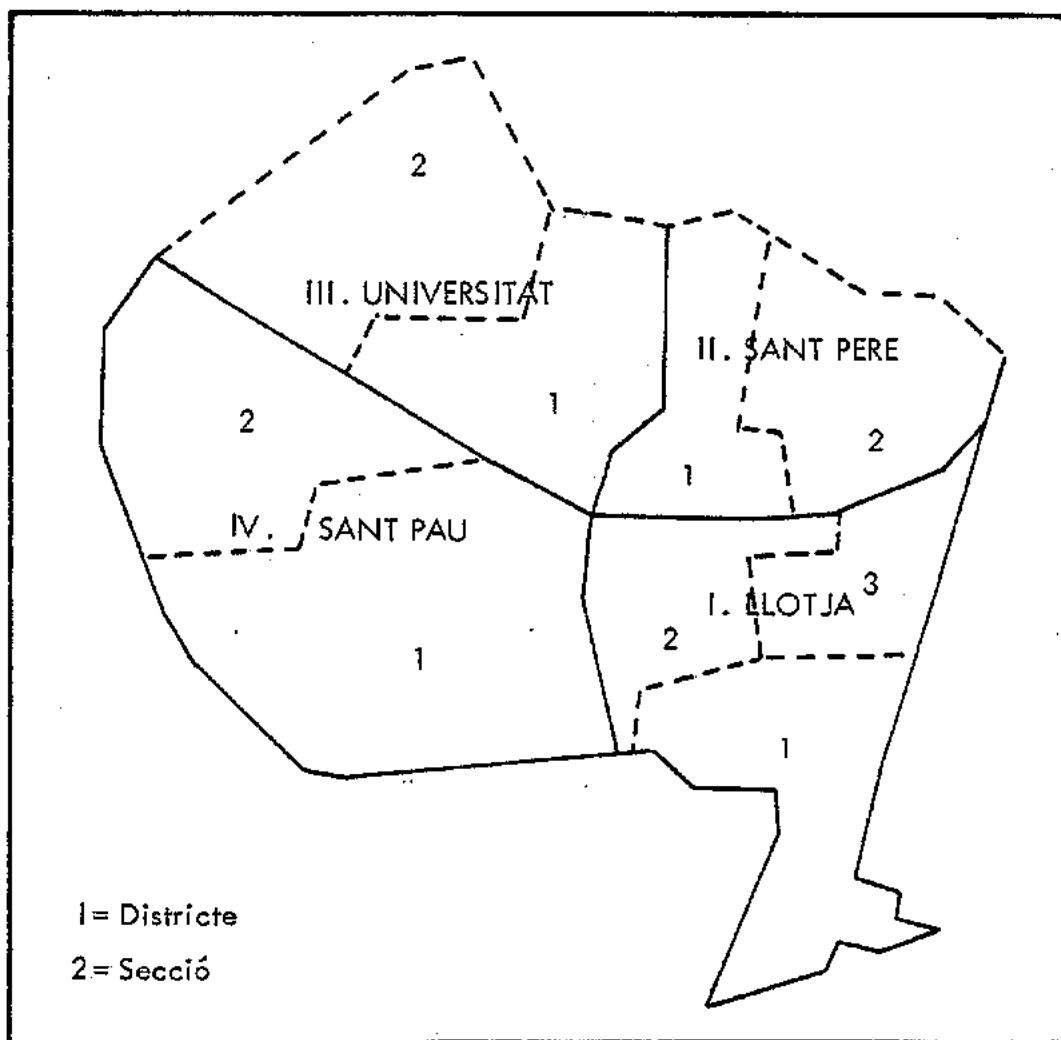

Foncs: Full volant "Subdivisió civil de esta ciudad", editat per Antoni Brusi, Barcelona 1946

MAPA 4.- Districtes electorals a Barcelona entre 1846-53.

MAPA 5.- Districtes electorals a Barcelona, 1857- 1863.

QUADRE 1.- Població i electors a Barcelona, 1836-1867.

	Electors	% població	% veïns ¹
1836.....	1.427	1,2	6,0
1837.....	4.368	3,4	16,8
1839.....	5.732	4,4	22,8
1840 ²	4.872	3,7	18,7
1841.....	4.836	3,7	18,7
1843.....	4.926	3,8	18,9
1844 ³	4.000	3,1	15,4
1846.....	3.428	2,3	11,4
1850.....	3.758	2,5	12,5
1851.....	3.757	2,5	12,5
1853.....	2.400	1,4	7,1
1854.....	5.992	3,6	17,8
1857.....	4.414	2,4	12,1
1858.....	6.873	3,7	18,8
1863.....	5.931	3,2	16,2
1864.....	6.050	3,3	16,5
1865.....	6.863	3,7	18,7
1867.....	6.301	3,4	17,2

Fonts: Les dades sobre els electors s'han tret de varies fonts; veure en el Annex 6 els quadres amb els resultats de les eleccions.

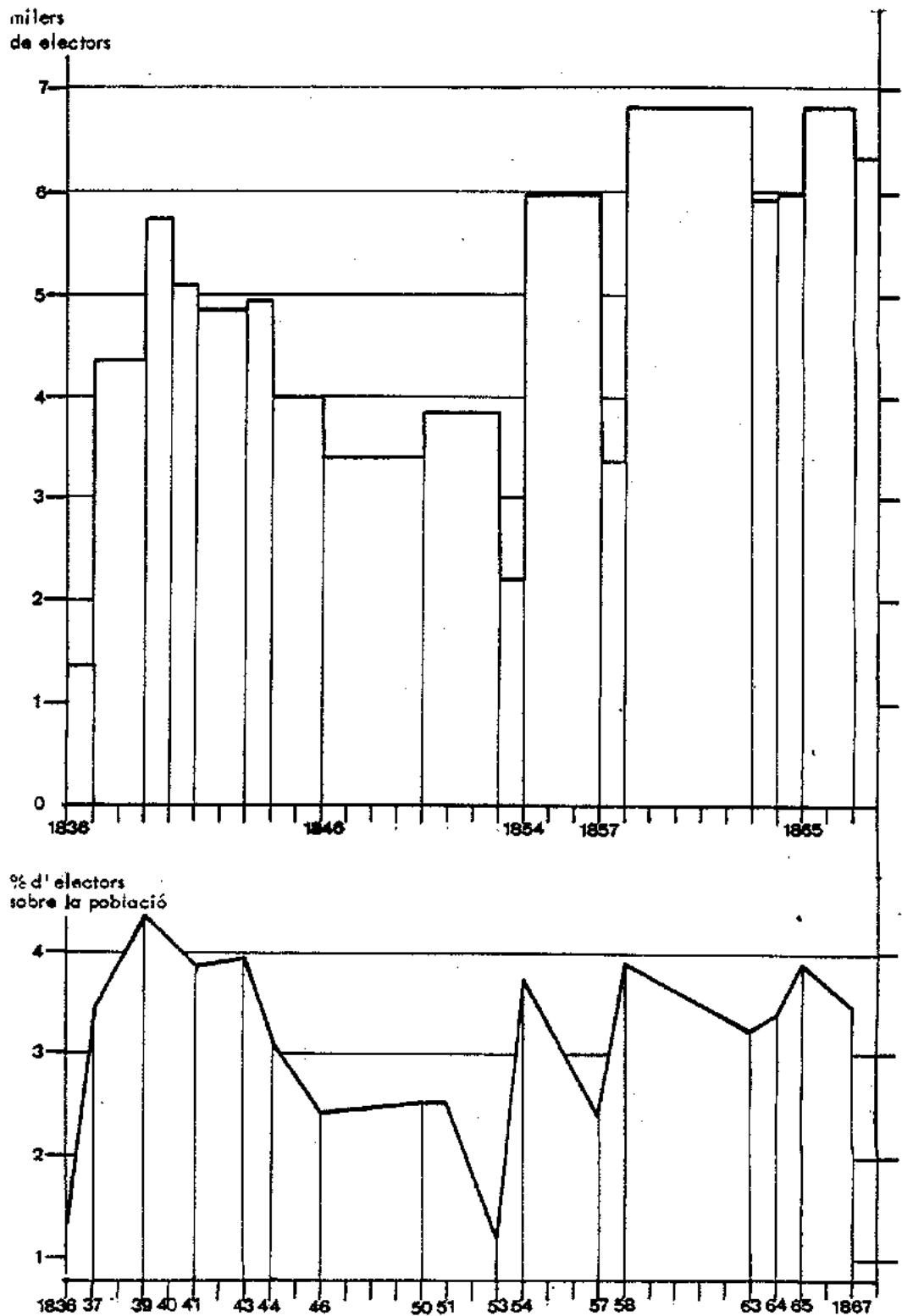
Les dades sobre població son aproximades, basades en Laureano FIGUEROLA; *Estadística de Barcelona en 1849*, Madrid 1968, pp. 39-45, i Ildefonso CERDA; *Teoría general de la Urbanización*, Madrid 1968, Vol. II, p. 265.

Notes:

- 1.- Els veïns s'han calculat segons la proporció 1:5 habitants.
- 2.- S'inclouen en el cens de la ciutat els electors de St. Andreu, Moncada i Reixac, Horta i St. Martí de Provençals.
- 3.- En els períodes de vigència de la llei de 1846- 1846/53 i 1857/64- també hi ha els electors del Pla -Gràcia, Sarrià, St. Andreu, etc.

GRAFICA 1.- Evolució del cens electoral, 1836-1867.

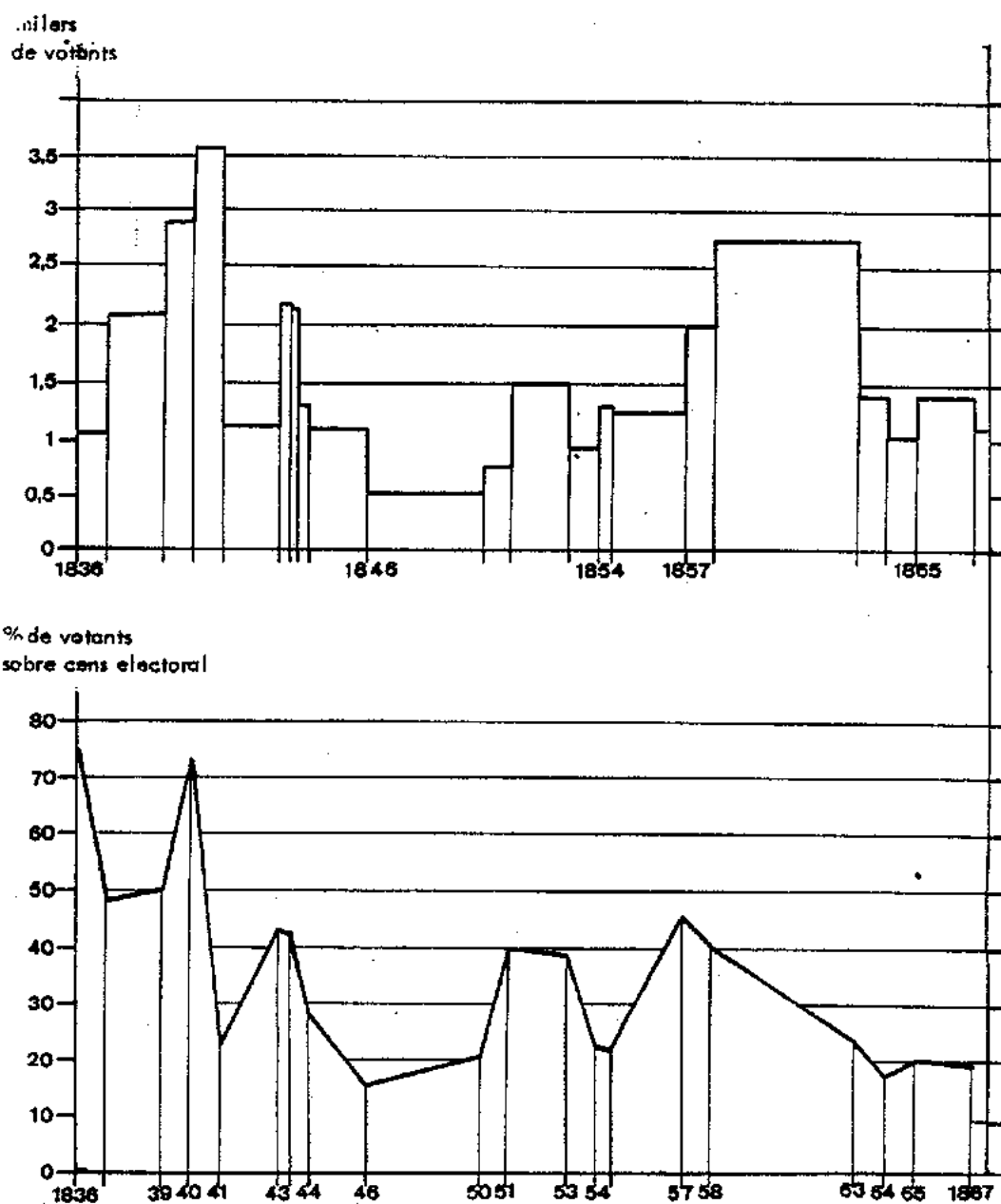

QUADRE 2.- Participació electoral a Barcelona, 1836-1867.

	Electors	Votants	% votants
1836.....	1.427	1.076	75,4
1837.....	4.368	2.115	48,4
1839.....	5.732	2.903	50,6
1840.....	4.872	3.065	74,0
1841.....	4.836	1.131	23,4
1843 (1a. volta).....	4.926	2.191	44,8
1843 (2a. volta).....	4.989	2.159	43,3
1843 desembre.....	3.633	1.314	36,2
1844.....	3.956	1.109	28,0
1845 (parcial).....	3.956	881	22,3
1846.....	3.428	525	15,3
1850.....	3.758	779	20,7
1851.....	3.757	1.512	40,2
1853.....	2.400	933	38,9
1854 (1a. volta).....	5.992	1.315	21,9
1854 (2a. volta).....	5.990	1.263	21,1
1855 (parcial).....	5.954	716	12,0
1857.....	4.414	2.007	45,5
1858.....	6.879	2.764	40,2
1863.....	5.931	1.412	23,8
1864.....	6.050	1.044	17,3
1865.....	6.863	1.414	20,6
1867.....	6.301	1.191	18,9

Fonts: Veure Quadre 1.

GRAFICA 2.- Evolució de la participació electoral, 1836-1867

QUADRE 3.- Electors i població a Barcelona, per districtes i seccions electorals, el 1857.

Districtes	Seccions	Barris	Població 1857	Electors 1857	% electors sobre població
I	1er.	1 i 2	6.540	660	10,1
	2on.	3,4,5,i 6	13.728	360	2,6
	3er.	7,8 i 10	12.424	308	2,5
	Total		32.692	1.328	4,1
II	1er.	5,6,7,8,9 i 10	28.839	484	1,7
	2on.	1,2,3,i 4	9.192	259	2,8
	Total		38.031	743	1,9
III	1er.	6,7,8,9 i 10	13.376	491	3,7
	2on.	1,2,3,4 i 5	25.476	317	1,2
	Total		38.852	808	2,1
IV	1er.	1,2,4,9 i 10	21.800	624	2,9
	2on.	3,5,6,7 i 8	35.636	520	1,5
	Total		57.856	1.144	2,0
TOTAL			167.436	4.024	2,4

Fon ts: Les dades sobre la població, s'han elaborat a partir de l'edifici CERDA. Teoría General de la Urbanización, Vol. II, pp. 202-203. Els electors s'han extret del cens publicat pel BOPB, nº 31 a 40, febrer de 1957.

QUADRE 4.- Cens electoral de 1836.

Cat. socio-professional	Grup	Ofici	Electors		Totals	%		
			Contribució	Capacitat				
							Prof.	M.N. ²
Pagesos i pescadors		Hortolà	1		1	0,06		
Menestrals	Confecció	Sastres	21		25	78	4,93	
		Barretaires	4		5			
	Espar, camen, boga	Corders	3					
		Esparterers	2					
	Pell, cuir	-		-				
	Fusta	Fusters	10	10				
	Construcció, Ceràmica	Terrissaires	5	5				
		Argenters	10	+2	17			
	Metall	Serrallers	5					
		Impressors	4	4				
Química	Cerers	5		12				
	Saboners	6	+1					
Fabricants		Teixits, filats i pintats	51	+3		62	3,92	
		Velers	4					
		Passamaners	3					
Botiguers	Comerç al detall	Mitjaires	1			133	219	13,84
		Botiguers	60					
		Mercaders de paper	9					
		Revenedors	32					
		Drapaires	4					
	Alimentació	Abròguers	10			44		
		Confiters	18	+1				
		Forners	22					
		Carnissers	4					
		Semolers	12					
	Hostaleria	Xocolaters	6			38		
		Taverners	18					
		Cafeters	5					
		Fondistes	8					
		Hostalers	7					
Serveis	Traginers	4		4				
Comerciants		Comerciants	264	+29		400	25,28	
		Societats comercials	71					
		Corredors de canvis	28	+1				
		Agents de negocis	2					
		Prestamistes	2					
		Arrendataris	3					
Professions liberals		Advocats i Jutges	19	+185		327	20,67	
		Metges i Cirugians	2	+32				
		Apotecaris	1	+46				
		Catedràtics i Licenciats	1	+29	+1			
Funcionaris		Acadèmics		+10	+1	25	1,58	
			16	+9				
Propietaris		Hisendats i Propietaris	95	+5		156	9,86	
		Nobles	51	+4				
Militars		Exercit terra	2	+255		276	17,45	
		Marina		19				
Desconeguts			5	33	38	2,40		
TOTAL			916	+576	+90	1.582	100	

Fonts: ADP, Lligall 98. Lista de los contribuyentes de la cuota fija de 300 reales vellon inclusive para arriba ... y de las capacidades.

Notes:

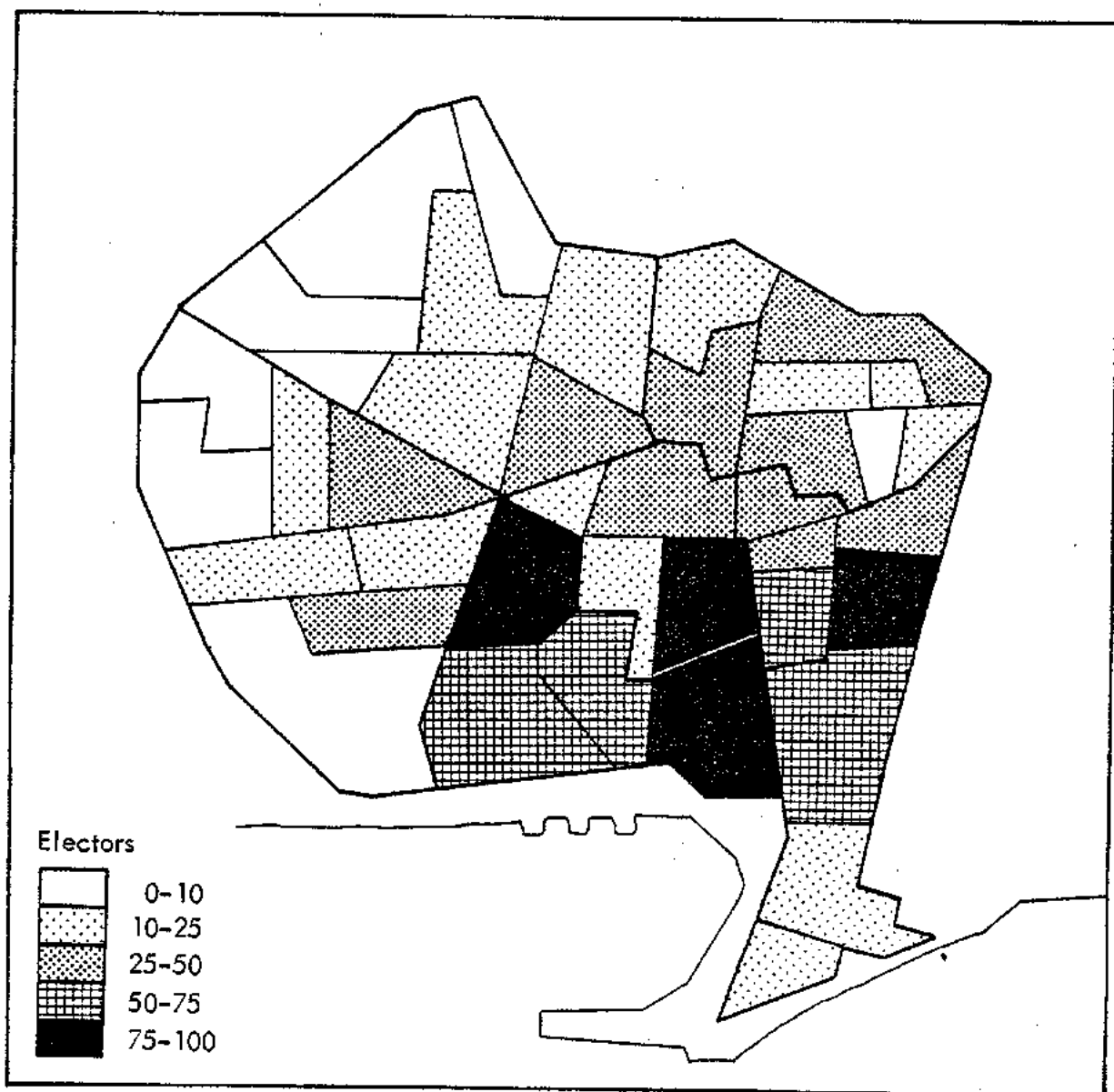
- 1.- Aquest individu accedeixen a les llistes electorals per llur professió; s'han deduit els que ja han sortit com a contribuents.
- 2.- Els oficials de la Milícia Nacional també accedeixen directament a les llistes electorals; davant la coincidència de varis noms amb els electors, s'han fet les següents deduccions: 7 comerciants, 2 hisendats, 2 Nobles, 1 argenter, 1 corredor de canvis.

QUADRE 5.- Confecció del Cens electoral de Barcelona el 1840.

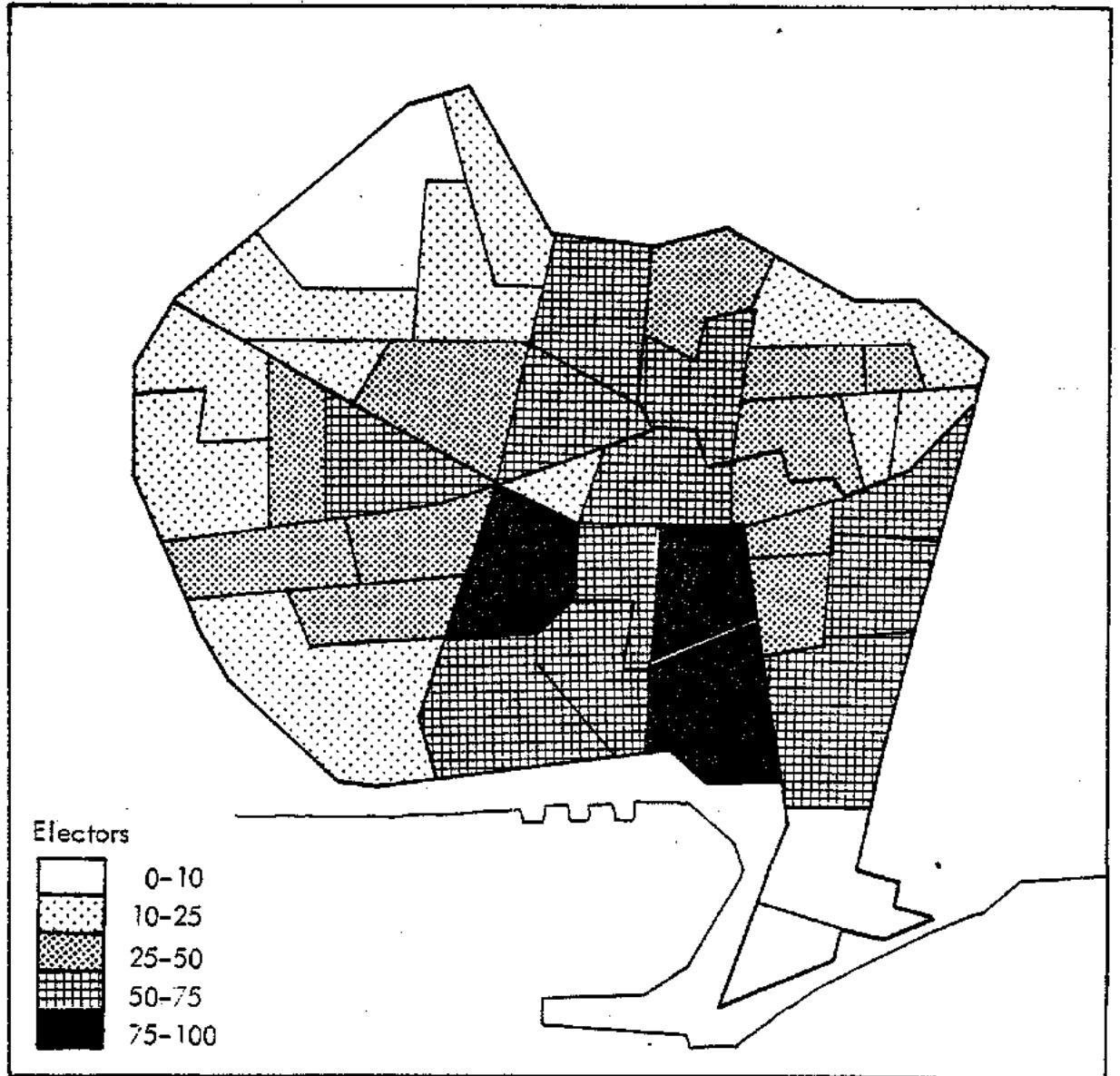
Distric. Barri	Llistes preparatòries							Cens electoral de 1840 ³									
	Contribuents				TOTAL	-											
	Indústria i comerç ¹		Territorial ²			Altres		Contribució		Renda		Lloguer		Arrendament		- TOTAL	
	nº	%	nº	%		nº	%	nº	%	nº	%	nº	%	nº	%	nº	%
I 1	34	38			33	105	27	16	62	-	105	2,4					
2	39	44			27	115	34	37	44	-	115	2,7					
3	32	42			20	104	1	44	42	-	104	2,4					
4	82	66			30	178	71	40	66	1	178	4,1					
5	64	43			6	113	50	20	43	-	113	2,6					
6	72	64			27	163	17	47	77	-	163	3,8					
7	16	-			29	45	1	28	16	-	45	1,1					
8	11	-			27	37	5	16	18	-	37	0,9					
TOTAL	373	28,8	313	19,4	176	862	223	30,3	248	14,3	390	21,6	1	4,5	862	20,0	
II 1	15	25			50	90	4	58	28	-	90	2,1					
2	27	53			43	123	20	65	38	-	123	2,9					
3	33	33			37	103	15	37	47	-	103	2,4					
4	12	35			35	86	24	28	33	1	86	2,0					
5	25	21			5	51	23	18	9	1	51	1,2					
6	17	25			13	55	6	30	17	-	55	1,3					
7	6	22			34	62	11	23	28	-	62	1,4					
8	12	23			36	71	7	32	32	-	71	1,6					
TOTAL	167	12,9	237	14,7	237	641	114	15,5	291	16,8	234	12,9	2	9,2	641	14,9	
III 1	7	16			25	48	7	24	17	-	48	1,1					
2	9	16			17	42	11	17	12	2	42	1,0					
3	4	5			12	21	3	6	3	4	21	0,5					
4	4	16			17	37	6	21	10	-	37	0,9					
5	11	18			30	59	13	37	8	1	59	1,4					
6	20	44			58	122	24	65	33	-	122	2,9					
7	41	72			110	223	10	138	72	3	223	5,2					
8	20	58			103	181	10	131	37	1	181	4,2					
TOTAL	140	10,8	245	15,2	348	733	84	11,4	439	25,3	192	10,6	18	8,1	733	17,0	
IV 1	45	69			60	174	20	72	82	-	174	4,0					
2	23	20			29	72	10	32	30	-	72	1,6					
3	76	90			107	273	14	97	162	-	273	6,3					
4	23	55			23	101	16	42	43	-	101	2,3					
5	77	74			68	219	47	105	65	-	219	5,1					
6	97	100			87	284	41	83	160	-	284	6,6					
7	59	65			19	143	25	48	67	-	143	3,3					
8	52	50			61	163	54	52	57	-	163	3,8					
TOTAL	488	37,7	523	32,5	418	1.429	232	31,5	531	30,6	666	36,9	-	-	1.429	33,2	
V 1	4	12			40	56	2	20	34	-	56	1,3					
2	25	33			38	96	24	27	44	1	96	2,2					
3	18	27			10	55	17	16	22	-	55	1,3					
4	14	36			93	143	11	66	66	-	143	3,3					
5	30	58			31	119	13	45	61	-	119	2,8					
6	15	34			2	47	7	4	36	-	47	1,1					
7	4	15			31	50	4	19	27	-	50	1,2					
8	4	23			42	69	6	28	35	-	69	1,6					
TOTAL	125	9,7	238	14,8	272	635	84	11,4	225	13,0	325	18,0	1	4,5	635	14,8	
sense especificar -		54		3,4													
TOTAL	1.293	100	1.609	100	1.398	4.300	737	100	1.734	100	1.807	100	22	100	4.300	100	

Fonts: 1.- A D P B , Lligall 111.: "Noticias electorales sacadas de los libros de Subsidio de comercio... (dicm. 1839)".
 2.- A D P B , Lligall 108: "Lista de los Bienes Propios urbanos con renta superior a 1.500 reales vellón... (1838)".
 3.- A D P B , Lligall 117: "Listas comparadas". Enero 1840.

MAPA 6.- Electors per contribució d'Indústria i Comerç, el 183y.

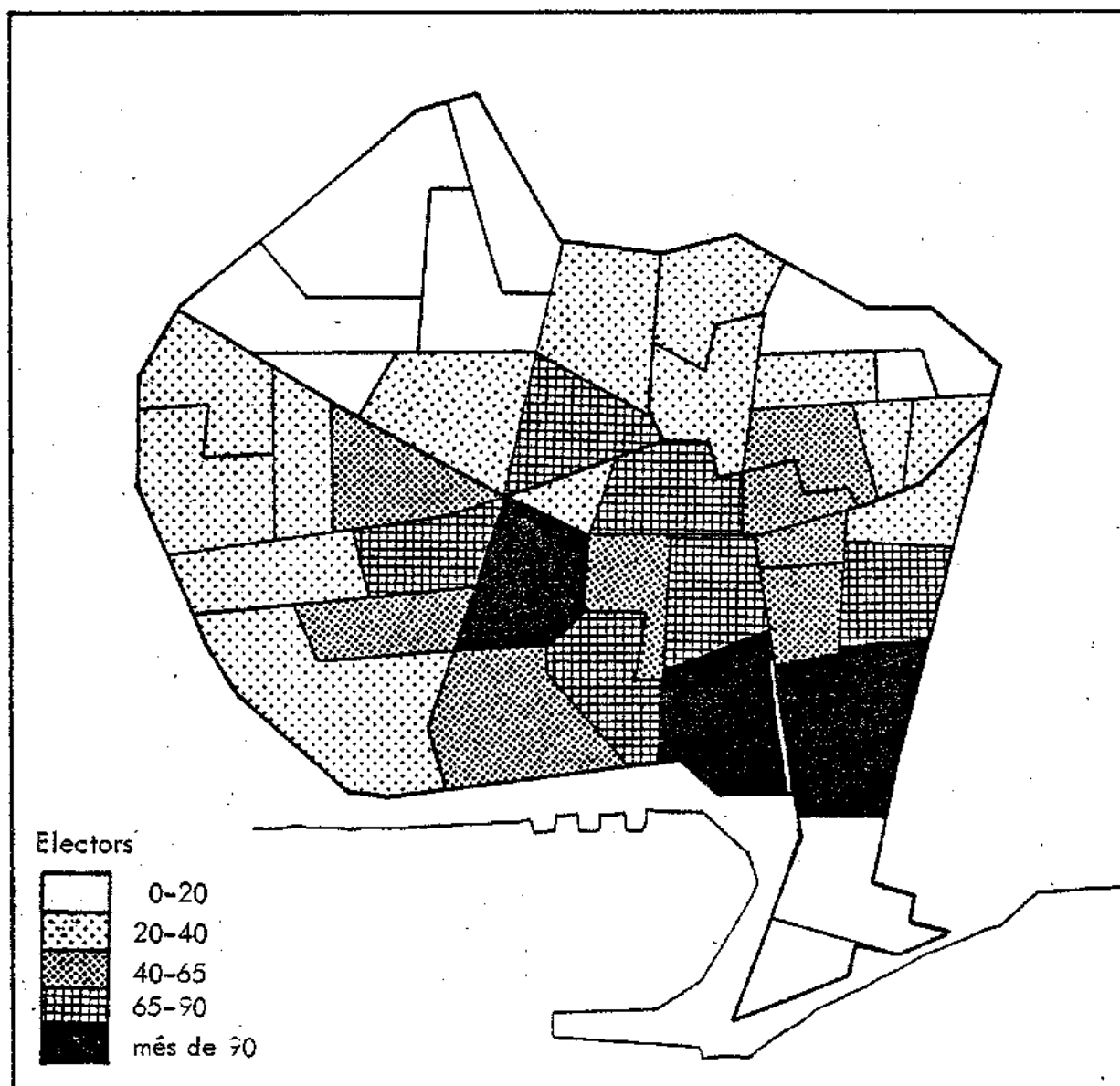

MAPA 7.- Electors per contribució Territorial, el 1838.

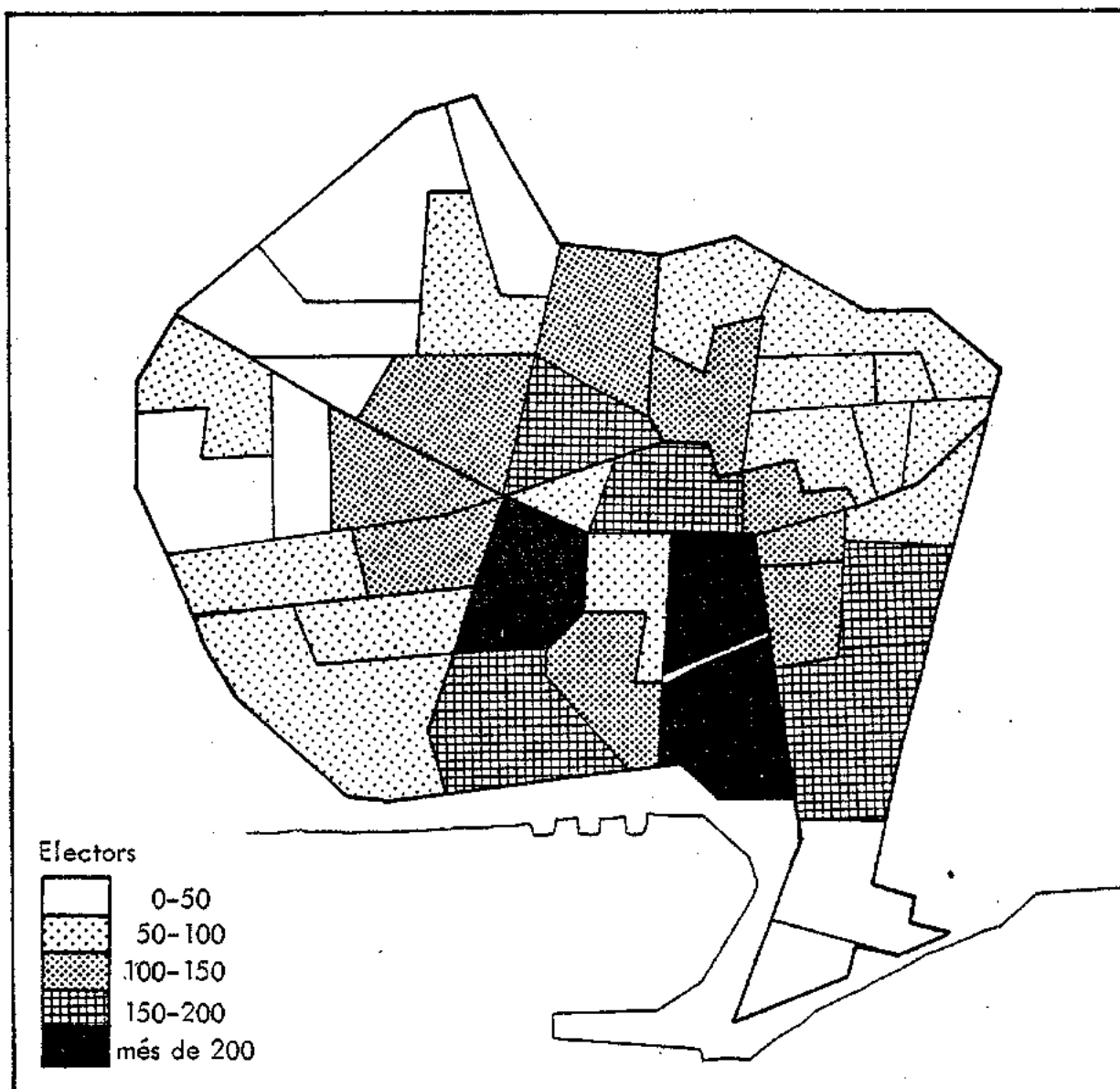

MAPA 8.- Electors de lloguer de cases , el 1340.

MAPA 9.- Distribució dels electors de Barcelona, el 1840.

QUADRE 6.- Estructura socio-professional dels electors de Barcelona : cens electoral 1840.

Cat. socio-professionals	CONTRIBUCIÓ RENDA					LLOGUER	TOTAL
	Districtes						
	1er. n.º %	2on. n.º %	3er. n.º %	4art. n.º %	5e. n.º %		
Pagesos i pescadors						75	5 1,5
Menejstrals	83 11,9	16 3,4	10 1,7	107 8,7	22 5,0	243 7,1	450 30 643 14,1
Botiguers	155 18,3	36 7,5	58 10,7	147 12,0	36 8,2	412 12,1	450 30 862 17,6
Fabricants	2 0,3	48 10,1	13 2,4	3 0,2	43 9,8	107 3,2	75 5 184 3,7
Comerciants	143 19,4	52 11,0	23 4,3	186 15,2	17 3,5	421 12,6	75 5 496 10,1
Prof. liberals	41 5,6	71 15,0	158 27,2	210 17,2	72 16,4	552 16,2	150 15 702 14,3
Funcionaris	1 0,1	7 1,5	15 2,8	28 2,3	4 0,9	55 1,6	75 5 130 2,6
Propietaris	328 44,4	243 51,4	253 47,7	542 44,3	244 55,7	1.610 47,3	1.610 32,6
Militars						150	10 3,1
TOTAL	737	437	530	1.223	438	3.402	1.500 4,402

Fonts: ADP, Lligall, 108; "Lista de Bienes Propios urbanos con renta superior a 1.500 reales vellón... (1838)", Lligall 111; "Noticias electorales sacadas de los libros de Subsidio de Comercio e Industria, o facilitadas por varias corporaciones (deseembre 1839)", Lligalls 112 a 116; "Expedientes de reclamaciones de inclusiones y exclusiones en las listas... (gener 1840)".

Notes: 1.- Aquestes estimacions es basen en una mostra de 214 electors per llguer urbà dels qui coneixem les professions per mitjà dels 'Expedients de reclamacions'.

QUADRE 7.- Estructura socio-professional dels electors de Barcelona :
cens de 1865.

Cat. socio-professionals	Districtes								TOTAL	
	1 ^o Palau		2 ^o St. Pere		3 ^o Pi		4 ^o St. Bertran		n ^o	%
	n ^o	%	n ^o	%	n ^o	%	n ^o	%		
Pagesos i pescadors..	41	2,0	5	0,3	4	0,3	19	1,0	69	1,0
Menestrals.....	386	19,0	276	18,7	212	14,7	266	14,5	1.140	16,8
Fabricants.....	24	1,2	134	9,0	47	3,3	104	5,6	309	4,5
Botiguers.....	228	11,3	137	9,2	193	13,4	222	12,1	780	11,5
Comerciants.....	304	15,0	144	9,7	106	7,4	174	9,5	728	10,7
Prof. liberals.....	156	7,0	166	11,2	193	13,4	195	10,6	710	10,5
Funcionaris.....	107	5,3	32	2,2	59	4,1	98	5,3	296	4,4
Propietaris.....	718	35,5	541	36,5	569	39,6	775	38,9	2.543	37,5
Militars.....	16	0,8	11	0,7	14	1,0	35	1,9	76	1,1
Eclesiastics.....	43	2,1	27	2,5	41	2,9	12	0,7	133	1,9
TOTAL.....	2.023	100	1.483	100	1.438	100	1.840	100	6.784	100

Fonts: B.O.P.B., n° 276 i següents, novembre-desembre 1865.

QUADRE 3.- L'elit barcelonina el 1844.

Elector	Districte	Adreça	Categories	Contribucio (en rals)			
				Propietat		Indústria	Total
				socio-professionals	urbana		
AMELL, Joan Pau	I	Moncada, 12	Com.	351,23	-	2.935	3.286,23
ABRICIO, Francisco	I	Plaça Moncada, 8	Com.	-	-	1.435	1.435
AGULLE, Pere	II	Pl. Sta. Anna, 24	Com.	-	-	1.285	1.285
AVINYO, Gaietà	I	Banyals Vells, 2	Com.	171,9	-	1.135	1.306,9
ANGIASELL, Ramón	III	Buensucesa, 7	P.L/Adv.	137	1.052,12	-	1.189,12
ARANYO, Gaietà	II	P. Junqueras, 2	Com.	-	-	1.087,17	1.087,17
ARUS, Pere	I	Rec, 64	Com.	-	-	1.035	1.035
ANGLADA, Jaume	II	Capons, 5	-	-	-	1.035	1.035
ALFARRAS, Marqués	IV	Dorm. St. Francesc, 14	Prop/Nob.	1.373,10	-	-	1.373,10
AMATLLER, Antoni	IV	Manresa, 2	Com.	-	-	1.667,17	1.667,17
AMATLLER, Domenec	IV	Manresa, 2	Com.	-	-	1.667,17	1.667,17
BAULENAS i OLIVER, Jaume	IV	Ample, 53	Com.	-	-	2.735	2.735
BIADA, Miquel	I	Plaça Palau, 6	Com.	-	-	2.735	2.735
BORRELL, Maria	I	Bonaire, 2	Com.	654,14	-	1.585	2.239,14
BATLLE i MAS, Josep	I	Cremat Gran, 2	-	585,1	-	1.585	2.171,1
BONAPLATA, Salvador	II	Baixa St. Pere, 88	Fab.	256,23	-	1.885	2.151,23
BADIA, Esteve	IV	Basea, 33	Com.	-	-	1.885	1.885
BACARDI, Ramón de	IV	Rambra, 101	Prop/His.	1.739,29	-	-	1.739,29
BORI, Bernart	I	Esparteria, 2	-	272,26	-	1.435	1.707,26
BOFARULL, Josep Francesc	IV	Ample, 60	P.L/Adv.	177,27	-	1.435	1.612,27
BARTRINA, Francesc	II	Gombau, 14	-	-	-	1.435	1.435
BALTA i GINESTA, Francesc	II	Sombrerers, 8	Com.	-	-	1.285	1.285
BERGALLO, Pau	IV	Rambra, 11	-	494,3	-	695	1.189,3
BULBENA, Antoni	IV	Caputxes, 6	Bot.	201,4	-	935	1.136,4
BOTET, Martirinià	IV	Ample, 76	Com.	-	-	1.135	1.135
BAULENAS, Aleix	II	Cuc, 7	Fab.	131,4	570	380	1.085
BOSCH, Pau	I	Bigatans, 4	Com.	-	-	1.035	1.035
CLAVE, Miquel	IV	Paima St. Just, 4	Com.	-	-	4.035	4.035
CLAVE, Joan Baptista	IV	P. St. Francesc, 1	Com.	-	-	3.067,17	3.067,17
CASTELLO, Joaquim	I	Aseu, 9	Com.	-	-	2.935	2.935
COTS i ENRICH, Miquel	II	Amargos, 19	Prop.	-	2.419	-	2.419
COLOMER, Josep	IV	Càdols	Fab.	-	-	2.735	2.735
COROMINES, Josep	IV	Plateria, 3	Com.	302	-	2.185	2.487
COMA, Tomas	IV	Dorm. St. Francesc, 4	Fab/Com.	-	-	2.185	2.185
CLERCH, Pere	I	Moncada, 29	Com.	335,3	-	2.185	2.520
COMES, Bartolome	I	Seca, 4	Com.	213,12	-	1.735	1.948
CASANYES, Cristobal	IV	Nova St. Francesc, 31	Com.	-	-	1.885	1.885
COLL, Miquel	IV	Ample, 60	Com.	-	-	1.885	1.885
CAPELLA, Pau	V	Hospital, 1	Bot/Alm.	830	-	955	1.785
CARSI, Joan	V	Unió, 9	Com.	-	-	1.735	1.735
CAMPS, Emeteri	V	Tapias, 25	Fab.	-	-	1.735	1.735
CONSTANTS, Josep	IV	Mercè, 11	-	-	-	1.585	1.585
CASAMITJANA, Joan	III	Carme, 56	Fab.	-	-	1.435	1.435
CASTELLET, Francesc	V	Barberà, 8	Fab.	-	-	1.285	1.285
CASAS, Maria	II	Alta de St. Pere, 17	-	-	-	1.135	1.135
CANADELL, Joan	IV	P. Correu Vell, 5	Com.	-	-	1.135	1.135
COMAS i SALITRE, Ramón	I	Giriti, 4	Com.	-	-	1.035	1.035
COROMINAS, Felip	V	Rambra, 9	Com.	-	-	1.035	1.035
CATARINEU, Josep	II	Alta de St. Pere, 59	Com.	-	-	1.035	1.035
COCA, Llorenç	IV	"Darrera del Palau", 19	Com.	-	-	1.285	1.285
CASTELLA, Ferran	IV	Plateria, 10	-	-	-	1.735	1.735

Elector	Districte	Adreça	Categories socio-professionals	Propietat			Total
				urbana	pobles	Industria	
DURAN, Rafael M. de	IV	Ample, 23	Prop/His.	217,17	7.112,6	-	7.339,23
DURAN, Miquel	I	Mercaders, 26		-	-	2.035	2.035
DURIO, Francesc	V	Rambla, 26	Bot./Host.	755,20	-	1.035	1.790,20
DALMASES, Josep M.	I	Moncada, 2	Prop.	1.516,2	-	-	1.516,2
DOMINGUEZ, Martin	V	Pl. Sta. Madrona, 12	Com.	-	-	1.435	1.435
DAMIANS, Vicenç	IV	Boqueria, 8		-	-	1.285	1.285
DOLTI, Joan	IV	Boqueria, 42	Bot.	-	-	1.135	1.135
DEPARES, Lluís	I	Rec, 38	Com.	127,7	-	935	1.062
DURIO, Lluís	IV	Escudillers, 41	Bot..	-	-	1.035	1.035
DOTRAS, Gaspar	I	Plaça Palau, 3	Com.	-	-	1.435	1.435
DULCET, Josep	I	Nacional (Pta.), 61	Com.	-	-	1.667	1.667
ESPARO, Valenti	IV	Escudillers Blancs, 2	Fab/Com.	88,20	-	2.335	2.423,20
ESPALTER i TOLRA, Francesc	I	P. Palau, 15	Com.	468,14	1.135	1.135	1.603,14
ESTRANY, Joan	IV	Plata, 6		-	-	1.585	1.585
ESTEVE i SANS, Francesc	II	Junqueres, 9	Fab.	203	-	1.285	1.488
ESTRUCH, Pere	V	Amalia, 1	Bot.	-	-	935	935
ESCUDER, Geroni	II	Capellans, 18	Bot/Host.	215,23	-	835	1.050,23
FONTANELLAS, Francesc	I	P. Palau, 9	Com.	464,23	-	11.035	11.449,26
FRANCOLI, Joan	I	Moncada, 20	Com.	-	-	2.035	2.035
FONT, Josep	I	Moncada, 4	Com.	-	-	1.867,17	1.867,17
FONT, Bernart	IV	Porta Nova, 19	Com.	386,18	-	1.285	1.671,18
FLAQUER, Marià	IV	Nova St. Francesc, 11	Com.	217,27	-	1.435	1.652,27
FLAQUER, Ignasi	I	Merce, 10	Com.	-	-	1.285	1.285
FREIXAS, Josep M.	II	Plaça Sta. Anna, 22		114,14	5.000	-	5.114,14
GONZALEZ de FARIA, Serafi	IV	Ample, 9	Com.	-	-	4.035	4.035
GIRONA, Ignasi	IV	Pl. St. Francesc, 1	Com.	500,5	-	3.067,17	3.567,17
GIL, Pere	IV	Merce, 15	Com.	450,13	-	2.185,13	2.635,26
GUARDIOLA, Joan	I	Meson Sta. Eulalia	P.L/Adv.	-	-	1.585	1.585
GOMIS, Pau de	I	Barra de ferro, 7	Prop/His.	1.183	-	-	1.183
GALAUP, Domeneç	III	Carme, 17	Com.	-	-	1.135	1.135
INGLADA, Francesc	IV	Pl. St. Sebastià, 8	Prop.	1.141,29	-	-	1.141,29
INGLADA i MARQUÈS, Isidre	III	Pl. Cucurulla, 10	Prop.	1.014,14	-	-	1.014,14
JAUMAR, Josep Antoni	IV	Arenas, 3	P.L/Not.	320	-	1.335	1.655
JULIA, Joan	I	Moncada, 14	Com.	71,5	-	935	1.006
LOPEZ GORDO, Josep	II	Baixa St. Pere, 54	Com.	-	-	2.535	2.535
LLUCH, Antoni	IV	Ample, 48	Com.	311,4	-	1.285	1.596
LOPEZ, Ignació	III	Pta. Ferrissa, 15	Com.	-	-	1.585	1.585
LINES, Josep	IV	Ample, 48	Com.	-	-	1.667,17	1.667,17
MUNTADES, Pau	V	Nou de la Rambla, 46	Fab.	-	2.540	527	3.067
MASSO, Salvador	IV	Llauder, 3	Com.	445,21	-	2.185	2.630,21
MORAGUES i UBACH, Ferran	IV	Lladó, 8	P.L/Not.	124,15	1.529	835	2.488,15
MARTORELL i BOFILL, Josep	IV	P. Palau, 5	Com.	-	-	2.335	2.335
MARQUET, Antoni	II	Mercaders, 4		-	-	2.335	2.335

Elector	Districte	Adreça	Categories socio-professional	Propietat			Total
				urbana	pobles	Industria	
MATARO, Josep	IV	Ample, 12	Com.	-	-	2.335	2.335
MANDRI, Francesc	IV	Porta del Mar, 5	Com.	-	-	2.185	2.185
MOREU i SANTIGOSA, Isidre	IV	Mercé, 3	Com.	-	-	2.035	2.035
MARTORELL, Bernardi	V	Hospital, 50	Fab.	261,25	-	1.735	1.996,25
MUNTADES, Bernat	V	Nou de la Ramba, 94	Fab.	-	1.650	200	1.850
MINGUELLA, Francesc	II	Cardeus, 33	Prop/His	1.822,24	-	-	1.822,24
MASFERRER, Joaquim	II	Tapineria, 23	Com.	158	-	1.435	1.593
MARTI, Antoni	I	Nacional	Com.	-	-	1.585	1.585
MERCADER, Ignasi	I	P. Moncada, 8	Com.	-	-	1.585	1.585
MASFERRER, Benet	IV	Ramba, 83	Com.	266,23	-	1.285	1.285
MARTI i CODOLAR, Joaquim	IV	Ampla, 55	Com.	-	-	1.435	1.435
MASSO, Rafael	III	Portaferrissa, 18	Com.	-	-	1.435	1.435
MASSO i PASCUAL, Gaudenci	IV	Nova St. Francesc, 13	Com.	-	-	1.435	1.435
MIRALLES i GIL, Domenec	I	Boria, 10	-	-	-	1.435	1.435
MAIMIR, Antoni	II	Alta de St. Pere, 16	Fab.	-	-	1.285	1.285
MAIGMON, Francesc	IV	Merça, 8	Com.	-	-	1.285	1.285
MIRALLES, Jordi	II	Baixa St. Pere, 37	Com.	-	-	1.285	1.285
MONTEIS, Josep	V	Hospital, 25	-	-	-	1.285	1.285
MARGARIT i LLEONART, Josep	III	Portaferrissa, 11	Com.	-	-	1.135	1.135
MARCERAN, Pere	V	Hospital, 5	Bot./Alm	-	-	1.135	1.135
MITJANS, Joaquim	IV	Ample, 74	Com.	-	-	1.125	1.125
MERCADER, Narcis	II	Alta de St. Pere, 5	Com.	-	-	1.035	1.035
MASCARO, Ramon	IV	Gignas, 37	-	188,19	-	835	1.023,19
MIRO i URGELLES, Antoni	IV	Ample, 82	Prop/His	1.032,1	-	-	1.032,1
MIARONS, Antoni	IV	Plegamens, 2	Com.	-	-	1.735	1.735
NADAL i VICENT, Antoni	I	Borne, 24	Prop/His	3.271,28	-	-	3.271,28
NADAL, Antoni	I	Moncada, 3	Com.	-	-	1.765,17	1.767,17
NOGUÉS, Ramon	V	Carretes, 25	Fab.	-	-	1.735	1.735
NOGUÉS i CERDA, Josep	I	Canvis Vells, 12	Bot.	50	-	1.135	1.185
OLIVERAS, Gaietà	IV	Caputxes, 5	Com.	616,5	-	1.735	2.351
OLIVAS, Pere	I	Rosich, 2	-	-	-	1.435	1.435
PUIGMARTI, Francesc	III	P. Sta. Ana, 7	Fab/Com	1.164,24	-	3.535	4.699
PARLADE, Josep	IV	Mercé, 10	-	300	-	3.067	3.367,17
PLANDOLIT, Josep	IV	Escudillers, 74	Com.	-	-	2.735	2.735
PEYRA i MARCH, Agustí	IV	Ample, 77	-	-	-	1.885	1.885
PUJOL, Pau	IV	Llibreteria, 13	Bot/Alm.	436,23	-	1.435	1.871,23
PUIGORIOL, Antoni	I	Moncada, 25	Com.	-	-	1.735	1.735
PRATS, Albert	V	Riereta, 6v	Fab.	-	-	1.735	1.735
PLANES, Josep Manel	IV	Ample, 4v	PL/Adv.	311,4	-	1.135	1.446
PICH, Francesc	IV	Boqueria, 23	Bot.	-	-	1.135	1.135
PUIGCARBO, Isidre	I	Mercaders, 29	Com.	289,29	-	1.135	1.135
PUJOL, Jaume	IV	P. Argenters, 2	Com.	148,25	-	835	983,25
PATXOT, Rafael	IV	Nova de St. Francesc, 28	Com.	-	-	1.435	1.435
PUJALS, Pere	II	Cuc, 8	Com.	-	-	1.135	1.135
PEIX, Joaquim	II	Arcs, 10	Bot.	-	-	1.735	1.735
ROIG i ROM, Miquel	I	Barra de ferro, 2	Com.	-	-	2.335	2.335
ROCA, Manuel	I	Tras Palacio, 1	-	-	-	1.885	1.885
RINDOR, Josep	I	Moncada, 4	Com.	-	-	1.867,17	1.867,17
RIBO, Antoni	I	Moncada, 9	Com.	-	-	1.767,17	1.767,17
RICART, Jaume	V	St. Oleguer, 7	Fab.	-	-	1.735	1.735
RIBAS, Francesc	II	Alta de St. Pere, 1	Fab.	-	-	1.735	1.735
ROIG, Bonaventura	IV	Call, 18	Bot.	-	-	1.285	1.285
RAMONEDA, Rafael	II	Alta de St. Pere, 61	Fab.	74	-	835	909

Elector	Districte	Adreça	Categories socio-professionals	Contribució (en rals)			Total
				Propietat		Indústria	
				urbana	pobles		
SABADELL, Rafael	I	Esparteria, 14	Com.	1.340	-	5.235	6.575
SERRA, Josep M.	I	Moncada, 3	Com.	-	-	6.135	6.135
SERRA i FRANCH, Joaquim	IV	Mercè, 19		1.000	-	3.067, 17	4.067, 17
SAFONT, Jaume	I	Darrera Palau, 8	Com.	305, 27	-	3.735	4.040, 27
SERRA, Domenec	II	Riera St. Joan, 21	Fab.	266, 19	-	3.135	3.400, 19
SOLER i RIBO, Sebastià	IV	Escudillers, 6		-	-	2.335	2.335
SERRA i MARRUGAT, Josep	V	Hospital, 71	Fab.	497, 27	-	1.735	2.232
SOLER i FREXINALS, Pau	IV	Call, 26		183	-	1.735	1.918
SISTERE, Francesc	IV	Llauder	Men.	-	-	1.760	1.760
SASTRE i TORRES, Josep	IV	Carabasa, 3	Com.	-	-	1.435	1.435
SIRVENT, Marià	IV	Escudillers, 77	Com/Fab.	-	-	1.285	1.285
SOBRADIEL, Conde de	IV	Palau, 15	Prop/Nob.	1.256, 16	-	-	1.256, 16
SELLES, Joan	I	Asahonadors, 17	Com.	73, 13	-	935	1.008, 13
SERRA, Mariano	IV	Canvis, 13	Bot.	51, 26	-	935	986, 26
SERRA i CALSINA, Josep	V	Sant Pau, 100	Com.	138, 26	-	835	973, 26
SERRA i FARRERAS, Josep	IV	Escudillers, 79	Com.	-	-	2.317, 17	2.317, 17
SERRA i FARRERAS, Leodagari	V	Unió, 1	Com.	-	-	2.317, 17	2.317, 17
TORRENS i MIRALDA, Carles	IV	Pta. Sta. Eulalia, 4	Com.	666, 23	-	6.325	6.991
TORT, Ramón	I	Flassaders, 17	Bot.	-	-	2.035	2.035
TOUS, Nicolás	V	Tapiés, 19	Fab.	242, 12	-	1.585	1.827, 12
TINTORE, Pau	IV	Call, 29	Bot.	11, 21	-	1.285	1.362, 27
TOUS (major), Nicolas	I	Tantarantana, 5	Com.	-	-	1.285	1.285
TORRUELLA, Magi	V	Riereta, 17		144, 10	-	835	979, 10
TORRENS i MIRALDA, Pau	IV	Mercè, 15	Com/Fab.	-	-	935	935
VIGO, Josep	III	Ramolleres, 26	Fab.	-	-	1.735	1.735
VILAREGUT, Pelegrí	III	(Gràcia)	Fab.	-	-	1.735	1.735
VILARO, Vicens	I	Brasoli, 8	Com.	-	-	1.435	1.435
UMBERT, Melcior	IV	Ample, 55	Com.	-	-	1.285	1.285
VALENTIN, Josep	V	Riereta, 15		311, 4	-	835	1.146
VILANOVA i MASSO, Josep	IV	Mercè, 3	Com.	-	-	1.035	1.035
VIDAL, Bartolome	I	Moncada, 21	Prop.	998, 7	-	-	998, 7
VIDAL i RIBAS, Josep	I	Vidrieria, 8	Bot/Alm.	-	-	1.035	1.035
VIDAL, Pau	IV	Ranrich	Fab.	151, 4	-	835	986, 4
VILLALONGA, Gervasi	IV	Escudillers, 21	Bot/Alm.	-	-	1.235	1.235
VIVES, Pere Nolasc	IV	Rambla, 88		355, 14	-	510	865, 14
VILAREGUT, Pau	III	Carme, 97	Fab.	-	-	765	765
VILAREGUT, Joan	IV	Dorm. St. Francesc	Fab.	75, 19	-	375	450, 19
XIFRE i CASAS, Josep	V	Nou de La Rambla, 83	Prop/His.	3.094, 12	-	-	3.094
XURIGUER, Antoni	IV	Ample, 46	Prop/His.	1.811, 8	-	-	1.811, 8

Fonts: AHCB. Secció Governació A.; Lligall 2.655.

ANNEX 6 .

RESULTATS DE LES ELECCIONS DE DIPUTATS A CORTS A LA CIUTAT I
PLA DE BARCELONA 1808 I 1868 .

RESULTATS DE LES ELECCIONS DE DIPUTATS A CORTS A LA CIUTAT I PLA DE BARCELONA ENTRE 1808 I 1868.

Presentació de les fonts.

En el període 1808 a 1868 es troben en vigència moltes lleis o decrets sobre eleccions. Això dificulta i complica la recerca de les dades sobre els resultats i la seva exposició. Per aquest motiu el lector es trobarà amb una àmplia varietat de quadres que s'han d'adaptar a les normatives electorals: no es pot seguir el mateix mètode al reproduir els resultats per unes eleccions en circumscripcions provincials que per unes altres en districtes uninominals.

Ha estat necessari fer un treball minuciós per recuperar aquestes dades. Hem partit del fons de l'Arxiu de la Diputació Provincial de Barcelona (ADP Bar.) on es conserven les Actes manuscrites de les eleccions entre 1837-1845 i 1854-56, tant a nivell de districtes de la província com, no tant sovint, les Actes dels escrutinis generals; aquesta darrera fase de les eleccions es feia a la mateixa Diputació amb la presència del governador civil i dels presidents de les Juntes electorals de cada districte. Naturalment es tracta de resultats provisionals, perquè els definitius necessiten l'aprovació de les Corts i s'acostumen a publicar, una mica més tard, al Boletín Oficial de la Província de Barcelona (BOP Bar.) Així, un cop treballades les Actes dels districtes, una consulta al BOP Bar. és imprescindible per conèixer els resultats definitius o, si més no, oficials; en aquestes fonts s'han pogut recuperar bona part dels resultats dels períodes 1846-1853 i 1857 -1868, encara que la informació és poc sistemàtica i sovint incompleta. Advertim que ens els quadres la columna de TOTALS recull dades definitives o oficials, aprovades per les Corts i reproduïdes al BOP Bar.; per aquest motiu, com és

fàcil d'observar, no sempre coincideixen les sumes dels resultats parcials amb els TOTALS, però les diferències solen ser poc importants i no influeixen en els resultats definitius.

El darrer pas de la recerca s'ha fet a Madrid, a l'Arxiu de les Corts Espanyoles (AC), on s'ha consultat els 'Expedientes de credenciales de los diputados'; aquí es conserva el registre dels diputats, les Actes, correspondència sobre renúncies, etc. A partir de 1857 els 'Libros de registro de los diputados' també porten els resultats de les eleccions, però sense massa detalls. Aquesta darrera tasca ha estat molt important per saber qui va ser nomenat diputat i conèixer el temps que va estar a les Corts, ja que les renúncies eren molt freqüents al llarg de tot el període. Quan no s'han trobat els resultats de les eleccions a l'ADP Bar. o a l'AC. s'ha recorregut a la premsa, cosa que ha estat poc necessària. Els periòdics de l'època són molt útils per entrar en l'ideari dels partits i dels candidats, per conèixer com s'estructuren les candidatures i les notícies de l'ambient en què es celebra la consulta, però aquests són poc rigurosos en el moment de reproduir els resultats que, a més a més, sempre són els provisionals; hem pogut apreciar freqüents errors i inexactituds.

S'ha volgut seguir unes normes generals al confeccionar els quadres, malgrat que aquests variaven molt sovint de forma. Era interessant de donar una relació completa de les candidatures, tant de les guanyadores com de les perdedores; això permetrà de conèixer l'evolució dels partits polítics i de disposar d'informació més àmplia sobre els polítics de l'època. Es distingeix sempre entre diputats electes -que són els que han obtingut més vots- i que en els quadres queden separats dels altres candidats per una ratlla-, dels diputats definitius que estan escrits en majúscules. L'ordre de la seva col·locació s'ha procurat que seguís sempre el de més a menys vots, fins i tot en les eleccions indirectes -1808-36-, on només votaven els membres de la Junta electoral.

La columna de Categories socio-professionals és d'utilitat per conèixer les professions dels candidats, aspecte que ja és per ell mateix caracteritzador. S'ha preferit tendir a la generalització de la informació disponible, encara que en molts casos coneixem dades més concretes sobre els candidats. Hi ha casos on s'uneixen diverses categories: per exemple, un advocat pot ser també un hisendat, o un comerciant pot tenir una fàbrica de la seva propietat, o un eclesiàstic també pot ser catedràtic d'una matèria universitària. Tan sols entre 1808 i 1836, quan només es pot facilitar la llista de diputats i suplents, especifiquem una mica més l'activitat dels diputats. El criteri seguit per elegir l'activitat socio-professional ha estat el de donar preferència a les professions davant les activitats passives -un senyor que és advocat i hisendat alhora figura únicament com a advocat- o assenyalem l'activitat que sembla més caracteritzadora del candidat. Potser la categoria que queda més indefinida és la de propietari, i per això es diferencia als hisendats -una categoria social més alta i que acostuma a indicar possessió d'extenses propietats rurals-; així, ser propietari significa que el candidat no té cap professió concreta i que viu d'unes propietats que no són excessivament importants, com per exemple, un pagès o un rendista urbà.

Les claus per desxifrar les abreviatures de la columna de les Categories socio-professionals són les següents:

Fab.= fabricant, industrial.

Com.= comerciant o capitalista del món de les finances.

P.L/= professions liberals i s'especifica algunes professions:

Adv.= advocat i carreres relacionades amb el dret.

Met.= metge, cirurgià, dentista.

Cat.= catedràtic de la Universitat, exceptuant els de dret.

Publ.= publicista, escriptor, redactor de diaris.

Arqui.= arquitecte.

Farm. = farmacèutics.

Eng. = enginyer.

Eco. = economista.

Fun. = funcionari, empleat en l'administració pública, fins i tot en càrrecs elevats.

Prop. = propietari.

Prop/His. = hisendat, propietari de terres.

Nob. = noble.

Mil. = militars de l'exèrcit. No s'inclou als oficials de la milícia.

Ecl. = eclesiàstics.

En la columna de Tendència política es vol identificar el candidat amb els partits polítics o, més concretament, a la candidatura per la qual es presenta a les eleccions. La poca definició dels partits polítics no permet de fer gaires diferències. Les claus són les següents:

Mod. = moderats (candidatura Monàrquico-constitucional entre 1837-1844).

Prog. = progressistes. (candidatura del Progreso-legal entre 1837-1843)

Demo. = demòcrates

Mod/Prog. = quan el candidat és presentat per les dues candidatures.

Mod/Gov. = moderats pro-governamentals, a partir de 1846.

Cons. = conservadors, o moderats antireformistes i antigovernamentals, 1853-1857.

U.L. = Unión Liberal.

IIC. = candidatura recolzada per l'Institut Industrial de Catalunya, 1850-1853.

S'ha de tenir amb compte que aquesta informació vol ser principalment indicativa; dins la seva simplificació -moderats o progressistes- els partits polítics presenten una extensa gamma de matisos. Entre els progressistes, per exemple, n'hi ha molts que es presenten ocasionalment, a més a més d'existir els sectors radicals, els partidaris de Mendizábal o de José M. López, els 'ayacuchos', etc. que fa difícil un intent de sistematització. En alguns casos, el candidat pot canviar de signe polític entre unes eleccions i les següents.

Els quadres es completen amb diverses notes. En les eleccions indirectes s'ha procurat d'assenyalar d'on provenen els electors, i qui era el president de la Junta electoral. En les eleccions per circumscripcions provincials s'indiquen les variacions en els districtes, i altres aspectes concrets sobre la consulta. Un asterisc (*) dóna les necessàries puntualitzacions sobre la necessitat de convocar una segona volta o eleccions parcials. També s'inclouen les Fonts d'on ha sortit la informació i les Notes sobre renúncies i altres aspectes concrets dels candidats o diputats.

Cada consulta electoral s'ha numerat, sense tenir en compte les variacions legislatives o forma del quadre; per les segones voltes o eleccions parcials s'utilitza una lletra com a subdivisió de la convocatòria general.

QUADRE 1.- ELECCIONS DEL 25 DE FEBRER DE 1810.

La Junta del Principat de Catalunya es va reunir entre el 23 i 25 de febrer a Tarragona. La composaven 8 autoritats que presidien la Junta, i 48 electors que representaven als partits de: La Seu d'Urgell, Talam, Mataró, Manresa, Tortosa, Girona, Barcelona, Tarragona, Figueres, Lleida, Cervera, Vilafranca i La Vall d'Aran.

Diputats electes:

Josep Vidal(1)	Ecl./ Canonge de Lleida.
R. LLATZER DE DOU I BASSOLS	Ecl./ Cat. Universitat de Cervera.
JAUME CREUS	Ecl./ Canonge de la Seu d'Urgell.
Joan Desvallés (2)	Nob./ Marqués de Llupià.
FRANCESC MORROS	Ecl./ Rector d'Igualada.
ANTONI DE COMPANYY	P.L./ Historiador, filòleg.
Felip d'Amat i Cortada	Ecl./ Resident a Cervera.
RAMON UTGES	Ecl./ Cat. Universitat de Cervera.
FRANCECS DE PAPIOL	Prop./ Hisendat a Vilanova.
Domènec Codina (3)	
J.J. Milà de la Roca (4)	Com./ Banquer de Barcelona.
F. DE LA DUEÑA CISNEROS(5)	Ecl./ Bisba de la Seu d'Urgell.
Joan Gispert (6)	
Ramón Lladós	Prop./ a Talam
SILVESTRE HERRANDO (7)	Prop./ Hisendat a l'Estny
FELIP ANER DE ESTEVE (8)	Ecl.
J.A. DE CASTELLARNAU	Noble

Suplents:

JOAN DE BALLE	P.L./ Advocat.
FELIX AYTES	Ecl./ Capellà d'Aramunt
Salvador Vinyals (9)	Fab. a Terrassa
JOAN BAPTISTA SERRES	
JOAN DE SUELVES I MONTSERRAT	Noble/ Marqués de Tamarit

Fonts: AC; Expedientes de credenciales de los Diputados, Lligall I, Exp. 8. Hi ha una còpia impresa de l'Acta electoral, amb la firma del secretari i l'acceptació a Cadíz el dia 18 de setembre de 1810.

Notes:

1.- No va anar a les Corts de Cádiz, sembla que es trobava presoner dels francesos o en la zona ocupada.

2.- El Marquès de Llupia tenia 70 anys i va al·legar que el viatge fins a Cádiz era massa cansat per la seva edat.

3.- Domènec Codina es trobava presoner dels francesos.

4.- Milà de la Roca renuncia però no al·lega cap motiu en especial.

5.- El Bisbe de la Seu d'Urgell té problemes en l'aprovació de la seva Acta, malgrat ser acceptada en un principi, ja que no era natural del principat.

6.- Joan Gispert no es trobava bé de salut; va morir el 23 de juliol de 1810.

7.- S. Herrando renuncia un cop ser aprovada la seva Acta. Es pot tractar d'un cas similar a l'exposat en la nota 5.

8.- Felip Aner va morir a Cádiz a principis d'octubre de 1812.

9.- Salvador Vinyals renuncia perquè l'ocupa la fàbrica de Terrassa on treballen 300 obrers.

QUADRE 2.- ELECCIONS DEL 20 DE MAIG DE 1813.

La Junta del Principat de Catalunya es va reunir el dia 20 de maig de 1813 a Manresa. Els seus membres sumven en total de 34 a 35 electors, però desconeixem als partits judicials als que representaven.

Diputats electes:

ANDREU OLLER	P.L./Adv. Membre del Tribunal Suprem de Justícia.
Josep Lloser (1)	Ecl./Ardiaca de Sta. M. del Mar, Barcelona.
Ignasi Miquel de Sellés	
Bonaventura Marés	Ecl./Canonge de Tarragona
Josep Anglasesell	P.L./Adv.
Joaquim Rey	Fun.
Mariano Ros	Ecl./Rector de Sallent
Benet Plandolit	
Manuel Losada	
Jaume Calvo	
Josep Navàs	
GAIETA MARIMON	Mil./Mariscal de Camp

Suplents:

Joan Macià	Ecl./Ardiaca de Solsona
Manuel Barba	
Joan Aguiló	
Joan Amat	

Mentre els diputats electes arribaven a Cadiz - el viatge podia ser molt llarg.-, els diputats elegits en les derreres eleccions els van substituir. Finalment tant sols van comparèixer a Cadiz A.Oller i G. Marimón.

Els substituïts foren els següents personatges:

FELIX AYTÉS	Ecl.
R. LLATGER DE DOU I DE BASSOLS	Ecl.
FRANCESC CALVET	
JOSEP VEGA DE SETMANAT	Noble
JOSEP DE ESPIGA I GADEA	Ecl.
IGNASI GAYLA	
RAMON UTGES	Ecl.
JAUME CREUS	Ecl.
JOAN BAPTISTA SERRES	

Fonts: AC.; Expedientes de Credenciales de los Diputados, Llig.4 Exp.8.

Notes:

1.- Desconeixem el motiu pel qual la majoria de diputats electes no van presentar-se a Cádiz. Per altre costat, cal remarcar que la legislatura de 1813-1814 fou molt breu.

QUADRE 3.- ELECCIONS DEL 22 DE MAIG DE 1820.

La Junta electoral del Principat es va reunir a la ciutat de Barcelona. La formaven 35 electors que representaven els partits de Barcelona, Tarragona, Girona, Mataró, Tortosa, Lleida, Cervera, Manresa, Vic, Figueres, Vilafranca, Puigcerda i Talarn. El President de la Junta era el brigadier Josep Castellar i de Lladó, " Jefe polític de Catalunya".

Diputats electes:

JOSEP DE ESPIGA I GADEA	Ecl.
Ferran Navarro (1)	
JOAQUIM REY	Fun. / Regent de l'Audiencia
GUILLERM OLIVER	Com.
Josep Costa i Galí (2)	P.L/ Advocat
JOAN DE BALLE	P.L/ Advocat
GINES QUINTANA	P.L/ Advocat
MAGI DE COROMINAS	Com.
FRANCESC SERRALLARCH	
ESTEVE DESPRAT	P.L/ Metge
FELIX JANER	P.L/ Catedratic de Medicina i Cirurgia
ANTONI PUIGBLANCH	P.L/ Historiador, filòleg

Suplents:

AGUSTI TORRES	Ecl. / Canonge de Vic
JOAQUIM MENSA	
Albert Baldrich	Noble
Joaquim Busquets	

Fonts: AC.; Exp. de Credenciales de los Diputados, Llig.6, Exp.9. Hi ha copia manuscrita de les Actes de les eleccions.

Notes: 1.- Desconeixem el motiu que va fer renunciar a Navarro del carrec de diputat.

2.- Josep Costa i Galí no va renunciar fins el 30 d'octubre de 1820, però no va presentar la seva Acta de Diputat al Congrés. La renúncia es deu a motius de salut.

QUADRE 4.- ELECCIONS DEL 3 DE DESEMBRE DE 1821.

La Junta electoral del Principat de Catalunya es va reunir a Manresa. La formaven 35 electors que representaven a Barcelona, Tarragona, Girona, Mataró, Tortosa, Lleida, Cervera, Manresa, Vic, Figueres, Vilafranca, Talarn, Granollers, Balaguer, Berga, Falset, Igualada, Terrassa, Solsona, La Seu d'Urgell, La Bisbal, Montblanc, Olot, Reus, i Santa Coloma de Farnes. El president era el "Jefe politic" de Catalunya, Antoni Ramón Zanco del Valle.

Diputats electes:

JOSEP GRASES	Mil/ Coronel
MIQUEL LLUIS DE SEPTIEN	Prop/ Hisendat a Horta
PERE SURRA I RULL	Com./ a Barcelona i alcalde de Madrid
RAMON ADAM	Fun.
HEMETERI DE MARTI	Ecl/ Capella a Gurb
RAMON SALVATO	P.L/ Advocat
MAGI TORNER	Fab. a Mataró
FRANCESC ROSSET I BABI	Com. a Barcelona
JOSEP MELCIOR PRAT	P.L/ Metge. Redactor del diari de les Corts.
MARIA RUBINAT	P.L/ Advocat i Hisendat
JOSEP BAGUES I CLIVA	P.L/ Advocat i Hisendat
RAMON BUSANYA	Prop/ Hisendat a Moia

Suplents:

Bartolome Amat	Mil/ Tinent Coronel
Ferran Borja i Tarrius	Fun. Director del Credit Públic
Josep Elias	P.L/ Fiscal del Jutjat de Barcelona
Mateu Estany	Com. i Hisendat.

Fonts: AC.; de Credenciales de los Diputados, Llig.8, Exp.4 .Hi ha copia manuscrita de les Actes electorals.

AC. Registro de los Diputados nombrados para las Cortes de 1822 y 1823.

QUADRE 5.- ELECCIONS DEL JUNY DE 1834.

Procuradors per la província de Barcelona.

Diputats electes:

Ramon de Siscar (1)	Noble
HONORAT DE PUIG	Prop/ Hisendat
JOAQUIM DE PALAUDARIES	P.L/ Advocat
Josep Plandolit (2)	Com.
RAMON LLANO DE CHAVARRI	Fab. i propietari
Pau Torrens i Miralda(3)	Com.

Sustitus:

IGNASI SANTPONS I BARBA	P.L/ Advocat
ANTONI BARATA	P.L/ Advocat

Fonts: AC. ; Exps. de Credencia les de los Diputados, Llig. 10, Exp.7.

AC. ; Registro de los Procuradores a las Cortes de 1834.

Notes:

1.- Ramón de Siscar també va ser elegit a Lleida, que és l'Acta que escolleix, i a Tarragona on el substituirà Guillerme Oliver. Ignasi Santpons el releva a Barcelona en eleccions parcials fetes el 19 de juliol de 1834.

2.- Josep Plandolit renuncia per una malaltia que ja l'havia obligat a deixar el seu establiment de comerç a Barcelona en mans del seu fill primogènit.

3.- Pau Torrens i Miralda va treure la mateixa votació que el fabricant barceloní Josep Bonaplata, però la Junta es decanta finalment pel primer.

Veure J. Carrera Pujal; Historia política de Catalunya en el sigloXIX.Vol -III pag.19.

QUADRE 6.- ELECCIONS DEL 27 DE FEBRER DE 1836.

Procuradors per la província de Barcelona. La Junta electoral es va reunir el 26 i 27 de febrer a Barcelona, sota la presidència del Governador civil de la província Josep Melcior Part. La formaven 27 membres, dels quals tan sols van assistir 25, perquè els dos electors de Berga no van poder desplaçar-se degut a les dificultats del viatge. Els electors representaven, a Barcelona (7 electors), Mataró, Terrasa, Manresa, Sant Feliu de Llobregat, Vic, Arenys de Mar, Vilafranca, Igualada i Granollers (dos electors a cada districte).

Diputats electes:

Juan de Alvarez y Mendizabal(1)	Fun. cap del govern
RAMON BUSANYA	Prop./ Hisendat
PAU TORRENS I MIRALDA	Com.
JOAN CAMPS I CAMPS	P.L/ Catedratic de Quimica
FELIX RIBAS I SOLA	P.L/ Arquitecte
JOSEP ROVIRALTA	P.L/ Metge

Sustitut:

LLUCIA FOLCHS

Fonts: AC.; de Credenciales de Diputados, Llig. 13, Exp.17.

AC.; Registro de los SS. Procuradores que compusieron el Estamento de este nombre..., legislatura del 22 de marzo al 23 de mayo.

Notes:

1.- Mendizabal va sortir elegit a moltes províncies de l'Estat, va optar per la de Madrid. Llucia Folchs el va substituir però no va tenir temps de jurar el carrec a les Corts doncs la legislatura va ser molt breu.

QUADRE 7.- ELECCIONS DEL AGOST DE 1836.

Resultats provisionals a la ciutat de Barcelona.

Cens electoral	1.427
Votants	1.076
Participació en %	75,4

Candidats	Categories socio-prof.	Tendència política	Votacions
C.A. de Luzurriaga	Fun.	Prog.	993
L. Serra	Com.	Prog.	923
F. Ribas i Solà	P.L/Arqui.	Prog.	887
J. Camps i Camps	P.L/Cat.	Prog.	862
L. Folch	P.L/Advo.	Prog.	861
A. Seoane	Mil.	(Prog.)	845
J. Roviralta	P.L/Met.	Prog.	844
P. Torrens i Miralda	Com.	Prog.	838
J. Landero y Corchado	-	Prog.	802
A. Baldrich	Noble	Mod.	198
P. Galf	Fab.	Mod.	189
M. Gutierrez	Mil.	Mod.	163
J.C. de Abad	-	Mod.	141
P. Pujals	-	Mod.	130
B. Amat	Mil.	Mod.	127
P. Moret	Com.	Mod.	113
I. Samponts	P.L/Adv.	Mod.	54
R. de Macià i Llopart	-	Mod.	20

Fon ts : Diario de Barcelona, 6 d'agost de 1836.

Es tracta de les primeres eleccions directes fetes a l'Estat espanyol, però no es van poder acabar de disputar ja que pocs dies després es produeix l'aixacament de La Granja que obligà a la Regent M. Cristina a firmar la Constitució de 1812.

Així no es coneixen els resultats oficials de les eleccions. Només hem trobat aquest recull per la ciutat de Barcelona que té interès per la composició de les candidatures dels partits, encara que aquests no existien de fet.

QUADRE 8.- ELECCIONS DEL 3 D'OCTUBRE DE 1836.

Diputats a Corts Constituyents per la província de Barcelona.

La Junta electoral es reuneix el 3 d'octubre a Barcelona, sota la presidència del "Jefe polític" Juan López Ochoa. La formaven 27 electors: 8 per Barcelona, 2 per Arenys de Mar, Berga, Sant Feliu de Llobregat, Manresa, Terrassa, Vic, Vilafranca i Igualada, i un per Granollers.

Diputats electes:

PAU TORRENS I MIRALDA	Com.
JOSEP ROVIRALTA	P.L/ Metge
FELIX RIBAS I SOLA	P.L/ Arquitecte
RAMON SALVATO	P.L/ Advocat
JOSEP FRANCESC PEDRALBES(1)	P.L/ Metge
DOMENEC M. VILA	P.L/ Advocat
JACINT FELIX DOMENECH	P.L/ Advocat
MANUEL TORRENS I SERRAMALERA	Mil/ Tinent Coronel
Antoni Puigblanch (2)	P.L/ Historiador, filòleg.

Suplents:

JOSEP FELIU I MIRALLES	P.L/ Advocat
JOSEP SANTAMARIA	Com.
JOSEP SOLER I ESPALTER	P.L/ Advocat

Fons: AC.; Exps. de Credenciales de los Diputados. Llig. 13, Exp. 17.

Hí ha copia manuscrita de les Actes electorals.

Notes:

1.- J.F. Pedralbes renuncia .Viu a La Corunya i es troba molt malanet de salut.

2.- A. Puigblanch resideix a Londres i, en la carta renuncia, informa que no té intenció de tornar al seu país en part per ser ja d'edat avançada.

QUADRE 9.-

ELECCIONS DEL 8, 9, 10, 11 i 12 de OCTUBRE del 1837.

	BARCELONA					Total	Sant Andreu	Sant Feliu	TOTAL PROVINCIA
	1	2	3	4	5				
Cens electoral	1.211	520	820	1.241	576	4.368	345	390	10.471
Votants	595	209	434	598	279	2.115	303	179	4.967
Participació en %	49,1	40,2	52,9	48,2	48,4	48,4	87,8	45,9	47,3

Candidats	Categories socio-prof.	Tendència política	1	2	3	4	5	Total	Sant Andreu	Sant Feliu	TOTAL
J. REY	Fun.	Mod.	434	98	114	471	52	1.169	3	65	3.342
A. BALDRICH	Nob.	Mod.	429	89	115	466	51	1.150	3	2	3.313
L. Serra (1)	Com.	Mod.	430	88	112	476	50	1.156	3	67	3.282
J.A. FLAQUER	Com.	Mod.	438	89	112	468	50	1.157	3	64	3.272
C. de MARTÍ	Prop/His.	Mod.	425	88	112	469	47	1.140	3	68	3.272
J. Carbonell (2)	Prop.	Mod.	428	84	103	461	66	1.142	3	67	3.205
J. ALMIRALL	P.L./Adv.	Mod.	432	84	111	473	54	1.154	3	66	3.177
J.M. de GISPERT	Mil.	Mod.	422	82	106	454	48	1.112	3	65	3.119
P. GALI	Fab.	Mod.	439	86	117	478	51	1.171	3	70	3.081
P. MORET	Com.	Mod.	440	83	113	461	56	1.153	1	69	2.931
R. SALVATO	P.L./Adv.	Mod.	439	85	112	449	62	1.151	3	69	2.875
R. de Bacardí	Prop/His.	Mod.	426	82	112	455	47	1.122	3	67	2.868
R. Llauder Freixes	P.L./Adv.	Mod.	410	80	105	451	49	1.095	3	64	2.834
C. A. de Luzurriaga	Fun.	Mod.	419	82	106	452	47	1.106	3	61	2.705
A. Yañez	P.L./Cat.	Prog.	157	111	312	136	231	947	300	108	1.829
J. Roviralta	P.L./Metg.	Prog.	152	111	314	124	226	927	300	108	1.691
M. Mateu	Com.	Prog.	134	109	313	110	210	876	300	108	1.516
R. Ferrer i Garcés	P.L./Metg.	Prog.	144	108	316	120	227	920	300	109	1.647
D. M. Vila	P.L./Adv.	Prog.	147	109	314	122	223	915	300	108	1.726
J. Alcoriza	P.L./Adv.	Prog.	151	108	314	115	226	914	300	108	1.635
A. Viadera	P.L./Adv.	Prog.	139	107	315	119	228	908	301	109	1.629
J. F. Domenech	P.L./Adv.	Prog.	139	108	331	115	213	906	299	107	1.628
J. Tayà i Cuyàs	Prop.	Prog.	138	108	314	116	229	895	300	107	1.594
J. Esteve i Claramunt	Com.	Prog.	148	108	293	123	215	887	300	103	1.712
J. Jaumar	P.L./Adv.	Prog.	135	108	305	108	219	875	300	109	1.689
I. Parera i Oms	Fab.	Prog.	135	107	305	119	208	874	300	108	1.688
M. Pers.	P.L./Adv.	Prog.	129	109	308	114	212	872	300	103	1.593
P. F. Monlau	P.L./Metg.	Prog.	136	108	290	105	222	861	300	107	1.561
A. Satorres	Prop.	Mod.			2	3		5			433
A. Barata	P.L./Adv.	Mod.			5	5	2	12			414
I. Samponts	P.L./Adv.	Mod.	3		6	23		32			435
B. Amat	Mil.	Mod.			2	6		8			369

Els districtes de Badalona i Gràcia s'han inclòs en els de Sant Andreu del Palomar i Sant Feliu de Llobregat.

Fonts: ADP Bar.; Lligall 152: Actes originals manuscrites dels districtes electorals.

Bop Bar. n.º 133, 7 de novembre de 1837.

AC., Libros de registro de los Diputados, leg. 1837-1839.

Notes: 1.- Leodegari Serra renuncia per motius familiars. Té la seva residència a Montpelier, França. (AC. Llig. 14, Exp. 2.- Josep Carbonell renuncia ja que sembla preferir el càrrec d'alcalde de Copons. (AC., Llig. 14, Exp. 25).

QUADRE 10.-

ELECCIONS DEL 25, 26, 27 i 28 DE JULIOL DE 1839

	BARCELONA					Total	Sant Andreu	Sarría	TOTAL PROVINCIA
	1	2	3	4	5				
Cens electoral	1.494	780	894	1.790	855	5.732	375	170	13.715
Votants	744	382	469	902	406	2.903	211	100	6.755
Participació en %	49,8	49,0	52,5	52,8	47,5	50,6	56,3	58,8	49,3

Candidats	Categories socio-prof.	Tendència política	1	2	3	4	5	Total	Sant Andreu	Sarría	TOTAL
P. TORRENS I MIRALDA	Com.	Prog.	307	140	196	294	268	1.205	209	80	3.881
A. Argüelles (1)	Fun.	Prog.	308	136	196	283	263	1.186	209	80	3.832
G. Oliver (2)	Com.	Prog.	305	132	195	271	263	1.166	209	80	3.806
G. CASTELLS (3)	Fab.	Prog.	307	135	189	278	263	1.172	209	78	3.803
A. Viadeta (4)	P.L./Adv.	Prog.	303	129	191	278	263	1.166	209	78	3.800
J. Roviralta (5)	P.L./Metg.	Prog.	309	134	193	281	259	1.176	209	78	3.800
J.F. CAMPUZANO	Fun.	Prog.	301	130	191	275	261	1.158	209	80	3.794
D. M. VILA	P.L./Adv.	Prog.	295	128	196	279	257	1.155	209	78	3.779
M. Pers (5)	P.L./Adv.	Prog.	301	129	184	276	268	1.158	209	78	3.768
R. FERRER I GARCÉS	P.L./Metg.	Prog.	300	128	183	270	263	1.144	209	78	3.759
J. TAYA I CUYAS	Prop.	Prog.	300	131	184	272	258	1.145	209	78	3.756
A. YAÑEZ	P.L./Cat.	Prog.	309	136	200	294	294	1.205	209	80	3.622
M. MATEU	Com.	Prog.	283	124	182	250	246	1.085	209	78	3.530
M. TORRENS SERRAMALERA	Mil.	Prog.	298	129	163	276	254	1.120		9	3.472
P. Galí	Fab.	Mod.	443	254	270	619	169	1.755	2	20	2.538
I. Santpau	P.L./Adv.	Mod.	437	247	265	620	162	1.731		20	2.860
P. Moret	Com.	Mod.	431	247	260	608	163	1.709	2	19	2.869
J.M. de Gisbert	Mil.	Mod.	436	244	262	610	162	1.714		19	2.886
J. Rey	Fun.	Mod.	435	238	266	615	160	1.714	2	19	2.860
C. de Martí	Prop./His.	Mod.	434	243	263	609	161	1.710		18	2.880
F. Perpinya	P.L./Adv.	Mod.	432	243	267	608	157	1.702	2	18	2.818
J. Almirall	P.L./Adv.	Mod.	431	246	268	609	157	1.711	2	19	2.875
J. Cabanyes	Mil.	Mod.	426	242	265	605	162	1.700		19	2.860
R. de Bacardi	Prop./His.	Mod.	431	139	260	608	160	1.598	2	18	2.531
M. de Foxá	Prop./His.	Mod.	427	244	266	593	161	1.691		19	2.952
J. Torelló	Prop.	Mod.	427	240	263	607	155	1.692		19	2.952
F. Call i Jover	P.L./Adv.	Mod.	398	232	248	553	196	1.627	2	19	2.740
Baró de Meer	Mil.	Mod.	310	173	221	485	125	1.314		15	1.718
J.A. Flaquer	Com.	Mod.	144	75		122	30	371	2		1.130

Els electors de Gràcia voten en el Districte 3er. de Barcelona.

Fon ts: ADP Bar.; Lligall 152: Actes originals manuscrites dels districtes electorals.

BOP Bar., n.º 104, 27 d'agost de 1839.

AC.; Libros de registro de los diputados. Leg. 1839.

Notes:

- 1.- Agustín Argüelles va optar per l'acta de Madrid, renunciant a la de Barcelona.
- 2.- Guillelm Oliver va morir el agost de 1839, sense tenir temps d'ocupar el escó de diputat.
- 3.- Gabriel Castells, al igual que Ramón Ferrer i Garcés, Jaume Taya i Cuyas, Agustí Yañez, Manuel Mateu i Manuel Torrens i Serramalera no van tenir temps de jurar el càrrec, malgrat que ja se'ls havia acceptat com diputats, ja que la legislatura de 1839 va ésser molt breu.
- 4.- Antoni Viadeta opta per Lleida, on normalment és elegit diputat.
- 5.- Josep Roviralta i Manuel Pers van renunciar, sense que coneguem els motius concrets.

QUADRE 11.-

ELECCIONS DEL 21, 22, 23, 24 i 25 DE GENER DE 1840.

	BARCELONA						Total	Sarría	TOTAL PROVINCIA
	1	2	3	4	5	6			
Cens	957	658	757	1.078	727	695	4.872	194	13.403
Votants	754	529	596	852	558	315	3.605	136	9.103
Participació en %	78,8	80,4	78,7	78,0	76,7	45,3	74,0	70,1	67,9

Candidats	Categories socio-prof.	Tendència política									
B. ESPARTERO (1)	Mil.	Mod/ Prog.	736	516	516	808	531	300	3.454	135	8.909
F. JANER (1)	P.L/ Cat.	Mod.	510	406	397	581	439	306	2.639	114	5.842
T. COMA I MIRO	Com.	Mod.	514	408	396	579	430	306	2.628	114	5.839
A. BARATA	P.L/ Adv.	Mod.	515	404	393	583	435	306	2.636	114	5.830
F.M. DE MESINA	Mil.	Mod.	514	403	390	576	433	304	2.620	114	5.817
M. CATARINEU	Fab.	Mod.	511	404	392	572	429	301	2.609	114	5.804
J. Agell (2)	P.L/ Cat.	Mod.	517	403	392	580	427	300	2.619	113	5.800
F. BARBA	Prop/ His.	Mod.	512	403	393	573	430	304	2.616	114	5.796
F. PERPINYA	P.L/ Adv.	Mod.	512	400	389	575	432	298	2.606	114	5.781
F. COLL I JOVES (1)	P.L/ Adv.	Mod.	509	402	395	574	432	302	2.614	114	5.759
S. Soler i Ribas	Com.	Mod.	515	406	394	576	434	304	2.629	114	5.735
J. Bofarull i Carbonell	Com.	Mod.	502	405	398	581	433	301	2.620	114	5.684
R. de Siscar	Prop/ His.	Mod.	510	406	396	583	434	303	2.632	114	5.673
A. Xuriguera	Prop/ His.	Mod.	511	399	379	570	420	302	2.581	83	5.477
P. Torrens i Miralda	Com.	Prog.	233	123	195	273	119	9	952	22	3.230
M. Mayora	Prop/ His.	Prog.	232	121	192	271	116	10	992	22	3.205
G. Castells	Fab.	Prog.	231	123	195	266	117	9	991	22	3.205
D.M. Vila	P.L/ Adv.	Prog.	236	120	188	266	115	9	934	22	3.196
M. Pers	P.L/ Adv.	Prog.	234	122	188	266	112	12	934	22	3.190
J. Jaumar	P.L/ Adv.	Prog.	232	117	193	259	117	9	927	22	3.186
M. Mateu	Com.	Prog.	232	118	189	264	113	8	924	22	3.184
G. Alvarez	P.L/ Adv.	Prog.	232	119	189	266	108	8	922	22	3.168
P.F. Monlau	P.L/ Metg.	Prog.	231	121	192	262	113	10	929	22	3.161
J.F. Campuzano	P.L/ Fun.	Prog.	224	120	194	260	116	8	931	22	3.160
J.A. de Llínas	Prop/ His.	Prog.	223	121	191	263	114		921	22	3.160
J. Busquets		Prog.	227	123	186	255	110	9	920	22	3.138
A. Vidal Balaguer		Prog.	222	123	195	267	117	10	934	22	3.119
M. Llauder	Mil.	Mod.							129	30	397

Els electors del districte de Sant Andreu del Palomar es van agregar als districtes 4art. i 5è. de Barcelona, on hi ha també el districte 6è. com a èfmera novetat.

Fons: ADP. Bar.; Lliga 157: Actes originals manus. dels districtes electorals i Acta del escrutini general, el 31 de gener 1840.

BOP Bar.; nº extraordinari del 25 i 27 de febrer de 1840.

Ac.; Libros de registro de los Diputados, Leg. 1840.

Notes:

1.- Baldomero Espartero, Felix Janer i Francesc Coll i Joves no consta que hagin jurat al Congrés, malgrat ser la seva Acta acceptada.

2.- Joan Agell va renunciar, però desconeixem els motius.

QUADRE 12, A i B.-
ELECCIONS DEL 1, 2, 3, 4 i 5 DE FEBRER DE 1841. (*)

	BARCELONA						Gràcia	Sant Andreu	TOTAL PROVINCIA
	1	2	3	4	5	Total			
Cens electoral	1.035	708	723	1.552	818	4.836	424	560	17.317
Votants	267	159	177	288	240	1.131	162	439	6.155
Participació en %	25,8	22,5	24,5	18,6	29,3	23,4	38,2	79,4	35,5

Candidats	Categories socio-prof.	Tendència política	1	2	3	4	5	Total	Gràcia	Sant Andreu	TOTAL
J. Roviralta (1)	P.L./Metg.	Prog.	250	155	171	271	226	1.093	162	439	6.015
J. LACAYO (2)	P.L./Metg.	Prog.	262	157	170	262	221	1.072	162	439	6.011
J. Ricart (1)	Prop/Hls.	Prog.	259	155	172	263	218	1.067	162	439	6.003
G. ALVAREZ (3)	P.L./Adv.	Prog.	260	148	170	254	217	1.049	162	439	5.995
D.M. VILA (4)	P.L./Adv.	Prog.	266	156	177	285	235	1.119	162	439	5.928
M. MAYORA (5)	Com.	Prog.	230	58	132	243	173	836	161	439	5.394
J.M. Lopez (6)	P.L./Adv.	Prog.	262	155	170	278	231	1.116	162	439	5.255
P. PELACHS	P.L./Adv.	Prog.	250	55	131	260	195	891	161	434	5.145
J. Badia (1)	Com.	Prog.	259	149	107	244	76	825	162		4.982
F. Subira(1)	Mil.	Prog.	237	112	135	226	161	871	161	439	4.953
A. VIDAL	Com.	Prog.	242	58	139	238	164	841	162	439	4.860
J. JUMAR (5)	P.L./Adv.	Prog.	226	41	137	269	174	847	161	439	4.707
J. VILAREGUT	Fab.	Prog.	241	42	104	203	124	1.094	161	426	4.681
P. Mata	P.L./Metg.	Prog.	30	105	46	35	88	304	1		1.190
J.F. Campuzano	Fun.	Prog.	50	109	66	100	123	448	1	439	1.856
L. Gonzalez Brabo	P.L./Adv.	Prog.	16	111	58	35	72	292			1.127
B. Espartero	Mil.	Prog.	24	105	46	34	71	280	1		875
G. Castells	Fab.	Prog.	15	65	37	20	62	199	1		595
J. Prim	Mil.	Prog.	6	37	31	20	62	156	1		376
A. Jorda i Santandreu	Com.	Prog.		42			1	43			165
J. Clemente		Prog.									135
P. Torrens i Miralda	Com.	Prog.	1			12	2	15			132
P. Prats i Soler	Prop/Hls.	Prog.				1		1			73
J.A. de Llinas	Prop/Hls.	Prog.		1	3	2		40			72
P.F. Monlau	P.L./Metg.	Prog.	5	3	42	7	6	63			63

ELECCIONS PARCIAIS DEL 24, 25, 26, 27, i 28 DE JUNY DE 1.841

cens electoral	1.035	712	723	1.552	819	4.841	425	560	17.310
votants	108	58	84	152	95	495	57	416	2.273
participació	10,4	8,1	11,6	9,8	11,6	10,2	13,4	74,3	13,1

J. ALCORIZA	P.L./Adv.	Prog.	99	54	77	136	89	4	57		2.224
P. MATA	P.L./Metg.	Prog.	95	50	34	80	80	339	52	416	1.552
J. Badia	Com.	Prog.	85	6	68	146	38	338	57		1.195
M. Pons i Tarrench		Prog.		14	7	2	54	77		415	770
J. Maituquer	P.L./Adv.	Prog.	3	1		34	2	40	4	1	316
P.F. Monlau	P.L./Metg.	Demo.	4	7	5	11	6	33	1		249
M. de la Fuente		Prog.	2		1	1		4			149
J. Vergés	Prop.	Demo.	26	39	53	17	5	140			140
M. Pers	P.L./Adv.	Prog.	1					1			40
P. Olavarría	P.L./Pub.	Demo.	4	5	4	5		18			18

*S'elegeix a dos diputats i un suplent, davant la renúncia de D.M. Vila i una altra plaça que va quedar vacant en les eleccions generals de febrer de 1841.

Fons: ADP Bar.; Lligall 121: Actes originals manusc. dels districtes electorals i Acta del escrutini general.
AC.; Libros de registro de los Diputados, Leg. 1841-1842..

Notes:

1.- J. Roviralta, J. Ricart, J. Badia i F. Subirà renuncien per diferències amb la política de l'ala més radical del Partit Progressista. En el cas de J. Ricart, al·lega oficialment que la 'Clase de Propietarios y Labradores' li ha demanat que seguís treballant amb institucions dependents de dit estament (AC., Exps. de Credenciales, Llig. 20, Exp. 17).

2.- Es va morir el 14 d'octubre de 1842.

3.- Se'l declara subjecta a reelecció.

4.- Renúncia. Pot ser el mateix motiu que la nota 1.

5.- M. Mayora i J. Jaumar renuncien el novembre de 1842, amb motiu del bombardeig de Barcelona per Espartero.

6.- Opta per l'Acta de València.

	BARCELONA					Total	Gràcia	Sant Andreu	TOTAL PROVINCIA
	1	2	3	4	5				
Cens electoral	1.040	728	735	1.634	819	4926	441	702	18.987
Votants	466	335	339	738	313	2.191	197	528	7.967
Participació en %	44,8	46,0	46,1	45,2	38,2	44,8	44,7	75,2	42,0

Candidats	Categories socio-prof.	Tendència política									
F. Vinyas(1)	Com.	Mod/ Prog.	392	304	271	661	294	1.922	197	538	6.781
P. Torrens i Miralda(1)	Com.	Mod/ Prog.	102	73	60	154	131	520	153	528	4.884
J. Agell (1)	P./ Cat.	Mod/	363	277	354	634	197	1.825	70	1	4.262
<u>J. BADIA</u>	Com.	Mod/ Prog.	287	278	276	615	188	1.644	67		4.167
E. Sayró	Fun.	Mod.	368	286	281	622	197	1.754	68		3.873
P. Mata	P./ Metg.	Prog.	73	42	49	92	118	374	127	528	3.813
Marques de Miraflores	Nob.	Mod.	374	285	281	639	189	1.768	69		3.762
J. Bertran i Ros	P./ Adv.	Mod.	367	282	279	631	192	1.751	69		3.744
J.M. Lopez	P./ Adv.	Prog.	87	45	59	86	113	390	126	528	3.722
D. Ruiz de la Vega	Fun.	Mod.	360	273	272	612	186	1.703	69		3.546
J. Martí i Andreu	Com.	Mod.	354	281	271	622	190	1.718	68		3.527
J. Ventosa	Mil.	Prog.	67	46	46	85	114	358		528	3.509
V. Sisternas	Prop/ his	Prog.	66	41	41	82	109	339	127	527	3.461
J. Prim	Mil.	Prog.	112	23	57	150	142	484		528	3.438
J.M. Gispert	Mil.	Mod.	372	281	273	621	185	1.732	70		3.397
J. Alcoriza	P./ Adv.	Prog.	72	47	52	89	120	380	127		3.370
J. Casadesus	P./ Farm.	Mod.	362	282	279	610	185	1.718	69		3.198
J. Dach	Prop.	Prog.	52		38	76	111	277	123	528	3.143
J. Romeu	Prop.	Prog.	65	38	44	89	111	347	127	527	3.043
P. Palachs	P./ Adv.	Prog.	66	39	47	84	113	349	127	528	3.023
J. Fabrès	Prop.	Prog.	60	34	33	73	36	236	4	528	2.999
J. Manso i Juliol	Mil.	Mod.	367	278	278	611	183	1.717	69		2.992
J. Rodriguez	Mil.	Mod.	349	279	268	581	182	1.654	68	1	2.953
J. Ferrer i Roca	Prop/ His	Prog.	56	37	40	79	112	324	127	528	2.899
F. Martínez de la Rosa	Fun.	Mod.	326	256	279	566	183	1.618	42		2.111
J. Vilaregut	Fab.	Prog.	15	5	14	21	80	135	128		1.882
L. Milans del Bosch	Mil.	Prog.	12	4		12	6	34			1.425
M. Pans	P./ Adv.	Prog.	5	2	4	21	4	36	1		1.329
P. Moret	Com.	Mod.	12	9	3	19	4	47			1.050
G. Alvarez	P./ Adv.	Prog.	6	4	3	9		22			731
G. Rovirala	Prop/ His	Prog.	10		3	8		21			694

ELECCIONS DEL 24, 25, 26, 27 I 28 DE MARS DE 1843 (22 VOLTA).

Votants	480	336	318	668	357	2.159	221	491	8.941
Participació en %	46,1	46,2	43,3	40,9	41,9	43,3	58,1	79,3	47,1

PERE MATA	P./ Metg.	Prog.	154	82	91	137	216	680	111		6.031
J. VILAREGUT	Fab.	Prog.	138	79	82	117	202	618	112	491	5.785
J. Prim (2)	Mil.	Prog.	162	82	89	147	226	706	113	491	5.723
J. VENTOSA	Mil.	Prog.	145	77	87	107	200	616	112	490	5.636
J.M. LOPEZ	P./ Adv.	Prog.	155	78	87	128	214	662	113	490	5.562
J. ROMEU (3)	Prop.	Prog.	139	76	82	121	195	613	113	490	5.517
L. MILANS DEL BOSCH	Mil.	Prog.	143	76	73	113	195	600	111	490	5.469
P. PALACHS	P./ Adv.	Prog.	143	78	79	116	197	595	113	490	5.351
<u>E. SAYRO (3)</u>	Fun.	Mod.	333	258	231	539	154	1.515	107		3.560
Marques de Miraflores	Nob.	Mod.	334	257	233	536	154	1.514	107		3.546
J. Bertran i Ros	P./ Adv.	Mod.	331	256	232	537	152	1.508	106	1	3.456
F. Martínez de la Rosa	Fun.	Mod.	334	257	232	534	146	1.503	104		3.406
J. Casadesus	P./ Farm.	Mod.	322	255	231	525	146	1.479	99		3.322
D. Ruiz de la Vega	Fun.	Mod.	327	256	230	534	148	1.495	106		3.305
J.M. Gispert	Mil.	Mod.	328	255	231	531	151	1.496	105		3.182
J. Manso i Juliol	Mil.	Mod.	315	253	229	524	127	1.448	106		3.143
J. Alcoriza	P./ Adv.	Prog.	80	49	12	39	178	358	104	490	3.098
J. Rodriguez	Mil.	Mod.	324		227		149		102		3.093
M. Pans	P./ Adv.	Prog.	71	30	74	85	20	280	7		2.537
V. Sisternas	Prop/ His.	Prog.	3	2	1	9		15			326
J. Dach	Prop.	Prog.	2	1	4	7	1	15			106

Fon ts: ADP Bar.; Lligall 124: Actes originals manusc. dels districtes electorals i Acta del escrutini general.
Suplement al 8OP Bar., nº 41, 4 d'abril de 1843.
AC.; Libros de registro de los diputados, Leg. abril-maig de 1843.

Notes:

*Només quatre candidats van tenir votacions superiors a la majoria absoluta, que era de 3.984 vots (la meitat més un).

- 1.- Francesc Vinyas, Pau Torrens i Miralda i Joan Agell van renunciar a l'escó. Desconeixem els motius.
- 2.- Joan Prim va renunciar a l'Acta de Barcelona, ja que també va sortir elegit per Tarragona.
- 3.- Joan Romeu i Esteve Sayró no van jurar el carrec al Congrés, malgrat ser acceptades les seves respectives Actes.

QUADRE 14.-
ELECCIONS DEL 5, 6, 7, 8 I 9 DE DESEMBRE 1843.

	BARCELONA					Total	Sant Andreu	Sarrià	TOTAL PROVINCIA
	1	2	3	4	5				
Cens electoral	399	524	440	1.321	649	3.633	687	308	19.645
Votants	193	195	206	567	153	1.314	76	163	4.892
Participació en %	27,2	37,2	46,8	42,9	23,6	36,2	11,0	52,9	24,9

Candidats	Categories socio-prof.	Tendència política									
A. Satorras (1)	Prop/His.	Mod.	169	193	196	536	141	1.235	76	163	4.796
E. Sayró	Fun.	Mod.	188	191	193	524	143	1.239	76	163	4.632
C. Llauder	Mil.	Mod.	185	193	191	518	139	1.226	76	163	4.551
A. Alcalá Galiano	P.L./Adv.	Mod.	167	188	199	524	141	1.219	32	163	4.518
J. de la Pezuela	Mil.	Mod.	187	191	200	536	137	1.251	76	163	4.486
R. Martí d'Eixalà	P.L./Adv.	Mod.	185	191	196	526	147	1.245	76	163	4.176
J.M. de Gispert	Mil.	Mod.	170	187	198	544	140	1.239	76	163	4.121
J.Prim	Mil.	Prog.	129	169	62	478	90	928	31	163	4.077
F.Perpinya	P.L./Adv.	Mod.	167	177	190	549	139	1.222	32	163	4.033
L.Pinzon	Prop.	Mod.	169	185	49	310	64	977	73		3.116
R. de Bacardí	Prop/His.	Mod.	145	181	188	510	135	1.159	32	163	3.013
R. de Santillán	Prop/His.	Mod.	112	30	178	460	142	922	76	148	2.992
J. Prat i Miralles		Mod.	173	183	172	507	136	1.171	76	148	2.742
Marques de Miraflores	Nob.	Mod.	135	163	69	504	113	984	29	148	2.617
T. Coma i Miró	Fab.	Mod.	84	60	169	85	53	451	44	15	2.069
L. Milans del Bosch	Mil.	Prog.	29	6	22	22	51	130	3	163	2.060
J. Badia	Com.	Mod.	13	6	81		29	129		15	1.526
A. Castell de Ponts		Mod.									1.229
I. Santpons	P.L./Adv.	Mod.	28	119	139		36	322			978
T. Illa i Balaguer	Fab.	Mod.	56	21	11	52	10	153	44		703
J. F. Domenech	P.L./Adv.	Prog.	5		10	5	6	26		15	697
P. Moret	Com.	Mod.	17		4	3	5	29	3		608

El districte de Gràcia és substituït pel de Sarrià.

Fonts: ADP Bar.; Lligall 125; Actes originals manusc. dels districtes electorals i Acta de l'escrutini general.
AC.; Libros de registro de los Diputados. Leg. octubre- desembre de 1843.

Notes:

1.- Els diputats electes de Barcelona no van tenir temps de presentar les seves Actes al Congrés perquè les sessions es van suspendre el 27 de desembre de 1843. A Barcelona les eleccions es van celebrar més tard que a la resta de l'Estat espanyol a causa de la situació política.

QUADRE 15.-
ELECCIONS DEL 3, 4, 5, 6 i 7 DE SETEMBRE DE 1844.

	BARCELONA					Total	Sant Andreu	Sarrià	TOTAL PROVINCIA
	1	2	3	4	5				
Cens electoral	886	582	518	1321	649	3.956	687	308	20.122
Votants	205	115	165	382	242	1.109	599	281	7.148
Participació en %	23,1	19,8	31,9	28,9	37,3	28,0	86,5	91,2	35,5

Candidats	Categories	Tendència						Sant Andreu	Sarrià	TOTAL PROVINCIA	
	socio-prof	política	1	2	3	4	5				
E. PERPINYA (1)	P.L./Adv.	Mod.	169	90	146	328	229	962	594	281	6.804
E. SAYRO	Fun.	Mod.	171	91	146	331	226	965	594	281	6.793
R. M. Narvaez (2)	Mil.	Mod.	181	88	146	322	229	966	594	281	6.652
R. MARTÍ D'EIXALA	P.L./Adv.	Mod.	167	87	146	318	210	928	594	281	6.641
C. LLAUDER (3)	Mil.	Mod.	163	85	143	311	227	928	594	281	6.594
J.M. GISPERT (4)	Mil.	Mod.	143	96	140	283	199	861	594	281	6.590
L. PINZON	Prop.	Mod.	171	84	75	248	30	608	572	281	4.081
G. GIRONELLA	Prop./His	Mod.	150	69	82	252	186	739	572	281	4.054
J. VALLES	-	Mod.	157	74	144	302	222	899	22		3.930
J. MANSO I JULIOL	Mil.	Mod.	157	82	142	300	219	900	22		3.919
R. de Bacardí	Prop./His	Mod.	167	82	98	314	218	879	2577		3.739
J. Castells	Prop	Mod.	154	14	13	283	217	681	504		3.547
C. Mas i Abat	P.L./Adv.	Mod.	14	11	62	32	35	154	22		3.040
P. Galf	Fab.	Mod.		72	120	36	60	288	22		2.690
F. J. de Burgos	Prop./His.	Mod.	12	13	63	38	194	320	22		2.472
M. Pavia	Mil.	Mod.	4	38	58	28	9	137	22	202	2.449
R. Maresch i Ros.	Com.	Nod.	34	34	18	67	12	165	323	155	1.013
Marques de Vilumara	Nod.	Mod.	47	39	28	113	25	252		88	744
M. Catarineu	Fab.	Mod.	33	29	14	62	11	149	225	31	628
T. Illa i Balaguer	Fab.	Mod.	50	21	24	82	16	193		107	613
B. de Ferrer	-	Mod.	29	23	16	55	7	130		131	509
F. Castells	Fab.	Mod.	26	26	14	51	6	123		31	498
T. Coma i Miró	Fab.	Mod.	42	29	14	78	9	172		79	491

Fon ts: ADP Barc.; Lligall 132: Actes originals manusc. dels districtes electorals.

BOP Bar., nº 118; 25 de setembre de 1844. ES reproduceix la Acta del escrutini general.

AC.; Libros de registro de los Diputados, Leg. 1844-1846.

Notes:

1.- Francesc Perpinya renuncia el 29 de setembre de 1844. El febrer de 1845 es fan unes eleccions parcials per substituir a ell i a J.M. Gispert - que també renuncia per aquestes dades - que van ser guanyades pel brigadier Francesc Mata i Alos i el ex-capità general del Principat Baró de Meer (Les seves foren aprovades en la sessió del 7 de març de 1845). El Baró de Meer renunciava poc després al ser nomenat senador.

2.- El general R. M. De Narvaez renuncia a l'Acta de Barcelona, al ser també elegit per València.

3.- Carles Llauder renuncia a mitats de 1845 al ser nomenat Governador civil de Girona. Del 23 al 27 de novembre es convoquen eleccions parcials per escollir els substituïts de C. Llauder i el Baró de Meer; van ésser guanyades pel coronel Felix M. de Mesina i el Marquès de Castillasriusaf aconseguir 5.189 i 4.738 vots respectivament, en unes votacions on van participar 6.061 electors -el 30,1 % dels cens- (les seves Actes foren aprovades en la sessió del 19 de desembre de 1845).

4.- El gener de 1845 J.M. de Gispert renuncia a l'escó al ser nomenat Governador civil de Barcelona -veure nota 1.-.

QUADRE 16.-
ELECCIONS DEL 4 I 7 DE DESEMBRE DE 1846.-

Districtes	Seccions	1a Volta			2a Volta o parcials	
		Cens	Votants	%	Votants	%
LLOTJA	1.- Llotja	600	70	11,7	62	10,3
	2.- Ajuntament	577	69	12,0	78	13,5
	TOTAL	1.177	139	11,8	140	11,8
SANT PERE	Sant Pere	500	104	20,8		
UNIVERSITAT	1.- Diputació	513	84	16,4	120	23,4
	2.- Hospital	441	54	12,2	73	
	TOTAL	954	138	14,5	193	20,2
SANT PAU	1.- La Patcada	419	74	17,7		
	2.- Trinitaris	378	70	18,5		
	TOTAL	797	144	18,1	60	7,5 ⁽¹⁾
TOTAL BARCELONA		3.428	525	15,3		
TOTAL PROVINCIA		6.657	1.826	27,4		

Candidats	Categories socio-prof.	Tendencia política	1a Volta			2a Volta o parcials		
			1	2	Total	1	2	Total
BARCELONA-LLOTJA								
R. MARESCH I ROS	Com.	Mod/ Gov.	16	43	59	24	54	78
J. Güell i Ferrer	Fab.	Mod/	43	20	63	38	24	62
T. Illa i Balaguer	Fab.	Mod.	2	2	4			
Altres i vots blancs o nuls.			6	1	7			
BARCELONA- SANT PERE								
T. ILLA I BALAGUER	Fab.	Mod.			68			
F.M. De Mesina	Mil.	Mod/ Gov.			21			
R. Maresch i Ros	Com.	Mod.			7			
Altres vots blancs o nuls					8			
BARCELONA - UNIVERSITAT								
J.M. PLANAS I COMPTE	P.L/Adv.	Mod.	43	4	47	79	25	104
S. Anton Pascual	P.L/Adv.	Mod/	22	28	50	41	47	88
A. Xuriquer	Prop/His.	Mod.	9	8	17			
Altres vots, blancs o nuls			10	7	17		1	1
BARCELONA - SANT PAU								
J. de la Peña y Aguayo ⁽¹⁾	Prop/His.	Mod/ Gov.	58	48	106			
E. de Janer i Ganima	Prop/His.	Mod.	7	7	14			
F.M. DE MESINA	Mil.	Mod/ Gov.		3	3			47 ⁽²⁾
Altres vots blancs o nuls			9	12	21			13

Fonts: BOP Bar., nº 292 a 299, desembre de 1846.
AC.; Exps. de Credenciales de los Diputados, Llig. 25, Exp. 5.

Notes: 1.- J. de la Peña y Aguayo renuncia a l'escó de Barcelona perquè també va sortir elegit en el districte de Cabra, província de Sevilla.

2.- El 17 de maig de 1847 es fan noves eleccions davant la renúncia de J. de la Peña y Aguayo.

QUADRE 17.-
ELECCIONS DEL 31 D'AGOST I 1 DE SETEMBRE DE 1850.

Districtes	Seccions	1ª Volta			2ª Volta o parcials	
		Cens	Votants	%	Votants	%
LLOTJA	1.- Llotja		150		195	
	2.- Ajuntament		142		184	
	Total	1.348	882	21,7	379	28,1
SANT PERE	S.U. Sant Pere	683	86	12,6		
UNIVERSITAT	1.- Diputació	487	156	32,0	204	41,9
	2.- Hospital	358	95	26,5	155	43,3
	Total	845	251	29,7	359	42,5
SANT PAU	1.- La patacada		101			
	2.- Trinitaris		49			
	Total	882	150	1,0		
TOTAL BARCELONA		3.758	779	20,7		
TOTAL PROVINCIA		7.136	3.102	43,5		

Candidats	Categories socio-prof.	Tendència política	1ª Volta			2ª Volta o parcials		
			1	2	Total	1	2	Total
LLOTJA								
S. ANTON PASCUAL	P./L/ Adv.	Mod/ IIC	55	52	107	161	99	260
R. Anglasell	P./L/ Adv.	Mod/ Gov.	52	56	108	32	84	116
C. de Fortuny	Prop/ His.	Mod/ Gov.	20	20	40			
Altres vots blancs o nuls			23	14	37			
SANT PERE								
T. ILLA I BALAGUER	Fab.	Mod/ IIC	81					
F. Permanyer	P./L/ Adv.	Mod/ Gov.	2					
Altres i vots blancs o nuls			3					
UNIVERSITAT								
J. F. DOMENECH	P./L/ Adv.	Prog/ IIC	52	66	118	105	108	213
F. Romà		Mod/ Gov.	90	20	110	91	44	135
S. Anton Pascual	P./L/ Adv.	Mod/ IIC	8	3	11			
Altres i vots blancs o nuls			5	6	11			
SANT PAU								
P. MADDOZ (1)	P./L/ Adv.	Prog/ IIC	94	35	129			
M. Clave	Fab.	Mod.	5	4	9			
Altres i vots blancs o nuls			3	9	12			

Fons: BCP Bar., nº 106 a 117, setembre de 1850. ADP Bar., Lligall 148.

Notes:

1.- Pascual ; Madoz renuncia el Novembre de 1850. El substitueix Manuel José de Torres, també del partit progressista. No tenim notícies de les eleccions parcials.

QUADRE 18.-
ELECCIONS DEL 10 I 11 DE MAIG DE 1851.

Districtes	Seccions	1ª Volta			2ª Volta o parcials	
		Cens	Votants	%	Votants	%
LLOTJA	1.- Llotja		278			
	2.- Ajuntament		209			
	Total	1.349	487	36,1		
SANT PERE	S.u. Sant Pere	684	275	40,2		
UNIVERSITAT	1.- Diputació	487	226	46,4	202 ⁽¹⁾	41,5
	2.- Hospital	355	161	45,3	152	42,8
	Total	842	387	46,0	354	42,0
SANT PAU	1.- La patxada		210			
	2.- Trinitaris		153			
	Total	882	363	41,1		
TOTAL BARCELONA		3.757	1.512	40,2		
TOTAL PROVINCIA		7.135	3.599	50,4		

Candidats	Categoria socio-prof.	Tendència política	1ª Volta			2ª Volta o parcials		
			1	2	Total	1	2	Total
LLOTJA								
E. FIGUERAS	P./ Adv.	Demo.	176	76	252			
M. Rodón		Mod/ Gov.	55	78	133			
J. Agell	P./ Cat.	Mod.	20	26	46			
M. J. de Torres		Mod.	18	17	35			
Altres i vots blancs o nuls			9	12	21			
SANT PERE								
I. CERDA	P./ Eng.	Demo.			145			
J.M. De Gispert	Mil.	Mod/ Gov.			122			
Altres i vots blancs o nuls					8			
UNIVERSITAT								
J.F. Domenech (1)	P./ Adv.	Prog.	106	95	201			
R. Anglèsell	P./ Eco.	Mod/ Gov.	113	60	173			
J. PRIM	Mil.	Prog.				118	107	225
F. Lujan	Mil.	Prog.				82	42	124
Altres i vots blancs o nuls			7	4	11	3	2	5
SANT PAU								
J. VILAREGUT	Fab.	Prog.	143	68	211			
J. Bravo Murillo	Fun.	Mod/ Gov.	63	81	144			
Altres i vots blancs o nuls			4	4	8			

Fonts: BOP: Bar., nº 57 a 60 i Suplementos del 14 i 19 de maig de 1851. AC., Libros de registro de los Diputados, Cortes de 1851-1852.

Notes: 1.- Jacint Felix Domenech va ser elegit en dos districtes, el de Barcelona-Universitat i el de Mataró en una segona volta. Va renunciar a l'escó de Barcelona i es van fer unes eleccions parcials, on es va elegir a Joan Prim.

QUADRE 19. ELECCIONS DE 1853.

Districtes	Cens	Votants	%	Candidats	Categoria socio-prof	Tendencia política.	Votacions
LLOTJA	843	398	47,2	R.MARTI D'EIXALA	P.L/Adv.	Cons	259
SANT PERE	493	94	19,1	J. AGELL	P.L/Adv.	Cons.	90
UNIVERSITAT	554	222	40,1	J. PRIM	Mil.	Prog.	166
SANT PAU	510	219	42,9	J.VILAREGUT	Fab.	Prog.	131
				J. Güell i Ferrer	Fab.	Cons.JIC	86
				Altres i vots blancs			
				o nuls			2
T.BARCELONA	2.400	933	38,9				
T.PROVINCIA	6.539	3.444	52,7				

Fon ts: AC., Libros de Registro de los Diputados, Cortes de 1853, i AC., Exps. de Creden-
denciales de los Diputados, Llig. 33, Exp. 3.

QUADRE 20, A.-
ELECCIONS DEL 24, 25 i 26 D'OCTUBRE DE 1854 (1ª VOLTA) (*)

	BARCELONA				Total	Gràcia	Sant Andreu	TOTAL PROVINCIA
	1	2	3	4				
Cens	1.943	1.197	1.028	1.824	5.992	809	868	24.051
Votants	444	244	198	429	1.315	372	237	8.761
Participació en %	22,9	20,4	19,3	23,5	21,9	46,0	27,3	36,4

Candidats	Categories socio-prof.	Tendència política.								
D.DULCE	Mil.	Prog.	426	234	169	364	1.193	307	229	8.309
R.DEGOLLADA	P.L/Adv	Prog.	386	229	167	317	1.099	325	232	7.826
J.CODINA	P.L/Farm.	Prog.	370	213	157	336	1.076	300	228	7.265
A.RIBOT I FONTSERÉ(1)	P.L/Pub.	Demo.	356	220	139	304	1.019	234	116	7.249
M.MANSO DE ZUÑIGA(2)	Mil.	Prog.	189	161	97	211	658	228	228	5.476
N.DE FRANCO	Prop/His.	Prog.	266	152	96	220	734	299	114	5.455
P.MASSADES	Mil.	Prog.	161	132	85	139	517	261	201	4.937
J.B.GUARDIOLA (3)	P.L/Adv.	Demo.	169	136	51	129	485	240	116	4.738
M.De LA CONCHA	Mil.	Prog.	265	115	109	207	696	145	127	4.629
J.Montaldo	P.L/Adv.	Demo.	151	122	35	100	408	252	64	4.364
J.Prim	Mil.	Prog.	132	72	122	251	577	144	122	3.722
J.T. Ventosa	Mil.	Prog.	131	67	24	48	270	217	115	3.690
F. Camprodon	P.L/Pub.	Prog.	91	45		134	270	128	114	2.604
A. de los Rios Rosas	P.L/Adv.	Mod.	139	63	15	112	329	86	16	2.539
L. Figuerola	P.L/Adv.	Prog.	161	57	87	188	493	22	1	2.455
C. Mas i Abat	P.L/Adv.	Mod.	122	48	52	146	368	55	3	2.349
L.Parcet		Demo.	99	126	49	55	329	215	32	2.361
F. Pi i Margall	P.L/Adv.	Demo.	213	125	36	111	485	139	102	2.080
J. Molins i Negre	Prop.	Demo.	82	18	15	98	213	76	51	2.026
F.M. de Mesina	Mil.	Prog.	123	39	49	45	256	45		1.739
M. Duran i Bas	P.L/Adv.	Mod.	152	54	60	108	374	8	27	1.655
F.Mesina (4)	Mil.	Prog.		20		104	124		187	1.560
A. de Villalobos	P.L/Pub.	Mod.	42	25	30	62	159	57	119	1.369
D. Serrespiada	Prop.	Mod.		11	15	43	69	1		1.263
J. Badià	Com.	Mod.	125	43	91	121	380	52	1	1.259
E. Soler	Com.	Mod.	17		7	38	62	3	111	1.042
J. Contreras		Mod.	55	9	3	25	93			1.019
A. Borrego	P.L/Adv.	Mod.	47	38	59	123	267	50	123	1.018
J. Illas i Vidal	P.L/Adv.	Mod.	59	21	48	63	191	49	4	989
F. Laberon			14	30	6	69	118	1	1	899
A. Terrades	P.L/Pub.	Demo.	100	70	20	49	239	126	98	792

*Només es cobreixen 9 de les 13 places de diputat, doncs la majoria és de 4.381 vots.

Fons: ADP Bar.; Lligall 145: Actes originals manusc. dels districtes i Acta de l'escrutini general (1 de Novembre de 1854 BOP Bar., nº 152, novembre de 1854.

AC.: Libros de registro de los Diputados, Leg. 1854-1856.

Notes:

- 1.- Ribot i Fontseré es declarat subjecte a reelecció el maig de 1855.
- 2.- Manso Zuñiga renuncia el febrer de 1855.
- 3.- Joan Baptista Guardiola renuncia el febrer de 1855.
- 4.- Es tracta del mateix candidat que F.M. de Mesina. Eren freqüents aquestes confusions, originades al ser l'elector el que ordinàriament escriu el nom del candidat, i depenia de la bona fe de la Junta electoral que es corregissin.

QUADRE 20, B.-

ELECCIONS DEL 13, 14 I 15 DE NOVEMBRE DE 1854 (2ª VOLTA)

	BARCELONA				Total	Gràcia	Sant Andreu	TOTAL PROVINCIA
	1	2	3	4				
Cens	1.943	1.197	1.028	1.822	5.990	809	868	24.090
Votants	403	210	223	428	1.263	389	323	9.677
Participació en %	20,7	17,5	21,7	23,5	21,1	48,0	37,2	40,2

Candidats	Categories socio-prof.	Tendència política	1	2	3	4	Total	Gràcia	Sant Andreu	TOTAL
J.PRIM (1)	Mil.	Prog.	253	122	165	286	826	198	285	5.708
E.M.DE MESINA	Mil.	Prog.	231	80	83	243	637		38	4.993
L. FIGUEROLA	P.L/Adv.	Prog.	229	101	105	171	606	219	28	4.882
<u>F. CAMPRODON</u>	P.L/Pub.	Prog.	235	101	115	237	688		32	4.460
J. Montaldo	P.L/Adv.	Demo.	126	82	41	128	377	202	260	3.897
F.Pi i Margall	P.L/Adv.	Demo.	149	95	49	141	434	191	278	3.729
J. Molins i Negre	Prop.	Demo.	115	72	34	132	353	215	241	3.601
C. Mas i Abat	P.L/Adv.	Mod.	169	46	51	197	463		14	3.390
J.T. Ventosa	Mil.	Prog.	27	27	127	69	250		104	1.065
L.Parcet		Demo.	12	49	78	34	173		12	310
M. Duran i Bas	P.L/Adv.	Mod.	10	3	5	5	23			117
A. de los Ríos Rosas	P.L/Adv.	Mod.	1	2	2	3	8			56

Fonts: ADP. Bar.; Lligall 144. Acta de l'escrutini general.
BOP Bar., nº 159, novembre 1854
AC.; Libros de Registro de los Diputados, Leg. 1854-56.

Notes:

1.- Es declara al General Prim subjecta a reelecció el 15 d'octubre de 1855. El 17, 18 i 19 de novembre de 1855 es celebren les eleccions parcials, en les quals es reelegeix a Joan Prim (3.752 vots), amb l'oposició de Francesc Pi i Margall (1.741 vots). Van votar un total de 6.457 electors, el 27,12% del cens. (ADP Bar.; Llig. 146).

QUADRE 21, A i B .-

ELECCIONS PARCIAIS DEL 1, 2, I 3 DE JUNY DE 1855 (1ª VOLTA) (*)

	BARCELONA				Total	Gràcia	Sant Andreu	TOTAL PROVINA
	1	2	3	4				
Cens	1.936	1.197	1.007	1.814	5.954	809	668	21.729
Votants	169	243	121	183	716	314	338	4.878
Participació en %	8,7	20,3	12,0	10,1	12,0	38,8	38,9	22,4

Candidats	Categories socio-prof.	Tendència política	1	2	3	4	Total	Gràcia	Sant Andreu	TOTAL
<u>M. MATEU</u>	Com.	Prog.	121	125	101	125	472	305	335	3.380
J. Bassols	Mil.	Prog.	59	65	97	96	317	232	335	1.819
F. Pi i Margall	P.L/Adv.	Demo.	116	192	10	36	354	54		1.443
J.A. Canals	Ecl.	Prog.	52	40	17	69	178	11		1.373
J. Gener			24	77	77	71	249	252		1.348
P.F. Monlau	P.L/Metg.	Demo.	11	133	12	37	193	1	338	1.134
J.Molins i Negre	Prop.	Demo.	5	22	6	6	39	3		893
C.A. de Ezurrriaga	P.L/Pub.	Prog.	17	8	13	57	95	20		555

ELECCIONS PARCIAIS DEL 30 DE JUNY , I I 2 DE JULIOL DE 1855 (2ª VOLTA).

Votants	176	113	333	134	756	247	678	5.963
Participació en %	9,0	9,3	32,4	7,3	12,6	30,5	78,4	24,8

J.A. Canals (1)	Ecl.	Prog.	145	32	164	83	424	195	311	3.018
J. Gener			14	42	20	22	98	40	323	2.999
P.F. Monlau	P.L/Met.	Demo.	11	30	110	25	176	40	369	2.233
J. Bassols	Mil.	Prog.	18	20	167	50	255	177	320	1.116
F. Pi i Margall	P.L/Adv.	Demo.	152	63	184	57	456	35	5	1.559
J. Molins i Negre	Prop.	Demo.	2	16	14	10	42	4	28	347

* Es celebren eleccions parcials per cobrir tres escons de diputat.

Fons:

ADP, Lligall 146.- Acta de l'escrutini general.

BOP. Bar.; nº 72, 15 de juny de 1855.

Notes:

1.- En el dia J.A. Canals i Llinas no se li accepta l'acta per estar processat criminalment. La comissió d'Actes considera que "carece de aptitud para ejercer el cargo de Diputado, y que debe anularse su elección" (AC.; Exps. de Credenciales, Llig. 36, Exp. 14).

El 19, 20 i 21 d'abril de 1856 es celebren eleccions parcials per cobrir la plaça deixada vacant per J.A. Canals. S'enfronten Joaquim M. Nin i Benito Armendariz, cap dels quals aconseguix la majoria absoluta. En la segona volta, Nin del Partit Moderat aconseguix l'escó de diputat en reunir 3.543 vots enfront dels 2.003 de Armendariz. Van votar 5.574 electors a Barcelona, el 23,4% del cens (ADP Bar.; Llig. 147, Actes del Escrutini general, i BOP Bar.; nº 54, 5 de maig del 1856).

QUADRE 22.-

ELECCIONS DEL 25 I 26 DE MARS DE 1857.

Districtes	Seccions	19 Volta			29 Volta o parc.	
		Cens	Votants	%	Votants	%
LLOTJA	1.- Llotja	689	273	39,6		
	2.- Ajuntament	360	159	44,2		
	3.- (1)	308	127	41,2		
	Total	1.357	559	41,2		
SANT PERE	1.- Sant Pere	484	175	36,2		
	2.- (Afores)	446	246	55,2		
	Total	930	421	45,3		
UNIVERSITAT	1.- Diputació	491	248	50,5		
	2.- Hospital	451	256	56,8		
	Total	942	504	52,5	423 ⁽²⁾	44,9
SANT PAU	1.- La patacada	624	276	44,2		
	2.- Trinitaris	561	247	44,0		
	Total	1.185	523	44,1		
TOTAL BARCELONA		4.414	2.007	45,5		
TOTAL PROVINCIA		9.146	5.055	55,3		

Candidats	Categoria socio-prof	Tendència política	19 Volta			
			1	2	3	total
LLOTJA						
J. GUELL I FERRER	Fab.	Cons.	137	110	88	335
B. Espartero	Mil.	Prog.	128	53	30	211
Altres i vots blancs o nuls			8	2	9	19
SANT PERE						
J. AGELL	P.L./Cat.	Cons.	113	138		251
B. Espartero	Mil.	Prog.	56	107		165
Altres i vots blancs o nuls			4	1		5
UNIVERSITAT						
R. MARTI D'EIXALA(2)	P.L./Adv.	Cons.	144	140		284
J. Prim.	Mil.	Prog.	98	113		211
Altres i vots blancs o nuls			6	3		9
SANT PAU						
J. ILLAS I VIDAL	P.L./Adv.	Cons.	157	127		284
P. Madoz	P.L./Adv.	Prog.	118	100		218
Altres i vots blancs o nuls				9		9

Fons: BOP Bar., n.º 73 i següents, mars-abril de 1857. AC., Libros de registro de los Diputados, Cortes de 1857-1858.

Notes:

1.- A partir d'aquestes eleccions hi ha dos seccions o col·legis electorals mes: una que es la 32 dels districte Barcelona-Llotja, i un altre al de Barcelona-Sant pere; no coneixem si van rebre cap nom, però la 29 de Barcelona-Sant Pere arplega a la majoria de votants dels pobles de les afores: Sant Andreu, Sant Martí de Provençals, Horta, Mancada, etc.

2.- Ramón Martí d'Eixala va morir el maig de 1857, just després de ser nomenat diputat. Es van celebrar eleccions parcials que donaren el següent resultat: Ramón Permanyer 268 vots, Pascual Madoz 130 i Francesc Camprodon 25. Així el conservador R. Permanyer va ser nomenat diputat per aquest districte. Pels resultats, veure J: CARRERA PUJAL; Historia política de Catalunya en el siglo XIX, Vol. IV, pag. 336.

QUADRE 23.-

ELECCIONS DEL 30 D'OCTUBRE I 1 DE NOVEMBRE DE 1858.

Districtes	Seccions	19 Volta			29 Volta o parcials		
		Cens	Votants	%	Votants		%
LLOTJA	1.- Llotja		269		323		
	2.- Ajuntament		339		454		
	3.-		240		321		
	Total	1.983	848	42,8	1.089		54,9
SANT PERE	1.- Sant Pere		222				
	2.- (Aforrs)		298				
	Total	1.821	520	28,6	779 ⁽¹⁾		42,8
UNIVERSITAT	1.- Diputació		280				
	2.- Hospital		318				
	Total	1.170	598	51,1			
SANT PAU	1.- La Patacada		442				
	2.- Trinitaris		356				
	Total	1.899	798	42,0			
TOTAL BARCELONA		6.873	2.764	40,2			
TOTAL PROVINCIA		12.270	6.140	50,0			

Candidats	Categories socio-prof.	Tendència política	19 Volta				29 Volta o parc.			
			1	2	3	total	1	2	3	Total
LLOTJA										
J. GUÉLL I FERRER (1)	Fab.	U.L.	90	193	133	416	127	271	186	584
P. de La Esclosura	P.L./Pub.	Prog.	158	129	87	374	194	182	123	499
E. Figueres	P.L./Adv.	Demo.	18	13	6	37				
Altres i vots blancs o nuls			3	3	3	9	2	1	3	6
SANT PERE										
J. BADIA (2)	Com.	U.L.	121	151		272				
I. Gurrea		Prog.	83	125		208				
F. Pi i Margall	P.L./Adv.	Dema.	15	18		33				
Altres i vots blancs o nuls			3	4		7				
UNIVERSITAT										
L. FIGUEROLA	P.L./Adv.	Prog.	145	163		308				
F. Permanyer	P.L./Adv.	U.L.	123	140		263				
E. Castelar	P.L./Adv.	Demo.	6	7		13				
Altres i vots blancs o nuls			5	7		12				
SANT PAU										
P. MADOZ	P.L./Adv.	Prog.	211	201		412				
J. Illas i Vidal	P.L./Adv.	U.L.	213	143		356				
P. Pomés i Miguel		Demo.	15	6		21				
Altres i vots blancs o nuls			5	6		11				

Fons: BOP. Bar., n2 262, a 267, i 272 a 274, novembre de 1858. AC., Llibres de registro de los diputados. Corts de 1858-1863.

Notes: 1.- Joan Guéll i Ferrer renuncia el 4 de Desembre de 1862. En les eleccions parcials, guanya el demòcrata Estanislau Figueres amb els següents resultats: cens, 1.588; votants 615, dels quals Figueres n'obté 387.

2.- Jaume Badia renuncia el 30 de maig de 1860. En les eleccions parcials, Francesc Permanyer aconsegueix l'escó amb 482 vots.

QUADRE 24.-

ELECCIONS DEL 11 I 12 D'OCTUBRE DE 1863.

Districtes	Cens	Votants	%	Candidats	Categoria socio-prof.	Tendencia politica	Votacions
LLOTJA	1.578	250	15,8	M. DURAN I BAS	P./Adv.	U.L.	247
SANT PERE	1.555	435	28,0	F. PERMANYER	P./Adv.	U.L.	433
UNIVERSITAT	1.363	152	11,1	F. BARRET	P./Adv.	U.L.	146
SANT PAU	1.435	136	9,5	P. MADDOZ(1)	P./Adv.	Prog.	241
T: BARCELONA	5.931	973	16,4				
T: PROVINCIA	11.783	3.944	33,5				

Fonts:

BOP. Bar., nº extraordinari del 12 d'octubre de 1863 i següents. AC., Libros de Registro de los Diputados, Corts de 1863-1864.

Notes:

1.- Renuncia el 13 de novembre de 1863, però no es van celebrar eleccions per ocupar l'escó que havia deixat vacant Pascual Madoz.

QUADRE 25.- ELECCIONS DEL 22 i 23 DE NOVEMBRE DE 1864..

Districtes	Cens	Votants	%	Candidats	Categoria Tendència		Votacions
					socio-prof	política	
LLOTJA	1.656	340	20,5	S.A. PASCUAL	P.L/Av.	U.L.	204
SANT PERE	1.544	340	22,0	F. PERMANYER(1)	P:L/Adv.	U.L.	334
UNIVERSITAT	1.401	332	23,7	T. COMA (2)	Fab.	U.L.	226
SANT PAU	1.449	32	2,2	J.ILLAS I VIDAL	P.L/Adv.	U.L.	29
TOTALS.							
BARCELONA	6.050	1.044	17,3				
PROVINCIA	11.722	3.843	32,8				

Fonts: BOP. Bar., nº 282 i següents, novembre-desembre 1864. AC. Libros de Registro de los Diputados, Corts de 1864-1865.

Notes:

1.- F. Permanyer i Tuyet va morir el 30 de desembre de 1864, sense haver jurat el destí de diputat. En les eleccions parcials s'elegeix a Bartolomé Fanès, amb els següents resultats: Cens: 1.544, Votants: 563, (35,6% de participació) i el nou diputat n'obté 299 vots.

2.- Tomás Coma i Miró renuncia el 4 de gener de 1865. El substitueix el advocat Narcís Gay i Belfa en eleccions parcials que tenen el següent resultat: Cens: 1.401, Votants: 530 (37,8 %) i Gay i Belfa n'obté 284.

QUADRE 26.-

ELECCIONS DEL 2, 3, I 4 DE DESEMBRE DE 1865.

CIRCUNSCRIPCIO DE BARCELONA

Cens Votants Participacio en %	Col·legis electorals					Total (1)		
	Palau	St.Pere	Pi	St. Bertan	Afores			
	2.023	1.483	1.430	1.919	1.221	8.084		
	503	350	301	424	514	2.092		
	24,9	23,6	20,9	22,1	42,1	25,9		
Candidats	Categoria		Tendència					
	socio-prof.		socio-prof.	política				
M. DURAN I BAS	P. L/ Adv.	U. L.	422	272	205	330	359	1.589
J. FERRER I VIDAL	Fab.	U. L.	422	275	195	333	355	1.579
J. ILLAS I VIDAL	P. L/ Adv.	U. L.	424	268	195	315	362	1.564
F. BERTRAN I D'AMAT	P. L/ Adv.	U. L.	413	234	178	292	299	1.420
S. A. PASCUAL	P. L/ Adv.	U. L.	198	168	191	257	459	1.273
N. GAY I BELFA	P. L/ Adv.	U. L.	130	130	171	154	456	1.073
J. Amell i Bou	Com.		352	177	132	215	86	962
P. Plandolit	Com.		305	147	108	159	83	802
P. Madoz	P. L/ Adv.	Prog.	42	59	66	79	61	307
L. Figuerola	P. L/ Adv.	Prog.	47	35	85	55	45	267
T. Illa i Balaguer	Fab.	U. L.	5	7	2	2	30	46
J. Canela i Reventos			7	7	13	15	2	44
Aïtres i vots blancs o nuls			73	71	53	123	83	403

TOTAL PROVINCIA DE BARCELONA: Cens: 17.305, Votants: 5.633, Participació en %: 32,5.

Fonts: BOP. Bar., nº 292 i següents, desembre de 1865. AC., Libros de Registro de los Diputados, Corts de 1866-1867.

Notes:

1.- En alguna ocasió no coincideixen les sumes dels resultats parcials de cada col·legi amb el total de la circumscripció, notablement en la de Manresa. Les diferències no són mai massa importants i es deuen a que els resultats parcials s'han extret del BOP Bar. sense ser els definitius, mentre la columna del total són els del Arxiu de les Corts a Madrid i, per tant, els més definitius.

QUADRE 27.-

ELECCIONS DEL 11, 12 I 13 DE MARS DE 1867.

CIRCUMSCRIPCIÓ DE BARCELONA

	Col. legis electorals					Total
	Palau	St. Pere	Pi	St. Bertran	Afores	
Cens	1.822	1.429	1.222	1.821	1.105	7.399
Votants	301	297	277	395	654	1.924
Participació en %	16,5	20,8	22,7	21,7	59,2	26,0

Candidats	Categoria socio-prof.	Tendència política						Total
			Palau	St. Pere	Pi	St. Bertran	Afores	
P. Madoz (1)	P. L/ Adv.	Prog.	271	264	247	336	611	1.727
J. FERRER I VIDAL	Fab.	U. L.	270	261	247	317	600	1.697
A. GUSSI	Com.	Mod.	273	264	176	313	602	1.697
P. DE BARNOLA	Prop/ His.	Mod.	267	261	240	308	603	1.686
M. GIBERT	P. L/ Adv.	Mod.	252	249	154	297	595	1.619
A. GUERRA			253	255	185	235	463	1.573
J. B. Orriols			37	23	39	111	39	249
L. Figuerola	P. L/ Adv.	Prog.	7	7	18	39	11	82
E. Figueres	P. L/ Adv.	Demo.	5	9	11	40	11	76
V. Balaguer	P. L/ Pub.	Prog.	6	5	12	40	12	75
J. Prim	Mil.	Prog.	7	8	12	35	12	74
F. Pi i Margall	P. L/ Adv.	Demo.	5	7	7	39	9	67
M. Duran i Bas	P. L/ Adv.	U. L.	3	3	4	6		16
Aïtres i vots blancs i nuls			69	34	42	86	15	246

TOTAL PROVINCIA DE BARCELONA : Cens: 15.946; Votants: 5.271; Participació en % : 33,1.

Fonts: BOP Bar., nº 63 i següents, mars de 1867. AC, Libros de Registro de los Diputados, Corts de 1867-1868.

Notes:

1.- Pascual Madoz renuncia el 10 d'abril de 1867, sense haver jurat el càrrec a les Corts. No se senyala que ningú el substituís.